Ion V. Strătescu

MARŞUL ORB

ION V. STRĂTESCU

MARŞUL ORB

– roman –

Casa Editorială ODEON
Bucureşti

Coperta: Marius Cristea
(după o idee de Ion V. Strătescu)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

STRĂTESCU, ION V.
Marşul orb / Ion V. Strătescu, Bucureşti : Casa Editorială Odeon, 2012

ISBN 978-973-8087-79-8

821.135.1-34

ISBN: 978-973-8087-79-8

„Nu e de mirare deci că Armata română a fost sacrificată intereselor de clasă şi dusă, necomandată şi neutilată, la una dintre cele mai categorice catastrofe naţionale. Naţionalismul burghez se demască inferior spiritului de clasă şi putem afirma că niciuna dintre clasele poporului românesc nu are atât de puţin simţul adevăratului patriotism ca această burghezie care se bate naţional cu pumnii în piept şi operează în numele principiilor sfinte[1].“

Camil Petrescu

[1] Fragment dintr-un articol publicat în 1923

I
DEZASTRUL

Toate nenorocirile sunt precedate de anumite semne. Din păcate, oamenii nu le iau în seamă pentru că, la început, ele nu par să aibă vreun rost – abia mai târziu îşi dobândesc întreaga lor transcendenţă. Iată gândul care nu i-a dat pace domnului Alexandru Marghiloman în cele trei luni scurse de la începutul războiului; şi n-a putut să-l separe de situaţia dramatică a trupelor româneşti care nu izbuteau să stabilizeze frontul.

La jumătatea lunii noiembrie, în maşina care îl ducea la Clubul conservatorilor, dezamăgirea lui Marghiloman dobândise deja o tentă ultimativă fiindcă armatele Puterilor Centrale erau de neoprit în marşul lor spre Bucureşti. După îndelungi insistenţe – mai potrivit ar fi să le numim tratative – reuşise să-i convingă pe seniorii Partidului Conservator să se adune în jurul aceleiaşi mese. Nu fusese uşor. Dar nu lăsase deoparte nimic în concentrarea lui pe acest obiectiv, în numele unui interes major.

Fără să constituie o surpriză, primul sosise la club P.P. Carp. În ciuda vârstei înaintate, insul avea un obraz întins ce refuza ridurile. Avea capul de o formă ciudată şi un nas de acvilă. Cu monoclul înţepenit pe ochi, unora nu le insufla simpatie. Dar nu atât înfăţişarea cât sarcasmele lui îi intimidau pe mulţi dintre cei cu care venea în contact. Însă apropiaţii nu erau surprinşi în privinţa lui. Ştiau dinainte care îi vor fi reacţiile în faţa unei situaţii anume: învingea sau murea cu o idee în braţe.

Îl urmase, la puţin timp, profesorul Titu Maiorescu, cel mai titrat dintre fruntaşii conservatorilor. Acum şedea în fotoliu, uşor răsucit spre Carp, vag dependent – nu era un secret că se folosise, până nu demult, de serviciile acestuia ca de o manta de vreme rea. Nu pentru că îşi făcuse studiile în Germania, ci fiindcă promovase asiduu valorile culturii

germane, în ţară primise calificativul de cel mai german dintre români. Deşi albise, podoaba capilară se păstrase intactă. Contrastul dintre paloarea feţei şi albul de zăpadă al gulerului înalt al cămăşii era un indiciu că sănătatea lui se degradase. Suferea de câţiva ani de inimă. Sfătuit de medici, renunţase la şefia Partidului Conservator dar şi la activismul politic. Până şi ieşirile din casă şi le rărise fiindcă îi periclitau viaţa. Iar când o făcea, apela la un însoţitor, ca astăzi.

După ei, a intrat pe uşa clubului Marghiloman, tacticos şi liniştit, căci nu se ştia în întârziere. Considerat cel mai elegant şi pedant politician, actualul şef al Partidului Conservator începuse să îmbătrânească şi el, dar mergea sigur, fără să simtă încă apăsarea propriului trecut – bastonul nu era decât un obiect de decor, un accesoriu cerut de modă. Marghiloman a remarcat imediat că dintre cei trei invitaţi ai săi, doi erau deja prezenţi: Carp şi Maiorescu. Amândoi, mai în vârstă decât el. Amândoi conduseseră partidul. Amândoi, foşti premieri ai României.

Carp l-a observat primul pe ultimul sosit după rumoarea care s-a stârnit în salon, îndreptăţită într-un anume fel: nu altfel slujitorii îşi primesc şeful, socoti el, ironic. Măcar şi pentru atât, nu putea să nu simtă o uşoară invidie; dar şi să descopere că nevoia acestei întâlniri existase şi în el, că trăise în aşteptarea ei fără a avea însă curajul iniţiativei. Nu neapărat între patru ochi, însă fără artificii protocolare. Lunga lor camaraderie politică îi permitea lui Carp – un moralist sceptic de modă veche – să nu aibă dubii că Marghiloman era un mare ambiţios, care complica uneori lucrurile. În ultima vreme se vedeau destul de rar. Nu se certaseră, dar opţiunile lor nu mai aveau puncte comune. Acum, la senectute, pe Carp puţine lucruri îl mai satisfăceau. Devenise tot mai radical. Aşa că nu a fost o surpriză pentru nimeni când a început să se încontreze dur cu unii politicienii, în particular dar şi în public, atât pe probleme de politică internă cât şi externă. Încurajat de aceste experienţe nu lipsite de succes, Carp şi-a căutat apoi preopinenţi din

cadrul Casei Regale. Pe termen scurt, bătăliile lui păreau câştigătoare; pe termen lung însă biruinţa devenea pierdere. Politicienii se îndepărtau de el. Nu puteau să accepte că unul dintre ei se erijase în singurul ins cinstit şi curajos din această lume versatilă a politichiei româneşti. Alcătuit dintr-un aluat străin, Regele Carol I vedea lucrurile diferit şi le-a exprimat diferit, cu corectitudinea lui specific germană: „Niciodată nu m-am simţit mai puţin Rege decât în timpul guvernării lui Carp!" Nu altfel s-a comportat Carp în august, la Consiliul de Coroană, când l-a înfruntat pe regele Ferdinand, pe tonul plin de gravitate al unui personaj dintr-o tragedie grecească antică: „Din acest război va ieşi învingătoare sau hegemonia germană sau cea rusească. Hegemonia germană înseamnă pentru noi mântuirea, cea rusească sfârşitul, fiindcă vom sta în drumul Rusiei către Constantinopole. Iată de ce nu putem, oricum ar fi şi în orice împrejurări, să fim decât împotriva ruşilor. De altminteri, Sire, acesta nu este numai interesul dinastiei. Să nu-şi închipuie Majestatea Voastră că o Rusie învingătoare va tolera vreodată în Rmânia o dinastie Hohenzollern!" Şi dintr-o consecvenţă cu convingerile sale – rarisimă la un politician român –, Carp încheiase apoteotic: „Am trei fii, îi dau Majestăţii Voastre să se bată şi să moară. Iar eu mă voi ruga la Dumnezeu ca Armata română să fie bătută, căci numai astfel România va putea să fie scăpată!" Acum, la trei luni după ce fuseseră rostite, vorbele lui Carp semănau tot mai mult cu nişte ţipete de bufniţă prevestind tot ce-i mai rău. În mod cert, el, Alexandru Marghiloman, nu ar fi putut să dea o expresie atât de dramatică acelui demers germanofil. Nu fiindcă nu avea trei fii! Nu fiindcă nu deţinuse funcţia de premier! Nu fiindcă nu se exersase făcându-i opoziţie virulentă Vizirului[1]! Ci pentru simplul motiv că el, Marghiloman, nu era făcut să fie erou naţional. Nu era un ins voluntar precum Carp, nu moştenise nimic din caracterul

[1] Ion I.C. Brătianu

tulburent al părintelui său – tata Iancu – şi nici nu fusese cadorisit de Dumnezeu cu aptitudini de actor de dramă.

După ce s-a oprit în mijlocul clubului spre a adresa un salut circular colegilor de partid de la mese, Marghiloman se îndreptă spre colţul unde Carp şi Maiorescu îl aşteptau. Îşi dorise să ajungă înaintea lor la club, dar întâmplarea nu-l ajutase. Prin urmare, se aplecă uşor în faţa lui Carp, apoi, cu acelaşi respect, şi în faţa lui Maiorescu. După care, ca un desăvârşit om de lume, şi-a cerut scuze pentru întârziere. Spera ca această zi să fie, până la urmă, una istorică, chiar dacă nu aşa cum şi-o imaginase el în cursul dimineţii. Aşa că nu se grăbea să ajungă la capătul ei.

La scurt timp, spre nedumerirea celor trei corifei – de-acum aşezaţi în fotolii ca-n nişte mansarde prăfuite ale trecutului –, Theodor Rosetti apăru dinspre cabinele de toaletă ale clubului, relevându-le astfel că el fusese, de fapt, primul sosit la întâlnire.

„Domnule Carp", se adresă Rosetti, celui mai cunoscut şi respectat dintre conservatorii în viaţă, „îmi cer iertare pentru o astfel de intrare în scenă, dar mărturisesc că mă confrunt cu o indigestie şi primul lucru pe care l-am făcut după sosire a fost să merg mai întâi să mă uşurez..." După care se aşeză şi el într-un fotoliu.

Flancat de Maiorescu şi Marghiloman, Carp avea aerul unei acvile obosite de zborurile ei înalte şi aştepta de la cei doi – un fel de locotenenţi, foşti şi actuali – cuvintele de deschidere ale consfătuirii pentru care fusese convocat, fiindcă acum nu mai lipsea nimeni. Neîndoielnic, Rosetti nu era în cea mai bună formă. Indispoziţia stomacală îi marca psihcul. Dar ar fi greşit să punem totul doar pe seama acestei nedorite disfuncţii. Trebuie să avem în vedere şi emoţiile lui generate de modul în care a intrat în scenă, adică pe uşa din spate. Încă şi mai neclar era ce rol avea el de jucat în toată piesa asta regizată de Marghiloman, mai ales că nu era egalul celorlalţi trei companioni. Experienţa îi spunea că urma să se pună la cale ceva: un plan, o interpelare în parlament etc.

Cum atenţia celor trei se concentrase asupra lui, Rosetti crezu oportun să-i informeze cu noutăţi aflate de la Ion Kalinderu despre pregătirile de plecare la Iaşi ale familiei regale. Era dornic să-şi arate utilitatea. Cu aerul că are de plătit o datorie. Conştient că i se făcuse o onoare prea mare prin cooptarea în acest efort al zeilor. După atâţia ani, poziţia lui în partid era tot una de plan secund. Se plafonase – nu mai avea iluzii, nu va ajunge politicianul de vârf după cum şi-a dorit, la începuturi, să fie.

Primul reacţionă Carp. Înălţă brusc capul şi declară cu patetismul ce îi era propriu, de parcă ar fi răspuns unui gând ce îl chinuise până în acea clipă:

„Am spus eu celor doi regi, Carol şi respectiv Ferdinand, că se va ajunge aici! Declarând război Austro-Ungariei, România s-a trezit în război şi cu Germania. Or cu Germania nu te pui, fiindcă e o forţă economică şi militară de temut a Europei. Pe când noi, ce suntem!? O ţară mică, dezorganizată şi coruptă, fără sprijinitori puternici în vecinătate, înconjurată de duşmanii tradiţionali: Rusia, Turcia, Ungaria, Bulgaria... Cât despre Franţa, sora noastră cea bună, să nu uităm! E prea departe de noi... E un fel de *fata morgana*..."

Şcoliţi ani buni în Franţa, Marghiloman şi Rosetti se uitară unul la altul cu o fraternitate compresivă. Pe ei îi viza referinţa de final a domnului Carp. Dar evitară să ia poziţie căci exista riscul să arunce dialogul într-o direcţie polemică nedorită. Ca iniţiator al acestei mese rotunde, Marghiloman îşi dorea cel mai puţin acest lucru. Salvarea însă veni de unde se aşteptau mai puţin – de la profesorul Maiorescu.

Ceva îl făcuse pe acesta să se simtă provocat de argumentele solide înşirate de Carp. Şi găsi, dintru început, tonul ferit de orice agitaţie interioară, calm, la adăpost de paranteze, devieri de la firul central al expozeului carpian:

„Domnilor, ne place ori nu ne place, situaţia e de aşa natură încât trebuie să recunoaştem că armatele duşmane nu mai pot fi oprite şi curând vor ocupa capitala ţării. În acelaşi

timp, vedem că familia regală face pregătiri pentru a pleca la Iaşi. Noi, cei de faţă, fruntaşii conservatorilor, ce vom face!? Rămânem ori plecăm!?“ Şi în întrebarea finală, care răspundea mai bine lăuntricului, stăruia o intensă flacără a tristeţii.

„Dragii mei colegi“, interveni placidul Al. Marghiloman, „eu nu voi pleca, nu voi fugi ca un iepure fricos. Deşi respectul pentru Majestăţile Lor îmi cere să-i însoţesc. În mod sigur, domnul Ionel Brătianu şi guvernul său vor pleca, urmaţi şi de alţi liberali. Dar nu exclud ca lor să li se alăture şi politicieni de altă culoare politică... Şi dacă regele şi guvernul pleacă, cineva trebuie să rămână aici şi să asigure un soi de interimat... Aşa s-ar cuveni. Şi în această postură nu se pot afla decât membrii opoziţiei. De aceea, eu voi rămâne, ca stâlp de îndurare şi de rezistenţă la opresiunea viitoare a ocupantului... Ce ziceţi, domnule Carp, greşesc!?,“ îl provocă Marghiloman în final pe „patriarhul“ conservato-rilor din România.

P.P. Carp îşi scutură capul uşor, parcă spre a se dezmetici după ce fusese luat aşa, în scurt. Apoi ceilalţi îl auziră perorând ca un analist excedat de cauzalităţi.

„Deşi se va zice că am rămas fiindcă sunt germanofil, voi rămâne pe loc ca să le reamintesc celor care au dorit războiul cu germanii că eu am avut dreptate, nu ei! Evident, ca patriot ce sunt, nu voi colabora cu ocupantul! Voi înfrunta cu demnitate ocupaţia străină! Dacă eram ascultat atunci, la Consiliul de Coroană din august, nu se ajungea aici, la acest dezastru naţional! Aflu acum ceva şi mai stupefiant. Se doreşte de către rege şi Prim-ministru să se încredinţeze Rusiei tezaurul ţării! Nu-mi place să mă contrazic în păreri. Aşa că zic să dea Domnul Dumnezeu să n-am dreptate, dar ruşii nu ni-l vor mai restitui niciodată! E o zicală în materie de politică externă: «Pe ce pune mâna rusul, a lui rămâne pentru totdeauna!» Cred că hotărârea asta cu punerea la adăpost a tezaurului, ca şi cea a intrării în război împotriva Puterilor Centrale, aparţine domnului Ionel Brătianu, pe care

nu-l mai caracterizez fiindcă îl cunoaşteţi bine.“ Şi Carp se răsuci spre Marghiloman dintr-un motiv ce le era clar şi celorlalţi.

Stăpân pe sine, Marghiloman îi sugeră:

„Domnule Carp, ar trebui să cereţi audienţă la Ferdinand şi să-l sfătuiţi să nu înstrăineze tezaurul! După greşeala cu războiul, ar putea să vă dea dreptate de această dată! Între o ţară civilizată cum e Germania şi alta mai puţin, cum e Rusia, care ne-a jefuit totdeauna, alegerea e un lucru simplu de făcut!“

Maiorescu tuşi în pumn – avusese o bronşită de care scăpase sau era pe cale să scape – şi lui Carp i se păru că vrea să-şi dreagă glasul şi să reintre în discuţie. Cum profesorul nu avea această intenţie, preferând să se menajeze, Carp începu pe dată plin de siguranţă:

„Nu pot face asta fiindcă n-am nicio şansă! Ferdinand a uitat că e neamţ şi mă consideră, după opoziţia mea vehementă de la Consiliul de Coroană din august, duşmanul acestei ţări şi al lui, în primul rând. De altfel, cred că altcineva dintre noi patru, ar avea mai multă şansă...“

Şi monoclul negru al vorbitorului se opri din nou asupra lui Marghiloman. Profesorul Maiorescu se retrăsese de la şefia conservatorilor şi devenise de atunci un consultant de ocazie în problemele importante de politică. Cât despre Theodor Rosetti, deşi vechi conservator, nu avea autoritate prea mare în partid ci doar portanţă morală, jucând un rol de figurant de rang nobil.

Al. Marghiloman însă nu acceptă provocarea lui P.P. Carp. Nu se vedea în stare să întoarcă un plan al lui Ionel Brătianu deja acceptat de Casa Regală. Pe de altă parte, nu avea motive să intre în alertă. Sorbi încet din ceaiul englezesc ce li se servise, după care aşeză ceaşca pe măsuţa din vecinătate. Evident nu putea neglija valoarea celor spuse de domnul Carp până atunci. Începu calm, fără să-l scape din priviri pe vechiul său magistru:

„Dragă domnule Carp, lucrurile nu mai pot fi date înapoi de nimeni. Nici măcar de mine, care am o relaţie

strânsă, de amiciţie, cu regele şi regina. Dintr-o perspectivă istorică, ideal ar fi fost ca tezaurul ţării să rămână pe loc. Asta ca să fiu blând, nu ca domnul Stere. Deşi este înregimentat la liberali, când a auzit de această intenţie, domnul Stere s-a impacientat foarte tare. A folosit expresia «inconştienţă», ceea ce a supărat pe şefii lui politici...“ Apoi, cu o decenţă de ins onorabil, concluzionă: „Ca să fiu şi mai sincer, noi, cei aflaţi aici, deja suntem trecuţi în tabăra duşmanilor prin faptul că am fost singurii care am votat în Consiliul de Coroană din august împotriva tuturor celorlalţi!“

Se făcu tăcere. Dialogul lor, dincolo de câteva accente, uza de gesturi fine, ceremoniale, semn că, în pofida unor reticenţe privind şefia Partidului Conservator – deţinută pe rând de trei dintre ei şi doar râvnită de Rosetti –, se percepeau corect.

Conştient că personalitatea lui politică nu se bucură de o aşa de mare popularitate ca a celorlalţi trei colegi de partid, Theodor Rosetti ţinu să se arate solidar cu ei:

„Domnilor, sunt în situaţia, să recunoaştem inconfortabilă, de-a aştepta ca şi dumneavoastră evoluţia evenimentelor de pe front. Am spus inconfortabilă fiindcă acel dezastru se va răsfrânge asupra tuturor... deci şi a noastră, care am vrut să-l evităm...“

Cu un efort mare, peste puterile lui de a răsufla şi a-şi revigora intelectul, profesorul Maiorescu rosti destul de încet:

„Mie, unul, sănătatea nu-mi mai permite mare lucru: nici să plec în Moldova, nici să mai critic de pe poziţii incomode hotărârile guvernului liberal... Se pare că voi fi, cât voi mai fi, un simplu spectator la dezastrul acesta în creştere!“

Într-un fel sau altul, deşi nu o recunoşteau decât în sinea lor, companionii lui gândeau asemănător. Şi, cum altfel, erau toţi patru atenţi la derularea războiului. Îi exaspera toamna bucureşteană – tot mai umedă şi mai rece –, guvernarea liberală – atât cea secretă cât şi cea de suprafaţă – le inspira atitudini de frondă.

*

Primul se ridică Titu Maiorescu şi părăsi clubul, obosit după efortul depus până atunci. Altfel, nu putea decât să regrete mirosurile plăcute din salon: cel de cafea şi cel de coniac, poate tocmai pentru că amândouă băuturile îi fuseseră interzise de doctorul Mamulo. Când îl văzu, nepoata care îl însoţise până, atunci răsuflă uşurată: Slavă Domnului! Locul ăsta atât de interesant nu-l afectase!

Evident, postura de gazdă îl sili pe Marghiloman să plece ultimul. Întâlnirea de azi a celor patru *granzi* ai conservatorilor nu fusese una de rutină, ci una de excepţie. Presimţea că n-o să se repete prea curând – războiul şi sănătatea domnilor Maiorescu şi Carp se anunţau stavile greu de depăşit. Deşi nu se arătaseră extrem de îngrijoraţi de situaţie, de iminenţa ocupaţiei germane, în interiorul lor aveau convingerea că îşi marcaseră locul la această reuniune la vârf. Pe Marghiloman îl intrigase comportamentul lui Carp – pe toată durata dialogului lor colegial, omul păstrase un soi de reţinere, ascunsă sub zâmbete de circumstanţă. Dar asta nu-l împiedicase, ca la plecare, să-l împingă pe el în faţă. Se temea Carp, momentan, de contextul politic atât de încâlcit? Sau doar „făcea fum" ca să-şi ascundă adevăratele intenţii?

Oricare ar fi fost pricina, în acele clipe, nimic nu i se părea lui Marghiloman peste puterile sale.

Ideea de a-şi vizita sora veni de la şofer. După ce automobilul demară, scoţând pârâituri din toba de eşapament, insul ceru lămuriri în privinţa traseului:

„Trecem şi pe la doamna Elena!?"

O formulă stereotipă cu care Marghiloman se obişnuise, aşa că şi răspunsul a fost la fel.

„Chiar te rog!"

Şi îndată simţi un fior de îngrijorare. Sănătatea Elenei părea să nu se mai restabilească. Pe de altă parte, era imposibil ca atâţia medici cu experienţă să se înşele în

privinţa diagnosticului. Din nefericire, bolile de inimă nu lasă loc pentru prea multă speranţă.

La reşedinţa Scarlat Pherekyde – spre care se îndrepta acum Marghiloman – sosiseră deja în vizită Mihail Pherekyde şi doamna Mustaţă, prietena bătrâneţilor sale. Cei doi nu făceau parte din categoria celor imprevizibili, ci a celor admirabil determinaţi.

Vizita lor purta pecetea urgenţei. Chestiunea cerea un cadru mai secret, mai special, şi fraţii Pherekyde conveniră să nu se aşeze în salonul de oaspeţi, ci în salonaşul pentru tineret, rămas fără utilitate de când fetele Elenei se măritaseră şi plecaseră din casă. Mihail Pherekyde, poreclit de intimi Pic, se instalase imediat la cârma conclavului, sarcină onorantă determinată de ascendentul său moral – era fratele mai mare – şi politic – deţinea o poziţie superioară în partid. Pic ajunsese printre fruntaşiiPartidului Liberal, dar şi sfetnic de nădejde al lui Ionel Brătianu. Era, care va să zică, *cineva.* Sobra doamnă Mustaţă îl considera *eminenţa cenuşie* a liberalilor şi îl diviniza ca pe un zeu pe bărbatul care, fără să ţină seamă de originea ei – era fiica unui negustor de blănuri din Salonic –, o curta cu asiduitate, fără să-i pese că abia ieşise din doliu.

La început, pe un ton ferit de orice agitaţie, Pic prezentase situaţia dezastruoasă a armatelor româneşti pe fronturile din sud şi de la poalele Carpaţilor. Toate se retrăgeau în dezordine spre est. Apoi conchisese pesimist:

„Doar vreo câţiva generali îşi mai pun nădejde că trupele germane mai pot fi oprite. Se vorbeşte şi de un aliniament, de care se are în vedere la Statul Major al armatei noastre, situat pe râurile Argeş şi Neajlov pentru apărarea Capitalei. Un fel de Marnă românească. Ştiu asta de la generalul Arghirescu, care se înrudeşte vag cu doamna Mustaţă. Dar nu se contează deloc pe forturile din jurul Bucureştiului – construite din porunca regelui Carol I –fiindcă se consideră că sunt depăşite de tehnica militară germană..."

„De când cu înfrângerea de la Turtucaia, nimic nu mai este de crezut... Avem generali de două parale precum

domnii Aslan şi Teodorescu, care au realizat un «cap de pod fără pod», apoi şi-au abandonat trupele...", puse Scarlat degetul pe rană, reamintind de eşecul de proporţii de la sud de Dunăre.

„Aşa că, dragul meu, în asemenea condiţii, singura soluţie pentru noi, liberalii, care conducem acum ţara, e să plecăm la Iaşi odată cu guvernul şi Casa Regală..."

O perspectivă mult prea dezolantă ca Elena să nu reacţioneze imediat:

„Dată fiind starea mea precară de sănătate, drumul până la Iaşi este un lux pe care nu mi-l pot permite!"

Dorise să rămână relaxată dar vocea încordată a trădat-o şi Scarlat îi sări în ajutor:

„Cred că Elena are dreptate! Spectacolul drumurilor e din ce în ce mai sumbru. Mi s-au povestit, de către un domn plecat din Tg. Jiu, scene de infern: femei, copii, bărbaţi, bătrâni, bolnavi pe jos, în căruţe, în trăsuri, călări, mergând pe ploaie, pe vânt, pe frig... Uneori exodul populaţiei civile se mai amestecă şi cu convoaiele armatei noastre în retragere... Ceva de nedescris! Este evident că Elena n-ar putea suporta un astfel de exod până la Iaşi! Noi va trebui să rămânem aici!" spuse el. Nimic nu i se mai părea normal în ţara asta. Un prilej pentru Mihail să-i atragă atenţia:

„Dragă Scarlat, te expui! Tu eşti fratele meu, al unuia dintre cei mai importanţi liberali din România! În mod sigur, nemţii te vor aresta! Te rog să meditezi la asta!"

„Exagerezi, Pic!"

„Nu exagerez deloc! E lesne de bănuit că nemţii au spioni în toată ţara, dar mai ales aici, la Bucureşti, care deţin informaţii militare, economice şi politice. Şi aşa cum poliţia noastră i-a arestat pe cei de origine străină – unguri, nemţi etc. – bănuiţi de spionaj, şi i-a trimis în lagărul din Ialomiţa, nu văd de ce viitorii noştri ocupanţi – nemţi, austrieci, unguri, bulgari – să nu procedeze la fel. Ar fi o naivitate, Scarlat, să nu vezi lucrurile şi sub acest aspect!"

„M-ai pus pe gânduri", mormăi Scarlat, fără zâmbet. „În orice caz, pe Elena n-o pot lăsa aici singură!", decise el, ferm.

„Este periculos, Scarlat, să rămâi! E adevărat că tu nu faci parte din conducerea Partidului Liberal, dar eşti fratele meu! Şi s-ar putea ca pentru germani asta să cântărească la fel de mult“, reveni Pic, mai insistent, cu vocea lui cavernoasă.

„Explicaţia trebuie luată în seamă! Ştie Pic ce ştie! E mai bine informat decât noi!“, îşi atenţionă Elena soţul.

Scarlat îşi netezi mustăţile lungi. O făcea des. Şi, mai întotdeauna, când dorea să-şi întărească punctul de vedere.

„Nu mă îndoiesc... Aşa o fi... Dar numai inima mea e cea de care trebuie să ascult“, zise el, privind pe deasupra capetelor din încăpere.

Atentă, cum îi stătea bine unei gazde, Elena sesiză că micul consiliu de familie intrase în impas şi, pentru depăşirea situaţiei, făcu semn servitoarei să toarne vin. Însă când slujnica se apropie de paharul lui Pic, doamna Mustaţă interveni grijulie:

„Doar până la jumătate! Atât!“

Surprins, Pic făcu feţe-feţe, apoi se grăbi să dreagă busuiocul:

„De-aici, plecăm la Brătieni...“

Scarlat ştia bine când Pic minţea. Se abţinu să surâdă, ca să nu-l dea de gol.

Doamna Mustaţă urmărise schimbul de priviri dintre fraţi şi, pentru ca vizita să nu se termine catastrofal pentru ea, schimbă brusc macazul:

„Nu e nicio grabă, Pic! Doamna Brătianu e cu gândul la bagajele pentru Iaşi, nu la noi“, încercă ea să glumească. Însă nu-i reuşi prea bine fiindcă gazda o intimida cu placida ei autoritate.

Atmosfera aceasta jenantă nu se mai prelungi mult fiindcă un automobil se opri în faţa casei. Majordomul se grăbi să-l întâmpine pe noul sosit. Era unul de-al casei. După ce preluă de la el pe rând bastonul, pălăria şi pardesiul, îl conduse în salonaş.

Când îl văzură intrând pe Alexandru Marghiloman, fiecare dintre cei patru reacţionă în felul lui. Elena, cu duioşie

de soră. Ţinea la Alexandru mai mult decât la Mihail, fratele mai mic. Scarlat şi Pic, derutaţi, de parcă ar fi fost prinşi pe picior greşit. Singură, doamna Mustaţă căzuse într-un soi de admiraţie necenzurată. Dorea să afle în ce măsură bărbatul acesta îşi merita renumele. Cât de mult se ridica peste conaţionalii lui. Şi se pregăti să-l soarbă din ochi, încredinţată că foarte curând domnul Marghiloman va arăta că un aristocrat autentic întăreşte privilegiul de sânge cu prerogative de spirit, semne de recunoaştere a stofei princiare.

Marghiloman cam bănuia secretul ce îi făcea pe fraţii Pherekyde – liberali cu state vechi – să se simtă derutaţi de vizita lui neanunţată, dar solidari în această societate dominată de pseudo-idealişti şi burghezi cu trebuinţe precise de bunăstare şi ascensiuni sociale. Circulau zvonuri că Pic, în perioada anterioară, încasase şi bani ruseşti şi bani germani pentru a intra într-un posibil guvern conservator de neutralitate favorabilă celor două ţări finanţatoare.

„Domnilor, ceea ce văd aici seamănă cu un consiliu de familie datorat apropierii duşmanului...“, preluă Marghiloman iniţiativa.

Fără să se simtă descumpănit, Pic îşi asumă rolul de purtător de cuvânt al Pherekydilor:

„Sunteţi pe aproape... Am discutat despre necesitatea de a ne refugia în Moldova, alături de Casa Regală!“

„Găsesc că e un gest firesc pentru nişte liberali care poartă răspunderea intrării României în război...“, aprecie calm Marghiloman. O declaraţie excesivă fără îndoială, dar de o certă noblețe.

„Aşa am considerat şi noi..., continuă Pic să-i dea replica şi în numele lui Scarlat.

„Dar despre opoziţia conservatoare, ce consideră liberalii că ar trebui să facă?“ îl atinse Marghiloman în frunte pe Pic cu directeţea unui scrimeur elegant dar neiertător. În fond, Pic (Mihail Pherekyde) era mâna dreaptă a lui Ionel Brătianu, nu un oarecare liberal.

Se făcu tăcere.

Cum întrebarea era demnă de tot interesul, Scarlat şi doamna Mustaţă îşi răsuciră capetele spre Pic în efortul de a urmări dialogul. Stimulat de încrederea lor, după câteva clipe de meditaţie, Pic replică cu plăcerea răsturnării unei situaţii adverse:

„Dacă conservatorii se consideră a fi buni patrioţi, atunci ar trebui să-şi însoţească regele şi regina în refugiu!"

„Şi de partea de ţară ocupată de duşman nu trebuie nimeni să se mai ocupe!? Să fie alături de popor la rău!?" răspunse Al. Marghiloman care avea talentul de a muta centrul de greutate al dezagrementelor în zona conversaţiei.

Pic nu se aşteptase la o asemenea întorsătură.

„Este un punct de vedere pe care, mărturisesc sincer, nu l-am avut în vedere! Dar din felul cum l-aţi prezentat, înţeleg, domnule Marghiloman, că veţi rămâne pe loc!" Deşi sinceritatea lui Pic era una conjuncturală, Marghiloman se simţi, la rându-i, molipsit de ea când replică pe dată:

„Da! Voi rămâne ca să le arăt germanilor că nu mă tem de ei. Cu riscurile de rigoare ce decurg din asta..." Şi nu brava, însăşi regina Maria era, neoficial, adepta rămânerii pe loc. Până şi Brătianu îi acceptase decizia, altfel nu ar fi iniţiat recent acea înţelegere secretă privind împărţirea responsabilităţii politice: în zona ocupată, Marghiloman cu germanii; în zona liberă, Brătianu cu francezii.

Doamna Elena Pherekyde se simţi mândră de fratele ei. Doamna Mustaţă se văzu confirmată în aşteptări – Alexandru Marghiloman merita porecla de lord, fiind la fel de curajos ca lordul Byron, atât de îndrăgit de grecii ei. Cum acest moment se potrivea cu problema de conştiinţă ce-l preocupa, Scarlat profită şi interveni, privind spre soţie:

„Domnule Marghiloman, starea precară de sănătate a Elenei nu ne permite să plecăm. Aşa că vom rămâne în Bucureşti."

Domnul Marghiloman răsuflă uşurat. Nu se gândise că va fi atât de simplu să-l convingă pe Scarlat. Din ce în ce mai relaxat, îşi redobândi controlul asupra simţurilor. Şi noua lui

dispoziţie, una senină şi lejeră, îl ajută să redescopere parfumurile dulcege ale celor două doamne, să audă paşii servitoarei prin salon etc.

„Mă bucur să constat că primează raţiunea şi nu argumentele politice!“ grăi el, sigur de sine.

Scarlat se simţi încurajat, nu mai era singur. Pentru doamna Mustaţă, era o nouă ocazie să remarce aerul dezinvolt şi subţirimea de spirit a domnului Marghiloman. Pic privea pe fereastră de parcă încerca să identifice locul exilului – semn că îşi recunoştea înfrângerea. Va pleca la Iaşi fără Elena şi Scarlat, doar cu doamna Mustaţă. Era corect şi oportun să-şi urmeze liderul.

Nimic important nu mai era de spus. Şi, în aceste condiţii, Marghiloman îşi propuse ca la momentul potrivit să se retragă. Când ocazia se ivi, se apropie de Elena şi îi şopti că o va suna spre seară. Până atunci şi ceilalţi musafiri se vor retrage, iar sora lui avea să fie mai liberă. Toţi ochii se întoarseră spre el când se îndreptă spre uşă. Pic însă ştia că Marghiloman, nemulţumit de poziţia lui în sferele puterii, adoptase ca de obicei o eleganţă de împrumut, nu odată dezagreabilă prin nefirescul ei.

*

Pe drumul de întoarcere acasă, vântul bătea cu putere dinspre Răsărit, anunţând răcirea ireversibilă a vremii. Nu îi era frig, purta un pardesiu din stofă de lână. Şi Marghiloman putea să chibzuiască pe marginea tatonărilor şi explorărilor întreprinse în cursul zilei. Nu îi era în fire să subestimeze potenţialul malign al situaţiilor.

Hotărârea regelui de a se autoexila la Iaşi îl obliga să despice firul în patru. Ferdinand nu luase o decizie hazardată. El însuşi general în armata română, nu mai avea încredere în trupele sale. Mai bine zis, în generalii lui de două parale, începând cu Aslan şi Teodorescu – vinovaţi de ruşinoasa înfrângere de la Turtucaia – şi continuând cu generalii care

conduseseră trupele aflate în retragere din Oltenia şi nordul Dunării. Nu-i credea în stare să organizeze – aşa cum se lăudau – pe Argeş şi Neajlov o „Marnă" română. În acelaşi timp, se simţea mai în siguranţă la Iaşi, căci în zonă se aflau poziţionate trupe ruseşti, dar şi corpul de armată român condus de generalul Prezan, pe care îl considera unul dintre cei mai destoinici comandanţi. Nu mai încăpea nicio îndoială că regele Ferdinand se îndepărta continuu de sângele lui german, adoptând prea uşor conduita liberalilor. Drept care, acceptase cu uşurinţă generali incompetenţi la Ministerul de Război dar şi în fruntea trupelor.

Fiindcă, medita Marghiloman uşor ironic, românul nu luptă niciodată cu adevărat. Nu pune niciun pic de cruzime în meseria asta de ostaş. N-are pasiunea devastatoare a altor neamuri din jurul lui. Războiul preferat este războiul de apărare. În vremuri de restrişte, românul invocă toţi dumnezeii cunoscuţi, apoi încalecă voinicește pe bidiviul lui îndopat cu jar şi se retrage pe un aliniament mai sigur, după ce a avut grijă să otrăvească fântânile şi să pârjolească holdele.

Prin urmare, în dorinţa de a ajunge un român adevărat, regele Fedinand nu mai era germanul care fusese la venirea în România, ci un administrator levitând printre planuri riscante.

Ajuns acasă, sub sticla copertinei de la intrare, Marghiloman renunţă la iluziile sale justiţiare la adresa cosmosului autohton şi redeveni, ca orice lord responsabil, îngrijorat de supuşii din propria-i reşedinţă. Mai ales de Domniţă, care iată, îl întâmpina acum cu o nerăbdare greu de ţinut în frâu din spatele inexpresivului majordom. De altfel, toată lumea era îngrijorată şi chiar speriată de înaintarea fermă, de neoprit, a trupelor germane. El însuşi nu mai credea în putinţa ostaşilor şi ofiţerilor români de a se apăra pe Argeş şi Neajlov, precum francezii pe Marna.

Cum vizita la cumnatul Scarlat Pherekyde nu fusese în programul zilei, se adăugase dintr-un reflex de îngrijorare

după o întrebare de rutină a şoferului său – lucru de care Marie nu ştia –, lui Marghiloman i se păru firesc că întrebarea ei se referea strict la întâlnirea de la Clubul conservatorilor.

„Au venit toţi, aşa cum ţi-au promis?“

„Am fost plăcut surprins că până şi Titu, care e tare bolnav, a participat la conclav! Ne-a dat la toţi un exemplu de comportament responsabil...“

Apoi Marie atacă frontal chestiunea care o interesa în cel mai înalt grad:

„Povesteşte-mi cum au decurs lucrurile! Lumea e foarte speriată, nu ştie încotro s-o ia: să plece ori să rămână!? Ce-a stabilit *sfatul bătrânilor*?“

Curiozitatea Domniţei era maximă. Cu două zile în urmă, aflase de la doamna Elena că guvernul liberal va pleca la Iaşi. Şi nu putu să nu se gândească la posibilitatea ca şi unii conservatori să ia acelaşi drum. Se temea că domnul Marghiloman să nu se numere printre aceştia. Şi cu ea ce s-ar fi întâmplat dacă el i-ar fi pretins să rămână pe loc şi să se îngrijească de reşedinţe în calitatea ei de administrator?

Amuzat că Domniţa găsise o formulă atât de potrivită pentru Consiliul conservatorilor de frunte, Marghiloman precizează sec:

„*Sfatul înţelepţilor* a hotărât ca membrii lui să rămână pe loc!“

„E un act de mare curaj...“, aprecie Marie, după câteva clipe de gândire.

„Dar ţie, Marie, îţi este cam frică... sau mă înşel?“

„Îmi este frică de inamici... poate şi unde am fost căsătorită cu un ofiţer şi uneori îl percepeam – când se îmbăta sau când ne certam – ca pe un inamic personal...“, mărturisi Marie, înfrigurată.

„Şi ce vrei să faci? Rămâi aici, cu mine, sau ţi-ar surâde să te evacuezi din calea germanilor?“, o cercetă cu multă delicateţe Alexandru.

„Nu te pot părăsi acum când o să fie mai greu! Oricât mi-ar fi de frică, cu dumneata, mă simt apărată“, mărturisi

Marie coborând glasul pe măsură ce se apropia de sfârşitul răspunsului.

Şi era vizibil efortul ei de a nu-şi trăda emoţia, de a nu se înroşi prea tare în obraji. Ştia că Alexandru o priveşte.

La rândul lui, şi bărbatul era tulburat. Femeia îi făcuse o veritabilă declaraţie de dragoste. Încercă să se îndepărteze, dar fu reţinut de o nouă întrebare.

„A mai hotărât şi altceva *sfatul bătrânilor*?“, vru Maria să afle, clipind des.

„S-a mai discutat problema tezaurului naţional...“

„E ceva ce ar merita să ştiu şi eu?“

„Cred că nu numai tu, ci orice român ar trebui să ştie că în acest moment tezaurul este pregătit să fie trimis în Rusia pentru păstrare vremelnică“, spuse Marghiloman.

Şi Marie avu confirmarea că zvonurile care circulau nu erau deloc fanteziste.

„Lumea zice că n-ar fi o măsură prea bună...“, comentă ea.

„Da. Este o prostie să încredinţăm ruşilor tezaurul nostru fiindcă nu există suficiente garanţii...“

„Mulţi dintre cei care posedă bijuterii preţioase vor să şi le trimită şi ei în Rusia, împreună cu tezaurul...“

„Este o prostie. O faptă la fel de necugetată...“, precizează Marghiloman pe un ton nu prea elegant.

„Printre cei dispuşi la asemenea gesturi se vehiculează des numele actriţei Marioara Voiculescu, care a moştenit de curând nişte bijuterii extrem de preţioase“, exemplifică Marie, ca să arate că este bine informată.

„Procedând astfel, românii vor rămâne fără bijuterii!“, conchise Marghiloman spre a nu lăsa chestiunea suspendată.

Şi discuţia se opri aici, dar impresia, de ambele părţi, era că temele ei nu fuseseră epuizate.

Pe Elena, Marghiloman o sună abia după ce se schimbă, îmbrăcându-şi costumul de casă. Fu extrem de bucuros când îi auzi vocea. Musafirii plecaseră de ceva timp şi ea încerca să se odihnească puţin înainte de cină. Dar cum

să-şi împărtăşească el gândurile de frate grijuliu când vocea ei suna atât de nesigur – adică lipsită de vlagă, încât uneori părea că nu poate să ducă la capăt frazele?

„Sper că vizita mea neanunţată de azi n-a fost chiar atât de inoportună?“, începu el.

„Alex, cum poţi să spui aşa ceva?“, îi replică ea.

„Mi s-a părut că mai ales Pic a fost deranjat în momentul când am intrat în salon“, relată Alexandru acea realitate pe care o citise în ochii lui Pic.

„Nu se aştepta ca tu, care eşti socotit campionul eleganţei şi al *bon ton*-ului, să vii într-o vizită neanunţată“, căută Elena să-i explice.

Alexandru nu încercă să se apere, i se păru mai important să impună o schimbare de direcţie.

„Dragă Elena, eu aş vrea să-ţi vorbesc despre soţul tău. Scarlat nu mi s-a părut suficient de ferm când a zis că voi o să rămâneţi pe loc. Mi s-a părut că a spus-o la modul declarativ...“

„Alex, eu nu mi-am dat seama de asta...“

„Surioară, cred că lui Scarlat i-a fost ruşine de mine! De aceea a vorbit aşa... A vorbit preocupat să arate că e familist, în cheie strict emoţională! Deci, fără o convingere solidă. În interiorul lui se teme, se simte ameninţat fiindcă este fratele lui Pic, mâna dreaptă a lui Ionel Brătianu!“

„O să-l mai descos în privinţa asta şi dacă nu-l voi simţi convins, o să încerc să-l fac să-mi spună adevărul... Este foarte important şi pentru mine. Poate mai important decât pentru el...“, mărturisi Elena, parcă încurcată de lipsa de libertate în care era plasată.

În acel moment, Alexandru vedea implicarea în prezent – cel care preceda iminenta ocupare a Bucureştiului de către trupele inamice – ca un antidot la mărginiri sau laşităţi de circumstanţă. Aşa că preciză pe un ton mai însufleţit:

„Dacă o să vezi că lui Scarlat îi e frică, lasă-l să plece cu Pic! Tu vei rămâne cu noi: cu mine, cu fetele tale, cu Marie! Şi la limită, iau în calcul chiar să te aduc aici, la mine!“

Elenei nu-i scăpă schimbarea lui de ton şi energia de care era stăpânit.

„Ceea ce mi-ai propus acum e o chestie care îmi surâde. Nu te poţi simţi niciunde mai bine decât în propria ta familie!“

În mod evident se raportase la familia Marghiloman, nu la cea numită Scarlat Pherekyde, realizată prin căsătorie. O mărturisire la care o silise boala ei, o boală cu şanse reduse de supravieţuire, dar care prin bunăvoinţa lui Dumnezeu, putea fi dusă pe picioare o perioadă anume. Statistica spunea că se poate supravieţui, optimist vorbind, unu până la doi ani.

Îndată se auziră câteva pocnete în pâlnia telefonului – să fi fost un scurt acces de tuse? – şi Marghiloman se grăbi s-o chestioneze:

„Ce s-a întâmplat, Elena?“

„Era să uit un lucru foarte important. Scarlat m-a sfătuit să-mi depun bijuteriile la Banca Naţională spre a fi expe-diate odată cu tezaurul, în Rusia... Tu ce mă sfătuieşti să fac?“

Se referea la bijuteriile primite cadou de la mama Irina, cu ocazia nunţii.

„Să nu faci prostia asta!“, replică Alexandru.

„De ce, Alex?“

„Dacă ajung la ruşi, nu le mai vezi niciodată înapoi! Nemţii sunt mai civilizaţi. Şi, dacă n-ai încredere nici în unii şi nici în alţii, atunci încredinţează-mi-le mie, sunt şeful Crucii Roşii...“

Estimp, înfrângerile trupelor româneşti căpătau o frecvenţă mai mare decât discuţiile politicienilor despre război, fapt ce ilustra cu dărnicie că viteza şi timpul sunt valori ce se devorează una pe alta, într-o frenetică reciprocitate.

*

Cei trei membri marcanţi ai Opoziţiei aveau de ce să fie mâhniţi şi sceptici. Una dintre cele mai ruşinoase înfrângeri – ilustrativă pentru superficialitatea, lipsa de

profesionalism şi de patriotism – se înregistrase la Turtucaia, o mică localitate bulgărească de la sud de Dunăre, situată în dreptul Olteniţei. Trupele româneşti, aflate în „capul de pod fără pod", au fost încercuite şi anihilate (160 ofiţeri şi 6 000 soldaţi morţi şi răniţi, iar 480 ofiţeri şi 28 000 soldaţi luaţi prizonieri), fiind abandonate de comandantul lor.

Intrată în analele istoriei ca „Bătălia de la Turtucaia" (24 august/6 septembrie 1916), analiştii militari au calificat-o drept o catastrofă.

Printre prizonieri s-a numărat şi Gheorghe Columban, un proaspăt recrut din Călăraşi. În război, oricând survin astfel de situaţii, asta dacă reuşeşti să priveşti lucrurile fără să ocoleşti adevărurile. Împreună cu alţi soldaţi români, fusese repartizat în lagărul de la Hascovo, aflat undeva în centrul Bulgariei. Şi nu era singurul prizonier nedumerit de cât de repede se poate pierde o bătălie.

În timp ce lunga coloană de prizonieri se târa ca o râmă uriaşă spre Hascovo, componenţii ei trăiau sub imperiul unor descoperiri punctuale – bătăturile din talpa piciorului, buzele uscate de sete, surprinzătoarea cruzime a ostaşilor bulgari etc. Fără îndoială, instinctul de conservare îi determina să se ajute la nevoie şi să se solidarizeze. Prizonieratul începuse să se profileze ca o cale foarte lungă şi fără pietre kilometrice. Şi pe acest drum nou, în această situaţie nouă, Gheorghe Columban se împrieteni cu vecinii lui de rând: Dinu Zgăvârdei din Brăila şi Dorel Iarca din Ciocile, un sat uitat de Dumnezeu în Bărăgan. După o săptămână, li se părea că se cunosc decând lumea, şi tovărăşia lor deveni stabilă şi preţioasă. Dată fiind fragilitatea fizică şi psihică a lui Gigi Columban – era cel mai slăbănog şi mai timid dintre toţi – prietenia lor fu imediat în avantajul lui.

De regulă, conversaţiile erau începute de brăilean într-un stil golănesc. Dinu, spaima Brăiliţei – cartier rău famat al faimosului port de la Dunăre – îi întreba pe cei doi din vârful buzelor:

„Băi găozarilor, mai aveţi ce să căcaţi după atâta foame?"

Gigi şi Dorel zâmbeau mânzeşte, recunoscând că Dinu avea o funcţie anume în micul lor grup. Îl plăceau nu pur şi

simplu aşa, pentru că era el, ci fiindcă era mai isteţ – un miştocar de cartier –, toate aceste calităţi făcând din el un şef al triunghiului lor. Uneori, Gigi şi Dorel priveau în jur, parcă pentru a dezvălui relaţia lor cu Dinu: „Ştiţi, Dinu e foarte deştept, ştie o seamă de lucruri interesante, utile pentru noi!"

Pentru cei din jur devenise aproape evident că brăileanul luase comanda micii grupe, destul de bizară de altfel. Gigi era un ins înalt, puţin adus de spate şi cu un ten smolit, cu păr foarte negru, semănând cu un călugăr în primii lui ani de schimnicie. Iar Dorel, mărunt, cu pielea uscată şi faţa rotundă, pistruiat, cu ochi extrem de agili, semăna cu un şobolan de câmpie.

Ce-i lega pe aceşti trei tineri atât de diferiţi? Evident, situaţia în care se aflau – marşul prin noroaie, înfometaţi şi însetaţi, dar mai ales furia cu care soldaţii bulgari îndreptau puşca spre ei la cea mai mică neregulă –, situaţie limită, care le cerea să se adune şi să se ajute spre a supravieţui. Deasupra micilor adevăruri personale se găsea adevărul general, adevărul crud. Şi nu trebuie să cumpăneşti prea mult lucrurile ca să înţelegi că toţi prizonierii erau condamnaţi la moarte, indiferent ce grad aveau (soldat, plutonier, ofiţer).

Hrana zilnică era alcătuită dintr-o pâine de mălai de circa jumătate de kilogram şi o fiertură din boabe de grâu. Dar multă vreme, au primit doar pâinea de mălai fără alt adaos. Baie nu se făcea deloc. Rufe de schimb, nici vorbă. De aceea, toţi prizonierii arătau zdrenţăroşi şi murdari ca nişte cerşetori. Cum bocancii ostăşeşti se distruseseră, aproape toţi purtau „târlici" ori „sandale"de lemn. În lipsa apei, umblau nespălaţi cu săptămânile şi se umpluseră de păduchi. Se dormea pe jos, pe unde se nimerea, în timpul marşului spre lagăr. Ajunşi acolo, la Hascovo, au dormit în barăci direct pe duşumea – nu existau saltele şi aşternuturi.

Cel mai nedumerit de tratamentul crud, nemilos, pe care îl practicau soldaţii şi ofiţerii bulgari era Gigi Columban. Spre deosebire de Dorel şi Dinu, el venise anterior în contact cu bulgarii – cu cei care treceau Dunărea să lucreze, în timp

de pace, ca grădinari în grădina de legume de pe malul Borcii, deţinută de tata Mihai. Toţi erau oameni harnici, cinstiţi şi serioşi. Cu şeful lor, Rumen Penev, se împrietenise la cataramă – pescuiau împreună, se scăldau împreună etc. Acum, însă, aceşti bulgari îmbrăcaţi în uniforme militare – de simpli ostaşi sau de ofiţeri – i se păreau nişte naţionalişti, nişte adevărate fiare!

Oricum, Dinu, Gigi şi Dorel s-au dumirit repede într-o privinţă: nu trebuia să spere că tratamentul se va îmbunătăţi. După aceea, au înţeles mult mai multe.

Lagărul Hascovo era un teren de vreo trei pogoane, destul de plat, cu amenajări minimale, unde prospera mizeria şi moartea. Nici măcar ofiţerimea nu o ducea mai bine – dormeau toţi, erau vreo două sute, grămadă unii peste alţii într-o singură baracă, fără paturi şi aşternuturi. Mirosurile pestilenţiale erau peste ce putea suporta un om.

Ziua, toţi deţinuţii erau duşi la muncă. Unii prizonieri erau folosiţi la amenajări de tranşee militare, alţii lucrau la drumuri, iar alţii chiar în mină.

Primul care a dat semnul unei posibile evoluţii spre moarte a fost Dinu.

„Băi concetăţeni“, le zise el în stilul lui inconfundabil celor doi amici de suferinţă, „dacă o s-o ţinem tot aşa, muncind pe brânci şi mâncând doar pâine de mălai, vă garantez c-o s-o mierlim cât de curând!“

În mod curios, delimitarea dintre *acum* şi *curând* era foarte neclară. *Curând*-ul putea surveni în orice moment, după o bătaie primită de la un soldat sau un ofiţer bulgar. Dar putea fi şi o limită mai depărtată, mai darnică în cazul unui accident de muncă sau a unei boli generate de iadul igienico-alimentar din lagăr.

Important era ce aveau de gând. Aşa că Dinu continuase în şoaptă, doar pentru ei:

„Trebuie să ne gândim la ceva...“

„La ce!?“, sări Dorel, parcă luat prin surprindere. Şi imediat afişă o mutră tare nefericită.

Prilej pentru Gigi să-i explice:

„Băi plugarule, trebuie să găsim o cale s-o ştergem de aici!“

Neîndoios, aici şi acum se vorbea şi despre destinul său, îi trecu lui Dorel prin minte. Şi raţiunea lui conservatoare de ţăran ieşi la iveală:

„Şi dacă ne prind!? Ne vor împuşca pe loc ca pe nişte câini turbaţi! Ca pe ceilalţi fugari...“

„Ăia n-au avut un plan bun, d-aia au dat chix“, sublinie Dinu cu răbdare, fiindcă de Dorel greu se lipea ceva.

Experienţa de viaţă şi tupeul făceau din Dinu un şef potrivit într-un asemenea iad, iar din Gigi şi Dorel, ucenicii săi. Totuşi, pentru Gigi, a fi deştept (tot una cu a fi şmecher) nu era decât o latură a efortului competitiv principal. La asta s-a gândit el în acele clipe când i-a spus lui Dorel că Dinu se crede mai deştept decât este. Avea sentimentul că brăileanul ascundea unele lucruri, că exista o latură întunecată în viaţa lui care n-avea să iasă la iveală decât în situaţii limită. Spre deosebire de Gigi, Dorel vedea lucrurile altfel. Trăind la ţară, în Ciocile, de lângă pădurea cu acelaşi nume, el se simţea fericit că brăileanul îl acceptase şi promitea să-i fie un ucenic devotat, fiindcă descoperise în Dinu un model demn de urmat.

Cu acelaşi elan, brăileanul reveni:

„Băieţii, puneţi-vă tărtăcuţele la treabă! Născociţi ceva să ieşim dracu’ d-aici!“

A fi proprietarul unic al unui optimism cronic, acum şi aici, părea o iluzie. Dar era şi un semn al virtuţilor sale ascunse, al umanităţii de care iată, în aceste condiţii speciale de iad bulgăresc, era animat el, un şmecheraş şi cuţitar de cartier brăilean.

Gigi şi Dorel: tăcere.

Gigi şi-a prelungit tăcerea până a doua zi, când în timp ce se întorceau de la muncă în lagăr, după ce adânciseră o tranşee de apărare – de neînţeles pentru el, ce logică avea să sapi o astfel de tranşee în centrul Bulgariei! – începu să le prezinte, plin de nerăbdare, planul lui. Unul ce avea să-l facă să pară mai interesant în ochii celorlalţi doi.

„Am observat“, zise Gigi în şoaptă, „că gardienii noştri se duc din când în când să-şi facă nevoile...“

„Şi?“ făcu Dinu.

„Mai pe înserat putem profita de asta...“, reluă Gigi.

„Cum, domnu’ avocat?“ îl întrebă brăileanul, zeflemitor. Aflase că visul de elev al călărăşeanului fusese să devină avocat.

Pe măsură ce dialogul continua să se desfăşoare – când prin şoapte, când prin semne – Gigi devenea tot mai mult Gigi, iar Dinu, tot mai mult Dinu.

Prin urmare, Dinu n-a acceptat planul – îl găsea prost –, dar chestia privitoare la locul unde-şi făceau nevoile gardienii bulgari merita reţinută; pornind de la ea se puteau încropi nişte scheme.

Spre deosebire de Gigi, Dorel şi-a prelungit tăcerea de parcă ar fi uitat că se aştepta un plan de evadare şi de la el. În faţa acestei realităţi, Dinu acceptă pentru totdeauna că nu se putea conta pe capul lui Dorel, ci doar pe mâinile lui de lucrător agricol. Şi îl asemui cu o insectă mică, bâzâitoare şi nesemnificativă, care nu putea primi decât un rol secundar.

Mai mult decât ucenicii lui, Dinu credea în posibilităţi. Altfel ar fi însemnat să te laşi păgubaş. Adică: să rabzi, să te resemnezi şi, într-un final previzibil, să doi ortul popii. Nici în momente de slăbiciune – când era melancolic sau epuizat şi pleoapele îi cădeau peste ochi grele şi obosite – nu se oprea din căutarea unei ieşiri din capcana bulgărească. Accepta greu că totul e adevărat – mizeria, păduchii, setea, cruzimea gardienilor bulgari etc. –, pentru că altfel s-ar fi suspectat că nu e în stare să deosebească binele de rău. Mai creativ în privinţa păcălirii adversarului, Dinu închipuio până la urmă un plan de evadare pe ideea lui Gigi. În linii mari, scenariul era următorul.

În timp ce un gardian bulgar avea să se ducă să-şi facă nevoile, vor înscena o diversiune – de exemplu, o bătaie, care să atragă atenţia paznicilor prin spectaculozitatea ei. Profitând de învălmăşeala creată, el şi cu Gigi o să fugă către

gardianul preocupat să-şi facă nevoile pe câmp şi o să-l neutralizeze. Apoi se vor face amândoi nevăzuţi în pădurea din apropiere. Evident, momentul ales pentru o asemenea înscenare trebuie să fie spre seară pentru ca, gardienii plecaţi în urmărirea celor doi evadaţi să renunţe curând din cauza lăsării întunericului.

Planul avea, desigur, unele puncte slabe. Dar Dinu spera că acestea vor fi compensate într-un fel de elemente surpriză – şi fuga să reuşească. Conştient de neajunsurile planului, încerca să găsească idei noi cu care să-l fortifice. Ca de pildă observaţia uşor naivă, doar la suprafaţă, a lui Dorel:

„Ar trebui să mai fie cineva cu noi..."

„Adică?" întrebă Dinu.

„Unul care să dea comenzile..."

„Fii mai clar, băi piticule!", îl somă Dinu.

„Păi, să ne facă semn mie şi lui Onu când să începem bătaia; vouă, când să vă luaţi după bulgăroiul căcăcios..."

Dinu îl asculta de-acum absorbit, interesat.

„Bă piticule, păcat de tărtăcuţa ta că se umple atât de rar cu idei", îl flată el în felul lui.

Aşa apăru sublocotenentul Filipescu în planul lor pe post de regizor. Gigi făcuse alegerea după criterii morale, dar mai ales după gabarit – i se părea un ins suficient de înalt să poată privi pe deasupra capetelor celor doi bătăuşi, ale asistenţei, dar şi ale gardienilor bulgari. Sublocotenentul pusese o singură condiţie: să încredinţeze celor doi fugari o scrisoare către familia lui din Buzău.

Nu comentase în niciun fel scenariul încropit de cei trei pifani. Considera evadarea lor un fel de aruncare în necunoscut, având un risc egal cu cel al plecării la atac cu mâinile goale împotriva unei cazemate: puteau fi omorâţi, dar exista şi o minimă şansă de scăpare. De aceea, nu dori să îi descurajeze. I se ceruse sprijinul şi avea să-i ajute cum se pricepea el mai bine. În fond, nu e moartea sora ostaşilor? Chinuitor pentru sublocotenent era gândul că el nu avea curajul să fie în locul unuia dintre cei doi viitori fugari.

Colaborarea lor – un fel de complicitate la care îl obliga haina militară – reprezenta pentru Alexandru Filipescu un exerciţiu tactic, înfăşurat în idei puse cap la cap dar riscul operaţiunii rămânea totuşi foarte mare. Planul avea multe lacune – poate unde era încropit de nişte soldaţi tineri – dar era planul lor. Ar fi putut să-i convingă pe cei trei temerari să facă unele modificări, dar în caz de eşec, răspunderea ar fi trecut pe umerii lui. La urma urmei, nu puteau fi prevăzute chiar toate complicaţiile de moment şi reacţiile paznicilor. În asta consta greutatea şi neliniştea lui până la suferinţă.

Abia peste vreo şapte zile se întruniră toate condiţiile minimale. Era spre seară. Zona de muncă se învecina cu o costişă împădurită. Pe un gardian bulgar îl tăiase căcarea, lăsase puşca unui coleg şi fugise spre lizieră să se uşureze.

Şi atunci, sublocotenentul Alexandru Filipescu dădu semnalul anume de începere a bătăii între ostaşii Dorel Iarca şi Onu Coman.

*

Cei doi fugari au fost favorizaţi de şansă chiar de la început. În locul unui scaun normal, gardianul bulgar a avut diaree. Şi tulburarea pe care a simţit-o în stomac, urmată de eliminarea explozivă a fecalelor moi, l-a făcut imediat să aibă indispoziţie şi ameţeli. Se aşezase pe vine, cu spatele la zona de lucru, să-şi facă nevoile, şi de aceea nu i-a auzit decât târziu pe cei doi deţinuţi. Atunci, a întors brusc capul să vadă ce se întâmplă şi s-a dezechilibrat, căzând în fund. Până să se dezmeticească, cei doi români l-au imobilizat. Cu un efort deosebit, brăileanul l-a sugrumat, apoi i-a luat baioneta de la brâu.

Începuseră să fugă spre versantul împădurit când s-au auzit primele gloanţe fluierând pe lângă urechi. Abilitatea lui Dinu a ieşit din nou la iveală.

„Tu, ia-o la stânga! Trebuie să ne despărţim!“, a strigat el spre Gigi.

Şi şansa le-a mai surâs o dată: după câţiva metri, s-a ivit în faţa lor o denivelare. Un fel de albie de pârâu secat. Şi

această scădere de nivel i-a protejat de gloanţe. Au fugit cât au putut de repede spre locul unde albia se apropia de pădure.

Între timp, bulgarii au organizat o echipă de urmărire a fugarilor. Sublocotenentul Filipescu trăgea cu coada ochiului la pregătirile care se făceau.

„Bine că n-au câini!“, se bucură el în ascuns.

Spera ca cei doi fugari să ia până la urmă direcţia bună. Avusese grijă să-i informeze în prealabil că Hascovo e situat în centrul Bulgariei, iar Dunărea şi România se aflau la nord. Drumul până la ele măsura circa 250 km, întindere ocupată de dealuri şi munţi bătrâni cu înălţimi sub 1 000 m, împăduriţi parţial.

Peste trei ore – se înnoptase deja – echipa de căutare s-a întors în lagăr fără cei doi evadaţi: fie nu-i găsise, fie îi împuşcase ca pe nişte câini turbaţi. După felul cum scuipau dezamăgiţi şi înjurau se putea deduce că nu-i găsiseră pe cei doi români. Şi sublocotenentul Filipescu surâse satisfăcut: şansa ca una dintre scrisorile lui să ajungă la destinaţia finală – adică la Buzău, la părinţi – rămânea de actualitate. Dar mai era mult până departe.

Cum nu aveau cunoştinţă de *Manualul de cercetăşie*, sfaturile sublocotenentului Filipescu le-au prins bine. După ce au scăpat de urmăritori, Dinu şi Gigi şi le-au amintit şi au făcut din ele literă de regulament. Prin urmare, ziua se odihneau şi noaptea mergeau. În consecinţă, ritmul de înaintare pe întuneric era mai redus. Bineînţeles, ocoleau localităţile.

După patru zile, descoperiră un mic lac şi făcură baie îndelung, sperând să scape de păduchi. Până atunci, aproape zilnic făcuseră şedinţe reciproce de despăduchere, în care tot Dinu se arătase mai abil, mai iscusit. După scăldat, li s-a părut că au devenit mai uşori, mai bine dispuşi, mai curaţi. Mai ales pe dinafară, scăpaseră de jeg şi de mirosul de moarte din lagăr. Pe dinăuntru, curăţirea începuse odată cu fuga prin pădurile de foioase ce acopereau dealurile pe care cei doi le urcau şi le coborau în aceste zile de toamnă.

Mai prost şedeau lucrurile cu procurarea hranei. În chip previzibil, Dinu avea mai toate iniţiativele. Gigi nu ştia ce s-ar fi făcut fără el. Brăileanul se pricepea ca nimeni altul să deosebească ciupercile comestibile de cele otrăvitoare, să recunoască fructele de pădure hrănitoare. Cu uşurinţă identifica rugii de mure şi aduna micile lor fructe negre şi lucioase, dar şi afinii scunzi, foarte ramificaţi, cu frunze oval-alungite şi bobiţe negre-albăstrui, brumate. Fără îndoială, şmecheraşul de cartier explorase îndelung flora diversă din Balta Brăilei, unde se pierdea verile ca în sânul lui Avram.

În aceste zile şi nopţi, Dinu brăileanul luase locul fratelui cel mare – al răposatului Ionel – şi el, Gigi, nu putea decât să se bucure de un asemenea parteneriat. Pe cont propriu, ar fi fost vai de capul lui! Avea noroc cu Dinu: îl scutea de grijile foamei şi ale securităţii (mânuia baioneta luată de la gardianul sugrumat cu o dexteritate de mare cuţitar de mahala). De aceea, în ciuda statutului său de fugar, Gigi se simţea acum mai relaxat, mai încrezător în şansele sale, în ciuda faptului că încă nu înţelegea de ce Dinu îl alesese pe el coechipier şi nu pe Dorel. Poate unde îl completa în unele privinţe – nu multe –, având abilităţi ce-i lipseau parşivului brăilean. Atuul său principal – socotea Gigi – era faptul că „ciripea" binişor bulgăreşte, după expresia lui Dinu, care în limbajul său curent înlocuise obişnuitul a vorbi cu „a ciripi", verb împrumutat de la *şuţii* Brăilei.

Încercările celor doi fugari de a aprecia câţi kilometri parcurgeau în fiecare noapte nu se soldară cu rezultate mulţumitoare. Număratul paşilor era uşor, dar, după o vreme, zgomotele specifice ale pădurii – când strigăte ale unor păsări, când ale unor animale sălbatice – răsunau pe neaşteptate şi-i făceau să piardă şirul cifrelor. Până la urmă, Gigi reuşi un calcul sumar pe bază de observaţii punctuale, după cum urmează: în octombrie noaptea are 13 ore. Dacă scădeai timpul necesar pentru culegerea fructelor de pădure, hrănitul propriu-zis şi nevoile fireşti, rămâneau cam 9 ore de mers efectiv. Vizibilitatea redusă nu-ţi permitea să faci decât

un pas pe secundă. Compasul pasului nu era mai mare de jumătate de metru. Asta însemna că într-o oră străbăteau circa 1 800 m. Parcursul întregii nopţi măsura în jur de 16 km.

Acum, la capătul unei săptămâni de la evadare, puteau conta pe 110 km, adică jumătate din distanţa până la Dunăre. Nu era chiar atât de rău. Însă mai trebuia subliniat ceva: viteza de înaintare se tot reducea pe fondul epuizării fizice. Cauza principală o constituia hrana neîndestulătoare. Trebuia să întreprindă ceva. Altfel, aveau să ajungă la Dunăre epuizaţi şi nu ar mai fi putut s-o traverseze înot.

Fără iluzii, nu faci nimic, nu te apuci de nimic. Şi tot Dinu veni cu o propunere. Să se apropie de aşezările ţărăneşti şi să procure hrană de la localnici. Cu multă prudenţă. Fuga lor fusese anunţată în împrejurimi şi jandarmii bulgari se aflau în alertă. Misiune grea – cei doi n-aveau nimic de oferit la schimb, nici *leva,* nici obiecte de preţ. Puteau doar să-şi vândă forţa de muncă. Dar ar fi bătut la ochi, erau la vârsta când trebuia să fie înrolaţi în armată şi să lupte pe front. În plus, angajându-se ca zilieri la ţăranii bulgari, ar fi pierdut nişte zile de marş spre Dunăre şi implicit s-ar fi micşorat avansul pe care îl aveau faţă de urmăritori. Pe de altă parte, prezenţa în curţile gospodarilor şi contactul cu ei ar fi constituit o sursă inerentă de suspiciuni în ceea ce priveşte identitatea lor. S-ar fi dat de gol fără să vrea că sunt străini. Astfel că finalul ar fi fost unul dezastruos – jandarmii comunali i-ar fi arestat. Se impunea să recurgă la o altă modalitate de a procura hrană. În speţă: înşelăciunea. Şi asta era sarcina lui, a expertului. În mediul rural, oamenii sunt lipsiţi de informaţii, deci mai creduli. Cad mai uşor în plasă. Sunt însă şi excepţii, totul e să nu dai peste ele.

Şi iarăşi Gigi se văzu dirijat, manevrat ca o unealtă de către tovarăşul lui atât de priceput la chestiile practice ale supravieţuirii. Într-un fel, chiar asta dorea, să fie util, să se lase la mâna lui Dinu. În acest fel, alianţa lor funcţiona în continuare. Chiar îl rodea bănuiala că îl iubea pe brăilean mai mult decât acela pe el.

„Mai întâi, să ne convingem că sunt bun la suflet...“, sugeră maestrul. Apoi se apropie de Gigi şi-i puse mâna pe braţ:

„Frate, tu ciripeşti bine în bulgară, şi trebuie să profităm de asta...“

„Şi cam ce-ar trebui să fac?“ întrebă Gigi.

„Sunt multe chestii... Una ar fi să baţi la porţi şi să cerşeşti... Alta, să păcăleşti vădanele... Tu care crezi că ţi s-ar potrivi mai bine?“

Gigi: tăcere.

Dinu: „Trebuie să te hotărăşti repede. Timpul este împotriva noastră. Regula jocului e să te mişti repede, ca păcălitul să n-aibă timp să se dezmeticească...“

Gigi: tăcere.

Dinu: „Eventual ar trebui să faci ceva ce ai mai făcut... Ca să nu dai bâlbe...“

Gigi: tăcere.

Dinu: „Sau ţi-e ruşine!?... Spune, băi Lungilă, vrei să vieţuim sau să dăm în primire!? Că nu sunt decât două variante...“

Gigi: tăcere.

Dinu: „Să ştii... nu am pretenţia că eu am cele mai bune idei!“

Gigi: tăcere.

Îşi aţintise ochii pe labele picioarelor de care se prinsese un noroi brun şi lipicios, destul de răspândit în regiunea în care ajunseseră.

Dinu: „Să mai ştii ceva... Dacă n-ai cerşit niciodată, este greu doar la început... prima dată! Pe urmă, te obişnuieşti cu umilinţa, aşa cum te obişnuieşti cu râia...“

Gigi: tăcere.

Dinu: „Şi să mai ştii ceva... Dacă n-ai ciordit niciodată, este riscant doar prima dată! A doua oară e ca şi cum ai fi iluzionist şi te amuzi că spectatorii nu bagă de seamă cât de iute te mişti...“

Gigi: tăcere.

Dinu: „Şi nu mă supăr nici dacă vrei să faci altă şmecherie. Totul e să-mi spui... Te mai pot învăţa unele trucuri ajutătoare... Sunt doctor în chestii de mangleală!“

Gigi: tăcere.

Dinu: „Bă tipule, dacă o ţii aşa... vine noaptea! S-alege praful de jocurile noastre!“, îl zori el, în pragul disperării.

Gigi distinse nota de asprime neobişnuită din vocea lui Dinu şi se înroşi la faţă. Nu avea exerciţiul autoflagelării, de aceea îşi călcă pe inimă:

„Şefule“, începu el ridicându-şi privirile „n-am hotărât ce-o să fac! Ştiu că sunt un novice, dar sper să meargă cu ţăranii ăştia proşti de p-aici!“

„Mă bucur că te-ai trezit din somn, tărtăcuţă de Călăraşi! Hai, scuipă afară din tine, ce mai stai!?“

Gigi trase aer în piept şi-şi îndreptă cocoaşa, apoi expuse micul plan:

„Am fost până acum un ostaş român evadat dintr-un lagăr bulgăresc. Peste puţin timp, când voi bate la prima poartă de ţărani, voi fi un ostaş bulgar evadat dintr-un lagăr românesc!“

„Este alegerea ta, frate! Ştii bine că nu sunt un capsoman“, încercă să glumească brăileanul, dar curios nevoie mare să vadă transformarea lunganului din Călăraşi, pe care îl iubea, de fapt, într-un fel care conta cu adevărat.

Şi peste jumătate de oră, mai zdrenţuit decât fusese până atunci – baioneta lui Dinu avusese şi ea un rol, lărgind rupturile hainelor şi adăugând altele noi, pentru ca purtătorul lor să fie demn de milă –, Gigi intră în sat dinspre nord ţintind sudul. Fiindcă orice soldat bulgar evadat din România nu putea veni decât din acea direcţie, adică dinspre Dunăre. După ce depăşi prima gospodărie, Gigi se gândi că doar la nişte ţărani mai săraci putea găsi milă şi ajutor. Aşa că bătu în poarta unei case destul de părăginite – cum îndeobşte arată cea a unei văduve –, apărată de un gard de scânduri putrede, în dezmembrare naturală, ireversibilă.

În timp ce el ciocănea prefăcându-se ostenit şi epuizat, un bătrân ieşi din casă şi-l luă la rost ca pe neica nimeni. Fără să-i pese, Gigi îi dădu bineţe în bulgăreşte, apoi relată dezlânat şi incoerent că fusese prizonier în România, evadase şi acum se întorcea acasă.

„Şi cu ce să te ajut, fiule?“

„Cu o butelcă de apă şi-o coajă de pâine.“

Peste câteva minute, o muiere fără vârstă şi cu părul cu firul subţire şi vâlvoi ieşi din casă cu cele solicitate de tânărul ostaş. După ce îl omeni, îl întrebă:

„De unde eşti de loc, tinere?“

„Din Burgas“, răspunse prompt Gigi.

„He-he! Mai ai mult până s-ajungi“, îl informă bătrâna bulgăroaică, apoi se grăbi să se-ntoarcă în casă.

Dinu a fost mândru de reuşita lui Gigi. Rolul de cerşetor i se potrivea ca o mănuşă. Acest partener cam naiv şi neîndemânatic în privinţa chestiunilor practice, avea aptitudini actoriceşti care puteau fi exploatate spre folosul amândurora. Şi brăileanul conchise: nu greşise când între Dorel Şobolanul din Ciocile şi Gigi Lungilă din Călăraşi, optase pentru ultimul.

Şi peste două zile – deja coaja de pâine se epuizase –, Dinu îi ceru lui Gigi să repete figura într-un alt sat. Deja Gigi avea motive să fie optimist. Prima încercare îi adusese şi oarece experienţă. Prin urmare, spera ca în acel nou sat să aibă şi mai mult succes. Acolo, la prima lui tentativă, dădu peste o văduvă între două vârste, care îl invită imediat în casă. Ceea ce, la o primă vedere, venea să-i confirme aşteptările. Dar în timp ce îl omenea cu ce avea şi ea prin casă, văduva începu să-l descoasă cu insistenţă. După oarece vreme, femeii i se păru ceva suspect şi îşi trimise, pe furiş, copilul după jandarmul satului. Puţin a lipsit ca Gigi să nu fie arestat. L-au salvat fluierăturile de mierlă ale lui Dinu, şi nu sfaturile de profesionist ale aceluia, de care uitase pe moment, furat de mirosul alimentelor şi de sânii mari şi săltăreţi ai gazdei. (Îi recomandase Dinu: „Nu te întinde la vorbă! Ieşi cât mai repede din curte! Atenţie la femei: sunt mai periculoase!“). Gigi se aşteptase să fie muştruluit. Constată, din contră, că Dinu e doar amuzat de întâmplare. Ce ins ciudat, îşi spuse, ţuguindu-şi buzele. Un şmecher neîntrecut, sigur pe el, dornic să iasă în câştig totdeauna

indiferent prin ce mijloace – fie prin propriul efort, fie prin cel al complicilor săi.

Dar în timp ce se întrebau, cu o disperare izvorâtă din oboseală şi teamă, dacă drumul lor se va mai sfârşi vreodată, într-o dimineaţă cei doi evadaţi zăriră o oglindă lunguiaţă de apă lucind în bătaia soarelui abia răsărit.

„Asta-i Dunărea!“ sări, Dinu în sus de bucurie, fiindcă atât razele soarelui cât şi firul apei se întindeau pe aceeaşi direcţie est-vest la acel ceas timpuriu al dimineţii.

Deşi nu mărturiseau, cei doi tineri ostaşi gândeau la fel: că trecerea Dunării va fi o operaţiune mai dificilă decât evadarea propriu-zisă din lagăr. Armatei române nu-i reuşise asta la Turtucaia şi totul se terminase cu un dezastru. Dar atunci ei beneficiaseră de echipamente specifice – pod de pontoane etc. – şi de protecţia propriei artilerii. Pe când acum, trebuiau să înfrunte direct, cu pieptul gol, gloanţele grănicerilor bulgari şi şuvoiul puternic al Dunării. Spre norocul amândurora, sezonul ploilor de toamnă încă nu începuse şi Dunărea avea nivelul scăzut. Apele ei coborâseră între malurile albiei minore şi se zăreau taluzele dezgolite şi mânjite de reziduri petroliere şi de noroi. Valurile maronii se rostogoleau la vale mai sumbre şi mai furioase decât la Turtucaia. Se simţeau însă conectaţi la spiritul războiului şi asta îi determina să meargă până la capăt. Frica îi făcea şi optimişti şi disperaţi. De frică doar uiţi, însă nu scapi.

Toată ziua aceea, între reprizele de somn – stăteau de pază cu rândul – cei doi flăcăi s-au gândit ce tactică să adopte. Gigi părea calm. Să fii tovarăş de luptă cu Dinu era, bineînţeles, un avantaj, mai ales pentru un tânăr abia ieşit din liceu. Brăileanul cunoştea mai bine decât el Dunărea. Borcea lui de la Călăraşi era doar un braţ al Dunării – mai îngust, mai puţin adânc, mai puţin periculos decât Dunărea Veche.

Conveniră împreună că erau doar trei variante de traversare a marelui fluviu, după cum urmează:

Prima: fiecare înoată pe cont propriu.

A doua: folosind o barcă.

A treia: ajutându-se de un buştean.

Optară pentru a treia variantă, fiindcă li se părea că presupune riscuri mai mici şi e mai uşor de pregătit.

Nu mai puteau rămâne o clipă aici. Bulgaria însemna moartea. România, viaţa. Şi iubeau România, Dunărea cu osebire. Cea românească, desigur, nu asta bulgărească din vale, de la picioarele lor. Se mulţumeau amândoi cu puţin: o climă temperată, scăldatul de vară, fete cu condicuţă, bani adunaţi prin forţe proprii. Primele trei lucruri constituiau, s-ar putea spune, resurse naturale ale posturilor româneşti de la Dunăre. Pe cel de al patrulea fiecare şi-l asigura în mod diferit: Dinu brăileanul, profitând de neatenţia celor ce deţineau portofele dolofane; Gigi călărăşeanul, ajutându-şi tatăl în afacerea de familie condusă de însuşi părintele lui.

Toată noaptea următoare stătură la pândă. De jur împrejur, linişte netedă şi adâncă. Trebuia să monitorizeze programul grănicerilor bulgari. La ce interval se succedau patrulele. Dar analizară şi modalităţile de procurare a unui trunchi uscat de copac. Între un ocol silvic – trecuseră pe lângă el – şi o curte izolată de pescar, nu puteai alege decât ultima variantă. În mod sigur, brigadierul silvic era deţinător de puşcă, nu şi pescarul. N-a fost cel mai greu lucru pentru brăilean să fure, ajutat de Gigi, un trunchi de vreo doi metri lungime dintr-o stivă cu lemne de foc pentru iarna ce avea să vină peste două luni. Şi astfel pregătirile pentru traversarea Dunării intrară în linie dreaptă.

Apoi s-au rugat amândoi la Dumnezeu ca în noaptea următoare cerul să fie acoperit de nori, care să ascundă luna. Avură noroc. Dar şi de un somn bun peste zi, care să le sporească puterile.

La miezul nopţii, după trecerea patrulei bulgăreşti, cei doi rostogoliră buşteanul până la baza falezei şi îl ascunseră sub mal. Abia după ce patrula trecu a doua oară – intervalul între treceri era de circa 10-12 minute –, coborâră taluzul deja dezbrăcaţi şi intrară în apă, împingând trunchiul de copac spre firul central al Dunării. A fost un avantaj doar la

început – grănicerii bulgari au descoperit buşteanul abia la trecerea lor următoare. În întunericul nopţii, li s-a părut a fi o arătare, ceva suspect, şi au deschis focul la întâmplare. Noaptea părea potrivită pentru astfel de confuzii.

La malul românesc al Dunării nu a mai ajuns decât Gigi Columban. Când grănicerii i-au relatat asta, călărăşeanul s-a gândit că aşa e viaţa: cei buni mor primii! Şi a simţit că de pe umerii cerului se mutase pe ai lui mai multă durere decât credea că poate duce.

*

Chiar de 1 noiembrie Jorj Iordache primise o scrisoare din Călăraşi de la Mihai Columban, bunul şi vechiul său tovarăş de afaceri. Această scrisoare conţinea o informaţie de natură să-l surprindă pe moment, şi pe termen lung să-l destabilizeze. Avocatul călărăşean Jean Stătescu îi relatase domnului Columban că în timpul unei vizite la Bucureşti, efectuată la sfârşitul lunii octombrie, se întâlnise pe strada Franceză cu doamna Margherita Ciconi. Nu era singură, ci în tovărăşia unei alte femei. Respectiva nu aparţinea lumii bune fiindcă – remarcase avocatul Stătescu – purta pantofi roşii, care jigneau buna-cuviinţă. Pe doamna Ciconi o recunoscuse cu uşurinţă după felul special cum îşi ţinea rochia lungă să nu atingă caldarâmul plin de praf. Mai mult de atât, avocatul Stătescu a salutat-o respectuos, şi doamna Ciconi i-a răspuns în italiană. Prin urmare, domnul Columban avea toate motivele să creadă în realitatea acestei întâlniri reprezentative şi să-i ceară, în chip firesc, la finalul depeşei, să reia cercetările privind găsirea „dispărutei".

Acum, după o săptămână, din aceeaşi direcţie şi de la acelaşi expeditor, primise o a doua scrisoare. Jorj Iordache ridică privirea la cer. Sper să nu revină cu aceeaşi chestiune, se gândi el. Şi oftă. Încă nu mişcase niciun deget în această privinţă şi se simţea cu musca pe căciulă. Povestea misterioasă a dispariţiei Margheritei Ciconi se reîntorsese pe meleagurile dâmboviţene, mai apte de haos şi neclarităţi,

având chiar – spre deosebire de Occident – o dimensiune mai pronunţată a fantasticului. Numai că demararea de noi investigaţii însemna pentru el pierdere de timp, într-o perioadă mai puţin fastă din punct de vedere pecuniar. Şi din această cauză oftase Jorj. Sufletul îi era răscolit ca şi stomacul.

Trase perdelele, şi salonul fu invadat de mai multă lumină, apoi se apucă de citit, împins de o curiozitate flămândă şi iraţională. După ce parcurse depeşa cu sufletul la gură, Jorj se linişti. Mihai Columban nu mai făcea nicio referire la căutarea Margheritei Ciconi, ultima lui amantă de care se ataşase sufleteşte destul de mult. Tema epistolei o constituia nu un act de caritate, ci unul de responsabilitate civică.

Sublocotenentul Alexandru Filipescu, căzut prizonier la Turtucaia şi aflat în lagărul bulgăresc de la Hascovo, cerea urgent ajutor fiindcă se îmbolnăvise şi nu era tratat. Informaţia de ultimă oră fusese adusă de ostaşul Gheorghe Columban – Gigi, cum îi zicea Mihai Columban fiului său –, care evadase de acolo şi reuşise să revină în ţară după ce trecuse Dunărea înot. Cei doi militari – deşi unul soldat şi celălalt ofiţer – suportaseră în lagăr acelaşi gen de privaţiuni ce făceau parte dintr-un vădit program de exterminare. Acolo, la Hascovo, se cunoscuseră, şi Gigi aflase că Alexandru Filipescu se înrudea de departe cu cunoscutul politician Alexandru Marghiloman, şeful Partidului Conservator. Înainte ca Gigi să fugă din lagăr, sublocotenentul Filipescu – care pusese şi el însuşi umărul la această acţiune – îi încredinţase o scrisoare disperată către propria-i familie, domiciliată în Buzău. Cum scrisoarea se deteriorase la traversarea înot a Dunării – se udase şi scrisul devenise ilizibil –, Mihai Columban n-o mai anexase. O înlocuise cu un mesaj alert, alcătuit pe baza informaţiilor furnizate de Gigi. Unul elementar, brutal, poate insuficient de patetic, care introducea un principiu al întunericului. Ceea ce i se cerea lui Jorj Iordache era să-l încredinţeze domnului Alexandru Marghiloman.

O lumină se afla pe soba de teracotă. Cel mai proeminent obiect din odaie. Masivă, îmbrăcată în cahle albe, porţelanate. La jumătatea înălţimii, în centrul peretelui principal, monotonia acelor plăci pătrate era întreruptă de un desen imprimat în smalţul lor, reprezentând chipul edulcorat al unui înger. Jorj îl privi câteva clipe rugându-se ca fratele acestui înger – de data asta, unul adevărat – să vegheze asupra sublocotenentului Filipescu, puternic încercat de boală într-un lagăr bulgăresc.

Jorj credea în hazard. Îi surâdea să fie curier. Nu era sub standardul lui de importanţă. Nu se mai văzuse de-o lună cu domnul Marghiloman, în cazul de faţă destinatarul ultim al mesajului. Spera să-i facă plăcere distinsului politician să afle că unul dintre nepoţi îşi căuta salvarea la el, mai mult decât la proprii părinţi. Prizonierul Alexandru Filipescu miza, indirect, pe faptul că unchiul său era şeful Crucii Roşii.

Şi Jorj nu mai stătu mult pe gânduri. Într-o acţiune de salvare fiecare clipă este preţioasă. Sună la reşedinţa Marghiloman. În chip previzibil, îi răspunse Wyzanti, nesuferitul secretar al „zeului". Printre pocnetele ce răsunau în telefon, Jorj îşi formulă cererea de audienţă, iar Wyzanti îl programă pentru a doua zi la ora şase după-amiaza.

Nemulţumit – se pierdea astfel o zi –, Jorj încercă să-şi domolească nervii aprinzându-şi o ţigară. Fumatul avea un efect liniştitor asupra sa. Tocmai îşi aprinsese ţigara şi trăsese un fum, dar a trebuit să se oprească surprins, speriat, precum un elev care se trezeşte, în WC sau pe o alee dosnică din parc, că dirigintele îi apare în faţă. Nu era un fumător de duzină, ci un burghez care fuma. Fiind cam vanitos, îi plăcea să facă mare caz de ţigaretul lui de sidef, încercuit la un cap de un inel de aur. Pentru el, fumatul însemna un prilej inofensiv de a pufăi în societate, pentru că ţigaretul i se părea o emblemă a rafinamentului. În realitate, ţigaretul lui era un tub alb-gălbui în jurul căruia fumul se despletea lent.

Apariţia bruscă a doamnei Solange îl făcuse să tresară. Femeia intrase ca o furtună în salon.

„Dragă Jorj, acum ţi-ai găsit să fumezi!? Tocmai când băiatul tău cel mic are amigdalele umflate şi nu poate să respire bine?“ îl mustră ea, deranjată de influenţa nefastă pe care el o exercita asupra copiilor.

Jorj îi făgădui nu prea convins că stinge ţigara. Cum era prima din acea zi, taxă exigenţa femeii drept o pedeapsă venită de la o nefumătoare pentru care boala copilului fusese doar pretextul. Solange însă nu slăbi presiunea. Continuă să-l fixeze mustrător. Şi bărbatul se văzu silit să stingă imediat ţigara. Din când în când, cineva ne reaminteşte câte ceva despre noi.

„Sper că acum eşti mulţumită“, mormăi el, indispus.

Însă ziua încă nu îşi epuizase stocul de surprize.

„Sunt! Cum să nu fiu... Dar numai parţial!“

„Ce altceva te mai frământă?“

„De două zile ţin să-ţi spun, dar au intervenit tot felul de chestii...“

Mult mai relaxat decât ea, Jorj zise, liniştitor:

„Ce-ar fi, dragă, să iei loc pe canapea şi să conversăm omeneşte?“

Solange se aşeză, încercând să-şi domolească respiraţia viforoasă de la început.

„Dragă Jorj, îţi vine sau nu să crezi, dar *Fraulein* Hilde, guvernanta familiei Adler, care ne sunt vecini, a fost arestată!“

„Arestată?“, făcu Jorj.

„Cum ai auzit!“

„Aş putea s-o ajut ca avocat...“

„Nu prea cred. Poliţia a arestat-o pe motiv de spionaj...“

„Spionaj!“, se miră Jorj.

„Se zice că în zilele ei libere se întâlnea cu alte săsoaice prin parcuri, ori prin alte locuri şi discutau...“

„Ce discutau?“

De data asta, Solange consumă mai mult timp reflectând.

„Nu ştiu, dragule, despre ce discutau... Probabil despre război, că vin ai lor, germanii... Fiindcă acum toată lumea nu are alt subiect..."

„Noi am declarat război Austro-Ungariei, nu Germaniei", sugeră Jorj. „Doar Austriei..."

Solange râse ironic.

„Ha, ha, ha! Asta s-o spui regelui Ferdinand! Numai unul ca el crede asta, că se luptă doar cu Austro-Ungaria. El se luptă acum cu nemţii lui! Cu Germania!"

„Dragă Solange, nemţii vor înţelege ce doresc ei, ce le convine, dar noi nu le-am declarat război!", continuă Jorj să-şi joace rolul care îi convenea, deşi nu era unul prea confortabil.

„Şi atunci, dragule, de ce Poliţia română arestează o guvernantă nemţoaică!?"

„Nu ştiu, dragă!"

„Ar trebui să ştii... să fii mai informat decât mine! Se discută pe la colţuri că şi alţi cetăţeni străini de origine germană, austriacă, bulgară vor mai fi arestaţi şi trimişi în lagăr... pe acelaşi motiv!"

„Ce motiv?", întrebă el, retoric.

„Am mai spus... suspecţi de spionaj!"

„Este o acuzaţie foarte gravă... şi greu de dovedit. Din punctul meu de vedere, sunt mult mai numeroşi românii care fac spionaj pentru Puterile Centrale!"

„Se zvoneşte că au fost arestaţi şi români, iar aceştia au fost trimişi în lagăr, undeva în districtul Ialomiţa...", zise ea, după un moment de reflecţie.

Jorj observă, uşor amuzat:

„Văd că eşti bine informată".

„Am şi de ce. Şi eu sunt străină şi oricând pot fi arestată şi acuzată pe nedrept de spionaj..."

„N-ai înţeles până azi, Solange, că aici se clevetește mai mult decât la voi, în Franţa? De unde şi atâtea exagerări..."

„Aşa o fi, dar poliţia asta a voastră, după câte o ştiu eu până acum, e capabilă de orice... greşeală!"

„Înclin să-ţi dau dreptate...“, recunoscu Jorj.

Şi când o privi cu atenţie constată că de pe faţa ei se evaporase o bună parte din *joie de vivre*[1]. Şi se foia pe canapea încercând să găsească o poziţie comodă a picioarelor.

Imediat, Solange reluă, clătinând amar din cap:

„Dar mai mult mă tem de altceva. De nemţii care ne vor ocupa curând şi care vor face şi ei ce-au făcut românii. Adică vor aresta pe străinii ce le sunt adversari. Pe francezi, pe ruşi, pe sârbi... şi chiar pe românii suspecţi de spionaj în favoarea Antantei!“

Jorj făcu ochii mari. Afirmaţia franţuzoaicei avea la bază un raţionament simplu, de tipul reciprocităţii matematice, şi era greu de combătut.

„Să aşteptăm mai întâi să vină nemţii şi vom vedea apoi ce-o să fie...“, făcu el pe conciliantul.

„Să nu fie prea târziu! S-ar putea să regretăm că acum nu mişcăm un deget!“ îl avertiză femeia.

„În ce sens?“

„Parcă n-ai şti! Să ne căsătorim, ca să am şi eu un alt statut...“, răspunse ea. Şi îl examină, necruţător, din cap până în picioare.

„Am convenit ceva în privinţa asta... Sper să-ţi aminteşti ce ţi-am promis...“

„Că te consulţi cu notarul...“

„Şi crezi că n-am făcut-o?“ replică Jorj caustic, pentru a-şi răscumpăra evidentul *faux pas*[2].

Apoi se cufundă în autocompătimire. Mulţi bărbaţi s-au culcat cu guvernantele şi nu le-au mai luat de soţii! Frumoasă răsplată pentru mila ce i-o arătase lui Solange când o scosese din mizerie, aducând-o de pe drumuri şi oferindu-i o slujbă onorabilă!

„Tati! Tati!“, îl trezi la realitate un glas de copil.

Clipind des, Jorj căută în jur. Lângă genunchii lui, o adevărată minune. Poartă pantaloni bufanţi albi şi o rochie

---

[1] Chef de viaţă (fr.)
[2] Pas greşit (fr.)

scurtă de culoare roşie. Pletele blonde îi ajung la umeri. Este fetiţa lui – Irina, Irinuca, Ina... Şi chipul lui Jorj se însenină.

*

De cum a ajuns la reşedinţa Marghiloman, Jorj Iordache a fost preluat de majordom şi condus în salonul de primire. Îngăduinţa de care dau dovadă oamenii de aici e mai mare chiar decât a celor din propria-i casă. Majordomul îl tratează de parcă ar fi nu ştiu ce ambasador. Stăpâna casei, doamna Marie, ca pe un vechi avocat al familiei, deci ca pe un obişnuit al casei. Secretarul, domnul Wyzanti, se poartă uleios ca un diplomat, poate unde vede în el un posibil înlocuitor în slujba pe care o deţine de prea puţină vreme ca să se simtă deja titular.

Jorj fusese punctual, ca de obicei. Însă petentul dinaintea lui – avea să afle curând că insul se cheamă Victor Babeş şi ajunsese un obişnuit al anticamerei – încă nu ieşise din cabinetul domnului Marghiloman. Nu era un politician, ci un profesor universitar renumit în epocă pentru cercetările lui medicale într-un domeniu relativ nou al acestei ştiinţe.

În chip de scuze, doamna Marie i-a furnizat toate aceste informaţii. Dar era destul de evident că viitoarea doamnă Marghiloman – cum îi spunea acum Domniţei aproape tot Bucureştiul – nu îl prea simpatiza pe profesor, însă motivele nu i le dezvălui. Jorj nu auzise de Victor Babeş, deşi acesta înfiinţase cu două decenii în urmă un Institut de bacteriologie. Mai greu de ghicit era rostul deselor vizite în casa Marghiloman. Cel mai simplu răspuns pe care Jorj şi-l putea da venea din propria-i experienţă personală. În casa unui om bogat şi puternic, te duci să soliciţi sprijin.

Stăpânul casei însă era pe deplin lămurit. La început, crezuse că Victor Babeş este tipul desăvârşit al savantului egocentric, preocupat doar de profesie, nu şi de frământările din jur. Însă domnul Marghiloman îşi dădu seama că s-a înşelat încă de la prima vizită. Deşi se vedeau atunci întâia oară, Victor Babeş a ţinut să fie vocal, protestând – cu un soi de tupeu bănăţean izvorât din sintagma „tot Banatu-i

fruntea“ – că numele lui a fost publicat abuziv în Manifestul universitarilor contra Germaniei. De ce abia după doi ani venea acest protest şi de ce nu era adresat primului-ministru? Iată întrebări pe care Marghiloman nu le putea ocoli, fiindcă un mare universitar ar fi fost de aşteptat să judece mai înţelept, fiindcă un război nu se declanşează doar pe bază de instinct.

Evident, auzise de existenţa acestui memoriu înaintat în septembrie 1914 premierului de atunci – Ionel Brătianu –, pentru a fi adus la cunoştinţa guvernului şi supus atenţiei regelui. Datele lui tehnice însă le afla abia acum de la profesorul Babeş. Memoriul fusese semnat de 58 de profesori – dintr-un total de 95 de profesori titulari – ai Universităţii din Bucureşti, în frunte cu rectorul Thoma Ionescu, fratele lui Take Ionescu. Apelul cerea expres „intrarea României în acţiune pentru ocuparea pământului românesc din monarhia austro-ungară“. Şi încă din 1914, Marghiloman catalogase iniţiativa profesorilor o mostră de precipitare aproape de inconştienţă.

Când i-a venit rândul, Jorj Iordache a observat că Wyzanti a rămas în cabinet, lucru ce l-a nemulţumit. Mai ales că pe parcursul audienţei, grecul, viclean, îl urmărea cu coada ochiului.

„Aş dori să intri direct în subiect“, îşi manifestă Alexandru Marghiloman, încă de la început, intenţia să scurteze convorbirea.

Arăta epuizat după discuţia cu universitarul Victor Babeş.

Jorj Iordache dădu din cap, impacientat. Altcum se pregătise el să înceapă.

„Încerc să mă lămuresc dacă e potrivit să vă întreb ceva despre...“

„Despre ce anume, domnule Iordache?“ întrebă scurt, Alexandru Marghiloman.

Pe Jorj îl tenta să-l întrebe dacă îl cunoştea pe Alexandru Filipescu, dar în ultima clipă se răzgândi.

„Despre acest război pe care l-am pierdut încă înainte de-a începe“, răspunse el, melodramatic.

Şi observă, plăcut surprins, cum domnul Marghiloman se înviorează.

„Mă bucur când aud lumea recunoscând că opţiunea liberalilor a fost greşită! Da, domnule Iordache, alţii trebuia să ne fie adversarii! Şi alţii, aliaţii!“

„Despre una dintre consecinţele acestui dezastru, am venit să vă relatez...“

„Mai concret, te rog“.

„Despre înfrângerea de la Turtucaia...“

Marghiloman, tot mai iritat, fiindcă aştepta totdeauna mai mult de la domnul Iordache:

„Sper că nu vrei să-mi spui despre generalii Aslan şi Teodorescu, unul mai tâmpit decât celălalt, care ne-au făcut de ruşine... Sunt sătul de ei şi de isprava lor până în gât!“

„Nu despre incompetenţa lor doresc să vă vorbesc, ci despre un nepot al dumneavoastră, sublocotenentul Alexandru Filipescu, care a fost luat prizonier cu acea ocazie...“

„Alexandru Filipescu?“, se miră domnul Marghiloman. Nimeni din cei pe care îi cunoaştea nu se numea aşa.

„Întocmai!“

„Pe moment nu-mi amintesc să am un nepot cu acest nume. Dar mă voi consulta cu sora mea, Elena, şi cu fratele meu Mihail, poate în familiile lor să existe...“

„Sublocotenentul Filipescu este prizonier într-un lagăr din Bulgaria, fără speranţe de supravieţuire, căci bulgarii fac acolo exterminare...“

„Fă-mă să înţeleg mai bine“, îl îndemnă Marghiloman. Probabil că gândise cu glas tare.

„Mă voi strădui... Sublocotenentul Filipescu v-a adresat o scrisoare pe care a înmânat-o unui ostaş român care a reuşit să evadeze. Acest ostaş e fiul unui bun prieten al meu, domnul Mihai Columban din Călăraşi. Dar la trecerea Dunării înot scrisoarea s-a degradat...“

„Bănuiesc că, în principiu, acest ostaş viteaz, care a reuşit să-i păcălească pe bulgari, ştie conţinutul mesajului...“

„Evident. Nepotul vă roagă să interveniţi în calitatea dumneavoastră de şef al Crucii Roşii româneşti pe lângă omologul bulgar...“

Toţi ochii erau concentraţi acum asupra domnului Marghiloman.

„Cred că nu e greu, domnule Iordache, să vă imaginaţi cât de alarmantă şi confuză este situaţia frontului în aceste momente... Trupele Triplei Înţelegeri se apropie de Bucureşti şi din est şi din sud... Dar numai când vor intra în capitală o să pot să-i contactez şi să încerc ceva...“, răspunse el, evaziv.

„Fiind vorba de-o rudă de-a dumneavoastră, nu mi-am făcut decât datoria să vă transmit mesajul ei...“

„Domnule Wyzanti“, se răsuci Marghiloman spre secretarul său, „să notezi, te rog, datele pe care ţi le va pune la dispoziţie domnul Iordache. Pe baza lor să putem pregăti o intervenţie când condiţiile ne vor permite...“ Apoi către oaspete: „Domnule Iordache, mai aveţi ceva de adăugat?“

Şi indispoziţia creată de vizita profesorului Babeş încă îi marca discursul.

Totuşi, Jorj Iordache îndrăzni.

„Îmi puteţi da un sfat în legătură cu apropiata venire a nemţilor?“ întrebă el cu voce tremurată.

„Germanii ştiu să facă război! Dacă asta vă interesează...“, zise domnul Marghiloman.

Jorj nu avea argumente să-l contrazică.

„Atunci, ce mă sfătuiţi? Să plec sau să rămân aici cu familia!?“

„Chiar n-aveţi nicio strategie până în acest moment?“

„Şi soţia şi guvernanta sunt de origine franceză...“, încercă Jorj Iordache să sugereze o direcţie specială în răspunsul marelui om politic.

„Fiecare trebuie să hotărască pentru el! Dar, la modul general, pot să afirm că fricoşii vor pleca, iar cei curajoşi vor rămâne. Eu şi familia mea vom rămâne aici, ca şi mulţi alţi conservatori sau oameni cinstiţi. Evident, liberalii – care sunt vinovaţi de acest dezastru – vor fugii primii din Bucureşti!“

„Ceea ce mi-am permis să vă sugerez este că francezii şi germanii nu se agreează...“, reveni Jorj Iordache la temerile lui particulare, cu figura sa lipsită de eroism.

„Domnule Iordache, nu-i dracu' chiar aşa de negru!“, conchise, în cele din urmă, domnul Marghiloman.

*

Descoperit în timp ce ieşea din apă, temerarul înotător a fost arestat şi apoi escortat de o patrulă de grăniceri până la post. Tot drumul până acolo – după ce trecură pe lângă un foişor de observaţie se strecurară printr-un lan de stuf spre o mică construcţie de cărămidă – grănicerii îl priviră cu neîncredere. Era primul român care afirma că evadase dintr-un lagăr bulgăresc, ceea ce nu era o ispravă oarecare. Implica şi să traversezi înot Dunărea cea mare. Puţini înotători se puteau lăuda cu o astfel de performanţă. Şi mai puţini, cu norocul de a păcăli gloanţele grănicerilor bulgari. Cu atât mai incredibil cu cât reuşita venea după un parcurs epuizant de sute de kilometri printr-un teritoriu inamic necunoscut. Grănicerii români aveau toate motivele să-l suspecteze pe acest tânăr înalt şi slăbănog, un fel de făptură intermediară între om şi plop de baltă. Ar fi putut fi tot aşa de bine un dezertor din Armata română, care îşi înscenase totul.

O minimă prevedere se cerea din partea grănicerilor. Mai ales că aşa-zisul ostaş nu avea niciun document. Şi încă mai era război între România şi Bulgaria în acest noiembrie 1916. Putea fi spion bulgar; la sud de Dunăre trăiau şi români. N-avea pe el decât cămaşă şi izmene, încă ude şi lipite de trupul lui costeliv – de aceea tremura aşa. Dar putea să mai tremure şi de emoţie. Conform procedurii pe timp de război, prinsul trebuia dus la post pentru ca şeful de post să îl supună unui interogatoriu.

Când îl văzu, sublocotenentul Prunea se chiorî la el ca la o prăjină. În câteva clipe se dumiri că lunganul venea după un mare efort, dar şi după o lungă perioadă de înfometare.

Experienţa – câtă se adunase în trei ani petrecuţi aici, la graniţa de pe Dunăre – îl împingea pe sublocotenent spre trei ipoteze. Necunoscutul putea fi: spion, dezertor sau evadat dintr-un lagăr inamic. Aşa credea în acele clipe. De crezut, poţi crede orice. Dar asta nu înseamnă că ştii adevărul. Şi îi puse prima întrebare:

„Cum te numeşti?“

„Sunt soldatul Gheorghe M. Columban din Regimentul 21 infanterie!“

„Cum ai ajuns aici?“

Gigi Columban îşi prezentă succint odiseea: căzuse prizonier la Turtucaia; bulgarii îl repartizaseră la Hascovo, un lagăr de exterminare prin muncă şi înfometare; evadase de acolo împreună cu soldatul Dinu Zgăvârdei; străbătură prin păduri jumătate din Bulgaria până la Dunăre; traversaseră înot Dunărea printre gloanţele grănicerilor bulgari, el cu mai mult noroc decât Dinu Zgăvârdei.

„Ca să treci Dunărea trebuie să fii un bun înotător. De unde eşti de fel?“

„Din Călăraşi.“

Şeful postului zâmbi misterios. Oraşul se afla în apropiere, pe faleza Borcii, cale de vreo 10 kilometri. Dar evită să îi dea această informaţie.

„Va trebui să te trimit la garnizoana cea mai apropiată. Aşa este procedura în cazul soldaţilor pe care îi prindem în zona de graniţă. Sper ca totul să fie în regulă cu tine, soldat! Altfel o să faci închisoare!“, zise şeful de post.

Dar Gigi Columban uită de avertisment imediat ce sublocotenentul ordonă unui subaltern să-i pună la dispoziţie haine şi hrană. Şi în timp ce părăsi cancelaria îi plăcu să creadă că există şi un Dumnezeu al ostaşilor.

Mâncarea de popotă nu se putea compara cu oferta alimentară smulsă de Dinu brăileanul pădurilor bulgăreşti. În primul rând, era mâncare caldă, iar tacâmurile te făceau să te simţi diferit de omul sălbatic din junglele Africii.

Un grănicer veni după o vreme şi îl scoase din starea de binecuvântată mulţumire, anunţându-l că trebuie să îl ducă la garnizoană.

A fost nevoie să străbată ceva drum până ce Gigi Columban să-şi dea seama că grănicerul îl conducea pe un traseu prestabilit. Prin marginea unor pâlcuri de sălcii pletoase, dar la distanţă de rădăcinile lor aeriene, pline de mustăţi lungi, maronii, care alcătuiau un peisaj straniu. Din spatele sălciilor răzbătea uneori un orăcăit viguros de broaşte ajunse la disperare în ochiurile de apă pe care le populau. Iarba uscată scotea un foşnet sticlos sub bătaia brizei de baltă, dar mai ales când bocancii celor doi ostaşi o izbeau. Mirosea a frunze uscate şi a toamnă îmbolnăvită de apropierea iernii.

Pentru Gigi Columban priveliştea devenea tot mai familiară. Salcia i se părea cel mai sensibil copac. Crengile ei subţiri, mlădioase, cu frunze prelungi, lanceolate, căutau mai mult pământul decât cerul. De aceea i se zicea salcie plângătoare, dar şi din alte motive. Unul dintre acestea îl aflase în copilărie. Mama Maria îl luase cu ea la grădina de legume de pe malul Borcii. O perdea de copaci despărţea grădina de fluviu. Gigi – pe atunci un prichindel curios şi zglobiu – a întrebat-o pe maică-sa: „Ce copaci sunt ăştia că nu seamănă cu cei din curtea noastră?“ Mama Maria i-a răspuns: „Sălcii plângătoare!“ „De ce li se zice aşa?“ Mama Maria: „Fiindcă stau pe malul râurilor şi-i plâng pe înecaţi!“ El se mirase: „Păi nu-i plâng familiile lor!? “ Mama Maria îi explicase liniştit: „Familiile îi plâng pe înecaţi doar uneori: la înmormântare, la parastase... Aşa că Dumnezeu a pus sălciile să-i plângă continuu...“ El, mai nedumerit: „Păi eu nu văd acum că ele plâng!“ Şi mama Maria replicase: „Nu vezi fiindcă lacrimile sălciilor nu se văd cu ochiul liber! Se văd doar cu ochii sufletului...“

Nu numai sălciile i se păreau fraterne, dar şi casele ce anunţau o aşezare omenească. Şi când pătrunse pe prima stradă, descoperi pe deasupra caselor şi pomilor un foişor de

foc din cărămidă roşie. Arhitectura lui specifică – seamănă cu o campanelă – îi aduse revelaţia: ajunsese la Călăraşi! Nu se înşela deloc. Se afla chiar în oraşul natal.

La garnizoană, un ofiţer de serviciu cam somnoros şi plictisit dădu ordin să fie încarcerat până la noi clarificări. Şi acolo, în acea odaie de la subsol, cu umiditate sporită şi pereţii drişcuiţi neglijent, gândurile lui prinseră să se agite ca nişte fantome neastâmpărate. Ca să conchidă după o vreme: din prizonier în Bulgaria ajunsese prizonier în România! De altfel, nimic de mirare. În asemenea vremuri tulburi de război, orice este posibil. Să fii şi erou şi trădător în acelaşi timp. Să fii tratat şi ca om şi ca neom. Să fii mort pentru unii şi viu pentru alţii.

Fu scos din celulă de câteva ori şi interogat de nişte ofiţeri – unii cu semne vădite de invaliditate. Toţi îl întrebau, dar fără a dori să-şi schimbe nedumerirea în certitudine. Găseau mai multă normalitate în lipsa lui de siguranţă din unele exprimări decât în adevărul spuselor sale. Faptul că ei nu ajungeau la o concluzie, că nu erau în stare să se identifice cu odiseea lui bulgaro-română, îl irita la culme. Nimic nu se potrivea acum – când pusese piciorul pe pământ românesc – cu ceea ce îşi imaginase, optimist, în timp ce hălăduise pe teritoriul Bulgariei, despre reîntoarcerea acasă. Reintegrarea printre ai lui trecea printr-un zid de neîncredere ostilă şi i se părea neaşteptat de urâtă. Începuse să se simtă umilit în propria-i ţară. Bănuia că există o explicaţie, care îi scăpa acum, şi de aceea dramatiza.

În încăperile unde era dus, pentru anchetatori, minciunile erau mai credibile decât adevărul. Ceea ce îl determina pe Gigi Columban să creadă că adevărurile lui sunt invizibile pentru aceştia, şi că e uşor să pui întrebări, greu e să primeşti răspunsurile pe care le aştepţi. Simţea că nu se mai putea nici răspunzând, nici tăcând.

Ultima verificare din cea de a doua zi de detenţie a constat în aducerea domnului Mihai Columban pentru a-şi recunoaşte fiul. Apoi, totul s-a derulat în mare viteză:

tânărului astfel identificat i s-a dat o permisie de 10 zile pentru refacere şi un ordin de serviciu să se prezinte apoi la o unitate militară aflată în rezervă la Brăila.

Gigi a ajuns acasă într-o fugă, dar singur. Taică-su rămăsese la Primărie, unde avea o întâlnire de afaceri. Urechile i se umpluseră de tropăitul bocancilor cu pielea uscată şi tălpile rigide, acum încălţaţi prima oară. Îl cam strângeau, îi erau mici. Dar a uitat de ei, când efuziunea primirii i-a înmuiat inima. Mai ales mama Maria şi surorile mari l-au pupat cu foc pe obraji de parcă ar fi venit de pe altă lume. Fraţii cei mici i s-au lipit de picioare cu o bucurie pură, specifică vârstei lor.

Primele cuvinte ale mamei Maria au fost:

„Dragul mamei, dar slab mai eşti!"

Atmosfera de sărbătoare care se instalase atât de brusc şi de exploziv era una care parcă marca sfârşitul războiului şi întoarcerea fiului soldat viu şi nevătămat. Gigi n-a vrut să le strice bucuria, spunându-le că după permisie se va întoarce pe front. A continuat să privească în jur: la început, mai mult la feţele celor dragi, abia apoi la obiectele familiare din jur – fotografii atârnate de pereţi, mobilier, covoare etc. Aici erau anii copilăriei – comorile lui mici sau mari.

Două zile la rând a dormit – fără să-l deranjeze că e zi ori noapte –, coborând din pat doar pentru nevoi fireşti şi pentru a servi masa, fără ca nimeni din familie să se mire. Toţi îi înţelegeau nevoia de odihnă. Când uneori Gigi deschidea ochii, descoperea teiul din faţa ferestrei – ziua, semăna cu un desen chinezesc minuţios în peniţă, iar noaptea, cu o pată de culoare pe pânza nopţii – şi îşi spunea fericit: SUNT ACASĂ! Nu mai era în lagărul din Bulgaria; era aici, în România, în casa lui, în odaia lui, în patul lui.

În a treia zi a permisiei, tata Mihai i-a trimis vorbă prin Ileana – sora cea mare – că vrea să stea de vorbă cu el. Invitaţia l-a luat prin surprindere. Relaţia lor se răcise după ce taică-său îi impusese să renunţe la visul de a deveni avocat. În drum spre birou, presimţi că lucrurile o vor lua

într-o direcţie nouă, ce nu era uşor de ghicit. Mirosea a trabuc în cameră când Gigi a intrat, semn că se fumase acolo. Şi prin norul greţos de fum, taică-său i se adresă, dornic să stabilească iute un raport apropiat:

„Vreau să discutăm ca între bărbaţi!“

Suna tentant pentru un tânăr de 20 de ani.

Și dacă Gigi se gândea bine, mai auzise o asemenea formulă înainte de a pleca pe front. Ca şi atunci, şi acum atenţia îi fu răsplătită generos. I se înmână nişte bani pentru a face o vizită la stabilimentul condus de madam Florenţa, unde putea avea pe una dintre fetele ei cu condicuţă. Nu pe oricare, ci pe aceea care îl atrăgea cu formele ei. Fiindcă, nu-i aşa, gusturile nu se discută, „inima are raţiuni pe care raţiunea nu le cunoaşte“. Iar sexul este un exerciţiu obligatoriu pentru sănătate, altfel un tânăr bărbat ajunge s-o ia razna.

Lui Mihai Columban nu-i plăcea să se arate faţă de fiii săi prea afectuos. Încă de mici îi tratase ca pe nişte bărbaţi; cu prietenie măsurată şi distanţă de pedagog. Ca să nu-i scape din mână, îi punea la treabă: pe fiecare după vârsta şi capacitatea lui. Ca să nu i se urce în cap, nu-i săruta decât atunci când ei dormeau şi nu realizau ce li se întâmplă. Cu alte cuvinte, întreţinea cu băieţii lui o relaţie de respect reciproc.

Pe urmă, Mihai Columban continuă, marcat de îngrijorare:

„Eu nu mă simt prea bine... Doctorul Hilel mi-a recomandat repaos şi tratament. Şi vreau să profit că stai acasă atâtea zile şi să te rog să supraveghezi, în locul meu, o mică lucrare de construcţii aflată în curs de finalizare...“

„Tată, se subînţelege că e musai să-ţi ţin locul... Din afacerile tale ne hrănim cu toţii...“

„Mulţumesc, băiatule“, zise Mihai Columban. Şi se grăbi să-i prezinte în ce consta treaba: finisarea unei bucătării din casa colonelului Elefterescu de pe Bulevardul Gării. Lucrările începuseră de o săptămână şi trebuiau finalizate în

câteva zile. Pentru asta, avea la dispoziţie patru muncitori, care se cerea supravegheaţi să nu dea rasol.

Gigi scutură din cap.

Taică-său adaugă în chip de încheiere:

„De lucrare se ocupă coloneleasa, fiindcă colonelul este pe front. E o femeie de 40 de ani, încă frumoasă pentru vârsta ei, o să te convingi. Însă foarte schimbătoare şi pretenţioasă, aşa că încearcă să-i intri în graţii şi să-i faci pe plac. Atenţie, n-o contrazice şi n-o refuza că altfel nebuna asta n-o să accepte lucrarea şi, mai mult, n-o să ne-o plătească!“

Cât pe ce să-i cadă falca de uimire lui Gigi, intuind în ce belea îl băga tata Mihai.

A doua zi de dimineaţă, bătea la porta unei cochete vile de pe Bulevardul Gării întrebându-se, mai îngrijorat decât cu o zi înainte, cum va face faţă colonelesei. Îi deschise, firesc, servitoarea. La acea oră matinală, „cocoana“ dormea, putea s-o vadă mai târziu, fiindcă stăpâna nu se trezea niciodată înainte de ora 10. Ştiţi, pentru ten, îl lămuri discret servitoarea. Vorbea ca o morişcă bine unsă. Vorbăria ei era generată şi de faptul că tânărul Columban era destul de frumuşel după standardele ei – înalt, elegant în mişcări, respectuos, căci o întâmpinase ca un adevărat domn („Sărut mânuşiţele, dom’şoară!“).

De altfel, nici servitoarea nu era de lepădat. Zâmbea tot timpul şi obrazul ei lucea ca un fruct pârguit. Purta un şorţ alb, curat şi bine apretat peste o rochie strânsă pe talie, elegantă ca material şi cusătură ca să nu fie primită cadou de la stăpână. În plus, avea o disponibilitate evidentă pentru a flirta. În acele clipe, cel mai îndrăzneţ plan care îi trecu lui Gigi prin cap fu să-i facă curte, nu în stil Rică Venturiano, ci în stil Dinu brăileanul, unul care i se părea mai eficient, mai direct. Şi din repertoriul aceluia de gesturi îndrăzneţe (toate însă vulgare), Gigi se simţi capabil doar de unul. Şi o lovi pe slujnică cu palma peste poponeţul ei proeminent. Evident, ca într-o joacă, în semn de simpatie. Dar şi cu interes. Spera ca

gestul lui să descuie pe rând atât uşa inimii ei cât şi pe cea a cămării casei, căci amândouă i se părea că ascund bunătăţi cărora le dusese dorul pe front şi mai ales în lagăr. Fata chiţcăi amuzată, câştigată după un asemenea gest deocheat.

Îndată, la cererea lui, servitoarea – se recomandase Nuşa, de la Niculina, pe un ton fandosit – îl conduse la cei patru muncitori constructori care, evident, sosiseră înaintea lui şi îşi pregăteau acum materialele de finisaj şi sculele pentru a începe lucrul.

„Dacă mai aveţi nevoie de ceva, domnu' Gigi, vă stau la dispoziţie până când se va trezi doamna. Dar şi după aia, fiindcă nu e bine s-o deranjaţi pentru orice fleac!" se grăbi ca să ordoneze lucrurile. Şi îi zâmbi cu priviri galeşe de căţeluşă dornică să fie mângâiată.

Gigi profită de amabilitatea ei interesată ceva mai târziu, spre ora 11.00, când îi ceru să îl conducă la doamna colonel. După ce au intrat în sufragerie, unde nu era nimeni, slujnica l-a invitat să ia loc, după care l-a înştiinţat:

„Mă duc s-o anunţ pe doamna!"

Gigi întinse mâna şi o lovi jucăuş peste fund. Un fund măricel. Servitoarea răsuci capul, bucuroasă că el îi dădea atenţie, apoi ieşi. Rămas singur, Gigi începu să cerceteze curios sufrageria familiei Elefterescu. Încăperea avea un format dreptunghiular de circa 40 metri pătraţi. În centrul ei trona o masă ovală pentru douăsprezece persoane, acoperită cu o faţă de masă brodată, la care el însuşi fusese invitat să se aşeze. De-a lungul pereţilor, câteva scrinuri şi o vitrină. Cum era prea tânăr – împlinea 21 de ani peste cinci luni –, Gigi nu putu să se pronunţe în privinţa provenienţei şi stilului mobilierului din încăpere. Ce observă fu doar lipsa de omogenitate, care îl determină să considere că piesele de mobilier aparţineau unor stiluri diferite şi puteau fi rodul unor achiziţii întâmplătoare şi neavizate.

Când doamna colonel se ivi, musafirul încă nu terminase de trecut în revistă toate obiectele, dar curiozitatea i se mai domolise. Interesul lui se redeşteptă abia când gazda

începu să se apropie de el şi se focaliză doar asupra ei. Era o femeie destul de arătoasă. Tata Mihai nu se înşelase în apreciere. Abia când ea ajunse la câţiva paşi de el, Gigi s-a ridicat în picioare să-i sărute mâna. Deja parfumul ei prinsese să-i răscolească nările, excitându-l.

Concomitent, doamna colonel Amalia Elefterescu îşi studia atent musafirul, având grijă să nu arate asta. Avea în faţă un bărbat înalt, tânăr, bronzat, îmbrăcat bine. Îi zâmbi afectuos:

„Deci, dumneata eşti fiul cel mare al antreprenorului!"

„Da, doamnă!"

„Şi cu ce treburi ai venit!?" întrebă doamna, tot mai încântată că avea în preajmă un exemplar reuşit de tânăr bărbat.

„Tata s-a îmbolnăvit şi o să mă ocup eu de modificările şi finisajele de la noua bucătărie..."

„Atunci să mergem să vă arăt despre ce este vorba...", zise doamna colonel. Şi se ridică de pe scaun, netezindu-şi cu mâna dreaptă eventualele cute ale rochiei. Un gest de cochetă.

„Sper să ne descurcăm amândoi", reluă ea. „Eu ştiu ce trebuie făcut, iar dumneata o să pui muncitorii să execute aceste lucrări..."

„La asta mă gândeam şi eu...", mormăi Gigi rezervat.

Dar încă erau în stadiul în care se judecau unul pe altul după gesturi exterioare.

Când au intrat în camera ce avea să devină noua bucătărie a familiei Elefterescu, situaţia se schimbă radical. Doamna colonel făcea uz de un limbaj de specialitate, surprinzându-l pe Gigi. Tot soiul de termeni tehnici (rost, denivelare, fisuri, tăieturi, muchii etc.) erau vehiculaţi de doamna Amalia cu o lejeritate neîntâlnită la femei. Îşi aminti că tata Mihai îl avertizase în privinţa asta.

„Şi mai am o observaţie. Muncitorii să nu mai lase şi fereastra şi uşa deschisă fiindcă zugrăvelile vor fi afectate de curent. Mai ales că acum vântul bate cu putere..."

Gigi răspunse cu un zâmbet îngheţat:

„Aveţi perfectă dreptate... O să le interzic să mai procedeze aşa..."

Apoi doamna Amalia se răsuci şi se îndreptă spre uşă. Între canatele ei se opri, ca un om care brusc şi-a amintit de ceva.

„După ce instruieşti oameni în sensul celor spuse de mine şi te asiguri că ei lucrează bine, te invit în salon la o cafea. Mai avem de discutat..."

După care doamna colonel Elefterescu se îndepărtă lăsând în urmă o urmă de parfum dulceag. Ştia că nu poate fi refuzată.

Muncitorii se opriseră din lucru după critica acerbă a doamnei colonel şi priveau acum nedumeriţi spre tânărul Columban, fiul patronului, aşteptând îndrumări.

Fiindu-le şef, era oportun ca el să vină cu clarificări.

„Meşterilor, aţi văzut cât de nemulţumită este clienta noastră! Sper că sunteţi în stare să vă faceţi treaba mai bine şi s-o mulţumiţi! Sunteţi meseriaşi buni, altfel tata nu v-ar fi ales pentru lucrarea asta! Nu-l faceţi de râs!", se strădui el să le redea încrederea în propria lor pricepere.

Apoi, le cercetă chipurile pe rând. Zidarii aveau feţele pleoştite şi tăceau ruşinaţi de vorbele cu care fuseseră admonestaţi de doamna colonel Elefterescu. Cum nu-l cunoşteau prea bine pe tânărul patron, preferau să-şi ţină gura. Cel mai în vârstă dintre ei, cărunt deja, pe nume Ion Doga, găsi de cuviinţă să răspundă în numele tuturor:

„Am făcut multe lucrări pentru tatăl dumneavoastră. La prefectură, la spital, la căpităniа portului, la hala pieţii centrale... Niciun beneficiar n-a fost nemulţumit de calitatea lucrului nostru!"

„Şi atunci, doamna colonel de ce este supărată!?"

Ion Doga tăcu, încurcat.

„Ei, nimeni nu vrea să-mi spună?" întrebă Gigi, mutându-şi privirea de la unul la altul.

Nu primi răspuns nici de data asta, spre nedumerirea lui crescândă.

„Vă mai întreb odată, de ce nu-i place doamnei colonel cum aţi lucrat?“ reveni el.

Urmă o nouă tăcere.

„Domnule“, răspunse până la urmă Ion Doga, cu autoritatea dată de părul său alb, „există o explicaţie, dar mi-e ruşine să v-o spun...“

„Te rog s-o spui!“, insistă Gigi. „Suntem bărbaţi!“

„În popor e o vorbă despre asemenea femei pe care nu le mulţumeşte nimic...“ Şi Ion Doga se opri. Se uită stingherit în jur. Tovarăşii lui îşi dădeau coate şi se priveau cu subînţeles. În schimb, tânărul patron nu clipea, aştepta vorba aceea. Şi atunci Ion Doga spuse dintr-o suflare:

„Se zice că sunt nefutute!“

Gigi tresări neputându-şi ascunde surpriza, dar se abţinu să râdă laolaltă cu muncitorii. Nu fiindcă râsul lor era unul vădit vulgar, ci pentru că le era şef, şi un şef, gândea el, nu trebuie să se coboare la nivelul lor.

„Ce materiale vă mai trebuie să terminaţi treaba până sâmbătă?“ întrebă el, dornic de a restabili atmosfera serioasă de dinainte.

Tot bătrânul Ion Doga îi dădu răspuns şi la această întrebare. Unul precis, de om cu experienţă în construcţii şi cu scaun la cap, cum se zice în popor.

Când eşti hotărât şi bine intenţionat, dorinţa ta vede cel mai bine ce ai de făcut: încotro s-o apuci, de ce şi de cine ai nevoie, în ce fel să rezolvi problema etc. Fiind tânăr, Gigi era plin de zel. Îi luă două ore şi jumătate să cumpere materialele solicitate de Ion Doga de la depozitul lui Sumbasacu din Volna şi să ajungă cu ele aici, la vila colonelului Elefterescu. Mulţumit, tânărul Columban se dădu jos din căruţă şi strigă peste gard. Dar în loc să se ivească meşterul Doga, destinatarul, apăru, surâzătoare, servitoarea.

„Da, boierule!“, zise ea pe un ton cântat.

„Domnişoară, cheamă-l, te rog, pe Ion Doga! Apoi oferă-mi un pahar cu apă rece!“

Servitoarea ridică privirea spre înaltul Făt-Frumos.

„Da, boierule, îl anunţ, apoi vă aştept la mine...“ răspunse ea, zâmbind îmbietor.

Pentru Gigi viaţa părea mai plăcută aici, pe Bulevardul Gării. Îi ceru lui Ion Doga să se ocupe de descărcarea materialelor din căruţă şi transportarea lor la locul de muncă, apoi porni spre camera unde îl invitase servitoarea. Când ajunse lângă fată, aplică metoda lui Dinu brăileanul: adică o plesni scurt peste poponeţ, în semn de alint.

„Doamna Amalia mi-a zis s-o anunţ când vă întoarceţi“, îl preveni ea, binevoitoare. „Dar beţi-vă apa liniştit, nu e nicio grabă!

„Ştii cumva despre ce este vorba?“

„Dacă aş şti, nu v-aş spune io?“ îşi arătă fata disponibilitatea.

Acum, doamna colonel Elefterescu părea o altă femeie. Îşi schimbase toaleta purtată în cursul dimineţii cu alta, ceva mai lejeră, care lăsa loc pentru mai multă intimitate. Îi făcu semn să se aşeze, apoi intră direct în subiect. Ceea ce pentru Gigi fu o adevărată uşurare fiindcă nu prea ştia cum să se poarte cu doamnele foarte experimentate şi sigure de şarmul lor.

„Au reuşit muncitorii să înţeleagă ce vreau de la ei?“

Familiarismul ei nu-l supără pe Gigi, oricum nu ştia cum ar putea fi oprit. Prin urmare, se concentră asupra răspunsului:

„Aşa sper. Am vorbit cu ei detaliat... Le-am explicat să verifice mai des orizontalitatea şi verticalitatea rosturilor, planeitatea plăcilor montate... Le-am promis chiar o primă dacă se vor depăşi pe sine şi calitatea lucrărilor va creşte într-atât, încât dumneavoastră să fiţi mulţumită...“

„Aţi avut o idee bună cu prima pentru calitate... Dar cum eu voi fi beneficiara lucrărilor – e casa mea, nu? –, mă văd obligată să-ţi pun la dispoziţie banii de primă!“, se grăbi doamna colonel să-şi arate mărinimia.

„Vă mulţumesc, doamnă!“

„Nu-mi mulţumi acum, ci la urmă...“, zise ea, gânditoare.

Gigi tăcu, neliniştit de sensul vorbelor dar şi de privirea cu care femeia îl sorbea din ochi. Asta se dă la mine!, se gândi el, încurcat şi neputincios fiindcă metoda Dinu brăileanul se aplica doar la pipiţe gen Nuşa, servitoarea. I se păru că intrase într-o mare daravelă din care nu ştia cum o să iasă până la urmă. Doamna colonel se instalase la timonă atât de sigur încât, acum îl încolăcea cu zâmbete şi vorbe ca o sirenă.

„Dacă îi vom supraveghea atent pe muncitori, sunt convinsă că în şase zile vor termina lucrarea!"

„Asta e şi sarcina primită de la tatăl meu..."

„*Mon colonel* ar fi fost bucuros să vadă ce capabili sunt unii dintre ostaşii lui..." îl flată ea, pe un ton uşor melancolic.

„Sunt prea îndrăzneţ dacă vă întreb de ce acum nu poate?" se prefăcu el a nu şti.

„E plecat pe front... De aceea sunt eu acum de toate: cap de familie, bărbat, soţie, copil!"

„Copil?", făcu Gigi.

„Noi n-avem copii, şi atunci *mon colonel* mă consideră copilul familiei noastre!"

Tăcere. Gigi socoti că sosise momentul să se retragă.

„Doamnă, cer permisiunea să mă duc la treburile mele, ca să văd cum lucrează oamenii mei." Şi vru să se ridice de pe scaun.

Doamna colonel îi făcu semn să rămână, apoi explică.

„Ar fi nepoliticos din partea mea dacă nu ţi-aş oferi o trataţie. Ce preferi? O dulceaţă din sâmburi de nuci sau o peltea de gutui?"

„Peltea cu apă rece!"

Doamna colonel întredeschise uşa şi strigă servitoarea. Aceasta apăru în fugă, ştergându-şi mâinile de şorţul ei alb şi bine apretat. După ce îi porunci cele necesare, coloneleasa reveni, defilând încet cu graţia unei contese pricepută la cuceriri şi la ordine:

„Până aduce servitoarea trataţia, aş vrea să te mai rog ceva... Cu ocazia lucrărilor astea de reabilitare, un şifonier a fost zgâriat. Crezi că poţi să-i dai o mână de baiţ ca să

acoperi zonele afectate sau trebuie să apelez la un tâmplar de meserie?“

„Vai, doamnă, e un lucru simplu! Nu trebuie să vă complicaţi şi să căutaţi un alt meseriaş“, se oferi el.

„Evident, voi suporta costurile... Adică, cutia cu baiţ şi manopera!“

„Nu e nevoie, doamnă! V-aţi oferit să plătiţi prima pentru muncitori...“

„Afacerile sunt afaceri. Chestia cu repararea şifonierului e ceva în plus...“

„Dacă insistaţi, n-am încotro“, se replie el.

Servitoarea intră în salon purtând tava cu o grijă supradimensionată, de parcă pe blatul argintat nu se afla o banală peltea de gutui, ci propria-i inimă. Avea o călcătură uşoară. Poate unde acest rol îl exersase de multe ori, încercând să pară altcineva decât ea însăşi.

„N-am servit niciodată o peltea atât de bună“, zise el, după prima înghiţitură, cu o politeţe gratuită.

„Mama m-a învăţat s-o prepar...“, se lăudă doamna colonel.

În realitate, gelatina aceea gălbuie de gutui era atât de zaharisită încât Gigi bău toată apa din pahar. Apoi mulţumi pentru trataţie şi dădu să se retragă. Dar doamna colonel îşi aminti ceva şi îl opri:

„Cred că ar fi bine să mergem în dormitor şi să vă arăt şifonierul cu pricina...“

„Mi se pare necesar un asemenea lucru.“

„Aş putea să-ţi spun pe numele mic?“

„Da, doamnă, Gigi îmi zic prietenii şi familia.“

„Urmează-mă, Gigi! zise doamna colonel. Şi începu să deschidă uşă după uşă până ajunseră în dormitorul conjugal, ocupat în mare parte de un pat dublu cu tăblii ovale, pictate şi un şifonier cu patru uşi, din care cele centrale acoperite de oglinzi.

Gigi rămase în pragul uşii, dar doamna colonel se grăbi să dea ocol şifonierului. Când ieşi din raza vizuală a tânărului, femeia zgârie pe furiş tăblia laterală cu piatra inelului de la

mână. Lui Gigi nu-i scăpă zgomotul scos de zgâriatul ei voluntar, brutal, şi pricepu că în spate se ascunde un joc. Deocamdată, nu-l bănuia. Dar locul unde se petrecea jocul, dormitorul conjugal, locul cel mai intim din întreaga casă, îi sugera unele direcţii.

„Hai, Gigi, vino să vezi.“ îl chemă femeia.

Tânărul se apropie de şifonier şi privi tăblia avariată.

„Ce zici?“

„Nu e complicat de reparat. O simplă pensulare cu baiţ şi nu se va mai cunoaşte nimic... Dacă nu va ieşi din prima mână, din a doua se va acoperi“, preciză el.

A doua zi, înarmat cu o cutie de baiţ şi o pensulă îngustă, îşi începu treaba, asistat de doamna colonel. În prealabil, la solicitarea ei expresă, servitoarea adusese un prosop de bucătărie uzat – devenit cârpă de şters praful. Şi el îl aşezase la baza şifonierului pentru ca picăturile de baiţ să nu murdărească duşumeaua.

Odată deschisă cutia de vopsea, în dormitor se răspândi rapid un miros înţepător. Nu terminase de amestecat vopseaua spre a o uniformiza, că doamna colonel începu să strâmbe din nas, şi să se îngălbenească la faţă. Nu peste multe clipe, în timp ce plimba pensula muiată în baiţ pe una dintre zgârieturi, Gigi observă, speriat, că femeia dădea semen că i se face rău.

„Prinde-mă în braţe că leşin...“ şopti ea, prevenitor.

Gigi se conformă.

„Ajută-mă să mă întind pe pat...“, continuă ea să-l îndrume, fiindcă el părea lipsit de iniţiativă.

Nu că ar fi fost un ins milos, dar ca frate de multe surori, Gigi suferea când vedea sexul slab în dificultate. Aşa că se opinti să o ridice pe doamna colonel şi, apoi, după o rotire acrobatică, să o depună pe pat. Reuşi cu brio. Trecuse el Dunărea înot, împingând un buştean, darmite să se balanseze cu o femeie în braţe timp de câteva secunde.

„Mă duc să chem servitoarea...“, o înştiinţă el pe femeia întinsă în pat, căreia i se dezgoliseră gleznele şi pulpele.

„Nu-i nevoie..., îmi revin singură...“, îl linişti ea.

Gigi nu ştia ce trebuia să facă în continuare: să plece şi să o lase să-şi revină singură sau să rămână cu ea până la primele semne de revigorare. Îl încerca un sentiment de jenă. Se aflau amândoi în dormitorul conjugal, şi mai mult de atât, doamna stătea pe pat, întinsă, într-o poziţie lipsită de decenţă, dacă socotim că el era un străin pentru ea şi familia ei.

Lipsa de experienţă îşi spuse cuvântul, şi Gigi alese să rămână alături de doamna colonel. Nu mai trecuse printr-o asemenea situaţie. Metoda Dinu brăileanul nu avea aplicabilitate la o femei măritată, matură şi de condiţie bună. De o anume utilitate era doar sfatul lui taică-său, destul de clar în formularea lui: „N-o contrazice şi n-o refuza...“ Cu referire la problemele de construcţie, dar putea fi extins şi la chestiunea leşinului.

Nu trecu mult şi doamna colonel deschise ochii, apoi şopti:

„Te rog, freacă-mă la încheieturile mâinilor! Mă ajută să mă înviorez...“

Gigi nu mai frecţionase pe nimeni. Încurcat, privea spre mâna pe care femeia o întinsese spre el, incapabil să se conformeze.

„N-ai mai făcut aşa ceva, nu!?“ Doamna colonel îi arătă cum să procedeze, apoi îl încurajă: „Fă la fel, dar cu mai multă putere!“

Gigi îi prinse mâna şi începu să o frece în sens circular la încheietură.

„Aşa... aşa... O să te însori peste o vreme şi trebuie să ştii...“

Gigi zâmbi. Detectase în glasul ei o amiciţie lunecoasă, ce îl putea împinge spre raporturi prea apropiate.

„Acum şi la mâna cealaltă“, îi ceru femeia. Avea atât farmec şi intimitate în priviri, încât Gigi nu putu să nu reintre în joc. Încă nu-şi dădea seama ce efect medical avusese frecatul la încheieturi asupra doamnei colonel, dar asupra lui fusese unul de hipnoză involuntară.

„Vai, Gigi, acum observ! Te-ai murdărit de baiţ pe obraz! Apleacă-te să te curăţ“, zise ea, continuând să-l privească fix, cu ochii ei mari, rotunzi şi încărcaţi de luciri pofticioase.

Gigi se aplecă deasupra ei.

Femeia îşi înmuie un deget în gură apoi începu să-i frece pata de baiţ cu perniţa acelui deget. Cu rezultate minore, care o făcură să se ambiţioneze. Începu să-l şteargă şi mai tare. Cum era lungan, Gigi se încovoiase mult deasupra patului. Şi, la un moment dat, sub impulsul uneia dintre mişcările doamnei, se dezechilibră şi căzu peste ea.

Femeia cu multă experienţă – se antrenase cu colonelul ei, care se întorcea uneori ameţit de băutură de la jocurile lui de cărţi –, nu se pierdu nici de data asta cu firea şi se grăbi să-l încolăcească cu braţele pe tânărul cam mototol, apoi să-i caute gura. După un sărut strâmb dar prelungit, femeia începu să-l dezbrace cu pricepere decisivă, obţinută din alte aventuri extraconjugale. Toată vânzoleala asta, aparent incomodă şi neconformă, urma însă în subteran un traseu care ducea spre un contact intim captivant.

Şi nu era o fantezie de femeie bătrâioară, ci răzbunarea unei femei înşelată de soţ cu servitoarele de dinaintea celei de acum.

Gigi simţi o vagă uşurare abia după ce o pătrunse. Atunci ştiu că doamna colonel nu se mai putea răzgândi, că era prada lui. Nu-i scăpă nici momentele ei de nemişcare nedumerită, mirată. Nu avea să afle niciodată ce anume le provocase. Femeia simţise că el era mai bine dotat decât ceilalţi parteneri de dragoste de până atunci, că scula lui atinsese abisuri obscure ale trupului ei, locuri pe care niciun alt mădular erect nu le mai atinsese. Spre deosebire de fetele cu condicuţă – cuminţi, disciplinate, care nu se abăteau de la „poziţia“ comandată de client –, doamna colonel era o nebunatică. Inventa mereu şi nu-i păsa de timp. Era şi foarte vocală. Imediat ce-şi scotea limba din gura partenerului, începea să se agite haotic şi treptat respiraţia ei sonoră se transforma într-o cascadă de gemete, de suspine extatice şi, la urmă, de mici strigăte de triumf.

Seara, în drum spre casă, experienţa încă vie a prizonieratului îl împinse pe Gigi spre o comparaţie insolită. Nu el fusese prizonierul femeii, ci ea, prizoniera lui. Picioarele ei bălane şi pufoase nu fuseseră o menghină gen paza lagărului, mai degrabă membrul lui o ţintuise de saltea, limitându-i deplasările cu forţa incontrolabilă a instinctului sexual animalic.

Reabilitarea bucătăriei s-a terminat la termen. Beneficiarul – recte doamna colonel Elefterescu – a admis că lucrările au fost de bună calitate. Poate şi pentru că în afară de lucrările de bază s-au mai executat şi lucrări suplimentare. În speţă, tânărul Columban a remediat personal unele zgârieturi de pe lateralele şifonierului. Nu au fost puţine. Doamna colonel poseda rara capacitate de a identifica zgârieturi în locuri unde alţi oameni nu ar fi văzut nimic. Dar pentru Gigi, viaţa încă era un vis în mare viteză. Până şi mult-lăudatele prime s-au acordat. E adevărat, nu la nivelul promisiunilor. Dar vorba mintosului Ion Doga: „Acei bani ni s-au dat, nu ni s-au luat!"

În ciuda neîncrederii iniţiale în fiul lui, domnul Columban senior a declarat mulţumit că lucrările s-au făcut la termen şi fără obiecţiuni:

„Ai făcut o treabă bună, băiete!" Semn că îşi depăşise oportunismele cotidiene.

*

Ceva îi spunea domnului Marghiloman că această audienţă avea să fie ultima înaintea plecării regelui. Nu credea că Ferdinand îi va mai putea acorda alta, presat cum era de grijile refugierii la Iaşi. Cum audienţa fusese programată pentru după-amiază, toată dimineaţa domnul Marghiloman chibzui serios la cele câteva teme de maximă urgenţă. Un prilej să-şi reamintească fragmentar discuţiile purtate cu Ferdinand în jurul multor subiecte, lăsate, din păcate, fără o articulare riguroasă. Din întâmplare, amândouă

întâlnirile se petrecuseră înainte de moartea bătrânului rege Carol I. În acea perioadă, Ferdinand era doar un principe în aşteptarea viitoarei sale domnii şi vedea lucrurile prin prisma voinţei unchiului său. Încă nu încerca să-şi afirme propria personalitate şi să se distanţeze de principiile bătrânului rege, poate ca să nu-l supere, dar şi dintr-o timiditate înnăscută ce-i anihila voinţa. Carol I îl intimida – autoritatea şi băţoşenia îi erau ieşite din comun. Dar, încă de pe atunci, nu se ferea să mărturisească puţinilor săi prieteni dorinţele sale orgolioase de modernizare a regalităţii şi statului.

Prima oară când Ferdinand a îndrăznit să atace aceste subiecte, ei doi se aflau la Buzău, în faţa vilei *Albatrosul*, aşezaţi în jurul unei măsuţe din răchită împletită. Doamnele se plimbau dincolo de grădina de trandafiri înfiinţată în urmă cu zece ani de către Eliza Ştirbei, fosta doamnă Marghiloman. Principesa Maria iubea mişcarea în aer liber şi nu scăpa ocazia să nu facă plimbări pe jos sau călare. Atunci trăgea după ea toate doamnele, inclusiv pe mai vârstnica Elena Pherekyde, sora lui, un fel de gazdă de circumstanţă. Marie se afla printre ele, dornică să se familiarizeze cu locul dar şi cu preocupările principesei.

Erau amândoi la adăpost de priviri şi urechi indiscrete şi se simţeau în voia lor. Aşa cum şedea la măsuţă, Ferdinand avea o înfăţişare calmă de om în vacanţă. Îl ajuta să pară astfel faptul că ţinea în gură o ţigară de foi destul de groasă. De altfel, în ţara lui de origine – Germania – toată lumea bună fuma havane mari.

Ca gazdă veche, preferată de cei doi principi, ce alcătuiau familia moştenitoare a tronului României, Marghiloman se dovedea un interlocutor potrivit pentru mărturisiri insurgente.

Începuseră discuţia cu un subiect de rutină – viaţa parlamentară. La un moment dat, fără inhibiţii, Alexandru Marghiloman spusese:

„Sire, în medicină există un sindrom al mâinii străine. Mai simplu spus, ceea ce face mâna dreaptă, mâna stângă se

străduie să strice... Acest lucru se potriveşte foarte bine poporului nostru. Când un român realizează ceva valoros, îndată vecinul se străduieşte să-l strice...“

Principele Ferdinand se însufleţise:

„Şi eu am ajuns la această concluzie. Nu ştiu dacă la mijloc e vorba doar de invidie, dar în parlament se petrec lucruri de genul celor indicate de dumneata. Astfel, când unii parlamentari propun o lege bună, alţii se reped s-o strice cu tot felul de amendamente.“

Marghiloman admisese cu o nostalgie înviorată:

„Mă bucur că suntem în consens. Dacă vrea Dumnezeu – şi eu mă rog ca Cel-de-Sus să accepte asta –, în viitor putem alcătui o echipă sudată la conducerea acestei Ţări: Dumneavoastră ca rege şi eu ca prim-ministru!“

Principele Ferdinand nu a răspuns imediat. A tras visător din ţigară, căutând în sine numai el ştie ce planuri mari ori doar simple dorinţe.

De sus de tot, de pe cer, nişte nori cu forme în schimbare continuă, în trecere grăbită de la vest la est, nu păreau să le pese nici de ei doi, nici de starea de însetare a vegetaţiei din jur. Ploaie nu aduceau, dar, în mod sigur, un anume mesaj. Răbdători, ţăranii din câmpia Buzăului îl descifraseră deja, nu şi bogătanii ce se relaxau pe moşia Marghilomanilor. Câteva ciori măturau dezordonat spaţiul.

O după-amiază la ţară de un calm ireal, în care bâzâitul unei muşte sub coroana copacului unde se adăpostiseră părea ceva important. Ferdinand nu se mai comporta atât de bătrânicios. Încă cu gândul la ultimele cuvinte – care nu stârniseră în principe entuziasmul aşteptat –, Marghiloman declarase patetic:

„Fiecare avem un pact secret cu noi înşine. Dar puţini sunt cei care îl respectă!“

„Vă împărtăşesc părerea... Şi eu am un astfel de pact...“, rezonase Ferdinand.

„Al meu este să rămân eu însumi, robul lui Dumnezeu, dar şi al acestei Ţări!“

Cum terminase de fumat, Ferdinand aşezase mucul în scrumieră. Eliberat, duse mâna la inimă ca pentru un jurământ.

„Deşi ar putea să sune banal, crezul meu este să devin un bun român!“

Marghiloman se aşteptase la formula „bun rege“, dar de data aceasta, germanul îl surprinsese. Numai de nu ar fi o aluzie la unchiul lui, regele Carol I, de distanţare şi de redefinire, se gândise Marghiloman. Şi imediat reacţionase:

„Nu mă îndoiesc... După ce veţi ajunge rege, o să aveţi destul ocazii să arătaţi poporului acest lucru.“

„Să te audă, Dumnezeu“, şoptise Ferdinand.

Şi Dumnezeu îi ascultase dorinţa. Carol I murise şi principele devenise rege. Consecvenţa însă se dovedea o povară grea pentru Ferdinand, uneori, Dumnezeu era un martor incomod.

Acum, în preajma audienţei ce se prefigura a fi ultima dinaintea exilului la Iaşi, Ferdinand arăta trist, mohorât ca ziua de noiembrie ce sta de veghe la ferestrele Palatului Cotroceni, o zi noroasă, închisă, plumburie, răscolită din când în când de Crivăţ – vântul sinistru siberian.

Însă după ce Alexandru Marghiloman se înclină şi îl salută, o luminiţă din ochii posaci ai neamţului îl duse cu gândul la faptul că putea conta pe o anume disponibilitate spre sinceritate. Pentru regele Ferdinand era greu în acest noiembrie să arate altfel. Avea mărire, dar nu avea mulţumire. Nimic nu mergea bine.

Nici căsnicia.

Nici războiul.

Nici domnia.

Mai întâi, viaţa intimă nu mai era ce fusese în primii ani de căsnicie, petrecuţi la Pelişor, într-un peisaj luminos ca şi tinereţea lor. Se retrăsese pe la începutul verii – în iunie – de la Sinaia. Castelul Peleş devenise nesigur fiindcă era amplasat pe Valea Prahovei, la poalele Bucegilor, destul de aproape de graniţa cu Austro-Ungaria, care trecea prin zona

Predealului. Acum locuiau în Palatul Cotroceni. Nici unchiului său, Carol I, acest palat din Bucureşti nu-i stârnise prea mult interes. Amândoi vedeau în el doar o casă boierească veche, nu destul de funcţională şi de frumoasă. Din cauza acestui fapt, Carol I nu cheltuise niciun ban pentru a-l îmbunătăţi sau pentru a-l împodobi. Rămăsese, aşadar, o clădire cam demodată, cu câteva odăi măreţe şi o impozantă scară de onoare, dar fără apartamente pentru musafiri. Nici Ferdinand nu avea de gând să investească bani pentru a-i spori confortul şi frumuseţea. Revenind, traiul lui cotidian se desfăşura într-un cuib nu prea reuşit, incomod, şi cu o soţie prea implicată în extramarital, în sensul că acorda prea multă atenţie unor bărbaţi din anturajul Casei Regale. Băiatul lor cel mare – primul moştenitor al tronului –, Carol, nu-şi respecta rangul, şubrezind şi el prestigiul familiei regale.

Pe aceeaşi pantă descendentă se înscrisese şi războiul. Trupele româneşti se retrăgeau în dezordine de pe toate fronturile. Ultima încercare de a se stabiliza pe Argeş şi Neajlov, în vecinătatea capitalei, dăduse greş. Neşansa făcuse ca planul de operaţii al Armatei române să fie capturat de inamic la Găeşti. Explicabil, dacă se gândea că în fruntea Ministerului de Război se afla un ofiţer superior fără calităţi morale şi profesionale: generalul Iliescu. Un ins obedient, fanfaron şi iresponsabil, îndatorat liberalilor care îi acordaseră acel portofoliu pe principii clientelare. La Ministerul de Război se cheltuiau sume mari pentru dotarea Armatei – o sursă importantă pentru încasare de comisioane. El, Ferdinand, se străduise într-o vreme – la presiunea conservatorilor, în frunte cu Marghiloman – să-l înlocuiască din funcţie pe generalul Iliescu cu mult mai merituosul general Cristescu, dar se izbise de opoziţia furibundă a lui Ionel Brătianu şi, neaşteptat, a reginei Maria. De altfel, prea mulţi înlocuitori nu i s-ar fi putut găsi. Ca fost inspector-şef al cavaleriei, Ferdinand colindase aproape toate garnizoanele din România şi cunoscuse mulţi generali activi. Din păcate, exigenţa lui germană nu-i permitea să evidenţieze mai mult de câţiva, pe care îi putea număra pe

degetele de la o singură mână: Averescu, Cristescu, Prezan, Grigorescu, Arghirescu. În mod analog, nici la eşalonul inferior nu puteai remarca prea mulţi ofiţeri capabili. Totuşi, unul dintre ei îi intrase la inimă: ofiţerul Ion Antonescu, ajuns acum în grad de maior la excepţional cu ajutorul său direct. Ba mai mult, îşi propusese – surprins de afinităţile lor fizice şi morale – să-i urmărească, în continuare, cariera. Deoarece, în Armata română, carierele nu aveau la bază munca şi talentul, ci doar criterii de susţinere interesată.

Şi nu în ultimul rând, tronul începuse să se clatine. Părăsirea capitalei şi refugiul la Iaşi vor fi interpretate de către Puterile Centrale ca un început de abdicare. Iar unii politicieni se vor apuca să comploteze pe la colţuri. Primul dintre ei, desigur, P.P. Carp, care la Consiliul de Coroană din luna august nu se sfiise să-l înfrunte direct în faţa tuturor participanţilor. Fără întârziere, odată ce va pleca, i se vor căuta înlocuitori la tron. Noul rege va fi căutat la Viena sau, mai potrivit, la Berlin. Carp, cum îi este felul, nu va umbla cu jumătăţi de măsură. Mai întâi, va pregăti un nou guvern, guvernul său. Şi când condiţiile vor fi coapte, Kaiserul va impune pe unul dintre fiii săi la tronul României. Cam ăsta era preţul fiindcă îşi propusese să fie un „bun român“ el, un străin cu sânge 100% german, iar dinastia lui, una română, naţională.

Deci, Ferdinand nu putea să arate altfel decât nefericit, vădit depăşit de viteza de derulare a dezastrului, dar şi înfricoşat că tăvălugul nu se va opri aici.

Şi Marghiloman se gândi să-l încurajeze.

„Sire“, începu el pe un ton de veche amiciţie, „am insistat să-mi acordaţi această audienţă fiindcă mă consider prietenul dumneavoastră la bine şi la rău!“,

„Iată o categorie mai rară în aceste momente de cumpănă pentru mine şi pentru ţară!“ exclamă Ferdinand, plăcut impresionat.

„Numai în asemenea momente se poate vedea cine este cu adevărat alături de dumneavoastră şi cine nu...“, zise Marghiloman, aluziv.

Ferdinand tăcu câteva clipe cu ochii pe una dintre ferestrele încăperii, de parcă printre canatele ei vântul aducea curgerea duşmănoasă a timpului.

„Mi s-a spus că fruntaşii conservatorilor rămân pe loc!“, zise Ferdinand, posomorât.

„Într-adevăr, Majestate! Dar nu numai ei. Sunt şi mulţi liberali care rămân aici cu familiile lor. Am informaţii că până şi fruntaşii liberalilor îşi lasă familiile pe loc. Sper să nu mă înşel, dar Ionel Brătianu se numără şi el printre ei... Lucrurile sunt destul de împărţite şi pot fi interpretate divers...“, încercă Marghiloman să nuanţeze situaţia.

Cuvintele liderului conservatorilor îi reamintiră regelui că, în această atmosferă înfierbântată şi dramatică, mulţi nu doreau să iasă în faţă şi trăgeau cu ochiul unii la alţii. Brusc, Ferdinand declară:

„Este responsabilitatea fiecăruia de a-şi decide soarta în acest moment...“.

„Majestate, vor fi români care vor interpreta plecarea Casei Regale, a guvernului ori a unor importante persoane ca pe o fugă din calea duşmanului... Mulţi români din teritoriile deja ocupate de duşmani se vor simţi părăsiţi, abandonaţi, ai nimănui... Este un aspect la care sper că aţi meditat...“

„Domnule Marghiloman, sincer, dumneata te vei simţi, ca şi ei, abandonat!?“

„Mă voi simţi doar singur în faţa vrăjmaşului, doar atât!“, replică Marghiloman cu prudenţa inteligenţei abile, deşi în sine taxa plecarea Casei Regale la Iaşi drept un abandon inacceptabil.

Urmară câteva clipe de tăcere. Legat de dezastrul indescriptibil de pe front, Marghiloman îşi propusese, înainte de audienţă, să-i ceară regelui să-l schimbe pe generalul Iliescu de la comanda Armatei, fiindcă tocmai aflase că generalii Zottu şi Mustaţă primiseră bani de la „Universul“ – bani provenind de la spionii germani – pentru împrumutul de semnături la articolele despre chestiunea permisului de tranzit de muniţii. Dar Ferdinand era atât de resemnat şi de

plângăcios, încât nu-l vedea în stare să înceapă o dispută cu liberalii pe această temă. Şi Marghiloman se hotărî să pună altfel problema.

„Am ajuns aici, în plin dezastru, din cauza carenţelor existente în cadrul Armatei, Sire!“, zise el, ferindu-se însă să-şi arunce ochii pe uniforma de general de cavalerie a suveranului. „După ce ajungeţi la Iaşi, va trebui să vă implicaţi decisiv în reorganizarea fronturilor şi ridicarea moralului militarilor. Fiindcă prim-ministrul nu vrea să intervină, căci se simte cu musca pe căciulă după atâtea comisioane şi numiri clientelare...“

Într-un acces suprem de sinceritate, Ferdinand se destăinui:

„Acolo, la Iaşi, mă voi simţi mai singur fără voi, conservatorii! Până şi regina le ţine parte liberalilor. Îmi vei lipsi mult!“

Şi Marghiloman se gândi că Ferdinand ocolea sistematic numele liderului liberalilor – Ionel Brătianu. Evita să viziteze trecutul, ancorându-se doar de prezent.

„Ştiu că vă voi lipsi, Majestate, dar aici voi putea fi mai de folos! Mă voi strădui să fiu un factor de echilibru ca să zic aşa... Voi mai tempera vocile unor politicieni care deja au trecut de partea nemţilor...“

„Mă bucur că ai deschis un asemenea subiect. Dar fiindcă ai avut acest curaj, trebuie să-ţi mărturisesc că principalul mesaj al Casei Regale, în aceste clipe tulburi şi de devălmăşie, este tocmai acela la care te-ai referit mai înainte...“

Marghiloman rămase în aşteptarea continuării. Lui Ferdinand i-a trebuit puţin timp ca să ajungă din nou la subiect:

„Ştiu ce om eşti! Numai pe dumneata te văd în stare să joci un rol de apărător al românilor ce vor rămâne sub ocupaţie. Dar şi să-i împiedici pe germani de la anumite excese, iar pe funcţionarii guvernului rămaşi aici, să nu facă jocul ocupanţilor...“

Chipul lui Marghiloman se lumină.

„Dacă înţeleg bine, Majestate, doriţi să ţin locul premierului plecat şi să coordonez în linii mari ministerele rămase fără miniştrii titulari..."

„Va fi un lucru dificil să-ţi apropii geranţii... Mai mult, mă gândesc ca eu şi guvernul, în perioada exilului la Iaşi, să putem negocia cu germanii unele lucruri prin intermediul dumitale..."

„Nu-mi cereţi prea mult, Sire?" apelă din nou Marghiloman la o mostră de retorică bazată pe speculaţie, căci propunerea regelui semăna izbitor cu cea din înţelegerea secretă încheiată cu Ionel Brătianu.

„Nu, fiindcă te consider un bun român", argumentă Ferdinand.

„Pot doar să vă promit că mă voi strădui", zise Marghiloman, modest.

Vedea ziua de mâine altfel decât Ferdinand şi nu înţelegea să fie ipocrit şi să se poarte altfel decât îi era firea. Viziunea regelui despre giranţi şi ministerele ce vor rămâne sub comanda lor directă era destul de neconvenţială, chiar naivă.

Marghiloman se înclină şi ieşi cu eleganţa celor dezinteresaţi. Proasta dispoziţie a lui Ferdinand îl împiedicase să îi spună tot ceea ce avusese de gând. Dar şi aşa, incompletă şi indecisă, audienţa nu putea să nu aibă urmări.

*

Populaţia civilă începuse să îi aştepte pe germani înainte ca aceşti să se fi ivit în carne şi oase, odată cu primele zvonuri că trupele româneşti, neutilate şi necomandate, au suferit înfrângeri şi se retrag din calea inamicului. De altfel, ruşinoasele şi dureroasele eşecuri militare fuseseră anticipate de unii politicieni din Opoziţie. Însă mulţi oameni nu ştiau asta. Oricum, era o chestie care nu modifica mersul lucrurilor.

Anterior intrării în capitală, inamicul desfăşurase o intensă activitate propagandistică prin jurnalele subvenţionate

pe faţă sau în ascuns. Dar bucureştenii îşi făcură o primă şi puternică impresie doar când dirijabilele Zeppelin se iviră deasupra oraşului plutind ameninţător. În ochii tuturor orăşenilor erau nişte arătări. Fumătorii se grăbiră să le compare cu nişte trabuce uriaşe. Pe lângă ele, avioanele păreau nişte ciori, iar dimensiunile neobişnuite ale dirijabilelor te duceau cu gândul la nişte aparate de zbor venite de pe altă lume, una mai avansată din punct de vedere tehnologic. Ca orice întâmplare de noapte, zborul zepelinelor se încărca de magnetismul şi misterul cerului înstelat, slobozind imaginaţia. Dacă erai meloman, ţi se părea că asişti la o montare fastuoasă a unei opere de Wagner despre Nibelungi. Cei mai fricoşi şi naivi bucureşteni aveau sentimentul că asistă la invadarea oraşului de către nişte zei războinici, îmbarcaţi în nave plutind prin aer. La impresia asta contribuiau şi reflectoarele din jurul oraşului, ale căror raze de lumină pendulau în beznă. Şi totul, pe fondul sonor al exploziilor bombelor ce picau din cer şi dangătul clopotelor bisericeşti care dădeau alarma pentru credincioşi. Întunericul şi deznădejdea coborau pe platforma vieţii, hotărâte să nu debarce de aici prea curând.

Păstrând linia fantezistă a acestui război, la începutul lunii decembrie, pe un frig pătrunzător, o maşină de fabricaţie germană a pătruns în Bucureşti, precedând trupele inamice. Un automobil robust, conceput şi pentru deplasarea pe teren natural nu numai pe pavaje de drumuri şi străzi. Lipsit de eleganţă, sobru, dar în mod evident sigur şi rezistent. Deşi prin Bucureşti nu mai fusese văzută o asemenea maşină, vehiculul respectiv nu a atras atenţia. Localnicilor le-ar fi stârnit interesul mai degrabă o maşină de lux ce ar fi purtat o cucoană bogată cu capul acoperit de-o pălărie mare, cât o umbrelă, nu acest automobil atât de puţin atractiv şi de comun, purtând nişte militari.

Cine era proprietarul? Cine ocupanţii scaunelor?

Greu de ghicit. Mai ales că localnicii erau preocupaţi să-şi pună la adăpost bruma de agoniseală de peste vară.

Sfidând orice reguli de prudenţă – poate şi unde informaţiile furnizate de spioni erau liniştitoare, în oraş nemaifiind picior de ostaş român! –, feldmareşalul August von Mackensen depăşise în viteză formaţiile de avangardă şi se strecura acum în oraş. O nebunie rece, care îl făcuse pe parcursul activităţii sale militare să treacă drept un ofiţer curajos, capabil de mari performanţe. Avea mult sânge rece, dar şi respect pentru regulamentele militare. Iată de ce el a câştigat atât bătălia de la Turtucaia, cât şi confruntarea de după aceea cu generalul Averescu, din aceeaşi zonă de război de la sud de Dunăre.

August von Mackensen era însoţit şi de un ghid autohton, având sarcina să-l dirijeze pe şofer spre a nu se rătăci prin oraş. Ţinta fixată: Primăria Bucureştiului. Automobilul circula pe străzi fără niciun fel de impediment, neluat în seamă şi anonim, până la sediul primăriei. Mica delegaţie militară germană nu fu oprită nici la intrare în clădire şi nici în interiorul ei, ba chiar salutată pe coridor de un funcţionar. Funcţia de primar era deţinută în acele zile de război de doctorul Costinescu, întâmplător aflat în birou, la datorie. Spre cinstea lui, doctorul Costinescu nu o ştersese lăsând de izbelişte capitala precum guvernul şi Casa Regală. Merita respectat măcar pentru atât.

Domnul Costinescu se ridică în picioare, uimit de apariţia neaşteptată, neanunţată de şeful său de cabinet, a delegaţiei militare germane. Au venit să mă aresteze!, se gândi el. Dintr-o ochire descoperi pe şeful ei.

„Vă ascult, domnilor“, spuse el, plin de respect, în germană, ceea ce îi surprinse pe toţi componenţii delegaţiei militare.

Feldmareşalul von Mackensen făcu un pas în faţă.

„În calitate de comandant militar al Bucureştiului, vă anunţ că din clipa asta, sunteţi destituit“, declară el cu emfază.

„Atunci, e cazul să mă retrag“, replică primarul şi vru să părăsească biroul.

„Noi o să vă spunem când o să vă retrageţi şi în ce condiţiuni!“, decretă severul von Mackensen.

Apoi feldmareşalul părăsi solemn biroul primarului spre a reveni la trupele sale aflate la barierele oraşului, unde se pregăteau pentru defilarea triumfală.

Pe drumul de întoarcere, în faţa hotelului de lux *Athénée Palace,* ordonă şoferului să oprească. Coborî din maşină, însoţit de colonelul Brociner, şi, după câţiva paşi se opri. Destul de frumoasă faţada principală a hotelului ca să-ţi imaginezi că şi interioarele erau pe măsură. Antipatia lui faţă de spiritul francez îl determină să ia subit o decizie:

„Colonele Brociner, aici vom stabili Comandamentul Militar! În acest hotel francez! Imediat după defilare, te ocupi personal...“

„Domnule feldmareşal, aş putea să rămân pe loc şi să încep acţiunea...“

„Colonele, toate în ordinea lor! Dar la noapte, voi dormi în acest hotel!“

Revenit alături de armată, feldmareşalul von Mackensen chemă comandaţii să i se raporteze stadiul pregătirilor pentru defilare. Nu se terminaseră. Enervat, le mai alocă o jumătate de oră. Rar se întâmpla o asemenea clemenţă. De obicei, împărţea sancţiuni în jur fără menajamente. Însă acum oraşul nu era unul oarecare, ci însăşi Capitala ţării inamice.

Răgazul fu potrivit şi pentru el. Ceva îi spunea să renunţe la automobil şi să conducă defilarea călare. Ceru să i se aducă armăsarul şi încălecă, apoi se deplasă în lungul coloanei să inspecteze personal cum se aduc la îndeplinire ordinele sale. Exact peste o jumătate de ceas, coloana se puse în mişcare pe subunităţi, având fiecare în frunte comandantul. În ultima clipă însă, mai făcuse o modificare. Dispersase subunitatea de biciclişti, distribuind-o sub forma a două şiruri paralele cu flancurile coloanei.

Vestea că trupele germane se aflau la bariere şi aveau să intre în oraş curând, se răspândi repede. Cum o vor face?

Se vor năpusti atacând orice întâlneau în cale? Vor jefui şi vor da foc caselor? Îi vor lua prizonieri pe localnici? Purtătorii de zvonuri lămuriră această chestiune, liniştindu-i pe cetăţenii înspăimântaţi. Inamicul va prelua capitala în pas de defilare, fiindcă nu mai existau ostaşi români în oraş. Unităţile germane vor mărşălui pe principalele străzi spre a-şi sărbători Victoria. Din slugărnicie, adică din dorinţa românului de a se pune bine cu viitorul stăpân, o parte dintre locuitori se grăbi să nu rateze defilarea învingătorilor, având aerul că-i aşteptaseră. Se îmbrăcară gros spre a nu simţi geruleţul de afară şi ieşiră din case să-şi exprime bucuria. Şi întrebându-se: oare cum arătau? Erau fioroşi? Doar puţini dintre români ştiau câte ceva despre ei: că erau blonzi, că purtau mustăţi precum Kaiserul, că nu ieşeau din litera regulamentului. Curiozitatea era mare, greu de ţinut în frâu. Oare ce aveau germanii în plus de-i otânjiseră pe ostaşii români?

La o privire fugară, în mulţimea de gură-cască cu aspect sărăcăcios se evidenţiau şi orăşeni – nu prea mulţi – mai răsăriţi, îmbrăcaţi în paltoane de calitate şi cu pălării pe cap.

În loc să fie primiţi cu teamă şi răceală, nemţii fură surprinşi că mulţimea asta de români – bulucită spre carosabil spre a fi cât mai aproape – îi aplauda şi ovaţiona. Se auzeau strigăte de „Ura!“ şi aclamaţii, unele chiar în limba germană! Românii îi tratau ca pe nişte veritabili eliberatori!

Aflat în fruntea coloanei, impozantul feldmareşal August von Mackensen nu putu să nu se întrebe retoric:

„Nu ne găsim oare în mijlocul populaţiei inamice!? Nu este, totuşi, război!? Pare un vis care ne înşeală...“

Pe măsură ce militarii germani pătrundeau tot mai adânc, Bucureştiul li se dezvăluia ca un oraş paşnic, cu magazinele şi cafenelele deschise, animate de clienţi, chiar cu poliţişti dirijând circulaţia în zonele centrale. Şi iarăşi, von Mackensen exclamă, nedumerit ca şi mai înainte:

„Nici în Berlin, nu poate fi mai ordonat!“

Nedumerirea continuă să persiste, altfel peste trei săptămâni, în timp ce se plimba cu automobilul prin oraş împreună cu primul lui prieten de aici, arhiepiscopul Netzhammer, feldmareşalul nu şi-ar fi mărturisit uluiala din timpul intrării triumfale în oraş:

„Maşina mea era plină de flori... Cu cât înaintam mai mult, cu atât mai mare era entuziasmul cu care eram primiţi. Acest entuziasm mă scandaliza pur şi simplu, pentru că ne aclama aceeaşi bandă de mizerabili, care mai înainte strigaseră că vor război cu noi!"

Arhiepiscopului Netzhammer i se păru aspră judecata şi vru să-i răspundă, dar până la urmă se abţinu fiindcă von Mackensen era un mare orgolios. Feldmareşalul german greşea. Nu era chiar aceeaşi bandă de mizerabili, ci alta! Deşi, arhiepiscopul nu ieşise în stradă să-i întâmpine pe învingători, nu putea să nu remarce că pentru acei veritabili gură-cască din mulţime o defilare militară germană sau una românească însemna cam acelaşi fel de spectacol. O distracţie pe gustul poporului. Însă alături de aceştia se mai găseau, desigur, simpatizanţi ai nemţilor provenind în mare parte dintre neromâni. Adică germani, austrieci, unguri, evrei, bulgari. Unii dintre ei fuseseră în lunile precedente urmăriţi, interogaţi de autorităţile române care îi bănuiseră de spionaj în favoarea inamicului, un motiv în plus să şi manifeste acum satisfacţia.

A doua zi după preluarea Bucureştiului, comandamentul german a pus în vedere reprezentanţilor Olandei şi Americii să părăsească oraşul. Nici soarta Belgiei nu a fost mai grea decât a României ocupate, titrau ziarele engleze. Încă nu aflaseră de ordonanţa prefecturii, dată cu două zile înainte ca inamicul să intre în capitală, ce pecetluia – în avans – regimul de ocupaţie.

*

În provincie, comportamentul învingătorilor depăşea cu mult cele mai optimiste aşteptări ale învinşilor[1]. Soldaţii şi

[1] Reconstituiri. Românii în războiul de întregire a neamului – revista *Historia,* iunie 2009

ofiţerii inamici săvârşeau acte de vandalism, mai cu seamă la sate. Sub ameninţarea armelor se jefuiau gospodăriile ţărăneşti confiscându-se îndeosebi produse alimentare şi articole de îmbrăcăminte, erau siluite fete şi neveste, se rechiziţionau casele mai arătoase. În vederea acestui fapt, Comandamentul militar german a repartizat vechilor autorităţi comunale poliţişti – agenţi de execuţie –, responsabili cu punerea în aplicare a acestui jaf.

Ţăranii români au fost obligaţi să predea animalele, porumbul şi grâul, fasolea şi cartofii, brânza şi untura, lăsându-li-se doar raţia de „hrană pentru o lună socotită cu gramul". Păsările de curte, băutura – vinul şi ţuica –, sulurile de pânză de in ori de bumbac şi cămăşile bărbăteşti întregeau articolele luate gratuit. Ascunderea bunurilor care făceau obiectul rechiziţiilor se pedepsea cu privarea de libertate. Mare parte din produsele alimentare neperisabile erau expediate în ţările de origine ale ocupanţilor, restul intra în folosinţa imediată a trupelor.

Dar imaginea acestui jaf n-ar fi completă dacă nu am menţiona şi cinismul ocupanţilor. Din motive greu de explicat, uneori, nemţii plăteau 30 de bani pentru un decalitru de vin. Destul de des, în loc de bani se ofereau „bonuri nemţeşti" în care preţul menţionat era unul ironic: un anumit număr de „perechi de palme"!!!

Pentru corvezile armatei, ocupanţii ridicau localnici direct de la domiciliu şi îi trimiteau cu forţa la diverse munci, de la cele agricole până la cele cu specific militar (tranşee, fortificaţii). Cei care se eschivau erau închişi şi bătuţi. De altfel, toţi locuitorii aveau obligaţia să se prezinte la apel de trei ori pe zi. Astfel,

o parte din deficitul de forţă de muncă din ţările Triplei Înţelegeri începu să fie acoperit şi prin deportarea cetăţenilor români cu vârsta peste 14 ani.

Ca să mai salveze o parte din bunurile de maximă necesitate, ţăranii le îngropau în curte. Nu reuşeau să le pună în siguranţă „deoarece nemţii scormoneau până şi pământul

din jurul caselor". După ce împuşcau dulăii gospodarilor, se foloseau de câini dresaţi care indicau locurile unde bieţii oameni îşi dosiseră avutul.

În privinţa culturii cerealelor, germanii au introdus principiul comasării parcelelor şi lucrului de-a valma. Nu se ţinea seama al cui era pământul.

Casele părăsite de românii plecaţi în refugiu în Moldova au fost „cu totul devastate". La ţară, aproape nu mai exista biserică să nu fi fost transformată în grajd pentru caii ofiţerilor inamici sau incendiată. Nici cârciumile nu au fost cruţate, li s-au luat tot tutunul, băuturile şi gustările.

Ca şi armata germană şi cea ungară avea o procedură clară de operare în teritoriile ocupate, intitulată „Instrucţiuni asupra chipului de procedare al oricărui element de trupă la ocuparea unei localităţi sau regiuni". Regulile cuprinse în acest document prevedeau blocarea tuturor ieşirilor din localitate, ocuparea oficiilor telegrafo-poştale şi telefonice, confiscarea corespondenţei, registrelor, dosarelor şi caselor de bani, dezafectarea şinelor de cale ferată din gări etc.

Una dintre ele, adăpostită de articolul 18, preciza – în chip surprinzător, protecţionist – că „în efectuarea rechiziţiilor se va cruţa, pe cât va fi cu putinţă, populaţia românească şi săsească". Se avea în vedere, evident, o posibilă conciliere a raporturilor româno-maghiare. Dar litera regulamentului era una, iar punerea ei în practică, alta. Li se lua sătenilor din aşezările ocupate totul, fără nicio plată, ignorându-se protestele, ţipetele femeilor şi copiilor.

Nici în Bucureşti, după înscăunarea administraţiei germane, n-au lipsit asemenea rele tratamente. Centrul nu a avut de suferit prea mult, dar cartierele – acea periferie cu aspect şi economie rurală – au fost la cheremul ocupanţilor, care s-au dedat la acelaşi gen de abuzuri cu cele descrise mai sus, petrecute în provincie.

Cruzimea manifestată de militarii inamici faţă de populaţia civilă română varia în funcţie de apartenenţa lor la o naţiune sau la alta. Cei mai bestiali au fost bulgarii şi

ungurii; după ei, turcii, şi, abia la urmă, germanii – dacă e să ne luăm după mărturiile existente în Raportul Comisiei româno-ruse privind comportarea ocupanţilor.

*

Iarnă grea. Zăpadă multă şi ger năprasnic. Vânt puternic, urlând dinspre Răsărit. Natura se dovedea mai potrivnică şi îndârjită decât în mod obişnuit, făcând ca suferinţele războiului să fie tot mai greu de îndurat.

Şi doamna Marie şi domnul Alexandru erau friguroşi. Trecuseră de prima tinereţe şi le intra repede frigul în oase. Femeia avea circulaţia periferică a sângelui deficitară, din care pricină se plângea că are mâinile şi picioarele reci în ciuda faptului că abia împlinise 40 de ani. Bărbatul depăşise vârsta de 60 de ani şi, ca orice bătrân, suporta greu frigul, drept care se îmbrăca gros şi când mergea afară şi când stătea în casă. Mai mult de atât, zidurile groase făceau ca în odăile mari să fie răcoare şi vara, şi iarna. Din această cauză, doamna Marie poruncise slugilor să pună zi şi noapte lemne în sobe ca focul să ardă continuu. Spre a nu avea surprize, verifica personal. Îşi umezea buricul degetului arătător apăsându-l pe limbă, apoi îl lipea de una din cahle. Dacă pielea se usca într-o clipă, însemna că slujitorii îşi făcuseră datoria. Dacă nu, ordona imediat să se mai bage butuci în şeminee şi sobe. Prefera acest procedeu de control în dauna celui clasic, constând în a deschide uşa de fontă. Din două motive. Primul: uşa se încingea atât de tare încât te frigeai la mână când o manevrai. Al doilea: dacă totuşi o deschideai, până cercetai focarul, scânteile şi dogoarea lui îţi perpeleau obrajii iar fumul şi cenuşa pătrundeau în odaie.

De câteva luni, Alexandru Marghiloman ieşea mai rar în oraş. Dar şi oaspeţii se împuţinaseră. Ambasadorii Antantei se mutaseră la Iaşi. De asemenea, mulţi dintre politicienii care îi preţuiau sfatul. Ca orice om care iubea activitatea, începuse să se simtă inert ca un tablou – evident,

un portret – agăţat de perete. În timp ce aştepta veşti de la Iaşi – mai ales de la rege –, Marghiloman îşi dădu seama, încet şi poticnit, că ieşirea din această inerţie implica să întreţină relaţii cu noua stăpânire. Opţiune obligatorie pentru desfăşurarea activităţii de Crucea Roşie, dar benefică şi pentru consolidarea statutului său de lider al politicienilor de pe teritoriul României ocupate.

Nu era însă atât de naiv încât să-şi închipuie că vremea urâtă de afară putea fi singura vinovată pentru întârzierea mesajelor de la Iaşi. Altceva trebuia să fie la mijloc. Nehotărâtul şi influenţabilul Ferdinand nu se dezminţea nici de data asta.

Poate renunţase la ideea unui coordonator din umbră pentru executivul „decapitat" de la Bucureşti, considerând că geranţii sunt suficient de experimentaţi şi responsabili. Ori poate se orientase spre altă persoană. Spre cine? Greu de ghicit. Maiorescu era bolnav. De Carp, nu putea fi vorba, căci nu te dai pe mâna duşmanului. Poate că îşi arăta roadele proverbul despre „ochii care nu se văd se uită".

Tot aşa, prea raţionalul Ionel Brătianu – din pricini doar de el ştiute – nu se grăbea să activeze înţelegerea lor secretă. Să se fi răzgândit? Sau, precum îi era stilul, aştepta să se întâmple ceva semnificativ, care să merite să se îndatoreze la el. Deloc neglijabil, un Marghiloman în rol de mediator cu germanii putea în viitor să îi creeze dificultăţi insurmontabile în a-şi mai păstra postul de premier.

Una peste alta, un nou start de incertitudini – ca un nou strat de zăpadă incapabil să acopere zăpada existentă, murdărită de cenuşa hornurilor politice.

Şi spre mirarea lui Marghiloman, primele semnale nu veniră de la ai lui, ci de la duşmani. Mai precis, din partea lui von Mackensen, comandantul militar al capitalei. Sub forma unei încercări de a stabili un contact. Ţinea de logica continuităţii. Propaganda de câştigare a simpatiei românilor începuse de câţiva ani, apelându-se la diverse forme culturale. Şi efectele banilor cheltuiţi cu dărnicie se văzură

încă din ’914, când influenţa germanilor deveni preponderentă la ziarele „Ziua“, „Minerva“ şi „Seara“. Acestora li se mai alătură „Libertatea“, jurnal scos de Bogdan Piteşti, tot cu fonduri nemţeşti. O izbândă fusese şi atragerea unor colaboratori de marcă: Slavici, Arghezi, Galaction etc. Efectele acestei propagande intens susţinute n-au întârziat să apară. „*Steagul*“, oficiosul conservatorilor, iniţial fără concesii germanofile, alunecă spre o neutralitate favorabilă Germaniei, sub directoratul lui Andrei Corteanu, un apropiat al lui Marghiloman.

Cel mai spectaculos efect s-a înregistrat în prima zi de ocupaţie. S-a văzut asta din felul în care a fost primită defilarea germanilor. Dar şi din manifestările făţişe de colaboraţionism ale localnicilor, stimulate de acest eveniment. Ca să câştige bunăvoinţa învingătorilor, unii s-au pus la dispoziţia lor pentru a ocupa diverse posturi de conducere în administraţie, alţii au devenit informatori voluntari etc. Cel mai vizibil ataşament faţă de noua cârmuire: în vitrinele majorităţii magazinelor, printre mărfuri expuse pentru reclamă, fură văzute portrete ale feldmareşalului August von Mackensen. Cei mai grăbiţi: negustorii „neromânii“ (evrei, saşi, bulgari etc.)

Repede multiplicată şi pusă la dispoziţie de ocupanţi, fotografia mare, înrămată, prezenta capul unui bărbat blond, de vârstă medie şi de rasă ariană. O căciulă uriaşă din blană, cu cap de mort pe ea. (Căciula îi acoperea o parte din fruntea înaltă şi părul şaten, mătăsos, pieptănat cu cărare pe „stânga“). Sub aerul incoruptibil al frunţii se vedeau sprâncenele groase, despărţite de două cute verticale, ilustrând atât încăpăţânare cât şi concentrare pe dogme cazone. Nas lung, uşor curb. De la rădăcina lui, două cute adânci, paralele cu mustaţa având vârfurile orientate în sus. Bărbie ascuţită şi despicată. Expresia surprinsă de fotograf pe chipul feldmareşalului este una de severitate şi rigiditate tipic germană.

August von Mackensen nu era doar un ofiţer de carieră, ci şi un diplomat înnăscut. Pentru a evita reacţii

negative din partea populaţiei, îşi propuse să tempereze elanul trupelor spre abuzuri morale şi materiale, să întreţină relaţii de colaborare cu „opoziţia conservatoare“ – aripa care nu dorise război cu Germania –, să impună o ordine civilizatoare în Bucureşti etc.

Din acest program făceau parte şi plimbările lui zilnice prin oraş. Bucureştenii care se trezeau cu noaptea în cap constatau că, în fiecare dimineaţă, feldmareşalul efectua o plimbare călare, însoţit de o escortă numeroasă. Nu că i-ar fi fost frică, dar ţinea să arate importanţa gradului militar şi a funcţiei pe care o deţinea. Aceşti trecători matinali mai observau că formaţia militară era structurată pe trei rânduri: rândul din faţă ca şi cel din spate erau alcătuite din câte trei călăreţi. Din raţiuni de protecţie, la mijloc era feldmareşalul, flancat de aghiotantul său. Plimbarea se desfăşura între Cercul Militar şi Şosea. Zăpada care acoperea pavajul străzilor, uşor bătătorită, atenua într-un fel tropăitul potcoavelor pe caldarâm. Şi ceea ce te impresiona pe tine, civil, care te întâlneai cu această escortă, nu era atât zgomotul produs de înaintarea ei în ritmul deprins timp de trei ani pe drumurile Europei Orientale, ci imaginea de grup. În primul rând, caii uriaşi, negri, valtrapurile argintii, lănciile cu steguleţe negre ale ulanilor, uniformele cenuşii şi căştile de bronz cu coame negre. Călăreţii erau tăcuţi, cu feţe întunecate, sumbre, iar în mijlocul lor, feldmareşalul August von Mackensen, drept, purtând o căciulă mare cu însemnele capului de mort, arăta ameninţător şi înspăimântător ca un rege de pe tărâmul morţii. De aici i s-a tras şi porecla *Moartea călare,* folosită de localnici mai frecvent decât numele greu de rostit.

Apoi, cum moralitatea armatei sale de ocupaţie slăbise încet-încet prin „adoptarea corupţiei“ găsite aici, în România, se impunea să intervină într-un fel şi să limiteze fenomenul. Îi parveniseră o serie de rapoarte îngrijorătoare, mai ales de la militari aflaţi la baza ierarhiei cazone. I se păreau mai credibili decât gradele superioare. De la ei află feldmareşalul

că dintre toate hoţiile de aici, din această ţară de la gurile Dunării, cea mai perversă era înregistrată sub cuvântul atotcuprinzător „corupţie".

Aproape fiecare soldat german avea o fată autohtonă şi toţi se purtau fără jenă. În separeurile de la *Trocadero,* un local de distracţie în vogă, ofiţerii erau însoţiţi de femei de moravuri uşoare, dar pline de briliante şi blănuri. Orchestra de ţigani care cânta acolo făcea să se petreacă destul de vesel şi plăcut. În faţa unor rapoarte prezentând asemenea chestiuni delicate despre felul deşucheat în care ofiţerii săi gustau plăcerile vieţii obişnuite din spatele frontului, feldmareşalul von Mackensen nu mai ezită şi concepu un ordin secret în care atrăgea atenţia asupra acestui comportament nedemn. Avea în sânge corectitudinea şi cinstea – şi e de remarcat că, la un moment dat, a refuzat să îi trimită soţiei alimente peste cantitatea cuvenită, în pofida solicitărilor ei disperate. Ordinul avea la bază, evident, atitudinea lui raţională că nimic nu trebuie lăsat în afara unor reguli clare. Iată versiunea nemodificată a textului pe care îl citiră ofiţerii germani din Bucureşti:

„Trebuie să constat, spre regretul meu, că o mare parte din ofiţeri afişează o purtare nedemnă de un ofiţer german. Zilnic se pot observa în Bucureşti ofiţeri care se arată în public cu femei – pe stradă, în restaurante, la teatre, femei a căror societate ar trebui mai degrabă să n-o caute. Această purtare, bătătoare la ochi, este în măsură să dezonoreze numele german în străinătate. Un ofiţer trebuie să fie întotdeauna conştient că toate faptele sale, mai ales într-o ţară inamică, sunt obiectul unor observaţii atente, nu în ultimul rând din partea populaţiei civile decente. Nu este o onoare să te bucuri de favorurile unor tinere decăzute, care se dăruiesc fără niciun spirit naţional adversarului. Noi, germanii, avem obligaţia de a ridica chiar şi moralul popoarelor supuse. Aştept, aşadar, ca de acum înainte fiecare ofiţer german să fie conştient de această înaltă îndatorire".

Dar feldmareşalul von Mackensen mai aştepta ceva de la ofiţerii săi, ceva ce nu era menţionat expres în acest ordin secret. Aştepta ca, la rândul lor, ofiţerii să pretindă subalternilor acelaşi comportament moral ce li se impusese de către superiorul lor.

Şi pentru ca totul să se înscrie în politica sa de coabitare cu supuşii români, von Mackensen ardea de nerăbdare să se întâlnească, mai întâi, cu cei mai înfocaţi germanofili din oraş. Avea lista lor pe birou. O studiase cu atenţie şi făcuse chiar nişte semne. Un soi de planificare pentru colonelul Brociner, desemnat să fie ambasadorul lui. Un silezian de familie bună, educat şi pedant – şi, până la urmă, un om plăcut.

Primul la care a ajuns Brociner, în calitate de sol al comenduirii, a fost P.P. Carp. Deşi se retrăsese din Partidul Conservator, lunga lui activitate la vârful politicii româneşti îl recomanda ca pe o personalitate de prim rang, remarcabilă, mai ales, prin curajul cu care se confruntase în ultima vreme cu regii Carol I şi Ferdinand referitor la opţiunea liberală de intrare în război împotriva Puterilor Centrale, în speţă în contra Germaniei. Deşi îşi făcuse studiile superioare acolo – şi apoi îşi trimisese tot în Germania şi cei trei fii –, P.P. Carp nu era un vorbitor prea bun de germană. De cum colonelul Brociner a deschis gura, P.P. Carp a îmbrăţişat ideea contactului cu von Mackensen. Şi germanul a rămas cu impresia că acest „vultur pleşuv" al politicii româneşti se aştepta la o asemenea propunere. Bătrânul Carp i s-a părut lui Brociner nerăbdător şi cooperant. Dar avea un orgoliu prea mare pentru un român dintr-o zonă cucerită. Pretindea să trateze ca de la egal la egal cu feldmareşalul von Mackensen, de parcă ar fi fost reprezentantul Munteniei ocupate.

Al doilea de pe lista lui von Mackensen era profesorul Titu Maiorescu. „Cel mai german dintre români" nu putea fi decât un bun învins, gândea feldmareşalul. Şi, prin urmare, nu trebuia curtat prea mult ca să treacă de partea germanilor. Şi, să

recunoaştem, cădea bine pentru noua ocupaţie ca un om cu personalitatea lui atât de complexă – avocat, profesor, politician, scriitor, fost ministru, fost şef de partid – să li se alăture şi să le susţină viitoarele acţiuni. Şi după Anul nou, în 3 ianuarie 1917, la trei săptămâni după ocuparea Bucureştiului, colonelul Brociner fu trimis de către von Mackensen la domnul Titu Maiorescu.

Brociner a ajuns în strada Lustrului nr. 7 puţin după ora 5 după-amiaza, respectând cutuma locului. Spilcuit şi oficial, ca să facă o impresie bună, de ambasador al unei ţări civilizate. A fost primit în casă cum se cuvine. Invitat imediat să se aşeze. Apoi întrebat ce ar dori să servească. Un obicei frumos la români, orice s-ar spune despre ei, socoti neamţul pe moment.

Lui Brociner nu i s-a părut că locuinţa ar fi pe măsura distinsului profesor şi politician. Nimic prea strident, nimic dominant. Totul aproape şters. De la mobilier şi covoare, la tablouri şi obiecte decorative. Un oarecare echilibru dezinteresat. Un confort simplu. Cam multă penumbră şi o dezordine peste cea minimă de acceptat.

„Vă ascult, domnule colonel...?“, începu gazda.

„Colonel Brociner!“

„Vă ascult, domnule colonel Brociner!“

„Vin din partea feldmareşalului August von Mackensen!“

„Este o mare onoare pentru mine să ştiu că feldmareşalului îi e cunoscut numele meu“, declară profesorul.

Şi Brociner remarcă imediat că Herr Maiorescu stăpânea limba germană mai bine decât mulţi ofiţeri superiori de la Comandament.

„Feldmareşalul ar dori să aibă o discuţie cu dumneavoastră.“, intră Brociner direct în subiect.

Câteva clipe de tăcere. Avizat, profesorul clipea des. Apoi se relaxă. Boala de inimă de care suferea de câţiva ani lăsase în el doar atâta putere şi atenţie faţă de lumea din jur cât să o poată privi scurt şi să o înţeleagă intuitiv. Deşi uneori se autodetesta pentru directeţea lipsită de amabilitate, devenită un fel de a doua natură acum, la bătrâneţe, apelă la ea.

„La noi, în asemenea situaţii, se obişnuieşte ca doritorul să depună o carte de vizită. Deci, e cazul ca feldmareşalul să-mi trimită o carte de vizită şi atunci mă voi simţi obligat să-i răspund şi respectiv să putem vorbi“, preciză el, descumpănindu-l pe musafir.

Colonelul german nu se aşteptase la atâta detaşare şi demnitate de la un bolnav. Păreau cele mai lungi şi jenante clipe din viaţa lui de militar. Era ca şi cum tocmai suferise o înfrângere. Şi unde? Într-o ţară de slugi. Şi de la cine? De la un bătrân neputincios.

Îşi ascunse deruta şi făgădui să-l informeze pe feldmareşal. Apoi plecă. Ridicolul situaţiei îl împingea de la spate. Dar nu lăsă să se vadă nimic. Pe front, înveți să-ți stăpânești nervii.

În chip neaşteptat pentru profesorul român, Herr Brociner reveni peste două ore aducând răspunsul. Von Mackensen nu era hotărât – va vedea dacă poate accepta un asemenea mod de intrare într-o relaţie. Şi atunci, Titu Maiorescu se grăbi să explice, tacticos însă:

„Eu sunt supusul credincios al regelui nostru, Ferdinand. Şi câtă vreme el încă este rege, eu nu pot merge la altă autoritate fiindcă ea nu este stăpâna de drept a ţării. Feldmareşalul trebuie să respecte ca şi mine regulile sociale, nu autoritariste, dacă vrea o discuţie liberă. El mă poate aresta, dar nu mă poate schimb din credinţa mea de cetăţean român!“ Şi cum colonelul neamţ nu avu niciun fel de reacţie, profesorul recurse la un aforism având drept temă războiul.

Ca şi la prima vizită, după replicile românului nu mai era nimic de spus, nimic de adăugat. Aşa că Brociner reveni şi mai siderat la şeful său. Von Mackensen era la fel de pornit împotriva profesorului român. Nu-i trecuse mânia. Cum adică, învinsul pune condiţii învingătorului!? Cine a mai pomenit aşa ceva!?

Cum feldmareşalul nu era bine dispus, colonelul Brociner raportă scurt că îşi îndeplinise misiunea. Dacă ar fi reprodus replica românului, von Mackensen s-ar fi supărat şi mai tare.

Dar în acea seară, înainte de culcare, aforismul lui Herr Maiorescu îi răsări în minte cu claritatea lui neliniştitoare existenţial: „În faţa lui Dumnezeu, toţi suntem în acelaşi timp şi învingători şi învinşi, iar războiul câştigat este şi pierdut!“

A urmat vizita la cea de a treia persoană de pe lista lui von Mackensen. Nu numai că nu a semănat cu primele două, dar i-a făcut plăcere să-şi amintească mult timp de ea. Vizita a avut o desfăşurare atipică, inedită. Cum marele bogătaş şi om politic Alexandru Marghiloman era bolnav, nu a putut să-l întâlnească. Dar totul s-a petrecut de parcă l-ar fi văzut şi ar fi discutat personal cu el.

Uşa i-a deschis-o un majordom care nu ştia germana. Vădit intimidat de uniforma sa militară, servitorul a chemat o doamnă. Mai întâi s-a auzit o voce uşor cântată de femeie alintată, apoi s-a ivit doamna respectivă. Elegantă şi frumoasă. În mod sigur, stăpâna casei – doamna Marghiloman!, socoti el, fără să ezite. Avea chip de domniţă şi însuşiri de neam mare, ce dormitau latent în sângele ei. Când a auzit-o cât de bine vorbea germana, a fost convins că-l aşteptau şi alte surprize.

Brociner ştia că aici, în România, toată lumea bună vorbea franţuzeşte. Iată însă o doamnă care ştia şi germana. Aproape sigur că provenea dintr-o familie de baroni unguri din Ardeal!

Imediat, Brociner îi aduse la cunoştinţă că avea de transmis personal domnului Marghiloman un mesaj din partea feldmareşalului von Mackensen.

Liniştită, fără să intre în panică, Marie răspunse apăsând pe ultimele cuvinte:

„Domnule colonel Brociner, nu se va putea un asemenea lucru fiindcă domnul Marghiloman este bolnav...“

Şi cum ofiţerul neamţ o privea dezamăgit, Marie reluă:

„Dar... dar prin intermediul meu, mesajul feldmareşalului poate ajunge la dânsul şi puteţi primi şi un răspuns...“

„Este perfect şi aşa, doamnă... Cu cine am plăcerea?“

„Sunt principesa Marie Brâncoveanu-Marghiloman“, improviză ea cu un aer fermecător, fără să-i tremure vocea.

„Doamnă Maria, vă mulţumesc că sunteţi atât de amabilă!“, răspunse Brociner, ignorând cu bună ştiinţă franţuzescul Marie precum orice german aflat în război cu Franţa.

„Trebuie să ştiţi, domnule Brociner, că întotdeauna în casa noastră, casa Marghiloman, germanii au fost primiţi cu respectul ce li se cuvine. Fostul ambasador al Germaniei la Bucureşti, von Bussche v-ar putea confirma...“

„Von Bussche!?“

„Întocmai. Dar am fost o gazdă bună şi pentru contele Ottomar Czernin, ambasadorul Austriei, ori pentru baronul Fasciotti, ambasadorul Italiei... Adică pentru toţi oamenii civilizaţi care au dorit să ne calce pragul...“, adăugă Marie, încercând să adoarmă neîncrederea musafirului.

Colonelul Brociner privea în jur cu mirare. Decorul salonului era unul münchenez de mare rafinament. Ipoteza cea mai la îndemână: se apelase la serviciile unui arhitect de origine germană. Numai el putea să armonizeze elementele de construcţie ale salonului (pereţi, plafon, nişe, goluri de uşi etc.) cu noile decoraţiuni. Aproape toate obiectele fuseseră aduse din Germania şi reprezentau creaţii ale unor meşteri bavarezi din secolele 18 şi 19. Şi avea în vedere mobilierul, oglinzile ovale, perdelele şi draperiile, piesele decorative de dimensiuni mai mici (statuete de bronz, orologii, tablouri etc.) Dar Brocimer fu trezit din starea lui de reverie confortabilă – parcă s-ar fi aflat la Kempten, în propriu-i salon – de amabilitatea onctuoasă a gazdei:

„Sper că şi şeful dumneavoastră, feldmareşalul von Mackensen, o să savureze această ospitalitate...“

„Îi voi transmite invitaţia, doamnă!“

„Vă mulţumesc“, zise Marie. Apoi cu aerul că îşi aminteşte: „Spuneaţi la început de un mesaj...“

„Da, doamnă! Feldmareşalul von Mackensen doreşte să aibă o întâlnire cu soţul dumneavoastră!“

Faptul că amabilităţile de început se lungiseră, o ajutase pe Marie să pună ordine în frica ei iniţială, provocată

de prezenţa inamicului în propria-i casă. Prin intermediul servitoarelor, ajunsese la urechile ei multitudinea de abuzuri pe care militarii germani le săvârşeau în zonele de margine ale capitalei. Aşa că acum, mult mai relaxată şi mai stăpână pe ea, spuse cu o firească disponibilitate:

„Îmi cer scuze că vă las singur câteva clipe. Dar o să merg în camera unde se reface domnul Marghiloman să-i comunic propunerea feldmareşalului. Mă voi întoarce cu răspunsul."

„Desigur, doamnă."

„Îmi cer scuze că nu v-am întrebat ce doriţi să serviţi..."

Şi cum Brociner părea nehotărât, Marie reveni cu amabilitatea ei irezistibilă:

„O cafea fierbinte ar fi potrivită pe vremea asta de iarnă. Cafeaua casei noastre e renumită în România..."

„Fie, o cafea."

„Şi alături poate să fie şi un pahar de coniac sau de vin?"

„Un pahar de vin", optă Brociner, fiindcă de coniacul franţuzesc care se bea peste tot, în Europa, era sătul.

Marie chemă o servitoare şi îi dădu poruncă să aducă pentru domnul colonel cele convenite; la ele mai adăugă nişte prăjiturele nemţeşti livrate de Capşa, furnizorul Casei Regale. Erau proaspete, n-aveau decât o zi de când fuseseră cumpărate.

De când preluase frâiele gospodăriei, Marie se străduia să menţină ştacheta onorabilităţii casei Marghiloman la cote de admiraţie. Nu cu improvizaţii şi artificii, ci cu siguranţa izvorâtă din conştiinţa nobleţei numelui Brâncoveanu. Urcă la etaj. Alexandru nu era în dormitor, ci în cabinet. Îmbrăcat într-un halat gros, de iarnă, stătea tolănit într-un fotoliu şi citea ziarul „Steagul".

„Ce este, Marie?," o întâmpină el, cu o recunoştinţă umilă pentru că nu o preocupa decât persoana lui. Continua să îşi reproşeze neîncrederea de altădată în curăţenia intenţiilor ei.

Doamna Marie se apropie până când poalele rochiei atinseră fotoliul. Apoi, străduindu-se să fie calmă, îi vorbi despre colonelul neamţ din salon şi despre mesajul adus de la şeful lui, feldmareşalul von Mackensen.

„Te văd agitată!“, remarcă bărbatul.

„Cum să nu fiu! Ocupantul nu te cheamă la taclale, ci pentru interogatoriu sau pentru rechiziţii sau pentru altceva mai grav...“

„Liniştește-te acum. Nu trebuie să-ți mai fie frică! O să fie bine, o să vezi.“

„Da. Promit că o să mă controlez. De altfel, faţă de neamţ m-am stăpânit bine. Cu tine însă, nu pot fi decât aşa cum sunt în mod natural...“

„Bine, Marie! Du-te acum şi spune-i colonelului Brociner că sunt de acord să mă întâlnesc cu şeful lui, dar după ce voi ieşi din convalescenţă... Sunt preşedinte al Crucii Roşii şi e obligatoriu să am un dialog cu germanii...“

Marie surâse, apoi schimbă tonul:

„Să dau poruncă să ţi se mai aducă un ceai?“

„Mai târziu, nu acum. Nu sunt un butoi în care să încapă...“, încercă el să glumească, deşi nu avea chef de aşa ceva.

„Bine, atunci ştiu ce am de făcut...“, zise ea şi se retrase din odaie, după ce îi zâmbi complice ca o bună camaradă.

Dar nu reveni în salonul pentru oaspeţi, se duse la bucătărie să se asigure că trataţia plecase spre musafir. Răsuflă uşurată. Serviciul se făcuse cu promptitudine. Îşi propuse să mai întârzie câteva clipe aici. Se interesă în ce stadiu de pregătire era cina. Prilej pentru bucătar să i se plângă – ajutoarea lui nu se prezentase la serviciu. Marie evită să se implice. Trebuia ca înainte de a se întoarce în salon să-şi revadă coafura şi toaleta. Ajunsă în faţa oglinzii, ca o actriţă înainte de a intra în scenă, se studie cu atenţie. Nu descoperi nicio neglijenţă. Arăta bine. Şi nu putu fi decât mulţumită. Dar şi mai mulţumită fu de inspiraţia avută acum

trei ani, când îl rugase pe Alexandru să-l pună pe Wyzanti să îi dea lecţii de germană. Acum, sub ocupaţie, se simţea ca peştele în apă.

Când o văzu intrând, colonelul Brociner se ridică automat în picioare.

„Nu trebuie, domnule colonel, să vă mai deranjaţi! Deja ne cunoaştem...“, zise Marie, cordial.

Colonelul aşteptă ca doamna să se aşeze pe scaun, apoi luă loc şi el, şi se grăbi să o complimenteze:

„Cafeaua este excelentă! Poate cu alt prilej, o să-mi dezvăluiţi reţeta.“ Şi zâmbi optimist. „Nu mă îndoiesc nici de vin!“, reluă el cu o încântare crescândă. Recunoscuse că paharul era opera sticlarilor din Meissen. Cât despre vinul auriu ce-şi aştepta rândul, fu aproape sigur că este o licoare de mare vechime şi calitate, fiindcă în această casă totul atinge excelenţa: ospitalitatea, ambianţa, stăpâna casei.

El însă venise aici pentru altceva, aşa încât reveni îndată la obiectul principal al vizitei.

„Ce răspuns a dat până la urmă domnul Marghiloman referitor la propunerea şefului meu?“

„Evident, afirmativ. Dar o asemenea întâlnire, cum probabil bănuiţi, nu va fi posibilă decât după ce domnul Marghiloman va ieşi din convalescenţă...“

„Mi se pare normal... Dar cu aproximaţie?“

„Cu o aproximaţie largă cred că pe la mijlocul săptămânii viitoare domnul Marghiloman va fi complet refăcut şi apt pentru o întâlnire cu şeful dumneavoastră.... Putem ţine legătura prin telefon...“

„Mă voi consulta cu feldmareşalul şi vă voi anunţa.“

„Nu numai baronul von Mackensen pare interesat de întâlnire, dar şi domnul Marghiloman, fiindcă este preşedintele Crucii Roşii Române,“ adăugă doamna Marie, stârnind interesul conlocutorului.

Colonelul Brociner vru să se ridice şi să plece. Însă gazda – nemulţumită că el abia se atinsese de trataţie – îl somă să mai rămână şi să se ospăteze. În timp ce el servi

prăjiturile de Capşa şi bău vin românesc, continuară să discute. În general, chestiuni conexe războiului. Despre iarnă şi foamete. Amândouă, de natură să afecteze şi pe învingători şi pe învinşi.

Brociner reveni la comandament. Prima lui grijă a fost să-şi informeze şeful despre politicianul român pe care tocmai îl vizitase. În sfârşit, unul dispus la un dialog fără condiţionări. Şi feldmareşalul von Mackensen se văzu silit să recunoască, nu prea satisfăcut, că cei trei lideri români contactaţi aveau atitudini diferite şi nu toate pe deplin lămurite. România i se părea un teren de joc cu multe denivelări.

*

După înfrângerea suferită în bătălia pentru apărarea Bucureştiului, trupele româneşti s-au retras în Moldova. Îngrijoraţi, guvernanţii României au început să caute febril soluţii de salvare şi salvatori. Una dintre măsuri de ordin organizatoric a constat în schimbarea şefului Statului Major al Armatei.

Cu care ocazie, generalul Prezan făcu descoperirea că cineva acolo sus – regele, nu ministrul de Război – îşi amintise de el, altfel nu ar fi fost promovat în acea funcţie de mare răspundere. Avea nevoie de o echipă fiindcă singur nu putea să impună o nouă tactică împotriva germanilor. Începu prin a-l numi în fruntea Biroului Operaţii pe maiorul Ion Antonescu, care deținuse o funcție similară la nivel de corp de armată.

De aceea, Prezan se simți descumpănit când Antonescu îi ceru mai întâi o scurtă permisie.

„Care va să zică dumitale, Antonescu, îţi arde de permisie!“, constată Prezan, convins că războiul nu e doar o problemă a tuturor, ci şi a fiecăruia în parte.

„Domnule general, nu-mi plac retragerile! Mai ales cele forţate ca aceasta! Îmi produc astenie...“, se justifică Ion Antonescu.

„Crezi că mie îmi plac!? Dar nu mă las copleşit!“

„Numai că asta seamănă prea mult a fugă!“, se pronunţă Antonescu.

„Fugă!?“

„Da. Fugă de nemţi, dar mai ales de noi înşine!“

„Să nu ne culpabilizăm prea mult! Este neproductiv...“, spuse generalul Prezan.

„Nişte diferenţe între ofiţeri şi soldaţi ar trebui făcute. Pentru soldaţi nu există atac şi respingere, ci doar luptă. Şi dialogul important ei nu-l poartă cu ofiţerul, ci cu Dumnezeu. «Am scăpat şi de data asta. Îţi mulţumesc, Doamne, că nu m-ai uitat!»

Generalul Prezan se lăsă furat de aparenţa paradoxală a afirmaţiei. Şi întrebă fără ocolişuri.

„Sper că nu vrei să-mi spui că şi noi, ofiţerii, trăim războiul în aceiaşi termeni ca ostaşii?“

Decepţionat, Antonescu stătea într-o poziţie de repaos care îl făcea să pară şi mai scund. Se colorase la faţă ca un morcov.

„Domnule general, din păcate noi ofiţerii trăim războiul ca pe un spectacol!“, răbufni el.

„Vrei să fii mai clar?“ îl rugă generalul Prezan şi se grăbi să ducă mâna la gură să-şi mascheze un râgâit. Cu jumătate de oră în urmă mâncase la popotă o tocană mult prea ardeiată.

„Când se pregăteşte de atac, ostaşul îşi lustruieşte baioneta, noi – ofiţerii – ne aranjăm vestonul. Când se retrage, ostaşul se roagă la Dumnezeu să-l ajute să scape. Noi ce facem? Noi ne asigurăm să nu fim văzuţi de superiori şi fugim înaintea ostaşilor, lăsându-i de izbelişte... Deci, tot spectacolul ne interesează mai mult!“, zise Antonescu asumându-şi public greşelile ofiţerimii române, ceea ce echivala cu o autoflagelare.

„Bine maior, văd că eşti prost dispus! Iar nevoile mele n-au prioritate pentru dumneata...“

„Domnule general, ele prezintă o mare importanţă pentru mine... Dar eu vă cer această permisie în chip curativ.

Trebuie să ies din starea asta de fatalism neaoş, românesc şi să redevin ce am fost..."

„Atunci, Antonescule, du-te unde zici tu! Dar în 48 de ore să fii la datorie!", acceptă generalul, socotind că incidentul de la Răţeşti îl marcase pe subalternul său în chip deosebit, atribuindu-şi răspunderi mai mari decât se cuvenea.

„Am înţeles, domnule general!", zise maiorul Ion Antonescu, şi-şi ciocni tocurile cizmelor de cavalerist cu multă convingere.

Deja optase pentru Tecuci. Ar fi putut să meargă la Galaţi, unde locuiau mătuşa Paulina şi unchiul Matei, dar acesta decedase în vară, la sfârşitul lunii iunie, şi atmosfera de doliu din casă l-ar fi apăsat. Până la urmă ar fi putut trece peste acest lucru, dar mai era un aspect. Din cauza ocolului mare, risca să nu se încadreze în cele 48 de ore acordate de generalul Prezan. Şi ăsta constituia argumentul decisiv. Aşa încât, Tecuciul ajunsese să fie o ţintă unică. Acolo locuise câteva luni cu chirie la familia Petculescu, în vremea când era un tânăr sublocotenent îndrăgostit de fiica unui evreu înstărit din Galaţi, şi de aceea grăbit să pună capăt răscoalelor ţărăneşti din regiune.

Drumul spre Tecuci, pe care se înscriseseră maiorul şi ordonanţa lui, nu reprezenta direcţia principală de scurgere a şuvoiului de oameni şi animale către inima Moldovei. Totuşi, imaginea lui nu era diferită de a celuilalt drum. Nenumăraţi refugiaţi de ambele sexe şi de toate vârstele umpleau întreg carosabilul şi nu numai. Înaintarea avea ritm de melc. Iar uneori, când vreun cal epuizat cădea din picioare, se oprea şi vehiculul tras de animal şi circulaţia. Pentru un observator în mişcare – cum era maiorul Antonescu, care se deplasa paralel cu drumul, pe pământul îngheţat din vecinătate – tabloul era unul de infern terestru. Dar mult mai expresiv şi mai dramatic decât un câmp de luptă, fiindcă neputinţa umană ce precede sfârşitul întrece sfârşitul propriu-zis (moartea). Se distingeau, de-a valma: orăşeni şi ţărani, femei, copii, bătrâni, bolnavi, chiar şi schilozi, în căruţe, în trăsuri, pe jos, care înaintau prin frig,

mânaţi din spate de ceva mai înspăimântător decât moartea. Unii târau după ei câteva lucruşoare pe care putuseră să le ia în grabă, la plecare. Alţii, doar cu ce erau îmbrăcaţi, doar cu amintirile ce li se păreau mai lesne de luat cu ei în exil.

Pe unele porţiuni, acest exod al populaţiei civile din Oltenia şi Muntenia se împletea cu convoaie militare în retragere, dând naştere la învălmăşeli nedorite generând stagnări periculoase. Această mişcare căznită şi epuizantă avea şi o exprimare sonoră la fel de dezolantă. Ţipetele copiilor mici, plânsetul femeilor, înjurăturile spurcate ale bărbaţilor, plesnetele de bici ale conducătorilor de atelaje, nechezatul disperat al cailor, câte o împuşcătură trasă în aer în scopul de a opri încăierările etc. – toate la un loc într-o suprapunere aleatorie şi vag dodecafonică.

În faţa acestui tablou apocaliptic, ordonanţa – ţăran tânăr – nu se putu abţine să nu-l implore pe Cel-de-Sus:

„Ajută-ne, Doamne, să ieşim la liman! Să ne izbăvim!"

Iar maiorul, cu bărbia înfiptă în gulerul mantalei, mormăia solemn, în chip de jurământ:

„O să-i batem pe nemţi! Nu mai avem nimic de pierdut!"

Până la urmă, cei doi cavalerişti au reuşit să ocolească acest drum al Golgotei, călărind de-a dreptul pe pământul bocnă din vecinătatea lui.

Spre dezamăgirea maiorului, după patru ore de mers la trap, când s-au apropiat de primele gospodării, Tecuciul părea pustiu. Dar nu era aşa, localnicii se ascundeau într-o aşteptare tensionată. Unele perdele de la ferestre se mişcau uşor, semn că locatarii stăteau la pândă îngrijoraţi, ca nişte animale aflate în cuşti, obosite deja de nesiguranţa în care trăiau de la o zi la alta.

Ajuns la adresa ştiută, unde locuia familia Petculescu, maiorul găsi poarta încuiată. După un timp, un vecin – încurajat de faptul că cei doi străini purtau uniforme militare româneşti – îi informă că Petculeştii se refugiaseră la Iaşi, iar casa o lăsaseră pe mâna unei servitoare surde.

„Băteţi mai tare!“, fu îndemnul lui ultim.

Bătură tare, dar dinăuntru nu veni niciun semn. Şi atunci ordonanţa – un ţăran isteţ din Piua Petri, acum un sat oarecare din Lunca Dunării, dar cu sute de ani înainte o cetate înfloritoare, unde se născuse Mihai Viteazul – îndrăzni:

„Dom’ maior, permiteţi să sar gardul!“

Maiorul Antonescu, vag încântat:

„Ce mai stai, soldat? Executarea!“ Pe ordonanţă îl chema Alexandru Rădulescu, dar el prefera varianta scurtă *soldat*.

Manevra ordonanţei fu încununată de succes. După ce ciocăni în vreo patru ferestre, se deschise o uşă şi se ivi un cap de femeie cu părul alb. Îndată bătrâna află cine erau musafirii şi care era rostul vizitei.

„Stăpânii s-ar fi bucurat dacă nu plecau. Acum, sunteţi ditamai maiorul, domnule Antonescu!, dădu ea un semnal de recunoaştere neaşteptat.

După vârstă, cei doi militari puteau să-i fie copii. Inima ei de mamă se înmuie.

„O să vă fac un ceai, maică, să vă încălziţi, că altceva n-am... E sărăcie mare... Apoi, o să pun câte un lemn în sobă să vă puteţi odihni ca lumea...“, spuse ea cu grijă părintească.

Maiorul îi sări în ajutor.

„Mătuşă, arată băiatului ăsta ce-i de făcut ca să te ajute!“

Peste un sfert de oră, cei doi militari băură un ceai de muşeţel împreună cu câte o coajă de pâine unsă cu untură, timp în care au privit cu jind la o farfurie având în mijloc câteva jumări de porc. Şapte, numără ordonanţa. La îndemnul bătrânei, le înghiţiră cu poftă, câte trei jumări fiecare. Pe cea rămasă pe farfurie, care le tot făcea cu ochiul, cei doi militari hotărâră din priviri să o lase bătrânei.

Primul se duse la culcare maiorul Antonescu. Insistase să doarmă în camera lui de fost chiriaş, de la stradă. Odaia, neschimbată. Patru pereţi proptind un tavan din şipci

tencuite şi o duşumea de scândură acoperită cu preşuri moi din cârpe. Aici, pe vremea când era un tânăr sublocotenent, visase să ajungă ditamai căpitanul admirat de domnişoare slabe şi palide dar cu dotă promiţătoare. Acum, deja maior, năzuia să ajungă general – dar unul valoros precum domnii Grigorescu sau Prezan. Şi când îşi înfundă capul în pernă, Antonescu căzu într-un somn greu de plumb, poate şi datorită mirosului de levănţică al feţei de pernă care îl făcea să se simtă ca acasă.

Se trezi peste câteva ore, împins de nevoia de a urina. Nu se luminase încă afară. De undeva din vecini, se auzea un câine lătrând jalnic. Nu suferea de prostată ca unii dintre ofiţerii vârstnici, nu împlinise decât 34 de ani. Dar îl răzbise frigul din ultimele zile de retragere împiedicată.

Şi nu mai putu adormi la fel de repede. Jeraticul trosnea în sobă. O ambianţă generoasă, liniştitoare, care începu să-i ademenească amintirile. Iar acestea îl duseră cu gândul la zilele de început ale războiului. Nu semăna deloc cu cel de-acum trei ani, denumit Al Doilea Război Balcanic; unul de tip „fulger", de un festivism nociv.

Era august. Se afla în nordul Moldovei cu Armata 4. Tocmai fusese numit şeful Biroului 1 Operaţii din cadrul Secţiei Operaţii, deşi n-avea decât grad de căpitan. Dar această funcţie era una formală, în fapt lucra direct cu generalul Prezan, stârnind astfel invidia unor superiori peste care trecea cu uşurinţă. În loc să se preocupe doar de război, aceşti ofiţeri superiori erau interesaţi mai mult de ierarhii, de grade şi de sensibilităţi de paradă. Adică, numai preocupări care lui îi stârneau disprețul.

Fostul Corp 4 armată, bine pus în ordine de bătaie după planurile lui de operaţie şi condus cu mână forte de generalul Prezan, dădu peste cap inamicul. Trecu munţii şi pătrunse adânc în podişul transilvănean, cu pierderi mici, fără să-i afecteze deloc înaintarea. Fusese o campanie fulminantă acolo, în nord. Corpul 4, alias Armata 4 de nord, depăşise prin viteză de înaintare şi forţă de lovire toate

celelalte trupe româneşti vecine. Graţie acestui succes, el – Antonescu – fusese avansat de către regele Ferdinand *proprio-moto* la gradul de maior. Dar, cum mai procedase şi cu ocazia celorlalte avansări, printr-un înscris, a refuzat avansarea şi a solicitat ca asemenea tentative să nu se mai repete. Vădit exasperat de încăpăţânarea subalternului său, generalul Prezan a declanşat formalităţile regulamentare pentru avansare şi, în urma a două rapoarte succesive dar şi a calificativului unic în armată, până la urmă, în noiembrie, a fost avansat maior.

Cum succesele obţinute de Armata 4 de nord n-au putut fi susţinute de statul român, el – proaspăt maior – a rămas fără sânge în obraz când s-a primit ordin „de sus" pentru retragere pe poziţiile de plecare.

După revenirea în Bucovina, generalul Prezan a fost trecut la conducerea Armatei 1. Însă pentru scurt timp, fiindcă a fost numit apoi la comanda unui grup de armate. Aşteptase curios să vadă ce se va întâmpla şi cu el. Era destul de lucid că nu va fi lăsat să prindă rădăcini într-o funcţie în care obţinuse succese. În acelaşi timp, se simţea deja evadat din sine însuşi, alunecând pe un povârniş fără să ştie până unde va aluneca. A devenit senin şi s-a bucurat ca un câine abia scăpat din zgardă când i s-a adus la cunoştinţă să se prezinte la dispoziţia generalului Prezan.

Făcea parte din destinul lui să aibă urcuşuri şi coborâşuri severe.

Nicio clipă cât lucrase la planurile de operaţii pentru bătălia Bucureştiului nu i-a trecut prin cap că această nouă încercare avea să fie cel mai dureros coborâş din cariera lui de stat-majorist. Graba şi lipsa de informaţii i-au fost adevăraţii inamici.

Şi din ce în ce mai pregnantă senzaţia că gândurile izvorâte din acest episod ruşinos al Armatei române – al câtălea oare în acest război? – şi al lui personal, aleargă sub fruntea lui ca nişte stafii. Se înnegri la faţă, devenind una cu întunecimea din odaia lui de fost chiriaş.

Nu mai era un secret, el conducea practic singur Biroul Operaţii, căruia îi ataşase o serie de ofiţeri tineri, neexperimentaţi, dar pe care îi îndruma prin ordine clare, precise şi, mai ales, coerent explicate. Împreună cu aceştia, întocmise planurile „Bătăliei pentru Bucureşti". Adică a apărării capitalei. Practic, fusese conceput un arc de apărare ce intersecta râurile Argeş şi Neajlov, în speranţa că apele lor vor constitui un impediment în dezvoltarea înaintării generale a inamicului. Fiindcă trupele româneşti, hărţuite şi obosite, nu aveau timpul necesar pentru a se fixa la sol în condiţii normale – şanţuri de apărare bine protejate cu banchize de pământ, baraje din sârmă ghimpată, cazemate etc.

De la prima confruntare, armatele româneşti nu au rezistat pe poziţii. Ca orice bătălie, bătălia pentru Bucureşti avea şi ea misterele ei. La prima vedere, trupele noastre părăsiseră poziţiile cu prea multă uşurinţă. Nu existau legături bune între ele? Nu aveau o comandă fermă? Le lipsea o determinare specială? Dumnezeu ştie cum vine să nu-ţi dai viaţa pentru capitala ţării tale! îşi zise Antonescu.

Dincolo de acest mister, ca şef al Biroului Operaţii, greşise şi el? Unde greşise? se întrebă el, strângând din dinţi. Avea cerul gurii uscat şi buzele crăpate. Şi ce voia să ştie era totdeauna altceva.

Era foarte important să găsească un răspuns. Numai astfel, putea să scape de starea de nemulţumire – în asta se transformase primul lui eşec profesional ca stat-majorist –, care îl făcea să-şi vadă ameninţate interesele şi cariera. La urma urmei, întocmise planurile acelei bătălii pe baza unor date şi informaţii de la Comandament (nu avusese timp să le verifice). Prea puţine faţă de cât i-ar fi trebuit; îi mai lipseau câteva, esenţiale. Dar era presat de timp şi nu mai putea aştepta. Se simţea izolat în mijlocul unui Comandament depăşit de evenimente. Nu i se potrivea postura de filosof sceptic şi detaşat de lucruri, căci era şeful Biroului Operaţii al grupului de armate şi trebuia să acţioneze rapid. Şi ca lucrurile negative să nu se oprească aici, colac peste pupăză,

s-a produs incidentul de la Răţeşti cu pierderea ordinului de operaţii, care a complicat totul până la disoluţie.

Este de admis fără dubii că aşezarea trupelor în teren nu s-a făcut cu pricepere – fiind lăsată, din delăsare, la mâna caporalilor. Uşor de dedus: distanţele dintre subunităţi au fost mai mari decât trebuia. Ba, fără să fie un fals patriot, mai putea să afirme că nu a existat o determinare deplină a ofiţerilor şi a ostaşilor. Precum în cazul generalului Socec, care a ordonat precipitat retragerea trupelor sale îndată ce focul companiilor de mitraliori germani le-a produs primele pierderi. (Avea să afle mai târziu, în 1918, că mitraliorii se aflau sub comanda căpitanului Rommel).

Fără îndoială că şi el avea o vină. Fusese prea superficial, nu apelase la toată inteligenţa lui. Cu germanii, trebuie să te baţi numai dacă reuşeşti să intri în pielea lor. Dacă te străduieşti să fii şi tu neamţ ca ei. Sunt altfel decât ostaşii unguri, pe care românii i-au înfrânt şi pus pe goană în luna august. Asta nu reuşise el – şeful Biroului Operaţii – să înţeleagă, felul cum aveau să lupte germanii pentru un obiectiv atât de râvnit ca Bucureştiul. Obiectiv strategic, reprezentând însăşi capitala românilor.

Maiorul Antonescu se uită mai cu atenţie la fereastră, la ceea ce privise din obişnuinţă până atunci. Deşi slabă, lumina zorilor făcea din ea un dreptunghi albicios, cu potenţial pictural, ca un ecran de cinematograf. Era ca şi cum ar fi trecut multă vreme peste lume.

Şi iar un câine – poate acelaşi!? – începu să latre răguşit de parcă l-ar fi nemulţumit ceva. Nici animalul nu mai putea să doarmă şi se jelea. Către cine? Către semenii lui, ori către stăpân? Şi, sub impulsul insomniacului patruped, ca o concluzie la eşecul său personal şi al comandanţilor români din pierduta bătălie pentru Bucureşti, maiorul Ion Antonescu mormăi înciudat o formulă tactică izvorâtă din frământările sale confuze:

„Oricât s-ar strădui generalii, nu pot să-i mai facă pe ostaşii morţi să mai lupte!“

Şi hotărârea pe care o luă imediat nu echivala cu o reacţie de moment. Nu va mai rămâne aici să îndure dimineaţa, în acest târg părăsit de speranţe, în această casă în care fluturii gândurilor sale se transformaseră în stafii destabilizatoare. Nu va mai sta, deşi mai avea la dispoziţie multe ore din permisia de două zile ce i se acordase cu atâta greutate.

Ordonanţa nu fu mirată că şeful lui îşi schimbase planul. Surprins a fost doar generalul Prezan când s-a trezit cu maiorul Ion Antonescu în faţă, mai devreme cu o zi decât trebuia.

„Să trăiţi! M-am întors şi aştept ordinele dumnea-voastră!“, se prezentă tânărul maior.

„Fă planuri pentru lupte în care să ieşim învingători!“, zise generalul, sec, căci era indispus.

„Mă voi strădui. Acum sunt mai luminat.“

„Mai luminat!?“

„Da, domnule general. În timp ce căutam lumina afară, am descoperit-o în mine. Ca să-i batem pe nemţi, trebuie să ne schimbăm, să nu mai fim românii de până acum!“

Generalul Prezan nu avea timp pentru o discuţie filozofică şi nici să facă pe auditorul indulgent al unui ofiţer ce-i smulsese o permisie *in extremis*, fiindcă asta ar fi însemnat să fie parte din aventura iluzorie a aceluia. Afectând un calm ce ascundea nu doar oboseala ci şi nepăsarea, rosti crispat, ultimativ:

„Maior Antonescu, să nu mai aud de permisii!“

Dacă ofiţerul ăsta mărunt şi roşu în obraji ca un morcov nu ar fi fost un aşa de bun stat-majorist, atunci generalul s-ar fi întrebat ce căuta insul în armată cu exasperantele lui complicaţii şi explicaţii.

*

După vizita colonelului Brociner, Alexandru Marghiloman începu să se gândească tot mai mult la invitaţia

comandantului militar german al capitalei. August von Mackensen i se părea răul cel mai mic – fatalmente e mai bine să te înţelegi cu diavolul pe care îl ştii, decât să rişti cu represiunea necontrolată. În pofida unui astfel de cinism, continuă să cocheteze cu esenţa neutralizantă a pacificării.

După ocuparea previzibilă a capitalei, ordinea veche a fost înlocuită de una nouă, defavorizantă. În acest context, nu avea cum să-i rămână indiferentă ordinea de sorginte prusacă impusă de von Mackensen. În consecinţă, când colonelul Brociner sună – la termenul impus de doamna Marie –, nimeni din casă n-a putut să nu-şi facă griji. Wyzanti, care ştia interesul deosebit al şefului său, se grăbi să-l anunţe.

Marghiloman acceptă cu uşurinţă propunerea lui Brociner privind data, ora şi locul întâlnirii, chiar dacă locaţia se identifica cu bârlogul lupului. Nu i se părea ceva dezonorant, deoarece lupul – în speţă von Mackensen – devenise stăpânul pădurii valahe. Drumul de acasă până la hotelul *Athenée Palace* era scurt, ar fi putut să-l străbată pe jos. Dar făcea o impresie mai bună să fie văzut coborând dintr-o birjă sau dintr-un automobil. Fiindcă nu era chiar un fitecine care, lipsit de mijloace materiale, să se lupte cu zăpada şi vântul.

A doua zi, o trăsură îl duse la destinaţie. Mai înainte de a coborî din ea, Marghiloman privi către intrarea hotelului. Deasupra uşii flutura steagul german. Deveni agitat cu atât mai mult cu cât nu înţelegea de ce anume îi e teamă. Invitaţia în sine nu-l nemulţumea, atâta doar că ocupanţii erau extrem de orgolioşi şi imprevizibili. După câţiva paşi, distinse silueta santinelei ce păzea uşa. Nu şi pe subofiţerul, care i-a ieşit în întâmpinare. Acesta îl conduse la biroul colonelului Brociner.

Marghiloman nu se aştepta la un ins atât de prezentabil. Îi trecu prin minte că individul se mândrea că e juncher. Numai nemţii sunt atât de mândri că sunt nemţi! În realitate, colonelul era mândru că avea un şef ca von Mackensen. Îl considera un demn urmaş al lui Moeltke, deşi

nu era la fel de subtil. De altfel, Moeltke nu putea fi egalat sau depăşit. Nici ca militar (fostul şef de Stat Major crease în vremea lui Bismarck o armată modernă, mobilă şi versatilă, bazată pe planificarea operaţiunilor, pe deplasarea rapidă în teren cu ajutorul comunicaţiilor), nici ca intelectual (cunoştea şase limbi străine, citea proză şi poezie fină, ca fiind un împătimit al lecturii).

Bârlogul lupului era o încăpere spaţioasă în care trona un birou masiv şi sobru. De acolo, din spatele acestei piese Bidermeyer, un general fălos, cu spatele drept, lipit de speteaza scaunului, îşi mişcă privirea de lup interesat de prada ce pătrunsese pe domeniul lui de vânătoare. Un bărbat ivit de nu ştiu unde îl ajută pe Marghiloman să-şi dezbrace paltonul. Apoi, îi preluă şi accesoriile – pălăria, fularul, bastonul. Nu era ordonanţă militară, ci un civil în uniformă de garderobier, desigur angajat al hotelului. Un indiciu că von Mackensen se pregătise pentru această vizită protocolară. Părea să fie omul care nu lăsa nimic la întâmplare.

De altfel, în acelaşi spirit, atenţia feldmareşalului se concentrase asupra nou-venitului, introdus în cabinet de colonelul Brociner. Un bărbat de o eleganţă rară. Un aristocrat autentic, cum nu mai întâlnise până acum în această ţară, unde nimic nu era cum trebuie: nici oamenii, nici acţiunile lor. Iată un român care ţinea să-l contrazică. Costumul lui – calitatea stofei şi croiala modernă nu puteau fi decât opera unei case de modă din Viena. Din informaţiile pe care i le furnizase arhiepiscopul Netzhammer, von Mackensen aflase că până şi lenjeria de corp domnul Marghiloman o trimitea la spălat în capitala Austriei, fiindcă nu avea încredere în conştiinciozitatea conaţionalilor săi. Până şi concediile şi le petrecea în staţiuni renumite din acelaşi perimetru al civilizaţiei germane. Dacă la aceste amănunte se adăuga faptul că distinsul oaspete desfăşurase o activitate asiduă pentru a-şi convinge regele că, în acest război, locul României trebuia să fie alături de Germania şi împotriva Rusiei, portretul lui de germanofil părea fără cusur.

Cu o aroganţă previzibilă la un feldmareşal al Reichului, von Mackensen ţinu să arate cât de bine se pregătise pentru această întâlnire:

„Herr Marghiloman, am dorit mult să vă cunosc personal după ce mi s-a spus că sunteţi unul dintre cetăţenii de frunte ai acestei ţări. Iar eu am învăţat că o armată are valoare doar prin generalii ei. Tot aşa şi o ţară îşi ocupă locul în lume după valoarea conducătorilor ei. Cred că sunteţi de acord cu mine că bătălia de la Turtucaia aţi pierdut-o fiindcă generalii... Cum le zice?“

„Aslan şi Teodorescu“, preciză Marghiloman.

„Fiindcă domnii Aslan şi Teodorescu n-au nicio tangenţă cu tactica militară! Asta ca să fiu elegant...“

„Sunteţi foarte amabil cu ei...“

„Tot aşa şi România va pierde acest război deoarece conducătorii ei n-au valoare. Am în vedere aici pe regele Ferdinand, care este un general de carton, şi pe primul-ministru Brătianu, care n-a învăţat la şcoală ce este acela un război...“, afirmă von Mackensen cu o lejeritate dezarmantă.

Cum nici unul dintre cele două nume nu-i mai sugerau încredere de o vreme, Marghiloman mormăi suficient de clar pentru ca Brociner să înţeleagă şi să poată traduce:

„Nu vedem lucrurile diferit...“

„Numai că ajungând aici, la Bucureşti, am aflat că România mai are şi alţi fruntaşi. Pe domnii Carp, Maiorescu, pe dumneavoastră, pe Stere... dacă îmi amintesc bine... Ceea ce mă face să cred că românii nu ştiu să-şi aleagă conducătorii. Greşesc, Herr Marghiloman!?“

„Până aici, nu!“, răspunse Marghiloman fără să stea în cumpănă.

Feldmareşalul făcu o pauză, îndemnându-şi cu ochii lui de şoim musafirul să servească din cupa de coniac ce i se pusese în apropiere.

Un bun prilej pentru Marghiloman să îi îmbrăţişeze dintr-o privire bustul ce ieşea deasupra biroului. Von Mackensen avea chipul prelung, fruntea înaltă şi netedă, fără

cute vizibile în acel moment. Sub nişte sprâncene lungi şi dese, ochii erau mari şi luminaţi de o agerime vulturească. Părul îl purta pieptănat tinereşte – cu cărare pe stânga. Bine strâns pe gât, gulerul vertical, drept şi cenuşiu, arăta ca un suport pentru capul de şoim pe care îl sugera nasul lung şi uşor coroiat, mai puţin întâlnit la arieni. Nici buzele subţiri nu erau un indiciu de neglijat.

„Îmi cer scuze că n-am apucat să vă mulţumesc pentru invitaţie şi, mai ales, pentru stima pe care o aveţi pentru mine...“, se dezmetici, în sfârşit, Marghiloman.

„Faptul că dumneavoastră sunteţi civil şi eu militar nu înseamnă că nu putem avea un dialog. După îmbrăcămintea pe care o purtaţi, constat că sunteţi adeptul modei vieneze. Şi ne asemănăm pe undeva...“

„Constatarea nu poate decât să mă bucure. De altfel şi soţia mea e adeptă a modei vieneze, mai ales că ea este vorbitoare de germană...“

„Apropo de acest ultima lucru... Mi s-a spus că ambasadorul nostru, von Bussche, venea des în casa dumneavoastră...“

„Da, venea cu plăcere... şi cu oarece folos...“, insinuă vag Marghiloman.

„Cu folos?“ făcu von Mackensen, înălţându-şi bărbia.

„Eu aşa apreciez. Von Bussche îmi cerea sprijinul în probleme de politică spre a influenţa fie pe regele Ferdinand, fie pe liberali... În acelaşi timp, mai apelau la mine unii oameni de afaceri germani ce se încurcau în iţele birocraţiei ori în bacşişurile pretinse de funcţionarii ministerelor...“, explică cu sinceritate Marghiloman.

Înainte de a traduce, colonelul Brociner îi ceru explicaţii în privinţa cuvântului „bacşiş“, care îi era străin.

„Nici ambasadorul Czernin nu vă ocolea...“

Faptul că von Mackensen ştia asemenea lucruri, nu putu să nu-i provoace întrebări lui Marghiloman.

Cât de bine trebuie să fi fost plătiţi informatorii germanilor? Sau cât trebuie să fie de ticăloşi?

Fără să se lase pradă unei descumpăniri, Marghiloman mărturisi adevărul:

„Contele Czernin se confrunta cu acelaşi soi de probleme ca şi baronul von Bussche. Prin urmare, călca pragul casei mele la fel de des şi era primit la fel... Dar oricine se poate bucura de ospitalitatea casei mele, inclusiv dumneavoastră!“, vină el brusc, surprinzându-şi interlocutorul.

Von Mackensen făcu ochii mari.

„Am reținut invitația dumneavoastră... Sper să găsesc timp până ce războiul nu mă va chema din nou pe front.“

Ştie ceva, nu se poate, se gândi colonelul Brociner înainte de a traduce spusele superiorului său.

Spre a-şi face mai tentantă invitația, Marghiloman se strădui să ofere mai multe detalii:

„Lumea zice că sunteți un bun călăreț fiindcă vă vede călărind zilnic la Şosea. De aceea sunt convins că veți fi încântat văzând herghelia mea de cai pur-sânge de la Buzău. Eventual, dacă vreunul dintre ei o să vă atragă în mod special, o să-l puteți încăleca!“ Şi încet-încet, Marghiloman se însufleți, căci era vorba de una dintre marile lui pasiuni.

Von Mackensen cumpăni liniştit întrebarea care îi stătea pe limbă:

„Înțeleg din asta că sunteți un călăreț bun. Sau mă înşel?“

„Nu atât de bun ca dumneavoastră! Dar mă bucur să-mi văd musafirii călărind cu plăcere. Regele Ferdinand şi regina Maria, care este vară cu Kaiserul, veneau des la mine, la Buzău, să facă echitație. Şi nu numai...“

„Sper să găsesc un răgaz şi pentru această invitație, cândva... Acum, iarna ne împiedică de la orice. Chiar şi să ne luptăm. După ce vom scăpa de război... După ce România va scăpa de mizerabilii care au vrut război cu noi...“

Suna ciudat de greu şi de năucitor cuvântul *Krieg* în gura lui von Mackensen, şi Marghiloman se simți el însuşi amenințat. Făcu un efort să-l alunge din minte şi să continue dialogul.

„Atunci, pot să sper...“

„Cum, după socotelile mele, războiul se va încheia spre sfârşitul primăverii – şi cred că problema învingătorului nu se mai pune –, la începutul verii, o să am timp pentru invitaţiile dumitale, fiindcă se spune că eşti cea mai strălucită gazdă din România...“

Marghiloman reuşise să se relaxeze. În multe chestiuni, feldmareşalul avea dreptate, mai ales în ceea ce îl privea pe regele Ferdinand. În comparaţie cu ţinuta de călăreţ stăpân pe sine a lui von Mackensen, Ferdinand i se părea a fi jumătate de om călare pe jumătate de iepure şchiop.

Von Mackensen goli paharul de coniac cu o mişcare scurtă, rapidă, în care părea că se ascunde dorinţa de a pune capăt dialogului. Marghiloman nu se precipită. Se gândi amuzat că ceea ce nu izbutiseră francezii cu armele, reuşise coniacul lor – căci cucerise ofiţerimea germană. Şi sorbi încet, apoi abordă în sfârşit, tema pe care şi-o planificase la această întâlnire:

„Întâmplător, eu sunt şi preşedintele Crucii Roşii române, nu numai al Partidului Conservator...“

„Sunt curios, cum de vă descurcaţi cu atât de multe activităţi... Nouă ne place să facem una şi bine!“, se poziţionă imediat neamţul în specificul rasei sale ariene.

„La partid, mi-am format o echipă de conducere, la Crucea Roşie o grupă de doamne ambiţioase şi conştiincioase, administrarea averii o fac folosindu-mă de arendaşi pricepuţi, de herghelie se ocupă un englez expert în creşterea şi antrenarea cailor etc. În principiu, lucrurile nu diferă mult de organizarea din armată...“ Dar comparaţia i se păru, imediat, cam forţată, şi Marghiloman veni la punctul iniţial al interesului: „Relativ la această schemă de organizare, îmi puteţi spune, domnule von Mackensen, cine este omologul din structurile militare cu care aş putea trata problemele stringente pe linie de Crucea Roşie?“

Von Mackensen îl ţinti cu privirea pe colonelul Brociner, apoi răspunse nu prea convins:

„Cu guvernatorul Tülf von Tschepe. Dar cum îl ştiu cam suferind şi indiferent, ar fi de preferat să vă adresaţi colonelului Hentsch“.

Marghiloman sesiză că fusese plasat elegant, dar se prefăcu că nu observă. Răsuci capul spre colonelul Brociner, care tocmai sorbea din licoarea franţuzească.

„Domnul Brociner ar putea intermedia contactul cu colonelul Hentsch?“ întrebă românul, făcându-l pe von Mackensen să tresară.

Rigid, om al regulamentelor militare care stabileau exact obligaţiile, feldmareşalul menţionă cu o nervozitate abia perceptibilă:

„O să cercetez în sarcina căruia dintre subordonaţii mei intră chestiunile Crucii Roşii... Şi o să vă comunic prin colonelul Brociner.“

Un mod diplomatic de a încheia întâlnirea.

Marghiloman strânse o clipă din ochi – era singurul gest de nemulţumire ce şi-l putea permite. Când reveni la trăsură, Wyzanti îl cercetă:

„Cum a fost!?“

„Neamţul e neamţ!“, răspunse sec domnul Marghiloman. Şi după ce vehiculul se puse în mişcare, adăugă interesat:

„Domnule Wyzanti, vreau să strângi relaţii despre colonelul Hentsch! În privinţa asta, poţi cere lămuriri de la Victor Verzea, primarul de-acum, de la Lupu Kostaki şi de la cine mai crezi că ne poate dezvălui ceva...“

Pe moment era greu de bănuit eficienţa unui asemenea plan de acţiune.

*

După euforia sărbătorilor de iarnă, ceea ce l-a determinat pe Al. Marghiloman să iasă din inactivitate, a fost tocmai neliniştitorul paradox al paranoicului. Dacă eşti obsedat de faptul că toţi cei din jur vor să-ţi facă rău, nu înseamnă că ei nu vor să-ţi facă propriu-zis rău. Evident, se referea la ocupantul german.

Primul gest fusese să dea curs invitaţiei feldmareşalului August von Mackensen şi să se întâlnească cu el chiar în bârlogul lui de la *Athenée Palace*.

Al doilea gest decursese oarecum din primul: să-l contacteze pe colonelul Hentsch.

Începuse să simtă un oarece dispreţ pentru parazitul – de sorginte oblomovistă – în care se transformase din cauza iernii nemiloase dar şi a lipsei de curaj de a înfrunta ocupaţia germană, care îi apăsa şira spinării. Dar adevărul este că s-a trezit precum un ins când îşi aude trosnetul de cristal al unei vertebre din cauza nemişcării de până atunci.

Însă totul începu să se mişte mai repede abia când interveni doamna Marie, anunţându-l cu o retorică ce nu i se potrivea:

„Avem o mare problemă, Alexandru!“

Şi într-o clipă bărbatul realiză că această semnalizare o să-l împovăreze cu grijile şi necazurile oricărui om de rând, căci va suferi câineşte la amintirea strălucirii indiferenţei de altă dată.

„Mare?“ întrebă el, simţindu-se deja deprimat, cum ar fi fost un culegător de mere care nu mai are unde să depoziteze o parte importantă din merele culese.

„Mare, mare...“, repetă doamna Marie printr-o frazare pe silabe de o mare teatralitate.

„Vrei să fii mai clară?“ o somă până la urmă domnul Marghiloman.

Şi privirea lui fixă trecu prin ea. Şi gândurile începură să i se agite sub frunte ca nişte fantome fumurii. Să fi rămas Marie însărcinată? Să fi fost rechiziţionată herghelia de la Buzău? A luat foc vreunul din multele lui conace? A murit cineva din familie?...

„Elisabeta a fost violată!“, spuse repede Marie şi simţi că roşeşte.

„Cine este Elisabeta?“ întrebă domnul Marghiloman ca de pe altă lume.

„Nu ştii!? Fata de la bucătărie...“

„Acum mai vin de acasă... Fata aceea...“, îşi apropie Alexandru jenantul subiect.

Doamna Marie se grăbi să-l lămurească spre a evita orice confuzie:

„Fata aceea brunetă şi slabă care-l ajută pe bucătar...“

„Cum a fost posibil?“ întrebă el, dar fără prea mare interes fiindcă avea convingerea că preocupările sale trebuie să ocupe doar straturile de sus ale socialului şi politicului. Mărunta realitate îi era necunoscută, poate şi unde cei din jurul lui i-o ascundeau cu grijă.

„Dacă îmi promiţi că o să ai răbdare, o să-ţi povestesc tot ceea ce am aflat din gura fetei...“, îl anunţă Marie, avizată de lipsa lui de interes pentru asemenea întâmplări jenante. Era pudic asemeni unui adolescent.

„Te ascult, dragă,“ se căzni bărbatul să-şi depăşească inconfortul.

Marie începu să povestească, încercând să nu cadă în patetic. Faptele erau următoarele.

Cu trei zile în urmă, într-o marţi, zi de ghinioane cum se zice, după terminarea cinei, Elisabeta a spălat vesela, a dereticat şi a pus totul la locul lui în bucătărie. După care a plecat acasă. Era pe înserate. Iarna însă noaptea se lasă mai repede şi mai pâclit. Cât timp a străbătut partea centrală a oraşului, a fost oarece forfotă pe stradă: a întâlnit din când în când câte o birjă, câte un automobil, chiar trecători – civili şi câţiva ofiţeri germani. În ciuda acelei atmosfere obişnuite, în acea seară a fost agitată, n-a mai avut răbdare să admire vitrinele luminoase ale magazinelor, poate şi unde portretul lui Mackensen – zis Moartea călare – era prezent în mijlocul acestora şi o timora. La un moment dat, înainte de a traversa Dâmboviţa, a ajuns-o din urmă o patrulă călare. Altfel spus, din spate se auzise, mai întâi, un tropot de copite neregulat de parcă acei călăreţi nevăzuţi încă se jucau trecând, în lungul străzii, de la trap la galop şi viceversa. Elisabeta se trăsese mai aproape de ziduri spre a-i lăsa să se mişte în voia lor. Erau nişte ulani blonzi şi roşcovani, săltau în şa cu ostentativă mândrie de învingător. Probabil, oameni de la ţară, obişnuiţi chiar să doarmă în şa, nepăsători la frigul nopţii. Dar acum, spre a se dezmorţi, vorbeau tare între ei, se înghionteau în joacă cu mânerele lăncilor scurte, vopsite în dungi negre şi galbene. În care timp, caii lor masivi sforăiau

scoţând bulbuci de spumă albă la exteriorul zăbalei. Ultimul ulan, un soi de încheietor de pluton, singuratic şi mai autonom, o măsură interesat şi scoase un chiot vulgar de veselie. Elisabetei nu i se mai întâmplase aşa ceva până atunci, deşi mai avusese întâlniri în alte seri cu tot soiul de patrule – călări sau pe jos. Şi auzise de la lume că poţi avea necazuri cu ei.

Îşi continuase drumul dar mai repejor. Şi peste un sfert de ceas, când o patrulă din jandarmeria militară o opri, fata înţelese că nu greşise când hotărâse să grăbească pasul. Erau doi ostaşi ce patrulau pe jos, nu călare. Au măsurat-o îndelung cu privirea. Soldaţii nu aveau mai mult de douăzeci şi cinci de ani. Prea tineri ca să ia armata în serios şi prea bătrâni să nu profite de vânatul ce le ieşise în cale. Ceva i-a spus Elisabetei că este în pericol. S-a uitat în lungul uliţei. Nici ţipenie de om. Inima începu să-i bată mai repede. Soldaţii schimbară scurt câteva vorbe într-o limbă necunoscută – nu părea a fi germana! Ca un soi de înţelegere. Era limpede că cei doi puseseră la cale ceva – un plan, însă unul murdar.

În acele clipe, s-a gândit să fugă. Chiar a făcut câţiva paşi către prima cotitură a străzii, ca să-şi piardă repede urma. Dar a fost prinsă din urmă şi trântită în zăpadă cu brutalitate de unul dintre soldaţi. Căzătura combină întunericul şi frica într-un amestec vecin mai degrabă cu moartea decât cu viaţa.

Acolo, pe locul unde căzuse în zăpadă, militarii străini au batjocorit-o pe rând până n-au mai putut, după ce, în prealabil, au ameninţat-o prin semne cu moartea dacă nu se supune. De ruşine, Elisabeta nu a relatat doamnei Marie niciun detaliu al violului propriu-zis. Multe amănunte însă îi erau necunoscute fiindcă a leşinat încă de la început, când unul dintre soldaţi i-a tăiat cu baioneta lenjeria intimă.

Doamna Marie se opri din povestit. Avea o figură care arăta că e amărâtă cu toată fiinţa ei. Apoi, pe neaşteptate, pe

un ton schimbat, se avântă în nişte consideraţii generale despre destin. Domnul Marghiloman se concentră doar asupra menţionării finale făcute de Marie:

„Din câte îi cunosc eu pe germani, am serioase îndoieli că patrula ar fi aparţinut Militärpolizei!“

„Şi eu cred la fel“, mormăi el.

„Tu ce crezi, Alexandru, că ar trebui să întreprindem!?“ Nu de altceva, dar ce i s-a întâmplat servitoarei, mi se poate întâmpla şi mie!“

Simpla idee îl îngrozea pe Marghiloman. Totuşi, observă critic:

„Tu nu umbli noaptea singură pe străzi!“

Şi se foi în loc înainte de a continua.

„Mai întâi, să nu mai laşi fata să plece seara acasă! Eventual, să doarmă la noi peste noapte...“, propuse el, preocupat să nu-şi împingă neliniştea prea departe. Apoi zâmbi cu privirea pierdută într-un viitor pacifist.

„Doar atât!?“ făcu Marie.

„Ce altceva ar mai trebui?“

„Eu zic că ar trebui pedepsiţi făptuitorii!“, se pronunţă ea ferm.

„Cum să fie pedepsiţi cei doi violatori dacă nu ştim exact cine au fost...“

„E posibil să fi fost bulgari sau turci, numai ei am auzit că se comportă aşa...“

„Prinde orbul, scoate-i ochii! Nu ştim cine sunt, aşa că nu prea văd cum să abordez problema identificării şi pedepsirii lor. Mai ales că von Mackensen nu se implică în asemenea chestii. L-am abordat în privinţa Crucii Roşii şi m-a trimis la colonelul Hentsch, care nu e subordonatul lui...“

„Poate că acest Hentsch e o direcţie de urmat!“

„O să-l invit la noi... Deja i-am dat tema asta lui Wyzanti...“

„Merită încercat...“, visă frumos Marie.

Dar Alexandru o readuse cu picioarele pe pământ.

„Nu te îmbăta cu apă chioară!“ Fiindcă ştia că îndârjirea ei nu era un lucru neînsemnat – în fond, era

femeie, deci expusă aceluiaşi pericol. „E vreme de război şi noi suntem învinşii... Niciodată inamicul n-are caracter!“

Pe timpul după-amiezii, chestiunea nu suferi nicio modificare. Dar nici nu căzu în uitare. Dimpotrivă, se acutiză, fiindcă se descoperi o faţetă nouă, culpabilizatoare a acelei chestiuni: servitoarea Elisabeta, fiind angajata lui, înjosirea ei de către ostaşii inamici echivala cu o ofensă adusă casei Marghiloman.

Deşi nu era un maestru în arta substituţiei, îi trecu fulgerător prin minte că şi doamna Marie – desigur, la o altă scară – ar putea fi considerată o victimă a dominaţiei masculinului asupra femininului, dacă avea în vedere felul cum o posedase în acea noapte cu furtună de anul trecut. Şi după cină, un sentiment al vinovăţiei îl împinse să o invite în salonul mic. Apoi îi ceru majordomului să se îngrijească să nu fie deranjaţi de nimeni.

Doamna Marie părea să nu înţeleagă aerul lui secretos. Îl urmări cum soarbe prima gură din cafea cu prudenţă, să nu fie cumva prea fierbinte. Îi văzu reacţia de satisfacţie. Abia apoi bău şi ea un strop, încercând să nu se piardă în acel soi de tabieturi mărunte, domestice, care mai amână o vreme chestiile principale. Apoi, îl auzi, calm şi atent la dicţie:

„Marie, dar noi mai avem o mare problemă!“

Doamna Marie tresări, inima începu să-i bată mai repede în scoica pieptului. Abia de reuşi să întrebe:

„Care, Alexandru?“

„Toată după-amiaza m-am gândit că tu eşti marea mea problemă!“, zise el, persistând în mister.

Doamna Marie nu-şi găsea locul, dar se strădui să rămână liniştită.

„Alexandru, tu vrei să-mi spui ceva şi mai mult mă sperii...“

„Nu mă pricep să sperii oamenii...“

„Atunci, încearcă să fii mai puţin enigmatic... Sunt doar omul de lângă tine!“

Şi Marie surâse mulţumită că găsise o formulare atât de potrivită.

„Știi, Marie, uneori când mă uit la tine, mi se pare că ai un reproș ascuns în priviri...“

„Reproș!?“

„Da. Mă învinuiești că ți-am promis că te voi face doamna Marghiloman și, după atâtea luni, încă n-am mișcat un deget!“

„Nu pot să-ți reproșez nimic fiindcă sunt convinsă că te vei ține de cuvânt. Nu știu exact dacă peste o săptămână, peste o lună, peste un an... Și chiar dacă n-o să se întâmple în viața aceasta, atunci va fi în viața cealaltă din lumea cealaltă!“, zise senin Marie, vădit mulțumită de improvizația ei de moment. Deși, sufletește, se simțea ca un animal rănit.

„Este suficientă liniște în salon și în inima mea ca să-ți spun ceva. Acum, în vremurile astea tulburi de război, când o parte dintre rude și prieteni sunt dincolo, în Moldova, și doar o parte aici, în țara ocupată, nu ar fi o nuntă potrivită, cum mi-o doresc eu! Și, de altfel, dacă ar fi să mă iau după prognoza lui von Mackensen, războiul nu va mai dura mult. Se estimează că pe la sfârșitul primăverii, Moldova va fi și ea ocupată... Deci, putem vorbi doar de câteva luni de așteptare. Numai tu, Marie, știi dacă asta e mult sau puțin...“

„Ai dreptate, Alexandru! Și eu socotesc că trebuie să amânăm până va fi pace și lucrurile vor reintra în normalitate...“

„În compensație, îți voi oferi ceva: drepturile de soție! Mai întâi, voi anunța pe toată lumea că ești doamna Marghiloman! Vreau ca toți să ți se adreseze așa de pe acum... Apoi, voi întreprinde și alte schimbări... Ce părere ai?“

„Asta presupune... eu să-ți zic «soțul meu» și să mă supun ție...“, surâse, vag uimită, doamna Marie, impulsionată de o dulce fățărnicie.

Uneori, excesul de precizări conduce la concluzie. Nu era cazul și acum, fiindcă Alexandru reveni la fel de sigur pe el:

„Mă bucur că ai înțeles... Așa că te rog să faci schimbările necesare atât în casă, cât și afară, în lume!“

„Asta ar presupune să mă mut în dormitorul conjugal...“, zise Marie după câteva clipe cu sfiiciune.

„Evident, şi chestii din astea...“, răspunse Alexandru, dornic să evite acea parte a vieţii de cuplu desfăşurată în dormitor.

Îl ajută într-un fel şi bătăile orologiului münchenez, care împărţeau timpul în felii doar matematic egale, altfel mai mici sau mai mari după importanţa trăirilor peste care se aşternuseră. Ele puseră punct discuţiei precum ciocanul sever al unui judecător.

*

La îndemnul şefului său, Wyzanti se strădui să se întâlnească cu cei doi domni, ambii poziţionaţi bine în noua administraţie – unul, primar al capitalei, celălalt, gerant la Ministerul de Interne. Victor Verzea, ardelean get-beget, traversase Carpaţii cu câţiva ani în urmă şi se stabilise aici cu gânduri mari, legate de unirea Ardealului cu patria-mamă. Celălalt, Lupu Kostaki, boier moldovean, trecuse Milcovul să facă o carieră în administraţie. Însă fiecare din cele două provincii – Ardealul şi Moldova – aveau tradiţiile lor. Şi Wyzanti sesiză asta imediat. Domnul Verzea se dovedea mai rigid – fusese ofiţer de carieră – şi mai serios. Pe când Lupu Kostaki, promovat gerant – cumva şi cu sprijinul influentului P.P. Carp –, avea o conduită oscilantă, de slugă la mai mulţi stăpâni.

Conform aşteptărilor, Verzea fu primul care îl contactă. Reuşise să poarte o discuţie cu colonelul Hentsch şi să facă posibilă întâlnirea dorită de domnul Marghiloman. Însă nu a fost simplu.

Dată fiind anvergura politică a românului, colonelul Hentsch ţinu să dea un caracter oficial întâlnirii lor. În consecinţă, îi trimise două bilete de favoare pentru un spectacol ce urma să aibă loc peste două zile la Teatrul Naţional. Unul special: se juca o piesă din dramaturgia

germană chiar în limba germană. Cum inițiativa conducerii instituției respective i se părea un act de slugărnicie, Marghiloman își declină participarea motivând că nu vorbea limba germană. Așa s-a ajuns la a doua variantă, propunerea fiind făcută de astă dată de domnul Verzea. Noua locație: reședința Marghiloman. De altfel, nu era prima oară când Hentsch accepta o invitație la o serată organizată de un român.

Este momentul să spunem că Hentsch se comporta în societate cum un intelectual îmbrăcat în haină militară – un soi rar și printre români, unde după Camil Petrescu și Perpessicius, ne este dificil să mai adăugăm și alte nume. Colonelului neamț îi plăceau specialitățile culinare rafinate, băuturile fine și conversațiile pe teme filozofice, spre a arăta că aparține unei națiuni privilegiate de zei.

Inițial, Wyzanti propusese o simplă cină, dar primarul Verzea socotise că ceva sub nivelul unei serate nu ar fi fost tentant pentru Hentsch. La întocmirea listei de invitați, Marghiloman căzuse de acord cu secretarul lui că numărul acestora nu trebuie să fie prea mare. Doar într-un cadru mai restrâns se creează premise favorabile unor convorbiri amiabile și profitabile. Evident, dintre români nu puteau lipsi Victor Verzea și Lupu Kostaki, inițiatorii acestui eveniment monden. Deși Marghiloman știa că domnii P.P. Carp și Titu Maiorescu nu vor onora serata, le trimise, totuși invitații. Cât privește partea germană, lista trebuia să înceapă cu feldmareșalul August von Mackensen – deși nu-l vedea coborând de pe piedestalul pe care se cocoțase în calitate de comandant militar al zonei capitalei – și să continue cu generalul Tülff von Tschepe și coloneii Hentsch și Brociner.

În privința părții muzicale a seratei, domnul Marghiloman îi indică lui Wyzanti doi soliști pe care îi mai ascultase cântând pentru Casa Regală: George Enescu și Cella Delavrancea, și obligatoriu un repertoriu din muzica clasică germană, din care să nu lipsească Beethoven, fiindcă nemții sunt din fire naționaliști. În ciuda străduinței sale, Wyzanti nu reuși să o aducă decât pe pianista Cella Delavrancea, fiica unui conservator, trecut nu

de multă vreme de la Marghiloman la Take Ionescu. Cât despre repertoriu, solista a propus să interpreteze două sonate foarte cunoscute, care se cântau în concertele de la Berlin, din urmă cu zece ani, când locuise acolo câteva luni la familia Caragiale.

Serata se nimeri într-o sâmbătă de la începutul lunii martie. În ciuda faptului că invitaţiile fuseseră transmise din timp şi întărite cu anunţuri telefonice, în zilele premergătoare evenimentului, oaspeţii nu se prea înghesuiră. Dintre români, lipsiră Carp şi Maiorescu, iar de la nemţi – în chip previzibil – feldmareşalul August von Mackensen şi generalul Tülff von Tschepe. Însă pentru obiectivul pe care şi-l propusese Marghiloman, nu era o pierdere mare fiindcă, după spusele avizate ale lui Verzea, capitala fusese lăsată pe mâna colonelului Hentsch, care tăia şi spânzura în numele unei ordini noi de tip german. Însă una aşa cum o concepea el, o minte de altfel ordonată, care cam ştia ce vrea când acuza lipsa de „aspect şi afect" a Bucureştiului.

Întâmplarea făcu ca Brociner să sosească odată cu Hentsch. Maşinile lor parcară una în spatele celeilalte. Cum Brociner se simţea ca unul de-al casei, îşi permise să-şi îndrume colegul şi superiorul – Hentsch avea o funcţie militară mai mare decât a lui – până în clipa când domnul şi doamna Marghiloman le apărură în faţă. Amândoi impecabil îmbrăcaţi şi surâzători. Domnul în frac şi doamna cu o rochie vieneză de seară, etalând şi bijuterii scumpe, de parcă nu ar fi fost război.

„Sunt cele mai perfecte gazde din România, dacă e să ne luăm după von Bussche!", îi şopti Brociner la ureche lui Hentsch.

„Sper să ne convingem şi noi...", mormăi Hentsch, neputând să-şi dezlipească privirea de pe chipul doamnei, o frumuseţe de femeie cum doar în partea asta a Europei poţi întâlni. Tresări când o auzi vorbind în germană:

„Domnule colonel Hentsch, vă rog să intraţi! Sunt convinsă că decorul casei o să vă facă să vă simţiţi ca acasă!"

După câţiva paşi, Hentsch pătrunse în salon, se opri şi privi în jur cu atenţie. Încăperea era decorată în stil

münchenez rafinat – tapet, draperii, mobilier, tablouri, şemineu etc. Nu lipseau nici orologiile – slăbiciunea lui –, mici lucrări de artă foarte valoroase, dar şi foarte scumpe, ce făceau cinste manufacturierilor bavarezi din secolul 17. Avu nevoie de câteva clipe să îşi revină din uluială. Dar şi de mai mult timp ca să admită ce diferenţă uriaşă era între reşedinţele româneşti în care mai intrase şi reşedinţa Marghiloman. Şi realiză că trebuie să fie pregătit şi pentru alte surprize, fiindcă domnul Marghiloman nu avea doar o înfăţişare stilată de lord, ci şi o inteligenţă superioară unui aristocrat obişnuit. Cât despre doamna Marghiloman, această domniţă putea sta alături nu doar de un lord, ci şi de un rege! Şi ceva îi spunea lui Hentsch că Brociner nu se înşelase.

Mulţumit că, în sfârşit, sosiseră şi ultimii oaspeţi, Marghiloman aruncă o privire în jur. Se auzea un murmur general, expresie a coagulării musafirilor în grupuleţe întâmplătoare sau bazate pe simpatii reciproce. Deşi primarul Verzea era iniţiatorul acestei serate, colonelul Hentsch îl prefera pe gerantul Lupu Kostaki. Doamnele Marie şi Yvonne se ignorau cu lejeritate. Printre atâţia conservatori, fratele Mihai descoperise că un boier liberal – ca el – se autodegrada din rangul stirpei, coborând la treapta meschină a relativiştilor moderni. Surorile Cantacuzino încercau să se acomodeze cu uniformele germane prezente. Lui Marghiloman i se părea că este un doctor care ia pulsul pacienţilor şi descoperă disfuncţiile organismelor lor, dar continuă să le ascundă adevărul şi le zâmbeşte încurajator. În fond, la o serată fiecare încearcă să fie altceva decât este în realitate; să pară mai interesant, mai nobil, să-şi vândă falsitatea pe post de naturaleţe aristocratică. Dar obligaţiile de gazdă îi cereau să se ocupe mai mult de invitatul principal. Şi Marghiloman se apropie de colonelul Hentsch, care îl capturase pe Lupu Kostaki. Se discuta aprins despre *Realpolitik,* o sintagmă inventată de Bismark. Hentsch insista pe ideea de implicare totală în viaţa politică, de la rege până la ultimul cetăţean. Şi sublinia că Regele trebuie să acţioneze

ca primul servitor al statului – să fie, neapărat, cel dintâi dispus să ofere din timpul său. Cancelarului i se cerea şi mai mult. Dar a fi maestru al combinaţiilor în sensul machiavelic sau al lui Richelieu, nu epuiza conţinutul lui *Realpolitik*. Şi Marghiloman acceptă că politica practică sau politica realistă desemnează un cert spirit pragmatic. Însă arta nu excludea păcălirea preopinentului. Aşa a tradus Lupu Kostaki uşor amuzat termenul *delicatessen,* folosit de Hentsch.

Gustările pregătite de bucătarul francez al casei şi dulciurile de Capşa întrecură aşteptările. Pe bărbaţi – mai ales pe oaspeţii germani – îi mulţumi şi Fetească neagră de Panciu, îmbuteliată în 1900. În mica pauză de trecere la camera de muzică, unde pianista se familiariza cu pianina austriacă, Marghiloman îşi permise să îl abordeze direct:

„Domnule colonel, domnul Verzea mi-a dezvăluit că aveţi planuri mari pentru Bucureşti şi pentru cetăţenii lui... Iar eu, ca şef de partid, ar trebui să le cunosc cel dintâi!"

„Ştiu, Herr Marghiloman, că sunteţi preşedintele unui partid care ne-a dorit ca aliaţi.."

„Sper că doamna Marghiloman v-a oferit un meniu care v-a stimulat apetitul. A pornit în alcătuirea lui de la preferinţele ambasadorului von Bussche şi ale contelui Czernin... Amândoi, din aceeaşi parte a Europei cu specific german..."

„Meniul a fost în totalitatea lui peste ceea ce mă aşteptam... De altfel, colonelul Brociner v-a prezentat ca o gazdă desăvârşită! Acum, mă simt ca la mine acasă. Încep să-l invidiez pe von Bussche că v-a fost oaspete atâta timp."

„Nimic nu vă împiedică să deveniţi şi dumneavoastră un obişnuit al casei mele. Să vă mai uitaţi astfel dorul de casă şi de familie..."

„Herr Marghiloman, vă mulţumesc. Dar poate ne vom apropia mai mult dacă vom ajunge la concluzia că planurile Germaniei pentru România – cea de acum şi mai ales cea de după război – ne vor determina, în mod egal, să luptăm împreună pentru transpunerea lor în realitate..."

„Domnule colonel, v-aş ruga, mai întâi, să-mi faceţi şi mie cunoscute o parte din aceste planuri...“ Şi Marghiloman se opri. „Dar văd că pianista face semn că ar putea să înceapă, aşa încât vă propun să reluăm discuţia după ce se termină micul ei recital beethovenian!“

Cei trei bărbaţi se aşezară pe scaune în spatele doamnelor.

„Sunt extrem de interesat să aud cum sună muzica lui Ludwig van Beethoven în interpretarea unei pianiste române...“, zise în şoaptă colonelul Hentsch.

„A cântat şi la Berlin, înainte de război, când era foarte tânără şi promiţătoare...“, aminti tot în şoaptă gazda.

„Cum se numeşte?“

„Cella Delavrancea!“

„Nu-mi spune nimic numele! De altfel, înainte de război, nu frecventam decât concerte în interpretarea soliştilor consacraţi. N-aveam timp şi pentru astfel de experienţe!“, preciză Hentsch cu sinceritate.

După primele acorduri, se făcu linişte. Lumea înţepeni în scaune. Marghiloman îl urmări pe Hentsch cu coada ochiului. Era un meloman autentic. După lucirile din ochi, îţi dădeai seama că trăia muzica în timp ce o asculta. Avea să declare mai târziu, cu emfază, că muzica e artă germană prin excelenţă.

La sfârşit, Hentsch fu darnic cu aplauzele, fără însă a-şi exprima vreo apreciere la adresa pianistei. După ce se ridică de pe scaun, Hentsch luă un pahar cu şampanie – nu prea agrea vinul – de pe tava unui servitor, îşi muie repede buzele, apoi ţinu să remarce:

„Văd în ochii dumneavoastră nerăbdarea de a afla care sunt planurile noastre pentru România...“

După episodul muzical ce conferise întregii seri un caracter festiv, de eveniment, cuvintele colonelului îl surprinseră pe Marghiloman prin tonul lor de monolog funcţionăresc. Însă Hentsch era personajul central al seratei şi trebuia luat în serios în orice condiţii. Tonul lui devenise

pretenţios în timp ce prezentă câteva dintre programele menite să dinamizeze economia românească. Marghiloman ciuli urechile mai ales când acela făcu referiri la agricultură. Planul expus de colonelul Hentsch îl puse pe gânduri – era ca şi cum ar fi urmat să se întâmple ceva.

Nemţii aveau de gând să preia administrarea moşiilor pentru a crea gospodării ţărăneşti performante. Deja începuseră modernizarea agriculturii în zona din jurul capitalei. Preluaseră de la prinţesa Martha Bibescu – spre deosebire de soţul ei, femeia rămăsese aici, sub ocupaţie – palatul Mogoşoaia şi câteva moşii spre a realiza prima gospodărie ţărănească model. De unde şi interesul special al domnului Marghiloman.

„Doriţi să schimbaţi chiar totul!?“, se miră el.

„Herr Marghiloman, aici nimic nu se face bine. De la fabricarea unui nasture şi până la purtarea unui război.

„Dar în domeniul politic!?“, vru să ştie domnul Marghiloman.

Colonelul Hentsch îşi permise un gest amical. Îl luă de braţ pe Marghiloman şi îl conduse către una dintre ferestrele salonului. O familiaritate mai lesne de pus pe seama şampaniei decât a unei simpatii de moment.

„Aici e mai multă linişte!“, motivă neamţul.

Apoi, reluă pe un ton confidenţial:

„Tot ce pot să vă spun, deocamdată, Herr Marghiloman, este că actuala Casă Regală a României va fi înlocuită de o alta, mai plină de respect şi prietenie faţă de Kaiser. Unul dintre pretendenţi este însuşi Kronprinţul...“

Marghiloman fu mişcat de încrederea pe care i-o arăta Hentsch. Dar nu putu să nu-şi mute privirile de la fumul scos de ţigara neagră de Boemia – din care trăgea neamţul – la lumânările alb-aurii care completau iluminatul electric din salon.

„Herr Marghiloman, nimeni până acum, de când mă aflu în România, nu s-a interesat de planurile noastre de viitor aici. M-am gândit că poate cei mai de seamă politicieni

au fugit la Iaşi, iar aici au rămas doar nume nesemnificative ale eşichierului politic românesc. Dumneata eşti cel dintâi care ridică o asemenea problemă delicată, cum e cea a viitorului. Şi, cunoscându-vă, mi-am schimbat părerea. Pe domnul Carp încă n-am avut plăcerea, dar mi s-a spus că ar avea unele propuneri. Ce constat e că românii au suficiente vârfuri, dar nu ştiu să le promoveze în funcţiile cheie..."

Alexandru Marghiloman încercă să zâmbească, însă nu-i prea reuşi. Se uita la cei din jur ca la un muşuroi de furnici. Păreau toţi mulţumiţi – şi Verzea, şi Lupu Kostaki, şi Theodor Rosetti, şi membrii familiei sale. Mai puţin Marie, care îl cerceta din priviri din când în când, dornică să ştie dacă totul e în ordine. Nu-l simţea în apele lui. Marghiloman continua să aştepte ceva ce nu se petrecuse încă. Dar şi să stea cu ochii pe monoclul lui Hentsch, pregătindu-şi replica mult amânată. Dorea să schimbe ceva din raporturile opresive ale prezentului, nu doar să pună alifie pe răni – ca orice membru al Crucii Roşii! Şi când, în sfârşit, vorbi, Marghiloman păru că reflectează pentru toţi:

„Sunt multe de făcut în ţara asta pentru ca să ne apropiem de nivelul ridicat al Germaniei. În domeniul industriei, agriculturii, transporturilor, finanţelor... Însă prioritar rămâne educaţia cetăţeanului. De aici trebuie pornit... Nu ştiu câţi ani ne vor trebui, zece sau douăzeci de ani, să construim şcoli şi apoi să adunăm în ele copiii ţăranilor şi cei ai orăşenilor mărunţi şi să facem din ei nişte cetăţeni educaţi şi responsabili, calificaţi în diverse domenii... Am spus nu ştiu fiindcă, evident, totul depinde de bani. Aici, zic eu, ar fi cazul ca Germania să ne acorde ajutor financiar să putem înălţa şcoli, redacta manuale şcolare, forma pedagogi. În schimb, noi am putea plăti toate aceste credite germane, de care aminteam mai înainte, cu petrol, cu sare, cu grâne... pe baza unor contracte comerciale."

Hentsch căzu pe gânduri. Românul avea o cultură economică şi juridică destul de solidă şi îl împingea încet-

încet spre chestiuni în care el nu strălucea. Şi readuse discuţia pe făgaşul care îi convenea:

„Ne vom înţelege, Herr Marghiloman, în mod sigur, ne vom înţelege. Vom ţine seama de interesele societăţii româneşti. Dar formele de rezolvare vor fi tipic germane...“, sublinie colonelul Hentsch.

Apoi îşi coborî monoclul spre a-l curăţa. În timp ce-şi căuta prin buzunare pielea de căprioară, neamţul răsuci capul spre una din doamnele ce trecea pe lângă el, apoi întrebă curios:

„Doamna aceasta seamănă cu prinţesa Bibescu! Sunt rude!?“

Marghiloman îşi ascunse surpriza. Martha Bibescu conducea în acel moment un spital de răniţi şi se descurca admirabil. Fără scrupule, apela când la germani, când la austrieci şi când la români pentru a fi sprijinită. Mediul ei de predilecţie era aristocraţia europeană. Curajoasă, frumoasă, inteligentă, intrigantă. Nimeni nu avea încredere în ea, dar toată lumea îi sărea în ajutor, inclusiv Biserica. Unii erau sincer îndrăgostiţi de ea, precum Lupu Kostaki. Un timp, impunătorul boier moldovean fusese văzut purtând la butonieră violete de Mogoşoaia primite în dar de la prinţesă. Dar până şi pe arhiepiscopul Netzhammer reuşise prinţesa Bibescu să-l atragă în acţiunile ei umanitare.

„Nu există nicio legătură. Doamna care tocmai a trecut pe lângă noi este cumnata mea, Yvonne!“, preciză Marghiloman ca o gazdă atotştiutoare.

„Apropo de această confuzie“, reluă colonelul Hentsch cu aceeaşi îndărătnicie cu care îşi lustruise lentilele monoclului cu câteva clipe în urmă. „Prinţesa Bibescu are relaţii mai strânse cu Germania şi Austro-Ungaria decât gerantul de la ministerul vostru de Externe, pe care, sincer să fiu, nu ştiu cum îl cheamă. Şi relaţiile ei sunt la cel mai înalt nivel. Dintre mărimile Germaniei, corespondează cu Kronprinţul. Iar în ceea ce priveşte Austria, cu contele Czernin, actualul ministru de Externe, pe care ştiu că-l cunoaşteţi bine şi dumneavoastră, Herr Marghiloman. În actualul context, n-ar fi un lucru rău, zic

eu, să vă asumaţi rolul dificil de a vă îngriji de aceste relaţii, ca purtător de cuvânt al românilor din teritoriile cucerite de noi, care reprezintă trei sferturi din suprafaţa României. Din discuţiile pe care le-am avut cu domnul Horstmann, consilierul Legaţiei germane, cu care o să mă străduiesc să vă pun în contact, am reţinut câteva dintre liniile directoare ale politicii de viitor a României. Dintre ele, antirusismul va ocupa un loc central. De acolo, din Rusia, vine marele pericol pentru Europa, ciuma roşie!"

Marghiloman ar fi vrut să menţioneze că numele lui Carp era deja vehiculat pentru acest rol, care tocmai i se propusese lui, dar se temea de reacţia colonelului şi renunţă. Se ascunse precaut sub carapace şi mărturisi plin de atenţie prevenitoare:

„Colonele Hentsch, datorită faptului că Rusia ne-a răpit Basarabia, aproape toţi românii sunt rusofobi!"

Colonelului Brociner i se păru că tema fusese epuizată şi, într-un efort de simpatie, împinse discuţia către un plan de interes special pentru Marghiloman:

„Colonele Hentsch, nu ştiu dacă vi s-a spus, dar gazda noastră este şi şeful Crucii Roşii române. În această calitate, Domnia Sa a solicitat sprijinul Comandamentului nostru militar. Feldmareşalul von Mackensen a apreciat dorinţa domnului Marghiloman dar, în lipsă de timp, v-a desemnat pe dumneavoastră pentru calităţile deosebite de bun organizator în multe domenii..." Şi, în timp ce Brociner enumera aceste domenii, Hentsch prinse să-şi mângâie mustăţile roşcovane în semn de satisfacţie. Era doar fiul cel mare al unei familii de juncheri ce se bucura de respect în Renania.

„Dacă feldmareşalul crede că sunt singurul capabil să coordonez o astfel de activitate, nu pot decât să mă simt onorat!", zise el. Apoi, către Marghiloman, pe un ton diferit, strict funcţionăresc: „Prin urmare, Herr Marghiloman, cu ce pot ajuta organizaţia de Cruce Roşie pe care o conduceţi?"

Problema fiind antamată, totul deveni mai simplu pentru român.

„Aş dori", zise el, „ca doamnele care activează în această organizaţie să aibă acces liber în toate unităţile sanitare, la orice oră din zi şi din noapte, fie că sunt în capitală sau în teritoriu... Majoritatea au prestat fie munci administrative, fie au lucrat direct ca surori medicale în timpul celor două războaie balcanice şi au experienţă..."

„Herr Marghiloman, vă rog să-mi prezentaţi o lisă cu numele lor! Vor primi permise de intrare şi sprijin!"

„Chiar mâine, secretarul meu, domnul Wyzanti, pe care cred că l-aţi cunoscut, fiindcă e printre oaspeţi va depune această listă la cancelaria dumneavoastră!"

„Pe această listă, Herr Marghiloman, se va afla şi prinţesa Bibescu!?", reveni Hentsch cu o întrebare capcană.

Marghiloman avu un moment de derută, dar îşi reveni. Avea în plasa logicii un argument, când răspunse calm:

„Va fi şi prinţesa Martha Bibescu pe listă. Ea n-a aşteptat aprobări, datorită relaţiilor bune pe care le are cu aristocraţia europeană şi s-a descurcat prin propriile-i puteri. Însă, evident, trebuie să-i legalizăm statutul în condiţiile concrete ale ocupaţiei. Nu de altceva, dar sub aspectul eficienţei, este de departe cea mai bună activistă din Crucea Roşie! Conduce un spital de răniţi..."

Colonelul Hentsch nu părea prea încântat – instabilitatea învingătorului când se simte subminat de învinşi. Şi reacţionă:

„Dacă n-ar fi la mijloc Kronprinţul, altfel ar sta lucrurile cu această doamnă..."

Apoi Hentsch îl cuprinse protector de umeri pe Herr Marghiloman şi îi şopti la ureche, ca să nu fie auzit de cei din jur:

„Este şi motivul pentru care n-am arestat-o încă pe prinţesă. Fiindcă se ocupă de mult mai multe chestii decât spitalul pe care-l patronează... Sper că înţelegeţi ce vreau să spun!?"

Dintr-o dată Marghiloman se transformă într-un ascultător mai docil decât fusese până atunci. Prinţesa Martha avea înzestrări nebănuite care o făceau aptă de

aventuri neconforme. Până şi un majordom ar fi acceptat acuzaţia colonelului Hentsch. Puteai doar să te mai întrebi pentru cine spiona şi cu ce folos personal, deoarece frumoasa şi nebuna prinţesă era capabilă de multe, inclusiv să fie agent dublu.

Această secvenţă conspirativă a dialogului fu repede trecută în uitare de către Hentsch, interesat în continuare să îl mai descoasă pe Lupu Kostaki, pe care nu-l considera a fi doar cavalerul de serviciu al prinţesei Bibescu, ci şi un complice abil.

Îndată ce părăsi reşedinţa Marghiloman, colonelul Hentsch aţipi în automobil înainte de-a ajunge la destinaţie, satisfăcut că totul fusese la superlativ. Şi, în primul rând, prestaţia lui demnă de un general. Cu excepţia feldmareşalului von Mackensen, niciun alt general de la comenduire – inclusiv Tülff von Tschepe, şeful lui direct – nu se ridica la nivelul său de competenţă. Devenise vizibil că locul lui era mai sus.

*

Trupele româneşti izbutiră cu greutate să oprească înaintarea germanilor şi linia frontului se stabiliză, aducând o linişte relativă în inimile românilor. Mult mai statice acum, confruntările luară aspectul unui război al tranşeelor. S-a ajuns astfel la situaţia preconizată de maiorul Ion Antonescu, de la Cartierul General, ale cărui planuri reconfiguraseră şi repoziţionaseră armatele româneşti pentru a transforma Moldova într-o cetate uriaşă, inexpugnabilă, nu lipsită însă de potenţialul ofensiv.

Într-o zonă anumită a frontului nu se mai trăgea.

Din când în când se instalau şi perioade de acalmie, de parcă ar fi existat o înţelegere tacită între părţi pentru a-şi trage sufletul. Era linişte acum în linia întâi. Atâta cât poate să fie după schimbul de focuri, de peste zi. Un prilej potrivit pentru ca răniţii să fie evacuaţi, iar militarii valizi să se bucure

că îşi pot retrăi amintirile pe care le-au luat cu ei când au plecat la recrutare. Alţi combatanţi încercau să adulmece mirosul reavăn al pământului, adus de câte un curent de aer răcoros. Aveau de ce să fie mulţumiţi: mai păcăliseră moartea cu o zi.

Sărind cu privirea peste ochiurile de apă de ploaie din tranşee, caporalul Gheorghe M. Columban îşi aminti de vizita făcută familiei Zgăvârdei din Brăila. Era o datorie de onoare să ajungă la părinţii camaradului Dinu. După ce îl rugase repetat, sublocotenentul Petrescu – un ardelean cu simţul deosebit al datoriei, care trecuse Carpaţii ca să se înroleze voluntar în armata patriei-mamă – se îndurase şi îi oferise un bilet de voie pentru patru zile.

Soldatul Dinu Zgăvârdei îi mărturisise la începutul cunoştinţei lor – pe când mărşăluiau, escortaţi de bulgari, către lagărul de la Hascovo – că locuia în cartierul Brăiliţa. Îndată ce ieşi pe poarta regimentului, caporalul Columban întrebă câţiva trecători în ce parte a Brăilei este cartierul şi în cât timp se ajunge acolo. Fiecare trecător avea unitatea lui de măsură proprie pentru timp şi cunoştinţe nu tocmai clare despre alcătuirea oraşului când era vorba despre mahalale. Pe jumătate lămurit, caporalul Columban se îndreptă spre nordul localităţii, înscriindu-se în artera de ieşire către Galaţi. După un timp, pavajul de piatră dispăru şi locul lui îl luă lutul bătătorit de căruţe şi oameni. Pe margini, uliţele aveau câte un şanţ în lungul lor pentru colectarea apelor de ploaie. Acum însă şanţurile erau pline de lături şi dejecţii, care bălteau. Aşa că miroseau ca nişte latrine pline şi nevidanjate, de îţi tăiau respiraţia.

Cum era înalt şi îmbrăcat în uniformă militară, atrăgea atenţia trecătorilor – mai ales a copiilor şi a locatarilor care îşi făceau de lucru prin curţi. Foarte puţine garduri din scândură, majoritatea erau din nuiele şi stuf. Peisaj cu care caporalul Columban era familiarizat. Nici cartierele sărace ale Călăraşiului nu se prezentau altfel. Însă îi fu la fel de lesne să mai facă o constatare descurajantă: se înmulţiseră câinii.

Umblau în haite pe stradă sau lătrau din curţi trecătorii, hămesiţi de foame şi cu ochii roşii, inflamaţi, de parcă ar fi fost turbaţi. Cel mai bine era să nu le dea prea multă atenţie, ci să arate că nu îi este frică de ei, că nu se teme. Şi patrupedele nici măcar nu aveau ce să păzească, ce să apere, sărăcia era în floare. Doar case de pământ, pipernicite, unele aplecate, cu ferestre mici cu geamuri murdare, acoperişuri de stuf; altele însă doar simple bordeie.

Un ţigănuş de vreo cinci ani, nu mai mult, îl conduse ţanţoş până la casa Zgăvârdei, după ce în prealabil i se promisese un bănuţ. Ajunşi acolo, îl rugă pe puşti să cheme afară din casă pe cineva dintre cei vârstnici. A rămas surprins când puradelul s-a întors însoţit de o fetiţă – de cinci ani după statură, de şapte după figură, – desculţă şi îmbrăcată ca vai de ea, care prinse să se holbeze la el ca la un stâlp de telegraf.

„Părinţii tăi sunt acasă?“ o întrebase, dezamăgit că lucrurile decurgeau complet diferit faţă de ceea ce îşi imaginase iniţial.

„Tata e în oraş şi mama e în pat...“

„Spune-i să iasă puţin afară să vorbesc cu ea ceva important!“, o rugase.

„E bolnavă rău... nu poate să se ridice din pat...“ îl lămurise fetiţa.

Nu mai rămânea decât să se ducă el la femeia bolnavă ce zăcea în pat. Şi până la urmă s-ar fi dus, în ciuda lătratului bezmetic al câinelui năpârlit din bătătură şi a mirosului de mizerie din odăi, dar vestea morţii fiului ei, Dinu, i-ar fi făcut mult rău, aşa că el – caporal al Armatei române – se lăsă pe vine, la înălţimea fetiţei.

„Atunci, voi vorbi cu tine! Dar promite-mi că ceea ce îţi voi spune eu acum o să-i transmiţi doar lui taică-tău! Da?“

„Promit!“

„Am fost camarad cu fratele tău, Dinu...“

„Camarad!?“

„Tovarăş, prieten al fratelui tău! Am căzut amândoi prizonieri la bulgari. Eu am scăpat, dar pe Dinu, soldaţii bulgari l-au împuşcat şi a murit!“

„A murit!?“ făcu ea, sincer uimită.

„Da. Aşa să-i spui lui taică-tău. Numai lui!“

„Şi n-o să-l mai vedem niciodată!?“ întrebă fetiţa, punându-l în mare încurcătură cu naivitatea ei.

Dar el izbuti să-şi revină repede şi să intre în jocul ei:

„Eu ştiu!? Dumnezeu e mare. S-ar putea ca Dunărea să-l aducă pe fratele tău aici!“

Apoi se îndreptă de mijloc şi făcuse calea întoarsă la cazarmă. Pe de o parte se simţea uşurat că-şi făcuse datoria de suflet, de camarad, pe de altă parte, era jumătate nemulţumit că nu reuşise să se vadă, să comunice direct măcar cu unul dintre părinţii Zgăvârdei spre a-i adresa mulţumiri că Dinu îl ajutase să supravieţuiască. Asta a fost tot.

Acum este momentul să se desprindă de acea întâlnire ratată şi să revină la realitatea prezentului. Ostaşii din jurul lui au început să se pregătească, să-şi reia poziţiile de tragere lângă parapeţii de pământ, chiar dacă inamicul este încă mut, nu se mişcă, parcă n-ar exista. Iată, se apropie ardeleanul Corneliu Petrescu. Mărunt, blond, cu mustaţă subţire de motan. Sublocotenent proaspăt, întâia oară concentrat. Dar un adevărat titirez.

„Ce-i cu tine, soldat, te-ai pierdut!?“, îl smotoci el unu-doi pe caporalul Columban.

„Dom’ lent, mai e nevoie şi să visăm. Să ne amintim de părinţi, de fraţi, de surori!“, zise caporalul într-un târziu.

„Ce meserie ai în civilie, soldat?“

„Îl ajut pe tata în afaceri... Dar am vrut să mă fac avocat!“

„Dacă scăpăm vii de aici, apucă-te de scris! Cei care ştiu să viseze frumos pot ajunge scriitori...“ Apoi, schimbând tonul patetic de până atunci, sublocotenentul Corneliu Petrescu – în civilie, avocat – ordonă sec: „Adunarea la mine!“

Soldaţii se iviră imediat tropăind prin noroiul lipicios de pe fundul tranşeei, care le sugea energia picioarelor. E încă după-amiază. Un soare răscolitor de primăvară. Dacă vremea o să ţină tot aşa, băltoacele vor seca şi pământul se

va mai usca. Va da colţul ierbii. Deja ostaşii s-au aliniat. Nu au ţinuta cea mai potrivită. Dar nu mai mişcă nimeni. În spatele faţadei lor milităroase se ascunde o decepţie izvorâtă din dezgust şi istovire. De nouă luni de zile s-au tot retras din calea nemţilor – şi asta nu putea să nu aibă efecte asupra moralului lor. Câte unul mai răbufnea uneori: „Dom' lent, când o veni vremea să-i alergăm şi noi pe nemţi!?"

În clipele următoare, un aeroplan ca un bondar enervant se auzi deasupra zonei, atrăgând atenţia tuturor. Nu putea fi decât german, armata română nu era dotată cu astfel de avioane. După ce se roti deasupra poziţiilor româneşti fără să tragă sau să lanseze bombe, soldaţii îl scăpară din priviri.

„Atenţie la mine! La noapte avem bal! Batalionul nostru va ataca poziţiile inamice de pe direcţia clopotniţei din deal. Înţeles? Vom porni la ora 24.00! Începeţi pregătirile! Apoi odihniţi-vă cât puteţi! O să fie greu! Dar ne-am dorit cu toţi să-i dăm pe nemţi peste cap!" Un ostaş scoase un chiot de bucurie. Câţiva se uitară la el ca la un nebun. Dar toţi erau cu o ureche şi spre avion. Îndată aveau să fie şi cu privirile, fiindcă dinspre plutonul vecin răsună o voce:

„Manifeste! Manifeste!"

Din avion se lansau nişte hârtii albe, care asemenea unor fulgi uriaşi cădeau lent după un balet neregulat. Nu era prima dată când germanii recurgeau la arma promisiunilor fără acoperire – împroprietărirea cu pământ a ostaşilor-ţărani, libertate în schimbul predării fără luptă etc. Prin această propagandă – uneori foloseau şi forme orale – sperau să înmoaie dârzenia ostaşilor români, făcându-i să arunce armele şi să se predea.

Caporalul Columban ceru permisiunea sublocotenentului Petrescu să se deplaseze şi să aducă un fluturaş. Superiorul încuviinţă, dar ceru să i se înmâneze lui peticul de hârtie. Cum ştia că lunetiştii germani nu-l vor lua drept ţintă, caporalul parcurse distanţa fără precauţii şi culese de pe jos două manifeste. Reveni şi se opri în faţa sublocotenentului,

care îi venea până la umăr. Petrescu preluă manifestele şi le studie. Erau identice. Scrise cu litere de tipar în româneşte. Nu difereau ca text de cele de-acum două săptămâni. Aceleaşi promisiuni gogonate în scopul de a-i demoraliza pe ostaşii români. Cum soldaţii stăteau cu ochii pe el, sublocotenentul Petrescu le explică rar şi pe limba lor, cum stătea chestia:

„Fritz nu vinde gogoşi, doar o prinde în plasă niscaiva fraieri... Zice că ne vor asigura libertatea dacă ne predăm... Păi atunci, vom fi prizonieri de război şi vom umple lagărele germane. Nu vom mai muri aşa cu puşca în mână, ci în detenţie, înfometaţi şi bolnavi... Caporalul Columban vă poate spune cum e viaţa în lagăr. Nu fiindcă i s-a urât de atâta bine a evadat de la bulgari! Întrebaţi-l!“ Se opri, fiindcă se apropia căpitanul Pârlea, şi strigă către ostaşi:

„Atenţiune! Drepţi!“

Soldaţii luară poziţia comandată destul de încet, fără acel nerv care îi făcea să semene cu nişte resorturi la vremea instrucţiei din poligoanele de antrenament.

„Pe loc repaus, trupă!“, ordonă căpitanul Pârlea, moale, dorind să şi-i apropie pe ostaşi.

După care îşi ridică privirea de pe mantăile lungi şi cam ponosite, căci nu fuseseră uşoare încercările iernii, către chipurile istovite mai mult din cauza retragerilor repetate decât a vieţii de front, şi se strădui să fie cât mai clar şi mai convingător:

„La noapte va trebui să-i dăm peste cap pe nemţi! Să-i înspăimântăm! Să vadă că suntem puternici când cuţitul ne ajunge la os! Altfel, îşi vor relua înaintarea, convinşi că suntem slabi. A sosit momentul să arătăm comănduirii noastre, regelui şi Ţării că acum nimic nu ne mai poate sta în cale, că Dumnezeu e cu noi! Că deşi am pierdut multe bătălii, putem câştiga acest război!“

Infanteriştii tăceau. Căutau în sine curaj pentru atacul de la miezul nopţii. Amurgul avea să se sfârşească curând şi să coboare noaptea. Iar întunericul să se confunde cu moartea.

Pentru o mobilizare extremă, căpitanul Pârlea lăsase la urmă, ca principal argument promisiunea făcută de Majestatea Sa cam acum o săptămână, când se dusese nu întâmplător să inspecteze Armata a 2-a, condusă de generalul Averescu. Pentru a ridica moralul soldaţilor, Ferdinand le făgăduise – într-o scurtă alocuţiune ţinută la Răcăciuni – reformă agrară şi vot universal. Formularea regelui fusese destul de generoasă şi de încărcată de patos: „...Pe lângă răsplata cea mare a izbândei, care va asigura fiecăruia recunoştinţa neamului nostru întreg, veţi câştiga totodată dreptul de a stăpâni într-o măsură mai largă pământul pe care v-aţi luptat. Eu, regele vostru, voi fi întâiul a vă da pilda. Vi se va da şi o largă participare la treburile politice".

Căpitanului i se păru mai eficient să rezume acest discurs regal într-o singură frază coerentă şi exemplară.

„Ostaşi, regele a promis săptămâna trecută, în faţa celor din Armata a 2-a, că la sfârşitul războiului, veţi primi pământ şi drept la vot!"

Un soldat mai îndrăzneţ mormăi ceva şi fu remarcat de căpitan.

„Zi tare, ostaş, să auzim cu toţii!"

Îl chema Gelu Duminică pe cel care mişcase în front, îmboldit de o nelinişte existenţială. Un pifan mărunt, măsliniu la faţă şi cu limba ascuţită. Omul îşi regăsi iute curajul şi repetă ce spusese anterior:

„Dom' căpitan! Dom' căpitan, dar cei care vor muri, ce vor primi?"

O întrebare stupidă la prima vedere, apreciară unii dintre camarazii lui. Pentru cei doi ofiţeri însă, o încercare de a pune ordine în frica de moarte.

„Familiile lor vor fi cele împroprietărite... E clar, ostaş?"

„Clar, dom' căpitan!" strigă Gelu Duminică, fericit că oricum primea pământ.

Apoi căpitanul Pârlea, cu un aer şi mai familiar, dădu nişte sfaturi înţelepte celor alături de care va porni la atac la miezul nopţii:

„Ostaşi, pregătiţi-vă de atac! Verificaţi-vă armamentul din dotare, muniţia... De altfel, o să primiţi muniţie suplimentară pentru balul de la noapte! (Încercă el să glumească spre a se arăta stăpân pe sine). Apoi încercaţi şi să vă odihniţi puţin, să scrieţi celor dragi, să fumaţi câte o ţigară. Că o viaţă are omul şi nu trebuie s-o dea pe un glonţ!“

Toată lumea tace, mai puţin unul, poreclit Lunganul.

„Dom căpitan, pot să întreb ceva?“

„Da, caporal!“

„Luăm prizonieri!?“

„Nu, caporal! Asta e luptă de noapte...“

Ăsta e măcel! se gândi caporalul Columban.

Când să plece, căpitanul Pârlea descoperi manifestele din mâna sublocotenentului Petrescu, nişte hârtii de o albeaţă nefirească. Era cazul să mai decidă ceva. Ceva în legătură cu ele.

„Şi mai dă-i în aia a mă-sii pe germani cu minciunile lor cu tot, Petrescule! Până la libertatea pe care ne-o promit ei, Curtea Marţială ne poate trimite în ştreang!“

Şi îi smulse manifestele din mână. Însă când să se îndepărteze, tălpile cizmelor se desprinseră greu din pământul cleios. Noroiul era un lipici al naibii de bun. La noapte, vor trebui să lupte nu numai cu nemţii şi cu întunericul, ci şi cu mâzga. Căpitanului nu-i plăcea sublocotenentul Petrescu. Explicaţia era simplă. Ca orice profesionist, avea un dispreţ puternic pentru voluntari. Îi considera amatori, aventurieri, zale slabe în lanţul armatei. Dar sfrijitul Corneliu Petrescu merita respectat măcar pentru că se afla aici, după ce fugise din Ardeal ca să-şi apere patria-mamă, România veche. Părinţii lui rămăseseră la Cluj. De altfel, nu le mărturisise că odată ajuns la Bucureşti o să se înroleze, ci că va practica avocatura. Spera, în adâncul inimii, ca serviciile de informaţii imperiale să nu afle, fiindcă părinţii

lui ar fi avut de suferit. Luptase din prima zi pe front, deja se adunaseră şapte luni, conştient că locul oricărui român apt de armată este doar aici. După ce regimentul de infanterie din capitală de care aparţinea suferise pierderi grele în luptele de pe Valea Jiului, el fusese redistribuit în cadrul Armatei 1 condusă de generalul Constantin Prezan. Şi nu întâmplător, propaganda germană – scrisă dar şi orală – se concentrase pe Armata 1. Călită în luptele de hărţuială din timpul retragerii, dar repusă şi sub o comandă nouă, armata nu mai putea fi urnită de pe poziţiile ei, ba din când în când unele subunităţi atacau cu bune rezultate, urmând planurile de operaţii bine structurate ale maiorului Ion Antonescu.

„Numai de n-ar ploua din nou!“, îşi spuse sublocotenentul Petrescu, privind norii ce se adunaseră deasupra. Noaptea asta va fi una specială pentru el. Nu mai atacase niciodată pe întuneric. Unii dintre soldaţi îşi continuau pregătirile cu o meticulozitate pedantă, de parcă urmau să se ducă la o întâlnire importantă cu o femeie. Nu lăsau să le scape niciun detaliu. Cu un chiştoc gălbui în colţul gurii, soldatul Gelu Duminică lustruia cu atenţie baioneta, dar era un gest mecanic fiindcă vizibilitatea scăzuse, se pogora uşor întunericul. Vreo câţiva ostaşi moţăiau. Cum pot, Doamne, să doarmă, când nu mai e mult şi vom ataca!? se întrebă Petrescu, neliniştit. Îşi ridică chipiul şi-şi trecu mâna peste părul scurt. Ce s-o petrece oare în sufletul lor? În mod sigur, unii dintre soldaţi vor muri în timpul atacului seceraţi de gloanţele inamicului. Dacă cineva de sus, din cer, i-ar spune care dintre ei, el i-ar avertiza pe aceştia să nu se lase dominaţi de fatalisme, să tragă decisiv, să se adapteze la teren etc. Dar cu moartea nu te poţi tocmi. Vor trăi cei care au noroc. Viaţa înseamnă în primul rând noroc. Încă de la naştere, mai bine zis, încă din pântec, din placentă, trebuie să ai noroc, altfel te poţi alege cu capul strivit de forceps.

Sublocotenentul Petrescu se opri în dreptul caporalului Columban. Uite unul care a avut noroc! A reuşit să scape nevătămat dintr-un lagăr bulgăresc de prizonieri! se gândi el,

vag satisfăcut că teoria norocului dobândise o exemplificare fericită.

„Caporal, ţi-ai luat muniţia?“ Se referea la cele cincizeci de cartuşe de război stabilite prin ordinul de luptă.

„Da, dom’ lent!“ răspunse Columban.

„Ai mai luptat noaptea?“

Caporalul, mirat şi decolorat:

„N-am mai luptat... Dar sunt obişnuit cu întunericul. După ce am evadat de la Hascovo, am străbătut toată Bulgaria noaptea. Deci, un teritoriu străin. Aici, însă, pe pământul tău, poţi merge şi cu ochii închişi...“

Finalul fusese cam patetic, şi Petrescu se gândi că acest caporal cam brava.

Mai puţin de două ceasuri până la miezul nopţii. Cerul, acoperit de nori; întunericul, de pivniţă.

„Domnule caporal, atunci mă bazez pe dumneata în noaptea asta!“ zise sublocotenentul Petrescu, etalând o politeţe de avocat, neobişnuită pe front, unde limbajul militar este riguros şi decriptat.

„Dom’ lent, contaţi pe mine!“

„După nume, pari ardelean de-al meu! Din ce loc eşti de fel?“ reveni sublocotenentul.

„Din Ialomiţa, Călăraşi!“

„La noi, în Ardeal, numele Columban este destul de des întâlnit. Dar mai este ceva, multe nume se termină în «an»...“

„Tot români se cheamă că suntem!“, reflectă caporalul Columban.

„Dumnezeu să ne ajute!“ zise sublocotenentul şi se închină scurt. Se închină şi caporalul.

În ciuda aparenţelor întreţinute de activităţile pregătitoare, în mintea ostaşilor neliniştea scormonea adânc. Fiecare încerca să se gândească cum va fi. Vor fi luaţi nemţii prin surprindere? Se vor speria şi părăsi poziţia? Că dacă nu... Glonţ sau baionetă? O să poată îndura fizic rana care îi va sfâşia trupul? Şi printre atâtea ipoteze spăimoase, din când în

când, din adâncurile minţii ieşeau la suprafaţă icoanele celor dragi.

Cu câteva minute înainte de ora stabilită pentru atac, sublocotenentul Petrescu adună plutonul şi le vorbi ostaşilor, lansând o avalanşă de îndemnuri menite să-i învioreze. Să-i îmbărbăteze. Când termină, îşi îndesă chipiul pe cap – de parcă asta l-ar fi putut feri de necazuri –, apoi ridică revolverul deasupra capului. Purta mănuşi din piele de culoarea tutunului, deşi nu era frig. Din superstiţie. Credea că îi poartă noroc. Imediat, ostaşii îl auziră răcnind:

„După mine! Înainte-e-e!“

Şi îl văzură cum o ia la fugă prin acea fâşie a nimănui cunoscută din zilele anterioare. Caporalul se forţă serios să-l ajungă din urmă. Vălătuci de ceaţă ca nişte stafii dădeau beznei o consistenţă parşivă, duşmănoasă. Inamicul încă nu prinsese de veste. Încă nu trăgea.

„Războiul orbilor!“ se gândi caporalul.

În clipa următoare răsună o împuşcătură. De prea aproape ca el să nu se gândească la un accident. Vreun camarad se împiedicase de ceva şi, de frică, apăsase pe trăgaci. Suficient ca imediat inamicul să riposteze din ce în ce mai puternic. Gloanţele veneau ca din bezna unui beci. Fâsâind. Plesnind. Biciuind aerul.

Din nefericire, premoniţia sublocotenentului funcţionă: căzu secerat printre primii. Caporalul Columban preluă comanda plutonului. Însă nu pentru multă vreme. Aceleaşi gloanţe trase de inamic la întâmplare, orbeşte, îl nimeriră şi pe el. Unul în picior, altul în cap. Ultimul îl făcu să-şi piardă cunoştinţa. Se prăbuşi în noroi.

II
PANTAHUZA

Speranţele se legau de o obsesie: salvarea nu putea veni decât de la o scrisoare. De aceea, pe durata celor şapte luni de când se afla în lagărul de prizonieri de la Hascovo, sublocotenentul Alexandru Filipescu scrisese în jur de 65 de scrisori adresate părinţilor lui din România. Nu primise însă niciun răspuns. Nici tovarăşii lui de suferinţă din tabără nu fuseseră mai norocoşi. Ceea ce te făcea să te gândeşti că autorităţile militare bulgăreşti distrugeau sistematic corespondenţa prizonierilor români. Din cinism şi din făţărnicie, ele continuau însă să-i încurajeze pe deţinuţi să scrie, punându-le la dispoziţie ustensilele necesare. În ciuda acestei concluzii, sublocotenentul Filipescu a continuat să scrie cu o perseverenţă aproape mistică.

În aceeaşi perioadă de detenţie, Filipescu a mai buchisit şi două bilete, adresate tot familiei sale. Pe acestea le-a încredinţat însă unor ostaşi ce plănuiseră să evadeze. Doi tineri de un curaj nebun, porecliţi Şarpe şi Lunganu. Spre norocul lor – implicit şi al lui – reuşiseră să fugă, devenind mesagerii lui. Pe lângă curaj, beneficiaseră şi de un plan bun, la care pusese şi el umărul provocând o bătaie spectaculoasă între doi deţinuţi pentru ca gardienii bulgari să se lase antrenaţi în dezordinea astfel creată şi vigilenţa lor să se reducă în domeniul pazei propriu-zise. Cei doi bătăuşi au fost atât de convingători – şi-au cărat pumni până s-au umplut de sânge reciproc – încât tovarăşii lor de lagăr, inclusiv ofiţerii, s-au strâns în jur ca la circ. Asistenţa era împărţită: se auzeau şi încurajări şi huiduieli. Indisciplina părea să se transforme în haos. În acele clipe favorabile, cei doi militari – Şarpe şi Lunganu – s-au strecurat în afara cordonului de pază. Şi cum norocul îi ajută pe cei îndrăzneţi, amândoi au izbutit să se facă nevăzuţi.

În nopţile următoare, sublocotenentul Filipescu a început să viseze urât. Nu era ceva neobişnuit în baracă. Aşa că nimeni nu i-a luat în seamă vorbele speriate din timpul coşmarurilor. Dacă e să-i dăm crezare lui Freud, chestia asta îşi avea rădăcinile în teama că cei doi fugari ar putea fi prinşi în lungul drum până la Dunăre şi la anchetă, aceştia să-şi trădeze complicii. Adică pe bătăuşi şi pe el, regizorul încăierării. În asemenea cazuri, regulamentul prevedea ca evadaţii şi complicii lor să fie împuşcaţi în faţa prizonierilor – în jur de 350 la Hascovo –, ca acestora să le piară curajul de a mai încerca.

Treptat, coşmarurile s-au rărit. Poate şi unde zilele aduceau doar muncă până la epuizare, nu şi veşti despre fugari. Semn că nu fuseseră găsiţi. Probabil le fusese de mare folos sfaturile primite de la el, sublocotenentul Filipescu –, extrem de tehnice şi utile, fiindcă o vreme făcuse serviciu la o unitate de vânători de munte.

Cea de a 70-a scrisoare, locotenentul Filipescu a scris-o din lagărul de la Sliven, unde a fost transferat împreună cu alţi ofiţeri. Un lagăr mai mare. Acolo, în afară de români se mai găseau prizonieri sârbi şi ruşi, în total vreo şase mii. Hascovo fusese pentru Filipescu o experienţă dură care îl măcinase. Aşa că îşi pusese unele speranţe în legătură cu acest nou lagăr. Nu se găsea într-o altă lume – tot în Bulgaria, tot în ţara inamică –, dar unele mici diferenţe faţă de Hascovo erau vizibile. Zilele se scurgeau, şi el descoperi că efectul lor pozitiv nu era suficient să stăvilească degradarea lui fizică şi psihică.

Chiar din prima zi aici, la Sliven, se împrieteni cu un ploieştean de-o bonomie rară, pe nume Delcea. Căpitanul Delcea fusese luat prizonier lângă Bucureşti, în timpul luptelor sfârşite încă înainte de a fi începute.

„Dom' căpitan Delcea, am scris mai bine de 70 de scrisori părinţilor şi degeaba... Niciun răspuns... Ce mă sfătuiţi!?"

„Să nu mai scrii!"

„Dom' căpitan, pentru mine scrierea lor este un exerciţiu de sănătate: îmi ocupă timpul şi mă fac să nu înnebunesc!"

„Cui spuneai că le-ai trimis!?"

„Părinţilor mei."

„Încearcă să schimbi destinatarul... Scrie-i iubitei!"

„N-o să ajute la nimic..."

„Atunci, caută un destinatar care se bucură de respectul germanilor!", reveni căpitanul Delcea cu mai mult aplomb.

„Stând aici, în tabără, este greu să ştiu..."

„N-ai în familie pe cineva care face politică conservatoare şi e prin preajma domnilor Carp şi Maiorescu? Atunci ai avea o şansă, mică... dar şansă!"

„Familia mea se înrudeşte de departe cu Marghiloman..."

„Iată o variantă şi mai de succes! Scrie-i domnului Alexandru Marghiloman! Este şef de partid! Dar este şi preşedintele Crucii Roşii!", se entuziasmă căpitanul Delcea.

„Ăştia de la cenzura lagărului n-au auzit de domnul Marghiloman..."

„Ocoleşte cenzura, încearcă să-ţi expediezi scrisoarea prin intermediul paznicilor... Poate eşti mai norocos... Poate reuşeşti să dai de unul mai omenos...", îl sfătui căpitanul, deşi nu prea era convins de teoria lui.

Până la faza selectării paznicilor pe criterii umaniste, Filipescu concepu o scrisoare pentru domnul Marghiloman, în termeni reci, protocolari fiindcă nu era sigur că gradul lor îndepărtat de rubedenie putea dobândi relevanţă pentru destinatar. Spre deosebire de cele precedente, adresate părinţilor, de data asta sublocotenentul abordă o manieră realistă şi un stil echilibrat – lipsit de accente patetice – care să ilustreze faptul că prizonierii de război de aici, din lagăr, erau condamnaţi la o moarte lentă. Iată conţinutul epistolei:

„Stimate Domnule Marghiloman,

Este prima scrisoare pe care v-o trimit şi a 71-a pe care o scriu pentru România de când sunt prizonier şi totuşi mă

îndoiesc că voi primi un răspuns, fiindcă sunt sigur că nu va pătrunde în țară, cum n-au pătruns nici cele de până acum. Nouă, prizonierilor români din Bulgaria, ni s-a suprimat dreptul de a comunica cu ai noştri. Oficial, ai dreptul de a comunica cu ai tăi şi să expediezi câte şase scrisori pe lună, dar niciuna nu ajunge la destinaţie. Şi nici la noi nu pătrunde din ţară nicio veste, niciun rând. Iată de ce va trebui să mă consider cel mai norocos dintre oameni, dacă soldatul bulgar căruia îi încredinţez scrisoarea o să reuşească, nu pentru a mă servi, ci pentru dorinţa unui bacşiş. Va ajunge astfel la dumneata un glas din mormântul în care sunt închise 60 000 de vieţi de atâta vreme, sau mai exact au fost închise, căci mai bine de jumătate din prizonierii români din Bulgaria s-au prăpădit şi mulţi alţii vor pieri până la sfârşitul acestei nebunii sângeroase. Puţini sunt cei care pot să reziste la o foame perpetuă în intemperiile cele mai capricioase, terorizaţi zi de zi. E destul să vă expun prin câteva cuvinte tratamentul la care suntem expuşi noi, ofiţerii, ca să vă daţi seama cât de ticăloasă e viaţa celorlalţi.

Cei 700 de ofiţeri români prizonieri în Bulgaria suntem ţinuţi în trei lagăre: 250 (toţi de la Turtucaia) în lagărul de la Kirdjali, 350 (majoritatea tot de la Turtucaia) în lagărul de la Hascovo, iar ceilalţi 150 (prinşi între Dunăre şi Bucureşti) în lagărul de la Sliven. Un lagăr e o puşcărie. Cel de la Sliven, unde sunt de la 25 martie 1917, cuprinde în afară de ofiţeri menţionaţi mai sus şi 50 de plutonieri români, apoi 2 000 de soldaţi români, sârbi şi ruşi care fac aici numai un stagiu de câteva zile (căci sunt trimişi de la o muncă la alta) şi vreo 4 000 de civili sârbi: bătrâni, femei şi copii. Tot acest furnicar omenesc e îngrămădit pe 3-4 pogoane de teren, înconjurat de santinele la câţiva paşi una de alta. Noi, ofiţerii şi plutonierii, locuim 200 într-o baracă de lemn. Dormim pe saltele de paie aşezate direct pe pământ.

La Hascovo, unde am fost până la 25 martie, nu aveam nici aceste saltele şi dormeam direct pe podeaua goală, fără foc şi aveam numai hainele de vară cu care am fost prinşi.

Drept hrană, ni se dă pâine de mălai de 500 grame şi un fel de boabe de grâu fierte. Săptămâni întregi am primit drept raţie numai o jumătate de pâine fără alt adaos. În şapte luni, nu am primit nici haine, nici rufe, nici ghete. Toţi umblăm în zdrenţe mai ceva ca nişte cerşetori. Încălţămintea obişnuită în lagăr: aşa-zişii târlici şi sandalele de lemn. Din soldă, primim în mână doar 30 de leva lunar; restul de 40 de leva ni se reţine pentru hrana menţionată anterior. Baie nu am făcut deloc în timpul captivităţii mele şi neavând rufe ca să ne schimbăm am fost invadaţi de păduchi, cu care, luptăm zilnic dar fără succes. Aici, la Sliven, cel puţin avem apă. La Hascovo lipsea, aşa că umblam săptămâni întregi nespălaţi. Ziare, nu avem voie să citim. În contact cu altă lume decât a lagărului, nu avem voie să fim niciodată. Ofiţerii prinşi la Turtucaia au fost duşi în Munţii Rodopi, puşi să sfarme pietre şi să care bolovani pentru şosele. Şi, ca înjosirea să fie completă, am fost bătuţi oficial cu ciomagul, în pieţele publice. Soldaţii sunt supuşi la un regim de exterminare, istoviţi de muncă la tranşee, în mine şi la şosele, nehrăniţi cu săptămânile, lăsaţi să degere iarna, apoi duşi în lagăre pentru a se întrema.

Degeraţii de astă iarnă, flămânzi, murdari şi goi, se întind la soare şi mor. Există un popă sârb care îi prohodeşte. Uneori, prohodeşte câte un convoi de morţi şi vii la un loc, fiindcă e convins că şi celor vii le va veni curând timpul să moară.

V-am scris aceste rânduri pentru a vă face o icoană a traiului prizonierilor români din Bulgaria. Iertaţi-mă dacă scrisoarea mea e incoerentă: a fost scrisă la marginea unui şanţ, pe genunchi, căci nu mai avem voie să avem scaune şi mese; dacă le văd, le confiscă.

Sublocotenent Alex. Filipescu, reg. 45 Infanterie
Sliven, Bulgaria[1]"

[1] Vezi arhiva Alexandru Marghiloman

La sugestia căpitanului Delcea – demnă de toată atenţia –, Filipescu n-a mai expediat scrisoarea prin cancelaria lagărului. A preferat să apeleze la paznicii sensibili la bacşiş. În acest scop, a început o campanie discretă de strângere de referinţe despre gardienii bulgari ce alcătuiau cordonul de pază. De regulă, ostaşi aflaţi la refacere, după ce fuseseră răniţi pe front, ori dintre cei bătrâni, în jur de 55 de ani, concentraţi pentru activităţi în spatele frontului. Destul de mulţi, aşa că avea de unde să aleagă. Unii dintre ei făceau negoţ cu prizonierii, mai ales cu ţigări pe care le vindeau la suprapreţ. Aşa că prima scrisoare adresată domnului Alexandru Marghiloman o înmână unuia dintre ei împreună cu 5 leva pentru a fi expediată într-un fel în România.

Conştient că şansa să izbutească din prima încercare era redusă, sublocotenentul Filipescu continuă să trimită depeşe domnului Marghiloman în speranţa că măcar una dintre ele va ajunge la destinatar, fără să schimbe în linii mari conţinutul. Prima frază era obligat să o modifice fiindcă în ea făcea referinţă la numărul de scrisori expediate până la acel moment. Evident, apela de fiecare dată la alt gardian. Şi mai avea o grijă: să se roage scurt la Cel-de-Sus:

„Dă, Doamne, să ajungă la destinatar!“

Nu era ceea ce se chemă un creştin practicant. Relaţia lui cu Dumnezeu se reducea, de obicei, la asemenea invocaţii accidentale. Înainte de război, numai cu ocazia marilor sărbători religioase, practicase rugăciunea în spaţii liturgice. Aici, în lagăr, nu existau icoane şi nici nu se amenajase un spaţiu de rugăciune. În schimb, prezenţa unui bătrân popă sârb îi făcea să se simtă cu un pas mai aproape de Dumnezeu, ştiind că avea cine să le dea ultima împărtăşanie şi apoi să le cânte prohodul. Dacă ar fi ştiut limba sârbă, sublocotenentul ar fi putut purta cu preotul un dialog de apropierea religioasă.

Ascultându-l uneori cum prohodea pe cei morţi – indiferent că erau ruşi, sârbi ori români –, sublocotenentul Filipescu îşi aminti iluminat că Iisus spusese că nu doar

pâinea ne poate hrăni, ci şi cuvintele de la Domnul. Începu să-şi umple timpul cu tot mai multe rugăciuni. Însă nimic nu-l mai ajuta – continuă să slăbească, să tuşească şi să se simtă sleit. Arăta ca o scândură, nu avea mai mult de 35 kg, nici vorbă să mai muncească. Mâinile îi tremurau pe coada lopeţii şi trupul i se-ndoia ca trestia când, încărcată cu material, trebuia să o ridice. Vederea i se împâclise. Constată disperat că nu mai poate să ţină în mână creionul. Uneori, îl mai urmărea câte o amintire, pe care nu reuşea să o plaseze în timp. Ajunsese la acea fază a mizeriei când mintea nu mai este tot timpul împreună cu trupul pentru că se simte prea rău în el. Aproape numai sufletul vorbeşte. Iar sufletul ce răspundere poate avea?

*

Abia întors de la colonelul Hentsch, Wyzanti se grăbi să-i dezvăluie vestea:

„A sosit o scrisoare din Bulgaria!“

Alexandru Marghiloman avu un surâs nedumerit. Cine să-i scrie din Bulgaria!?

Răsuci plicul şi citi numele expeditorului: Alexandru Filipescu! Numele i se părea cunoscut. Cu nişte luni în urmă, avocatul Jorj Iordache îi adusese un prim mesaj de la acest tânăr sublocotenent, care căzuse prizonier şi se afla într-un lagăr din Bulgaria. Se simţi stăpânit de o senzaţie de echivoc – nu reuşise să afle ce relaţie de rubedenie era între ei, ba mai mult, nici să înţeleagă de ce tânărul nu solicita nimic personal.

Desfăcu depeşa şi o citi. La început, condus de o simplă curiozitate, precum un amator de tablouri. Numai că tabloul făcut de sublocotenentul Filipescu lagărului bulgăresc era unul înfăţişând iadul pe pământ. Iadul din spatele războiului. Un ţarc de baionete condamnând prizonierii la moarte sigură prin înfometare, muncă epuizantă, lipsă condiţii igienico-sanitare etc. Noutatea era acum, în acest al doilea mesaj, că moartea nu mai avea răbdare.

Marghiloman aşează scrisoarea pe masă. Şi continuă să privească hârtia albă, uşor şifonată de mâinile străine dar binevoitoare prin care trecuse până să ajungă aici.

Wyzanti stă în scaunul lui şi tace. Nu ştie cuprinsul depeşei. Însă ghiceşte din privirile şefului său că nu e purtătoare de veşti bune, dar şi că trebuie să i se dea curs grabnic.

„Cred că nu putem discuta despre sublocotenentul Filipescu decât dacă citeşti şi dumneata scrisoarea...“ Şi Marghiloman împinse plicul spre el cu un gest hotărât.

Ca să-l preia, Wyzanti se ridică de pe scaun şi se aplecă deasupra biroului masiv din lemn de mahon. Apoi se concentră asupra cuprinsului. Părea scrisă de un jurnalist sau de un martor ocular, nu de un ins implicat total în viaţa de lagăr. Puţine referinţe despre starea lui de sănătate, dar nici nu era nevoie să fi făcut vreuna, atâta vreme cât se considera „un glas din mormântul“ reprezentat de lagărele bulgăreşti, indiferent cum se numeau ele (Kirdjali, Hascovo, Sliven etc.). Deşi făcea cunoscute grozăviile din incinta lor, acest ofiţer nu cerea nicio favoare pentru el! De parcă s-ar fi găsit sub apăsarea unor forţe malefice şi nicio întâmplare nu-l mai putea salva.

Marghiloman îşi măsură secretarul din cap până în picioare, încercând să-i ghicească părerea. Tăcerea creştea ca o presiune în urechi. Şi inspiră adânc, mai adânc decât până atunci.

„Ei, ce zici, Wyzanti?“

„Cred că scrisoarea aceasta va trebui dactilografiată şi remisă germanilor ca din partea Crucii Roşii!“

„Ar trebui să ştii că şi pe teritoriile Germaniei şi Austro-Ungariei sunt lagăre. Am semnale şi de acolo, de la Stralsund de exemplu, la fel de proaste...“

„Atunci, problema e complexă şi spinoasă. Complicată într-un fel de faptul că, pe timpul neutralităţii, în România a funcţionat un lagăr, în Ialomiţa, unde au fost închişi spioni şi persoane suspectate de spionaj pentru Germania şi

Austro-Ungaria, majoritatea de naţionalitate germană, austriacă, maghiară. Ba au fost şi voci de un şovinism extrem. Mă refer la domnul Eugen Lovinescu, care a deplâns faptul că românii n-au lagăre de concentrare pentru femei din «rasa blestemată a duşmanilor noştri». Ca atare, reacţia germanilor nu va fi una pozitivă dacă veţi generaliza problema condiţiilor de viaţă din lagărele pentru prizonierii de război...“, adăugă Wyzanti îngândurat.

În acel moment niciunul dintre cei doi bărbaţi nu avea o imagine exactă a numărului de spioni şi de persoane suspectate de spionaj. Tablourile (listele) cu aceştia, aflate doar în posesia Direcţiei Poliţiei şi Siguranţei Generale, oricât ni s-ar părea de curios nouă, trăitorilor de azi, obişnuiţi cu cifre cu multe zerouri, atunci nu depăşeau 800 de persoane pentru Bucureşti.

„Mă surprinde domnul Lovinescu! De unde au această informaţie?“ întrebă Marghiloman, cu o nedumerire vie.

Wyzanti replică prompt.

„În septembrie, anul trecut, domnul Lovinescu a publicat nişte note despre duşmanul dinăuntru într-o revistă. Dacă notele nu m-ar fi indignat, nu le-aş fi reţinut! Mi s-a părut de-a dreptul ciudată pasiunea dânsului pentru spionaj...“

„De neacceptat la un om aşa de cult! Dar perioada de neutralitate, în fapt, de aşteptare a războiului, a scos la iveală zgura din unii oameni...“

„Sau lumina din alţii!“, se hazardă Wyzanti.

Marghiloman surâse blând pe gânduri. Îl trezi secretarul său care avea în plasa pragmatismului un fapt precis:

„Vreau să revin la scrisoarea sublocotenentului Filipescu. Cred că m-am pripit la început. Nemţii ar sări în sus, fiindcă s-ar simţi cu musca pe căciulă! Mai eficient ar fi să le solicitaţi doar transferarea lui de la Sliven din Bulgaria într-unul din lagărele lor de la noi: Focşani sau Râmnicu-Sărat!“

„Mi se pare o idee bună. În felul ăsta, nu pare că le forţez mâna, iar ei nu încalcă regulamentul eliberând un

prizonier de război fără un temei... Pe cine crezi că ar trebui să-l abordez în chestiunea transferului?"

„Pe feldmareşalul von Mackensen! A luptat în Bulgaria, la Turtucaia. Cei de la Cartierul General bulgar nu-l pot refuza!"

„Înclin să-ţi dau dreptate... Totul este să găsesc un pretext potrivit să mă văd cu von Mackensen", răspunse Marghiloman.

Şi discuţia despre sublocotenentul Filipescu se opri aici.

Ocazia de a se întâlni cu feldmareşalul se ivi mai repede decât sperase Marghiloman. Încă nu apucase să mişte un deget şi, peste două zile, colonelul Brociner îi transmise invitaţia şefului său de a face o plimbare împreună prin împrejurimile capitalei. Ocazia se ivise, trebuia să profite.

Primăvara îşi intrase în drepturi. Iarba şi florile scoseseră capul din pământ. Copacii înverziseră. Crengile se umpluseră de frunze de toate formele şi mărimile, de la cele de salcâm mici şi delicate până la cele de castan, mari şi distribuite ca degetele de la mână. Verdele devenise una din culorile principale ale peisajului urban şi culoarea de bază a peisajului de la periferie. Şi acest verde proaspăt, viu, optimist era într-o ofensivă generală, imposibil de oprit.

Şi de aici porni dialogul între von Mackensen şi Marghiloman.

„Primăvara aceasta va fi aliatul nostru, al germanilor...", declară ferm feldmareşalul.

Şi domnul Marghiloman nu comentă. Nimic mai străin de el ca meseria armelor. Se menţinu pe linia unor generalităţi:

„Vremea a jucat totdeauna un rol important în desfăşurarea războaielor. Napoleon a fost înfrânt de iarna rusească..."

Mulţumit că i se ridicase mingea la fileu, August von Makensen ţinu o adevărată prelegere despre războiul purtat de împăratul Napoleon împotriva Rusei. Insistă cu precădere asupra tacticilor şi strategiilor celor două armate implicate în conflict, despre calităţile de comandant ale lui Napoleon, ale

generalilor săi şi respectiv a generalilor ruşi. Însă la urmă, coborî cu picioarele pe pământ:

„Acum să revenim la războiul nostru... Bănuiesc că ştiţi despre preocupările domnului Carp de a pregăti un guvern... Evident se bazează pe faptul că la vară vom ocupa Iaşiul şi guvernul liberal va trebui înlocuit!“

„Mi-a ajuns la cunoştinţă. Dar un asemenea guvern n-ar avea legitimitate decât dacă ar fi propus de Partidul Conservator, din care domnul Carp s-a retras de ceva vreme...“

„Deci, ar intra în atribuţiile dumneavoastră!?“

Marghiloman, neşovăitor:

„Chiar aşa!“

Cele două automobile care alcătuiau micul convoi militar german tocmai se apropiau de mănăstirea Plumbuita. Lui Marghiloman i se păru momentul potrivit să solicite transferul sublocotenentului Filipescu.

Feldmareşalul îl ascultă liniştit. După câteva clipe de gândire, cu ochii pe crucile de pe turlele bisericii, ţinu să sublinieze:

„O fac pentru dumneavoastră! Sunt sigur că excepţia nu va deveni regulă fiindcă aveţi simţul măsurii... La fel de sigur sunt că şi colaborarea noastră nu se va opri aici!“

O formulă care îi crea obligaţii viitoare greu de estimat în acele momente. Şi Marghiloman se simţi umilit, strivit de o forţă care izvora chiar din neputinţa lui.

Nu a mai fost nevoie să-i amintească feldmareşalului a doua oară de promisiune. Peste trei zile, Wyzanti îl informă sec:

„Deja un subofiţer german a plecat în Bulgaria!“

Şi Marghiloman îl simţi că fierbe de bucurie.

„Apropo, ai reuşit să afli ceva despre familia Filipescu?“ îşi aminti el de sarcina pe care i-o dăduse secretarului îndată după primul mesaj de la sublocotenentul căzut prizonier în mâinile bulgarilor.

„Se pare că familia lui e din Buzău...“, răspunse Wyzanti ca un detectiv amator.

„Asta e foarte important...“

„Când vom ajunge la Buzău, voi întreprinde cercetări la primărie...“

Marghiloman, înfrângându-şi un sentiment de oarece jenă, mărturisi fără echivoc:

„Cred că dacă mai trăia tata Iancu, am fi avut o explicaţie!“

„Vă gândiţi la ce mă gândesc ei eu!? La o posibilă aventură amoroasă?“

„Nu-i exclus ca tata să se fi încurcat cu doamna Filipescu, mama tânărului Alexandru. Nici la bătrâneţe, nu s-a potolit. Era un bărbat impulsiv. Întâi trăgea cu puşca şi pe urmă întreba al cui era animalul împuşcat (ce se nimerea el să fie: câine, oaie, cal, gâscă etc.).“ Apoi, înşiră, cu o bună dispoziţie surprinzătoare la un ins taciturn şi rezervat, o amintire din copilărie. În timpul unui mic dejun, la care i se oferise o cană de lapte fără caimac din belşug, tata Iancu pusese mâna pe arma de vânătoare şi împuşcase viţelul scăpat la mama lui, care supsese fruntea laptelui şi-l lăsase astfel fără caimac.

Afară de domnii Marghiloman şi Wyzanti, la sublocotenentul Alexandru Filipescu se mai gândea şi un al treilea bărbat: subofiţerul Florian Proll. Primise ordin să plece în Bulgaria. Dar în vreme de război, orice drum este mai lung şi orice ordin se aduce mai greu la îndeplinire. I se încredinţase misiunea să-l scoată pe sublocotenentul român din lagărul de la Sliven şi să-l escorteze până la cel de lângă Focşani.

După două săptămâni, când ajunse în acel lagăr bulgăresc, subofiţerul german avu o mare surpriză: sublocotenentul român Alexandru Filipescu murise cu trei zile în urmă, dar încă nu fusese îngropat. Devenise parte a unei grămezi de cadavre de militari români şi civili sârbi. Un popă ortodox tocmai îi prohodea pe toţi odată, fără expresivitate, mai mult mecanic.

Subofiţerul Florian Proll luă poziţia de drepţi şi îşi salută, în semn de onoare, omologul român decedat. Apoi făcu stânga-mprejur.

Însoţitorul lui, însuşi comandantul lagărului, un căpitan mustăcios şi cam bătrâior, îl privi pe neamţ cum se îndepărtează grăbit. Cum cadavrele mai vechi intraseră în putrefacţie şi puţeau, făcu şi el acelaşi lucru.

Frontul era la sute de kilometri distanţă, dar lumea se descompunea şi aici.

*

Ieşiţi dintr-o iarnă grea, înăsprită de ocupaţia germană, bucureştenii continuau să simtă deasupra capetelor o gheară nevăzută ce îi ameninţa cu sugrumarea. Încrederea dispăruse. Teama continua să crească. Poliţia secretă şi zvonurile răspândeau listele negre. Se urmărea în continuare pedepsirea adversarului. Rezistenţei din Moldova nu i se mai acorda mari şanse. Propaganda germană dădea ca sigură îngenuncherea ei până la sfârşitul verii.

Viaţa devenise mai grea şi pentru avocatul Jorj Iordache. În vremuri de război, oamenii nu-şi mai caută dreptatea cu ajutorul justiţiei, amânând cu bună ştiinţă asemenea acţiuni până după instaurarea păcii şi reintrarea în normalitate a instituţiilor statale. Prin urmare, nu-i mai erau solicitate serviciile, nu mai avea clienţi. Devenise mai irascibil – spre nemulţumirea concubinei şi nedumerea copiilor. Fără să se mai consulte cu cineva, Jorj hotărî să-şi încerce norocul în alt domeniu de activitate. În disperare de cauză, a închiriat o odaie unui ardelean pe nume Remus Lunceanu, de profesie ziarist. Destul de amabil noul locatar şi săritor la necaz. De la el a aflat Jorj că *Gazeta Bucureştilor* căuta jurnalişti. Domnul Lunceanu nu era interesat. Ziarul era subvenţionat de germani şi ar fi însemnat să se pună în slujba inamicului. Îl deranja şi poziţia unor bucureşteni care îi considerau pe ardeleni vinovaţi de dezastrul actual al României.

„Aşa o fi! Dar când ai o familie numeroasă, mai închizi un ochi. N-ai încotro...“, răspunse Jorj cu resemnare în glas.

„Eu zic să mai aştepţi!“, îl sfătui Remus Lunceanu. „Este pe cale să apară un nou ziar, zice-se independent...“

Până la urmă, împins de la spate de nevoie, Jorj Iordache nu ţinu seamă de sfatul ardeleanului şi se angajă – ce-i în mână nu-i minciună, zice un proverb – pe post de ziarist la hulitul jurnal. Acolo se trezi coleg de redacţie cu State Prodănescu, pe care îl cunoştea de la Călăraşi. În oraşele mici, oamenii se ştiu între ei ca nişte cai breji, mai ales când sunt persoane publice.

State Prodănescu i s-a părut schimbat. Îmbătrânise prematur şi devenise mai ironic. Pierduse energia aceea veselă şi atât de respectabilă din perioada călărăşeană. Îi mărturisi imediat, oarecum nedumerit:

„Una e să vorbeşti, să pledezi la bară, şi alta să scrii, să poleieşti ştirile...“, cu sinceritate, nu cu dispreţ, despre vocaţia de ziarist.

Jorj Iordache îi dădu dreptate mai târziu. Prilejul a venit după vreo câteva săptămâni, când redactorul-şef al gazetei i-a sugerat să-şi caute o altă slujbă fiindcă asta nu i se potrivea. Până la urmă însă, ziua s-a dovedit memorabilă prin ceea ce a adus după acel moment neplăcut al destituirii. Iată în ce fel. Pe când ieşea din redacţie, culmea culmilor, se izbi de State Prodănescu, care mergea citind un articol. Faptul că erau amândoi călărăşeni îi făcea să se simtă solidari în anumite gesturi.

„E spre binele tău!“, îl consolă State Prodănescu. Şi era un fel de exasperare a sentimentului de tovărăşie. „Fiindcă m-ai ajutat cu vreo patru ani în urmă să mă angajez la una dintre gazetele domnului Marghiloman, este rândul meu să te ajut! Întoarce-te la mentorul tău şi roagă-l să-ţi dea un bilet de recomandare către unul dintre geranţi! Te asigur că vei fi angajat la unul dintre ministere, căci au plecat mulţi funcţionari odată cu guvernul...“

Jorj Iordache îi mulţumi pentru sfat. Avea deja un nou proiect. Dar gestul peste poate de respectuos al avocatului îl făcu pe State Prodănescu să se simtă într-o situaţie nemeritată.

Ca să spunem adevărul, Jorj Iordache mai apelase de câteva ori la domnul Marghiloman şi-i venea greu să opună

rezistenţă acelor amintiri incomode. De aceea, când a pătruns în salon arăta ca o slugă vinovată. Aspectul se datora în parte şi ploii ce-l prinsese pe drum, udându-i hainele.

Alexandru Marghiloman îl privi netulburat, destul de lucid să-şi dea seama că petiţionarul din faţa lui atinsese limita neputinţelor.

„Ai ceva împotrivă dacă o să lucrezi la Interne?“

„Oriunde... numai să am un serviciu!“, răspunse Jorj ca unul căruia îi ajunsese cuţitul la os.

„Cu gerantul de acolo am o relaţie mai bună... Ne respectăm ca între boieri...“, motivă Marghiloman, deşi n-ar fi fost nevoie să se explice.

Apoi redactă biletul cu scrisul lui mărunt, cu litere lăbărţate dar egale. Pe faţa hârtiei scrise: Dlui Lupu Kostaki, gerant Ministerul de Interne.

Jorj Iordache preluă depeşa cu o nerăbdare fericită şi, dacă n-ar fi fost de faţă domnul Marghiloman, ar fi sărutat-o ca pe sfintele moaşte. Mulţumi repetat, ca pentru o minune, făcând-l pe binefăcătorul său să se simtă uşor stingherit. Apoi Jorj Iordache ieşi din odaie aproape în fugă şi o ţinu tot aşa şi afară din casă. Vorba vine fugise, luase o trăsură până acolo. Plătise 3 lei birjarului. Şi se trezise în faţa sediului importantului minister. Spre mulţumirea lui trecu uşor de portar şi de ceilalţi care îl opriseră pe drumul spre cabinetul gerantului. De fiecare dată, jucase rolul de sol al marelui om de stat şi bogătaş Al. Marghiloman – şi asta funcţionase ca o parolă pentru deschiderea uşilor. Până şi şeful de cabinet se ridicase de pe scaun la auzul acelui nume şi se dusese să-şi anunţe ministrul. Jorj Iordache fu primit imediat.

Spre a evita să se încurce în vorbe, înmână depeşa şi rămase în aşteptare. Gerantul Lupu Kostaki era un bărbat cu o înfăţişare impunătoare, plin de el de când ocupa această funcţie înaltă. Fiu de boieri moldoveni, venise la Bucureşti cu gânduri mari de parvenire. După ce citi biletul, privi câteva clipe semnătura lungă cu capătul adus în jos, destul de îngrijit caligrafiată. Aparţine lui Alexandru Marghiloman. Toată

lumea îl cunoaşte. Unii, de la cursele de cai. Alţii, din parlament. Alţii, de la primirile lui neîntrecute etc. Respectat şi de Casa Regală a României, şi de germani, şi de austrieci, şi de italieni, şi de francezi. Cum să-l refuzi într-o chestie atât de minoră?

„Domnule Iordache, sincer, de ce vreţi să vă angajaţi la Interne?“, întrebă Lupu Kostaki, în dulcele grai moldovenesc.

„N-am dorit să mă angajez la Interne în mod special, ci oriunde... A fost însă opţiunea domnului Marghiloman dictată, probabil, de buna relaţie ce o are cu dumneavoastră...“

„Îmi place că sunteţi atât de deschis... Pot să ştiu de când vă cunoaşteţi cu domnul Marghiloman?“

„De mulţi ani... cam de când am venit în Bucureşti şi i-am apărat, ca avocat, interesele în câteva probleme...“

„Şi de ce renunţaţi la avocatură ca să deveniţi un simplu funcţionar!?“

„Acum, în vremurile astea de război, nu mai am clienţi, nu mai am procese...“, răspunse Jorj Iordache, convins că interogatoriul la care era supus – nu fără un motiv – n-avea să se încheie prea curând.

„Vă înţeleg... Dar aş mai vrea să ştiu un lucru!“ zise ministrul Lupu Kostaki cu o amabilitate de unchi sfătos. Însă în clipa următoare telefonul sună şi el nu mai continuă. Ridică receptorul şi întrebă sec:

„Alo! Cine este!?“

Îndată şeful de cabinet pronunţă cu o intonaţie admirativă numele unei doamne, dar destul de încet şi Lupu Kostaki nu-l înţelese.

„Repetă, te rog, mai tare!“

Şeful de cabinet se conformă.

„Dă-mi repede legătura!“ îi cerul domnul Lupu Kostaki cu oarece tulburare în glas.

Brusc însă îşi aminti de musafir şi se grăbi să pună capăt conversaţiei întrerupte:

„Domnule Iordache, sunteţi angajat! Mergeţi în cabinet şi redactaţi o cerere de angajare!“

Apoi lipi strâns telefonul de ureche, concentrându-şi atenţia numai la aparat, de parcă altceva n-ar mai fi existat pe lume pentru el.

„Sărut mânuşiţele, îngeraş!“, zise căldicel, cu vocea lui baritonală.

Jorj Iordache încă nu ajunsese la uşă şi reţinu formula de întâmpinare, una care îţi permitea uşor să apreciezi că femeia de la capătul celălalt al firului era o apropiată a ministrului. Mai degrabă amantă decât soţie. Şi Jorj Iordache n-avu dificultăţi în a-şi imagina şi restul convorbirii dintre cei doi amorezi de vârsta a doua.

„Am nevoie de dumneata, Kostaki! Te rog să vii numaidecât!“, spuse doamna Martha Bibescu imperativ.

„Unde sunteţi!“

„Unde să fiu!? La spitalul meu!“

„Îmi va lua jumătate de oră să ajung acolo!, zise ministrul Lupu Kostaki, conştient că în drum spre prinţesă va trebui să facă două opriri: una pentru flori şi alta, la Capşa, pentru bomboane.

Nu era prima dată când se întâlneau acolo, la acel spital de răniţi din capitală, unde totul îi era Marthei Bibescu atât de familiar, încât repeta frecvent: „spitalul meu“, „asistentele mele“, „răniţii mei“. Şi Lupu Kostaki deducea din asta caracterul posesiv dar şi autoritar al seducătoarei şi ciudatei doamne. Lucru vizibil şi din faptul că se separase repede, fără să stea pe gânduri, de soţul ei, prinţul George Valentin Bibescu, fără să-i pese că gestul ei ar putea duce la o îndepărtare de scena mondenă. Fără îndoială că şi această întâlnire de azi avea un scop bine determinat, probabil tot cu caracter subversiv ca şi precedentele. Dar preliminariile ei vor fi, în linii mari, cam aceleaşi. După ce va aşeza florile în vază, prinţesa Martha va deschide cutia cu bomboane de la Capşa şi va extrage una din lăcaşul ei protector. Cu un gest vădit senzual va muşca din bomboana de ciocolată, apoi bucata rămasă avea să i-o vâre în gură cu o tandreţe de prinţesă orientală – făcuse la tinereţe un pelerinaj în India

împreună cu soţul ei –, care pe el îl tulbura cu osebire de fiecare dată. Traversau o perioadă prolifică în materie de revederi.

Când Lupu Kostaki se ivi în anticameră, Jorj Iordache se răsuci spre el, cu respectul ce se cuvenea să-l acorde unui înalt funcţionar al statului.

„Domnule Iordache, nu ascund că mi-ar fi plăcut să mai discutăm, dar treburi importante mă solicită în altă parte...“, zise Lupu Kostaki, ca un fel de scuză.

Apoi ieşi ca o furtună. Ardea de nerăbdare s-o revadă pe principesa Martha, o figură ciudată a Renaşterii, rătăcită la Bucureşti în timpuri mai târzii. Sau cum o caracterizase colonelul Hentsch, într-un moment de inspiraţie poetică: o „orhidee românească“.

Şi, câteva clipe, Jorj Iordache fu contrariat că acel bărbat matur, corpolent şi greoi era capabil de atâta efuziune tinerească.

*

Bucuria era atât de mare, încât Jorj Iordache nu-şi mai anunţă vizita, cum cerea protocolul. Şi, în drum spre propria-i casă se abătu pe la reşedinţa Marghiloman. Nu era doar un semn de bună creştere, ci şi de recunoştinţă nemăsurată faţă de mentorul său, care îl ajutase să-şi găsească o slujbă.

Din păcate, şeful clanului nu era acasă. Avea să afle imediat, de la secretarul Wyzanti, că domnul Marghiloman participa la un eveniment dureros pentru cultura şi politica românească: înmormântarea profesorului Titu Maiorescu. De mai multă vreme bolnav de inimă, fostul lider conservator se menţinuse până în ultima clipă pe o linie echilibrată, în orice caz cu respectarea dinastiei. Moralicește, domnul Marghiloman se simţise obligat să ţină un discurs de despărţire de cel care îl ajutase să ajungă în fruntea Partidului Conservator – un bărbat cult şi cu viziune politică.

N-avea sens să mai întârzie, aşa că Jorj Iordache îl rugă pe Wyzanti să transmită domnului Marghiloman mulţumiri pentru biletul de recomandare, căci avusese efectul scontat.

Wyzanti, slab, rigid, păros, îl privi acru ca o negustoreasă plictisită de aerele clientului. Nu-l agrea deloc, considerându-l un profitor.

„Îi voi aduce la cunoştinţă domnului Marghiloman aceste mulţumiri!“, spuse el cu o solemnitate zeflemitoare.

Iar cu mâna îi arătă uşa.

Pe tot drumul de întoarcere, Jorj Iordache se luptă cu supărarea pricinuită de acest prost tratament. Amiaza părea obosită şi aerul nu mai fierbea. Începuse după-amiaza, greoaie şi lentă ca o femeie obeză, când oamenii prind să facă contabilitatea istovirilor exasperate şi a bucuriilor preţioase din timpul zilei. Dar odată ajuns în faţa propriei case, Jorj uită, umilinţele prin care trecuse în cursul zilei. În fond, obţinuse o mare victorie. Îşi găsise o slujbă. Una şi bine remunerată, şi care impunea respect. Acum trebuia să-şi anunţe izbânda în stil propriu, festivist. Scenetă care spera să-l reabiliteze în ochii familiei.

Nu apucase să-şi descalţe pantofii albi că Solange, concubina lui, se ivi în preajmă. Jorj îşi îndreptă spatele şi o examină atent, cam cum examinezi, când nu ţi-e foame, nişte preparate mâncate prea multe zile la rând.

Solange arăta plânsă şi nevricoasă – frământa în mâini o batistă albă, cu marginile brodate – şi nu reuşea să fie coerentă. Jorj se apropie şi o mângâie pe păr, după care o întrebă calm:

„Cine te-a supărat, iubito!?“

„Guvernanta!“

„Dar ce-a făcut?“

„A dispărut... Nu s-a mai întors acasă...“, răspunse Solange, frământând batista şi străduindu-se să-şi ţină lacrimile în frâu.

„A dispărut!?“, repetă Jorj, privind-o mirat. „Cum asta?“

Până la acest eveniment, fusese convins că e în stare să facă faţă unor întâmplări excepţionale.

„A fost arestată pe stradă de o patrulă militară..."

„Cum de s-a întâmplat aşa ceva?", reveni Jorj din ce în ce mai nedumerit.

Şi Solange începu să relateze cu acel dar specific femeilor de a transforma orice fapt divers într-o poveste precum cele din 1001 de nopţi orientale. O trimisese pe tânăra guvernantă franţuzoaică să facă cumpărături la băcănia din apropiere. A lui Yanis, grecul. Până aici, nimic neobişnuit. Nu era prima dată. De obicei, apela la guvernantă atunci când bucătăreasa era prea ocupată. Îi făcea o listă de produse alimentare, fiindcă ea nu ştia prea bine denumirile lor în româneşte. Guvernantei îi plăcea să iasă din casă. Pe stradă, întâlnea oameni noi, inclusiv la băcănie. Grecul ilustra tiparul breslei. După chip, erai înclinat să-l iei drept un băcan lăţos, prăbuşit în comodităţi orientale, care cu greu se smulgea duminica din familie spre a juca la cafenea o partidă de biliard. Cu lista ei de cumpărături în mână, Yanis cobora de pe rafturi produsele şi le aşeza în coşul de nuiele împletite al clientei. Cum drumul până la băcănie era plin de ispite şi surprize în vreme de război, Solange îşi instruia servitorii şi îi ţinea în frâu. Mai ales pe cei români, care erau lipsiţi de sentimentul datoriei. De data asta însă, o atenţionase şi pe franţuzoaică să nu întârzie pe stradă – depistase că are acest prost obicei –, fiindcă treceau multe patrule nemţeşti sau bulgăreşti, nu atât pentru a asigura ordinea cât pentru a aresta spionii ori dezertorii din armată. De altfel, în urmă cu două săptămâni, o asemenea patrulă pătrunsese în casă – Jorj era în oraş cu treburi – spre a face o percheziţie. Acum, mai detaşată şi lucidă, înclina să creadă că nu fusese vorba de o percheziţie ordonată, ci de una ad-hoc, izvorâtă din interes strict particular. Când au auzit bătăi puternice în uşa de la intrare, cei doi băieţi s-au ascuns de frică. Cel mic, sub o masă acoperită de o faţă de masă cu franjuri lungi; cel mare a fugit în odăile din spate ale casei. Era o patrulă alcătuită din doi ostaşi nemţi. Înalţi, blonzi, posomorâţi, capabili de orice cruzime dacă nu te supuneai. De cum au intrat, au tăbărât

asupra menajerei – ea le-a deschis, după ce Solange a făcut un semn afirmativ. Vorbeau pe rând, mai bine zis, întrebau ceva în germană. Nemulţumiţi că femeia nu înţelegea nimic şi ridica din umeri mereu, au pătruns în salon. Ochii lor cercetau cu atenţie mobilierul înşirat de-a lungul pereţilor. Căutau ceva, un obiect anume. Sau doar aşa i s-a părut lui Solange când şi-a făcut apariţia, legănându-şi rochia ca o mare doamnă. I-a întrebat ce vor, în româneşte – îi era frică să vorbească franţuzeşte ca să nu o depisteze că este franţuzoaică. Apoi, când a văzut că cei doi soldaţi nu o înţeleg, a încercat să comunice cu ei prin semne. Degeaba. Nemţii au continuat să se învârtă prin salon şi să se zgâiască mai ales la micile piese decorative. Apoi, au plecat nemulţumiţi, dezumflaţi.

Primul şi-a revenit, în chip surprinzător, băiatul cel mic, mai naiv şi inconştient. A ieşit din ascunzătoare precaut, s-a asigurat că germanii plecaseră, apoi a întrebat-o: «Ce-au vrut, maman Solange?“ Ea a zis: „Nimic, dragul meu! au vrut să afle ce oameni locuiesc în această casă...“ Aşa crezuse atunci, dar după vreo oră, şi-a dat seama că tabacherea de argint dispăruse de pe comodă. Oricum, nu s-ar fi opus „rechiziţionării“ tabacherei, fiindcă în casă nu era niciun bărbat şi inima ei, de frică, se făcuse cât un purice.

După această lungă paranteză, Solange reveni la povestea ce o avea drept personaj principal pe guvernantă. Nu era prima oară când tânăra alsaciană întârzia. Nu ştia din ce pricină. Poate îşi desfăta ochii cu bogăţia de oferte a vitrinelor. Poate purta discuţii pe stradă cu alte servitoare de origine franceză. Poate, altceva. Uneori Solange descoperea la ea un soi de naivitate prefăcută şi cu scop precis, dintre acelea practicate de unii escroci în primele momente ale abordării viitoarelor victime.

Astăzi însă, tânăra guvernantă zăbovea mult peste limita cu care îşi obişnuise stăpâna. Şi îngrijorată, speriată, Solange trimisese bucătăreasa după ea. Aceasta, un munte de femeie, îşi scosese şorţul de bucătărie bodogănind ceva

despre tinereţea neţinută în frâu, se uitase într-un ciob de oglindă, dăduse cu mâna de două-trei ori prin păr, apoi ieşise din casă nemulţumită că lăsase bucătăria vraişte. Evident, bătuse şi ea de multe ori drumul spre băcănia grecului. Dar acum, avea să-l parcurgă cu mai multă atenţie, căutând neghina în sacul de grâu. Până la prăvălia lui Yanis, nimic nu-i dădu de bănuit. Acolo, însă, în acea încăpere spaţioasă de la parterul unei case etajate, descoperi o atmosferă răcoroasă şi parfumată de mulţimea condimentelor şi produselor alimentare care se îngrămădeau pe rafturi dar şi unele în altele pe tejghea ori la baza ei, în mijlocul cărora trona Yanis, patronul; fiindcă băiatul de prăvălie se pierduse printre lăzi ori butoaie. Nu era niciun client, aşa că bucătăreasa îi ceru lămuriri despre guvernanta familiei Iordache, adică despre acea domnişoară fandosită şi sâsâită, că aşa sunt franţuzoaicele. Din respect pentru clienţi – bucătăreasa se număra printre ei –, grecul se arătă atent la îngrijorarea ei.

Da, văzuse ce i se întâmplase guvernantei. Fiindcă o condusese până la uşă, ducându-i coşul plin de cumpărături. Ce bărbat civilizat n-ar fi făcut asta? Era doar vorba de o domnişoară drăguţă. Şi franţuzoaică pe deasupra, sublinie grecul, zâmbind ambiguu. În timp ce rămăsese în uşa prăvăliei şi o urmărea cum se îndepărtează, legănându-se ca orice cochetă, observase că o patrulă militară o oprise. Curiozitatea lui sporise atunci. Cei doi militari începuseră să o cerceteze. Două minute mai târziu, după un schimb de cuvinte mai răstit, unul dintre soldaţi a prins-o de braţ cu atâta putere şi siguranţă că fata a scăpat coşul şi cumpărăturile s-au împrăştiat pe caldarâm. Cei doi germani au arestat-o şi au luat-o cu ei, către Piaţa Matache.

Cum relatarea se sfârşise, Solange a spuse, plină de dinamism:

„Trebuie să facem ceva... Irene nu poate sta fără guvernantă, e prea mică!“

„Ce să facem!?“, replică Jorj, surprins, după efortul pe care-l făcuse de a nu pierde nicio frântură de frază din povestea concubinei.

„S-o scoatem din arest! Biata fată n-are nicio vină, decât poate aceea că e franţuzoaică...“

„Uşor de zis, greu de făcut!“

„Jorj, tu te auzi ce spui!? Noi doi avem o responsabilitate. Fata e angajata noastră. Noi doi îi suntem şi părinţi, nu doar stăpâni. Trebuie să ne intereseze soarta ei...“

„Dragă, va fi greu să-i dau de urmă... Nemţii sunt în război şi cu voi, francezii. Probabil au închis-o şi o vor interoga. Vor încerca să scoată ceva de la ea... În primul rând, o vor suspecta de spionaj... Ştim noi cu ce se ocupa domnişoara guvernantă în timpul ei liber? Nu ştim...“

„Jorj, te-ai dus prea departe cu gândul! Nu e ceea ce crezi! Am avut eu grijă s-o descos...“

„Solange, nu fi naivă! N-are rost să ne punem pielea la saramură pentru o necunoscută!“

„Tu n-ai suflet, Jorj!? Chiar nu simţi nicio responsabilitate faţă de fata care ne-a crescut fetiţa?“ Şi Solange îl privi în ochi cu acea insistenţă şi directeţe proprie femeilor.

Bărbatul nu se grăbi să-i răspundă, ocupându-şi timpul cu slăbitul nodului de la cravată.

Şi Solange profită, revenind mai acut şi cu o forţă a expresiei care îl surprinse pe moment:

„Dacă eram eu în locul ei!? Că şi eu sunt franţuzoaică!“

„Eşti de prea multă vreme în România, te-ai schimbat, ai devenit româncă! Ai învăţat limba, obiceiurile... Cu tine e altceva!“, încercă el s-o liniştească.

„Tot franţuzoaică rămân pentru nemţi, orice ai zice tu! În documentele mele scrie că sunt Solange Depardieu! Nu Solange Iordache!“, puse ea un nou accent.

„O fi scriind asta în documente, dar eşti nevasta unui român, ai un copil cu el, conduci o gospodărie...“

„Te rog, Jorj, nu mai debita copilării! Mâine-poimâine, dacă mai ies din casă cu treburi, şi eu pot păţi acelaşi lucru. Şi

eu pot fi arestată, învinuită pe nedrept de spionaj şi trimisă în lagăr!“

„Eşti prea pesimistă, crede-mă!“

„Sunt o pesimistă ocazională. Dar una documentată, pragmatică, ancorată în realităţile războiului. Mă pot aştepta oricând ca o vecină – fie românca, fie evreică, geloasă pe mine, să mă reclame, să mă de ape mâna germanilor...“ Tăcu câteva clipe, apoi răbufni dramatic: „Chiar vrei să mă pierzi, iubitule!?“

Întrebarea femeii îl mişcă cu sinceritatea ei dezarmantă. Nu vedea decât o singură ieşire din impas. Să arate că are inimă.

„Bine, iubito, o să fac ceva... Evident, nu pentru guvernantă, ci pentru tine! O să ne căsătorim!“

„Când!? Că orice zi, orice oră, e importantă în acest context ostil al ocupaţiei germane... “

Jorj se simţea acum ca o muscă prinsă în firele lipicioase ale unui păianjen. Încercă să facă un pas înapoi:

„Nu ştiu exact! Trebuie să-mi dai timp de pregătiri...“

„Ce pregătiri!?“, făcu ea pe naiva.

„Cum ce pregătiri!? Trebuie să caut naşi... să discut cu preotul din parohia noastră... Şi câte altele...“

„Iubiţel, de emoţie o să-mi sară inima din piept!“ exclamă Solange, radioasă la chip ca un înger.

Apoi se repezi la bărbat şi îl îmbrăţişă cu foc. Şi când braţele lui puternice o strânseră posesiv, întâi pe talie, după care pe fese, ea se simţi excitată şi îl trase spre dormitor, surâzându-i ademenitor. În drum spre patul conjugal, Jorj îi susură în ureche că a reuşit să se angajeze la Ministerul de Interne. Şi fraza bărbatului îi întări dorinţa de a-l răsplăti, făcându-l – cu priceperea ei de amantă focoasă – să ajungă la orgasm după multe suişuri şi coborâşuri.

Abia spre seară, când reuşi să ia oarece distanţă faţă de întâmplările zilei, Solange avu revelaţia crudului adevăr: nenorocirea guvernantei îi adusese fericirea! Şi îşi muşcă, cu o satisfacţie vulgară, buza de jos.

*

Fusese conştient tot timpul cât se târâse înapoi spre propriile tranşee. Ceva îi spunea să nu se oprească, dar şi să nu se uite înapoi ca să nu-şi piardă curajul. Sau ce era acesta – o formă exacerbată a instinctului de conservare. Însă, ceva mai târziu, când nişte braţe îl prinseră şi alunecă în tranşee, Gheorghe Columban îşi pierdu cunoştinţa.

Nu-şi reveni decât peste o vreme. Se afla într-o căruţă, alături de alţi răniţi. Probabil, un sanitar îl pansase în timp ce el leşinase. Îşi simţea gura cleioasă. Şi încerca să nu-şi mai piardă controlul asupra minţii. Căruţa înainta pe un drum de ţară spre o destinaţie anume. Cam bănuia. Spre un punct sanitar ori un spital de campanie. Destul de aproape de el, un alt rănit se văita cu o disperare obosită.

Şi atunci îşi aminti de nişte vorbe; le spunea, din când în când, tata Mihai: „Albinele te înţeapă când nu le laşi în pace!“ De obicei, prin ferestrele minţii ies asemenea amintiri doar când întâmplări din trecut se repetă într-un fel în prezent. Prin urmare exista o legătură între acel aforism şi grămada de răniţi dintre coastele căruţei ţărăneşti. Şi o descoperi imediat ce privirea i se lipi de pansamentele înroşite de sânge. Păţiseră ce păţiseră, fiindcă îi atacaseră pe nemţi, încercând să-i scoată din stup!

Drumul părea lung, fiindcă atelajul cu cai se mişca încet spre a evita să-i zdruncine pe răniţii cu fracturi. Ceea ce nu prea reuşea, din cauza glodurilor şi a şleaurilor nenumărate. Înaintau printre nişte coline parţial împădurite. probabil în direcţia nord. Cerul era acoperit de nori. Nu se mai auzeau împuşcături. Şi Gheorghe Columban se simţea împăcat – ritmul inimii lui părea normal.

Şi nu-i trecea prin minte, în acele clipe de evadare silită din linia întâi, că locul firesc al răniţilor ar fi fost în nişte furgoane, însoţiţi de cadre medicale. Era mulţumit că puteau fi transportaţi şi aşa. Fiindcă la capătul drumului, vor beneficia de îngrijiri mai calificate.

Toţi amărâţii din căruţă sunt bandajaţi în fugă, provizoriu, cu superficialitatea ce-i este proprie românului. Unii au pansamente la mâini, alţii la picioare, alţii la cap precum nişte turbane orientale, iar alţii la torace şi pântece – acestea sunt mai voluminoase şi cu un amestec de rupturi. Toate protejează răni produse de glonţ sau de schijă. Şi pe front, niciun fel de rană nu produce impresie, exceptându-le pe cele mortale cu mari ciuntiri ale corpului. Există şi o mentalitate neobişnuită că cel rănit este favorizat faţă de camaradul rămas pe front să continue războiul.

Cei cu dureri puternice se vaită cum pot şi când sunt treji şi când moţăie. Cel mai adesea implorându-şi cu obstinaţie unul dintre părinţi. Majoritatea strigă cu disperare neostoită: „Ma-mă-ă! Ma-mă-ă!“ de ţi se rupe inima şi ţie, oricât ai fi de sănătos. Fiindcă cei mai mulţi sunt flăcăi ieşiţi din adolescenţă, cărora abia de le mijeşte mustaţa. Dar niciunul nu-l invidiază pe celălalt că are răni mai uşoare, că a scăpat mai ieftin din ghearele morţii. La toţi se manifestă o solidaritate în suferinţă, în acceptarea ei ca pe o fatalitate plănuită de Cel-de-Sus. Pentru ei, nu mai există, deocamdată, decât o singură bătălie: cea cu durerea cuibărită în trupul lor. De aceea, fiecare va purta multă vreme în simţuri, în minte, momentul şi locul unde s-au întâlnit cu glonţul ori cu schija.

În sfârşit, căruţa ajunge la un cort alb cu o cruce roşie, mare, pe perete. Este un punct sanitar intermediar. Aici, cei cu răni grave sunt pansaţi din nou, mai îngrijit, apoi li se face o injecţie antitetanus mai înainte de a fi transportaţi cu o ambulanţă-automobil până la un spital de front. Caporalul Gheorghe Columban trecu el însuşi prin aceste faze: un medic îi inspectă sumar rănile de la picior şi de la cap, după care îl dădu pe mâna unui felcer care îl pansă în grabă; la urmă, o asistentă de vârstă incertă, mustăcioasă, solidă, îi înşfăcă braţul drept şi-i făcu o injecţie cu mişcări sigure dar brutale, fără nicio preocupare de a nu-l chinui. Ba mai mult, când a înfipt acul seringii în antebraţ iar el a tresărit, l-a mustrat prompt:

„Soldat, nu mişca! Nu fi muiere!“

Nu după multă vreme, în timp ce ambulanţa înainta pe un drum de ţară, Gheorghe Columban află ţinta călătoriei: spitalul Coţofeneşti. După câteva ore, ambulanţa-automobil intră într-un sat şi pe la jumătatea lui s-a oprit în dreptul unei clădiri din cărămidă. Uşor de ghicit – o şcoală sătească. Fusese transformată în spital prin grija directă a reginei Maria. Nu lucrase singură, ci ajutată de o echipă de doamne cu experienţă. Ca şi pe vremea războaielor balcanice, Eliza Brătianu era mâna ei dreaptă. Însă cea mai mare dăruire şi energie dovedise Olga Prezan, soţia generalului Constantin Prezan – actualul şef al Marelui Stat Major al Armatei. Prin grija acelor doamne, localul şcolii devenise unul dintre spitalele de referinţă din judeţul Bacău. Părerea unanimă a autorităţilor sanitare din Moldova era că spitalul Coţofeneşti se număra, în prezent, printre cele mai bine organizate, subliniindu-se faptul că aici se muncea cu mai multă râvnă şi cu mai mult devotament. Spre deosebire de alte spitale de răniţi, în acesta, personalul medical era mixt: doctorii erau francezi – membri ai Misiunii Militare Franceze – iar asistentele – domnişoare şi doamne de bună condiţie –, române. Pentru regina Maria, Coţofeneşti însemnase un nou prilej de a-şi valorifica experienţa acumulată în timpul Primului Război Balcanic, când supraveghease, ajutase, organizase spitalele de pe malul Dunării, unde soldaţii români se luptaseră mai puţin cu rănile ci mai mult cu holera.

În spaţiul meschin al holului şcolii – transformat *ad-hoc* în cameră de primire a răniţilor –, Gheorghe Columban nu a avut prea mult de aşteptat. Un doctor militar tânăr, cu mustaţă blondă, s-a apropiat de el. Îl însoţea o asistentă matură ce purta ochelari şi o bonetă albă pe cap. Doctorul l-a cercetat scurt şi i-a cerut asistentei să desfacă pansamentele de la cap şi de la picior. Când dădu cu ochii de cele două răni, avu un surâs vag de mulţumire, ca şi cum ar fi spus: Slavă Domnului că e doar atât! Caporalului Gheorghe Columban nu-i rămânea decât să creadă în calificarea celor

doi şi să-şi pună speranţele de vindecare în mâinile lor. Pe cât de rapidă, simplă şi puţin dureroasă fusese pătrunderea glonţului în coapsa piciorului, pe atât de înceată şi greu suportabilă se dovedise acum scoaterea lui. Cu totul superficială, rana de la cap nu necesitase operaţie, ci doar o simplă curăţire. Avusese noroc – glonţul doar ştersese cutia craniană.

Încă nu-şi revenise bine după extracţie, când asistenta i se adresă, traducând din franceză cele spuse de chirurgul francez, cu un aer vag optimist şi triumfător:

„Domnu' doctor spune că în patru săptămâni vă veţi vindeca şi veţi putea să vă întoarceţi pe front!"

Ceea ce pe Gheorghe Columban l-a bucurat nespus de mult, deşi n-ar fi stricat ca perioada de vindecare şi convalescenţă să fi fost ceva mai lungă.

La un semn al medicului, doi brancardieri îl mutară într-un salon cu multe paturi. Însă abia peste câteva zile, fu conştient de numărul lor, îndată ce-i mai scăzu febra ivită după operaţia îndurată cu o resemnare aflată în logica aşteptării. Era vorba de 24 de paturi distribuite pe două rânduri, cu distanţe destul de mici între ele. Dintre infirmierele care se strecurau printre paturi, caporalul Columban remarcase o domnişoară subţire şi palidă, de o delicateţe aparte. Era singura prezenţă feminină care mai înviora atmosfera deprimantă din salon, marcată de suspinele de durere ale militarilor cu răni grave, după intervenţiile chirurgicale dificile. La distanţă de două paturi, un ostaş aiura la capătul puterilor, biruit de nu ştiu ce infecţie malignă. Unii însă, după tratament şi după ce se obişnuiau cu durerea, se linişteau. Uneori, nu prea des, brancardierii ridicau din paturi pe cei care pierdeau lupta cu propriile răni. Regula era destul de strictă: mortul nu trebuia lăsat în salon prea mult, ca să nu-i inhibe pe ceilalţi bolnavi.

Acea domnişoară bălaie, în jur de 20 de ani, era o novice. Nu i se încredinţau decât treburi simple. De obicei, însoţea prin salon o asistentă înaltă, femeie uşor trecută de 40 de ani, purtând

permanent pe chip o expresie obosită şi resemnată, indiciu sigur că practica medicina din snobism, nu din inimă. Era de *bon ton* ca doamnele din lumea bună să desfăşoare acţiuni caritabile. Pacienţilor le era mai aproape de suflet cea tânără în ciuda deficitului ei de profesionalism. În tot ce întreprindea, domnişoara arăta că serviciul ei în acest spital nu contrazicea niciuna din înclinările ei, ba încă le favoriza. După cinci zile, caporalul Columban îşi luă inima în dinţi şi o întrebă cum o cheamă.

Domnişoara făcu ochii mari, se înroşi la faţă, apoi îi răspunse, fără a-l privi direct fiindcă o asistentă n-avea voie să-şi comunice numele de botez unui pacient în absolut nicio împrejurare:

„Arabela Iarca!“

„Iarca!?“ făcu el.

Fetei nu-i scăpă mirarea lui interesată.

„Aţi mai auzit de acest nume!?“

„Da, domnişoară! Am avut un camarad pe nume Dorel Iarca!“

„Aţi avut!?“

„Da. Fiindcă el a rămas în lagăr... la Hascovo, în Bulgaria... Unde am ajuns amândoi după ce am fost luaţi prizonieri la Turtucaia...“

„Şi dumneata, cum...?“

„Eu am evadat! Şi cu ajutorul lui Dorel... Dar mai ales cu cel al răposatului Dinu Zgăvârdei din Brăila. Şi s-a întâmplat că Dumnezeu m-a iubit pe mine mai mult! Aşa că am revenit pe front, apoi am fost rănit...“ Se opri din vorbit. Cam bătuse câmpii. Şi o întrebă brusc: „Sunteţi rudă cu Dorel Iarca?“

„Nu ştiu ce să vă răspund. Putem fi rude, sau să fie doar o simplă coincidenţă de nume. Poate mă ajutaţi să clarific lucrurile în privinţa asta!“

„Cu plăcere, domnişoară!“

„Aţi fost o vreme împreună. Poate v-a spus din ce locuri se trage şi unde a trăit...“

„Dorel se trage dintr-un sat din mijlocul Bărăganului. Parcă Ciocile îi zice... Sau ceva asemănător...“

„Tot ce ştiu e că tata are un văr prin părţile acelea. N-ar fi exclus să ne înrudim... Să fim verişori de-al doilea sau de-al treilea...“ Şi domnişoara Arabela Iarca surâse amuzată de propria-i supoziţie, arătându-şi cele două şiruri de dinţi albi şi regulaţi.

Caporalul Columban îndrăzni atunci:

„Ar fi un gest omenesc să i se comunice familiei Iarca din Ciocile că fiul lor e prizonier în Bulgaria!“

„Sunt sigură că tata nu va precupeţi niciun efort. Dar cum vă numiţi domnule caporal? Fiindcă tata trebuie să le comunice din partea cui vine această informaţie...“

„Gheorghe M. Columban! Sunt din Călăraşi...“

„Mulţumesc! Părinţii lui Dorel se vor bucura când o să afle că fiul lor trăieşte...“

„Sper să mai trăiască, deşi lagărul acela bulgăresc este iadul pe pământ!“

„Ca şi războiul ăsta!“, adăugă tânăra soră medicală cu o voce mai guturală, venită din angoasa feminităţii sale rafinate.

Conversaţia avu darul să-i transforme în doi complotişti, posesori ai unui secret unic. Din acele momente, domnişoara Arabela Iarca deveni pentru el o zeiţă protectoare, amabilă şi indulgentă, al cărui surâs avea efectul pozitiv al unui medicament. De câte ori o vedea apărând în salon, fie chemată de răniţii mai grav, fie mânată de obligaţiile de asistentă, Gigi Columban se simţea cuprins de un val de bucurie: nu mai era singur, al nimănui, cineva veghea asupra lui. Ca o bună camaradă, ca un înger. Din ziua aceea, când se apropia şi de patul lui, domnişoara Arabela îl întreba cu un surâs fermecător:

„Cum te mai simţi caporale?“

„Prin grija dumitale, ceva mai bine!“

„Aşa te vreau, optimist! Şi curând o să poţi renunţa la cârjă!“, zicea ea, scoţând cele mai frumoase sunete pe care le auzise el vreodată.

Şi el ştia precis că buna lui dispoziţie avea o componentă esenţială, un criteriu de la care nu putea abdica. Domnişoara Arabela trebuia să fie lângă patul lui.

„Domnişoară, când voi putea ieşi afară, o să culeg flori din curtea spitalului să vi le dăruiesc!“

„O-o-o! Redevenim cavaler!“

„Cum altfel aş putea să vă răsplătesc pentru tot ceea ce faceţi pentru mine!“

Ca să-i taie elanul cavaleresc, domnişoara Iarca îl întrebă prozaic:

„Cu ce te ocupi, caporale, în civilie?“

„Îl ajut pe tata, care e antreprenor de construcţii...“

„Faci case, deci...“

„Da. Case mari, frumoase, în care oamenii să trăiască mulţumiţi...“

„Frumoasă meserie!“, zise domnişoara Iarca, gânditoare.

Pe neaşteptate, prietenia lui cu sora medicală intră într-un con de umbră, după ce în patul vecin fu adus un ofiţer francez rănit la torace. Un prilej de mirare pentru caporalul Gigi Columban. Ce căuta un ofiţer francez de artilerie tocmai aici, în Moldova!? Avea să afle treptat – mai întâi de la domnişoara Iarca, apoi de la ofiţerii români ce zăceau în acelaşi salon cu el – despre Misiunea Militară Franceză condusă de generalul Henri Berthelot.

În mod subit, întreg interesul ei medical se transferă asupra nou-venitului – un tânăr blond cu chip efeminat. O prioritate justificată din punct de vedere profesional. Dar egoismul de îndrăgostit îl făcea pe caporal să nu accepte asta. Şi se simţea neglijat, părăsit. Nu mai era obiectul unei preocupări constante. Nu mai era privit cu acea curiozitate feminină intensă, pe care el o resimţea ca pe un fel de gâdilitură. Nu mai era creditat cu acea încredere deplină pe care o resimţea ca pe o mângâiere liniştitoare. Toată atenţia domnişoarei Iarca se focaliza acum asupra ofiţerului francez, înfăşurat în pansamente de parcă ar fi fost o mumie egipteană.

Şi caporalului Columban îi trecu prin cap o idee de mare claritate: numai mâna lui Dumnezeu făcuse ca francezul să-i devină vecin de pat şi discuţiile aceluia cu domnişoara Iarca să-i umple urechile cu sâsâitul lor şerpesc.

Din păcate, lipsa lui de exerciţiu în limba franceză îl împiedica să priceapă în totalitate ceea ce vorbeau cei doi, ceea ce îl făcea să devină gelos pe şuşoteala lor graseiată şi să intuiască faptul că între aceştia se înfiripase un soi de idilă.

După două săptămâni, i se permise să părăsească patul şi să iasă în curtea spitalului. Nu a fost uşor să meargă. Piciorul rănit îi dădea împunsături de durere când greutatea corpului trecea în întregime asupra lui. Merita însă un asemene efort. Afară se simţea alt om. Unul valid, capabil să-şi porte singur de grijă. Aerul era curat, plin de parfumul verdeţii. Soare. Din frunzişul copacilor răzbătea până la el ciripitul animat al vrăbiilor, invizibile deocamdată. Nu auzea însă cântecul coţofenelor. Fiindcă numele satului – Coţofeneşti – îi sugera că aici ar fi trebuit să fie raiul acestor zburătoare. Le ştia bine din copilărie. În pomii ce înconjurau casa din Călăraşi se aciuise o pereche de coţofene. Nişte păsări de mărimea unui porumbel, cu coadă lungă, cu pene negre şi lucioase pe spate şi cu pene albe pe piept şi pe partea inferioară a aripilor. Aerul proaspăt – câtă diferenţă faţă de cel din salon cu iz de sânge şi de transpiraţie bolnavă – cu mireasmă de verdeaţă şi de cântece de păsări, îi împrospăta simţurile. La întoarcere în pavilion, atenţia îi fu captată de câţiva lăstuni iuţi ca nişte săgeţi care izgoneau cu fluierături ascuţite vrăbiile refugiate sub sageacul acoperişului.

După unele străduinţe, reuşi să afle situaţia generală a frontului şi îşi redobândi liniştea. Până la vindecare şi externare, nu va fi silit să se mai refugieze odată cu spitalul într-o altă locaţie.

Într-una din zile, pe când se pregătea să iasă din salon pentru plimbarea zilnică în natură, Gigi fu reţinut de cuvintele unui pacient din apropiere:

„Caporal, nu pleca! Vine în vizită generalul Iarca!“

„De unde ştii?“

„Eram la asistente să-mi schimbe pansamentele şi am tras cu urechea la discuţia lor. Se pare că domnişoara Arabela este nepoata lui dom' general!“

„Dom' general vine s-o vadă?"

„Vine în inspecţie!"

Nu termină bine de vorbit şi în salon intră o doamnă corpolentă, cu ochelari, îmbrăcată într-un halat de un alb ce sfida albul-gălbui al pereţilor şi al cearceafurilor. Asistenta- şefă, zice-se o boieroaică de soi de prin părţile Vasluiului. Pe un ton rece, neutru, ea ceru tuturor bolnavilor să se pregătească. Va sosi îndată un domn general.

După ce doamna ieşi din salon mulţumită de agitaţia stârnită în rândul militarilor răniţi, una care prefigura ordinea solicitată, caporalul Columban deschise fereastra din dreptul lui spre a aerisi spaţiul închis, dar şi spre a urmări sosirea generalului Iarca.

Pe Columban începuse să-l sâcâie rana de la coapsă tot stând în picioare la fereastră, când pe uliţa satului se ivi un automobil decapotabil cu vopseaua prăfuită. Auzul lui prinse apoi zgomotul motorului, în creştere pe măsură ce vehicolul se apropia. Tot în creştere, şi silueta caroseriei. Şi când atinse dimensiuni vecine cu cele normale, caporalul Columban putu să observe pe bancheta din spate un bărbat vârstnic cu barbă albă, înfăşurat într-o manta cenuşie. Desigur, generalul anunţat. Nu e primul general pe care îl vede, dar îl încearcă aceeaşi emoţie ca întâia oară. Ritmul inimii îi este mai rapid.

După ce maşina se opreşte în dreptul spitalului, de lângă şofer coboară grabnic un tânăr locotenent cu mustaţă scurtă şi deschide portiera de pe partea generalului. Apoi trupul lui subţire rămâne uşor îndoit în aşteptare. În sfârşit, superiorul coboară greoi, cu privirea obosită, pe trotuarul din faţa spitalului. Priveşte scurt împrejur, apoi se îndreaptă spre cei câţiva medici militari ieşiţi în întâmpinarea lui.

Ca să observe mai bine, caporalul Columban se apleacă puţin deasupra pervazului de lemn al ferestrei. Acum vede cum generalul Iarca strânge mâinile doctorilor francezi cu oarece înviorare jucată, fiindcă e vorba de nişte aliaţi veniţi de departe să ne sprijine în lupta contra nemţilor. În spatele lor, nerăbdătoare să vadă o faţă nouă, reprezentativă,

a ofiţerimii române, câteva din doamnele ce activează aici ca surori medicale, unele cu soţi influenţi.

Generalul Iarca le zâmbeşte larg doamnelor şi se înclină ca un autentic cavaler în ciuda unei lombalgii nărăvaşe. Trebuie să le impresioneze. În vremuri de pace, îl preocupă politica. Cu un pas înapoia doamnelor, domnişoara Arabela Iarca, nepoata lui. Tânăra soră medicală îşi pleacă fruntea respectuos şi surâde sfios. Generalul îi răspunde la salut, apoi îi strânge obrazul cu două degete în semn de atenţie drăgălaşă.

Când generalul pătrunde în spital, caporalul Columban se grăbeşte să închidă fereastra şi se retrage spre patul lui. Mai încearcă o dată să-l ordoneze: netezeşte cearceaful, îndreaptă pătura, potriveşte perna.

Pentru răniţii din salon, vizita generalului are un efect tonic. Nădejdea lor reînvie căci toţi au conştiinţa miracolului: vor primi de mâine hrană mai bună, vor fi îngrijiţi cu mai multă atenţie etc. Nu se mai simt părăsiţi, uitaţi, neglijaţi.

Generalul înaintează încet pe coridor, însoţit de un mic alai alcătuit din medicul-şef şi trei asistente – cele mai în vârstă, evident. Răniţii care pot sta în picioare s-au aliniat la limita dinspre culoar a paturilor spre a se plasa cât mai aproape de superiorul lor. Pentru ei este o sărbătoare să fie văzuţi, eventual auziţi. Cei care nu pot să se ridice din pat, fiindcă se luptă cu febra şi cu infecţiile, stau întinşi şi îşi mişcă pleoapele în semn că au luat act de prezenţa generalului lângă patul lor de suferinţă.

Împins de un sentiment special de recunoştinţă, generalul Iarca răspunse la salutul celor valizi, aflaţi în picioare lângă paturi, cu onor, în semn de cinstire. Iar când ajunse în mijlocul salonului, se hotărî să se adreseze şi celorlalţi, mai neputincioşi – rămaşi întinşi în pat, la orizontală – având răni mai grave, unii chiar amputări de membre:

„Ostaşi, Regele şi Ţara sunt alături de voi! Însănătoşiţi-vă cât mai repede, să fim din nou împreună pe câmpul de luptă! Să-l alungăm din ţară pe vrăjmaş!“, peroră el pe un ton grav, nu lipsit de oarece teatralitate, rotind capul ca un bun orator spre a îmbrăţişa cât mai multe priviri.

Spre a-i menaja pe cei aflaţi în picioare – unii se rezemau în cârje, alţii aveau braţele legate de gât cu feşe, alţii erau bandajaţi la cap etc. – generalul părăsi salonul demn şi ţanţoş, convins că şi-a făcut datoria de comandant. Nu şi pe cea de om tulburat de suferinţa semenilor – remarcă Gigi Columban cu o luciditate de ins ieşit din convalescenţă.

După ce rumoarea din sală se mai domoli, acelaşi camarad, care îi dăduse vestea vizitei, găsi de cuviinţă să comenteze cu bună-voinţă:

„Cu aşa generali, o să le venim de hac nemţilor!"

Mai sceptic, caporalul Columban clătină din cap:

„M-aş baza mai mult pe Dumnezeu decât pe generalii noştri. La Turtucaia, unde am luptat prima dată, generalii ăştia ne-au vârât în gura lupului şi ne-am făcut de râs..."

Camaradul – pe nume Vasile Bunu –, ţăran de prin părţile Teleormanului, se ralie rapid la oful caporalului Gigi Columban.

„Dumnezeu şi mâinile astea e tot ce avem în războiul ăsta...", zise el şi se lungi pe spate, după deprinderea de a dormi în scurtele răgazuri ale marşurilor istovitoare. Odihna totală în pat era considerată o metodă de tratament în sine.

Trei zile mai târziu, o altă vizită îi unse pe amândoi la inimă – nu fiindcă vizitatorul avea un rang social mai mare, ci pentru că îi copleşi cu atenţie şi dragoste. De fapt, nu era chiar un vizitator, ci însuşi patronul adevărat al spitalului: regina Maria. Aprecierea celor doi ostaşi – Columban şi Bunu – poate fi un pic patetică, exagerată întrucâtva, dacă ne gândim că ei tânjiseră până atunci după oaspeţi dragi, membri ai familiilor lor, dar aceştia nu aveau cum să ajungă aici, fiindcă trăiau în zona ocupată de nemţi.

Preliminariile acestei vizite anunţau caracterul ei nu atât festiv, cât unul specios. Cu o zi înainte de data programată, asistentele au fost cuprinse de o agitaţie specială. Ostaşii le văzură alergând prin salon ca nişte furnici harnice. Se făcu o curăţenie adevărată: se spălară podelele şi geamurile, se schimbară aşternuturile şi feţele de pernă. A

fost mult de lucru fiindcă programul de curăţenie zilnic nu se prea respecta. Nu se mătura de trei ori pe zi, aşternuturile nu se schimbau la externarea pacienţilor, ploscile nu se ridicau prompt spre a se goli etc. Apoi asistenta-şefă le ceru tuturor celor în putere să se bărbierească şi să se spele conştiincios. Celor grav răniţi li se înlocuiseră pansamentele şi li se curăţiră feţele cu cârpe umede. Evident, în aceste acţiuni fură antrenaţi şi ostaşii, cei care erau în stare de asemenea eforturi.

Toată dimineaţa următoare se aerisi salonul. Iar înainte de prânz avu loc vizita. Regina venise de la Iaşi, însoţită doar de două doamne: una mai vârstnică şi alta mai tânără şi mai exuberantă. Caporalul Columban avea să afle de la domnişoara Arabela Iarca – după terminarea vizitei – că prima însoţitoare era Eliza Brătianu, soţia primului-ministru, iar a doua se numea Olga Prezan, însăşi soţia generalului Prezan, şeful Statului Major al Armatei Române. Ca şi regina, aceste două mari doamne purtau halate albe, mai albe şi mai bine apretate decât cele ale personalului medical.

Când regina Maria apăru în salon, ca prin minune se făcu linişte. Până şi răniţii care strigaseră de durere până atunci se abţineau acum muşcându-şi buzele ori strângând din dinţi cu disperare spre a-şi ascunde suferinţa în interiorul trupurilor rănite. Unii o ştiau de la vizita anterioară, alţii o vedeau acum prima dată, cum era şi cazul caporalului Columban. Regina i se păru de-o vârstă cu mama lui, dar mai bălaie şi mai împlinită la trup. Avea ochi luminoşi şi buni. Fără să facă nimic spre a câştiga atenţia, atrăgea privirile ca un magnet cu aerul ei blajin şi matern.

În caporalul Columban se deşteptă o curiozitate de neţinut în frâu. Şi nu-şi mai dezlipi privirile de pe ea, o urmări continuu. Regina Maria se oprea în dreptul fiecărui pat. Medicul-şef îi prezenta scurt cazul. Apoi regina intra în vorbă cu rănitul. Avea un dar special de a se face ascultată, căci îi trata pe tinerii ostaşi ca pe propriii ei copii. Vorbea

molcom şi avea o căldură părintească în glas. Găsea pentru fiecare o vorbă bună, potrivită.

Cum situaţia lui medicală ajunsese una stabilă şi rănile erau pe vindecate, Gigi Columban nu se mai aştepta ca medicul – un francez sâsâit, care nu învăţase o iotă românește – să se oprească în dreptul patului său. Şi nici nu se opri. Însă regina Maria se îndreptă spre el. Poate din pricină că o privea cu acea nerăbdare venită după o lungă aşteptare.

„Cum te simţi, fiule?“ vorbi ea, rar, cu acea ştiinţă înnăscută de a se coborî la nivelul fiecăruia spre a se face înţeleasă.

„Acu' mă simt bine, Majestatea Voastră!“, răspunse el prompt şi, instinctiv, se ridică în picioare, amintindu-şi că regina Maria avea grad de colonel de cavalerie.

„Te rog să stai jos, fiule!“, îi ceru regina.

Şi el se aşeză pe marginea patului fără a se simţi prea confortabil fiindcă ditamai regina stătea în picioare.

„Aşa cum spune doctorul şi cum văd că arăţi, până la vizita mea următoare, o să fii externat. Deci, ai grijă de tine şi să te întorci la datorie!“

„Este şi dorinţa mea, Majestate!“

„Bine. Dumnezeu fie cu tine!“, zise regina în încheiere şi trecu mai departe, liniştită, calmă, senină de parcă ar fi fost însăşi fecioara Maria.

Acum însoţitoarele reginei o mascau cu trupurile lor şi lui Gigi Columban nu-i rămase decât să le treacă în revistă. Nişte doamne de neam înalt de la curte cu figuri rafinate. Femei distante, indiferente. Priveau în jur fără să vadă nimic. În spatele lor, asistentele medicale. Şi la urmă, mezina – domnişoara Arabela Iarca.

Fără să pară că se străduie să aibă mereu ceva de făcut, regina Maria îşi continuă inspecţia nesărind niciun pat, apoi părăsi salonul ca o cometă ce îşi târăşte coada după ea. Ca şi vecinii lui de pat, Gigi Columban se simţea revigorat de vizita ei, parcă mai eficace, din punct de vedere medical decât cele ale personalului de specialitate.

Cu gândul la apropiata lui externare şi întoarcere la regiment, caporalul Columban îşi intensifică eforturile de a afla care mai era situaţia pe front. Desigur, existau comunicate oficiale despre ceea ce se petrecea, dar ele nu ajungeau aici. Nu-i rămânea decât să adune informaţii de la ofiţerii răniţi ajunşi în ultimele zile la spital.

Fronturile deveniseră tot mi stabile şi în sud şi în vest, în ciuda unor oscilaţii locale. Din când în când, trupele româneşti cucereau câte o cotă, câte un sat; a doua zi însă, germanii recucereau poziţiile pierdute. Nimic mai puţin, nimic mai mult.

Timpul petrecut la spitalul de la Coţofeneşti – poreclit spitalul Reginei, fiindcă era sub patronajul ei – l-a ajutat pe Gigi Columban să priceapă că toate suferinţele îndurate de el şi de ceilalţi răniţi acolo fuseseră inventate de Dumnezeu ca ei să descopere cât de puţin ori cât de mult cred în El.

*

Nu era un secret că Lupu Kostaki lua aproape zilnic masa la P.P. Carp. Ceea ce venea să confirme faptul că bătrânul conservator avea conducerea autorităţilor româneşti din zona ocupată.

De acel 1 mai însă gerantul de la Interne telefonă domului Carp spre a-l înştiinţa că din motive speciale nu va veni la dejun, dar în mod sigur va fi prezent la cină. „Patronul“ n-a obiectat, dar a ţinut să insinueze:

„Mă faci curios până diseară!“ Pe un ton uşor inflamat, fiindcă nu-i plăcea să fie refuzat.

Chiar în condiţiile ocupaţiei germane, Carp socotea că el nu are cum să se coboare, fiind cu mult deasupra oamenilor şi a evenimentelor. În timp ce Maiorescu s-ar fi simţit umilit în faţa comandantului Mackensen, Carp nu avea asemenea stări, fiindcă vorbea pe picior de egalitate cu feldmareşalul german (în unele situaţii, pentru acesta!), recomandându-i până şi cum trebuie să procedeze. Unii

dintre ofiţerii nemţi care l-au vizitat au plecat cu impresia că „nu vrea să ştie că suntem învingători; el caută mereu să se impună de la egal la egal!“ Pe linia acestui comportament, Carp îl sfătuia pe Lupu Kostaki: „Nu uita că eşti boier moldovean! Fii prudent în vorbă şi ţanţoş în atitudine, fără a provoca pe cineva, dar şi fără a implora ceva; cere să ni se recunoască drepturile ce ni se cuvin...“ Unii politicieni, obişnuiţi ai Casei Regale, ştiau că până şi Carol I, suveranul autoritar, recunoscuse că „niciodată nu s-a simţit mai puţin rege decât în timpul guvernării lui Carp!“

Prin urmare, Lupu Kostaki îşi ceru încă odată scuze, atent să nu-l scoată pe Carp din conduita ce-l făcuse vestit în epocă, aceea a respectării cuvântului dat. Apoi se dedică în totalitate evenimentului pentru care se văzuse silit să-şi amâne dejunul.

Plecarea subită a Marthei Bibescu îl făcea să se simtă încurcat şi nenorocit. Nu mai fusese timp pentru o ultimă întâlnire în care să-şi exprime temerile şi să-şi reînnoiască rugăminţile de credinţă. Nu-i rămânea decât să îmbrace cel mai bun costum de haine şi cea mai elegantă pălărie, să comande un buchet impresionant de trandafiri albi şi apoi să se ducă la gară. Fără îndoială, ţinea mult la prietena lui. Cât de mult n-avea să poată evalua decât după plecarea ei.

Fosta soţie a prinţului George Valentin Bibescu, aflat acum în exil la Iaşi, se chema încă Bibescu, nume la care ţinea nu ca la un pseudonim literar, ci ca la un firmament de prestigiu (îi asigura titlul de prinţesă). Motivul? Se născuse Lahovari, o familie de aristocraţie mai recentă. În ciuda tinereţii ei, Martha Bibescu ajunsese un fel de regină a paradoxurilor. Deşi nedivorţată oficial, era mai independentă decât orice femeie măritată. Pe de altă parte, era cel mai liber om din zona ocupată de nemţi, dar şi cel mai urmărit. Cel puţin trei servicii de spionaj erau pe urmele ei: serviciul militar german, cel al Imperiului austro-ungar, serviciul român. Nu se putea spune că nu-i păsa, dar nu lăsa să se vadă acest lucru. Poate şi unde Martha Bibescu – altfel o

femeie inteligentă, seducătoare, înzestrată cu multe talente –, mai presus de orice, era de un snobism fără limite combinat cu un gust pronunţat pentru intrigă. Pentru ea viaţa era un fabulos dar incomensurabil infinit, un tărâm magic unde, la fiecare popas, fiesta o aştepta numai pe ea. Prin martie însă, răbdarea germanilor s-a terminat şi s-au hotărât s-o „aresteze". Un fel de a spune, fiindcă „arestul" însemna obligativitatea rămânerii în castelul din Buftea, cel de la Mogoşoaia fiind în reparaţii. De altfel, Martha îl prevenise:

„Vor fi mulţi ofiţeri străini de rang superior..."

„Dragă Martha, sunt şeful Internelor. Este spre folosul meu să-i cunosc pe toţi ca să ştiu cum stăm...", replicase Kostaki fără să-şi facă griji în privinţa asta, fiindcă imaginaţia şi memoria încă îl slujeau cu credinţă.

Când a ajuns pe peron, în faţa vagonului special ce i se pusese la dispoziţie prinţesei, lume multă, cunoscută dar şi necunoscută. Părea o simplă manifestare de curtoazie. Interesul celor prezenţi era bine mascat. Greu de descifrat de o oarecare persoană aflată întâmplător pe peron, dar şi de Lupu Kostaki. Gerantul avea unele presupuneri şi spera ca până la plecarea trenului să le îmbogăţească cu observaţiile pe care avea să le adune pe parcurs.

Bărbaţii aflaţi în jurul Marthei Bibescu, majoritatea îmbrăcaţi în uniforme militare impunătoare, de culori închise, creau un contrast puternic cu toaleta deschisă la culoare a prinţesei şi focalizând astfel atenţia generală asupra ei. Probabil ca şi această toaletă primăvăratică să fi contribuit la renumele ei de mai târziu de ultimă orhidee a Balcanilor. Şi prima impresie a lui Lupu Kostaki cu care încercă să se obişnuiască fu cea legată de amploarea ceremonialului de plecare.

Foarte bine reprezentată era partea austriacă, alcătuită dintr-un baron şi doi prinţi, tustrei în uniforme militare de gală. Ceea ce îl silea pe Lupu Kostaki să creadă că relaţia prinţesei Bibescu cu contele Czernin, în prezent ministru de Externe al Imperiului Austro-Ungar, era mai strânsă decât

cea cu Kronprinţul. Partea germană se compunea doar din doi reprezentaţi: colonelul Hentsch şi aghiotantul lui. În umbra lor, la vreo douăzeci de metri, se desluşea o patrulă de poliţie militară. Între cele două delegaţii, figura decorativă a arhiepiscopului Metzhammer. Pe moment, Lupu Kostaki nu se hotărî cărei tabere să-l afilieze. Toţi stăteau cu privirea aţintită asupra fermecătoarei prinţese române.

Deşi nu era prea cald, abia ce se instalase luna mai, Martha Bibescu purta o rochie lungă, strânsă puternic pe talie de o curea maronie. Rochia de un crem tropical era alcătuită din două părţi distincte: cea de jos semăna cu o fustă cu pliuri verticale bogate, cea de sus, cu o bluză marcată de cute orizontale, cu excepţia zonei din jurul gâtului ce avea o broderie de mare efect. Pe cap prinţesa purta o pălărioară cu câteva pene ridicate în sus ca o mică tufă albăstruie. Culorile moi şi croiala îndrăzneaţă o făceau să fie şi mai seducătoare ca de obicei. Şi lui Lupu Kostaki nu-i fu greu să remarce că până şi colonelul Hentsch o admira, în ciuda misiunii lui ingrate de a o vedea că părăseşte cât mai repede România.

După ce prinţesa Bibescu îi prezentă pe cei trei nobili austrieci, Lupu Kostaki se apropia din nou de ea, grijuliu ca un sfetnic regal.

„Este o opţiune de inimă sau una forţată!?“

„Contele Czernin este mai aproape decât Kron-prinzul!“, îi mărturisi ea, tot în româneşte, cum vorbise şi el până atunci pe un ton de taină.

Ceea ce lui Lupu Kostaki i se păru adevărat, fiindcă Viena era mai aproape de Bucureşti decât Berlinul.

„Îmi fac griji pentru tine, Martha!“, reluă el ceva mai afectuos.

„Nu trebuie, Kostaki! Sunt pe mâini bune...“ îl linişti ea.

„M-aş bucura să fie aşa!“

„Nemţii din România nu mă iubesc...“, preciză Martha.

Nimic mai adevărat. În luna martie, germanii o „arestaseră“, obligând-o să nu mai părăsească palatul din Buftea. Dar unul din lucrurile care îi plăcea lui Lupu Kostaki

la ea era că avea în continuare capacitatea de a nu se lăsa surprinsă de ceea ce se întâmpla în lume. Şi el încercă să glumească:

„Nemţii n-au gusturi. Nu se pricep la femei...“

„Altul e motivul, dar nu e nici locul şi nici timpul să-ţi explic. Promit s-o fac cu altă ocazie...“

„Altă ocazie!?“

„Voi reveni la Bucureşti cât de repede se va putea...“, promise Martha.

„Şi cu germanii de aici cum o să te descurci?“ întrebă Kostaki, arătând discret cu privirea spre colonelul Hentsch.

„Îi voi îmblânzi până atunci. Mai bine zis, îi va potoli Kronprinzul!“, sublinie Martha Bibescu. Şi zâmbi demonstrativ – când dorea, putea fi insuportabil de seducătoare şi de inteligentă.

Cel mai înalt dintre cei trei austrieci se apropie de ea şi o anunţă politicos că sosise timpul să se îmbarce în vagon. Dar nu se opri aici: îi oferi braţul cu o eleganţă aristocratică. Speriat de iminenţa plecării, Kostaki mai zise:

„Te rog să-mi scrii, Marta! Să mă ţii la curent!“

„Îţi voi scrie când ajung în Elveţia!“

„Va dura ceva...“

„În cazul acesta, îţi voi scrie de la Viena“, promise Martha, descoperindu-i nerăbdarea de îndrăgostit. Apoi, ajutată de prinţul austriac, urcă treptele şi se refugie în vagon. Cei trei aristocraţi vienezi o urmară, copleşiţi de importanţa misiunii lor diplomatice.

Îndată sirena locomotivei începu să fluiere preventiv şi aburii îi învăluiră treptat roţile. Şi Lupu Kostaki îl văzu pe colonelul Hentsch cum se răsuceşte pe călcâie nu prea încântat de faptul că cei trei ofiţeri austrieci îl trataseră cu o nepăsare suverană. Neamţul se îndepărtă urmat de aghiotantul său, dar şi de patrula de poliţie militară.

Boierul Lupu Kostaki nu plecă imediat. Aşteptă până ce trenul se urni din loc, tot sperând că doamna Bibescu se va ivi la una dintre ferestrele vagonului special. Ceea ce nu se

întâmplă, şi despărţirea i se păru neterminată, incompletă, amputată.

În timp ce făcea calea întoarsă, Lupu Kostaki îşi aminti că, prin comparaţie, plecarea reginei Maria la Iaşi, spre a nu rămâne sub nemţi, nu se bucurase de atâta atenţie şi fast. Fusese o simplă ieşire din decor, asistată întâmplător de câţiva bucureşteni. Dar ce arată despărţirile e mai puţin important decât ceea ce ascund.

Deşi Carp împlinise 80 de ani, spiritul lui rămăsese la fel de vulcanic ca la tinereţe. Până la ora cinci, bătrânul s-a frământat în privinţa misteriosului motiv care-l determinase pe Lupu Kostaki să nu vină la dejun. În preajma cinei, ajunsese la concluzia că acea chestiune nu putea fi decât una care îi afecta pe amândoi.

Când spre seară, impunătoarea înfăţişare a boierului moldovean dedulcit la moda occidentală umplu salonul său – destul de puţin frecventat în ultima vreme de politicieni şi de amici –, bătrânul Carp nu se agită. Şi lăsă lucrurile să curgă de la sine.

Lupu Kostaki părea că ştie dinainte, precis şi matematic, care va fi reacţia gazdei sale. Îi era vie în minte caracterizarea făcută de un liberal[1] lui Carp, prin care îl situa „în afară de geniul rasei, dar din punct de vedere omenesc, numai eleganţă şi estetism". Aşa că gerantul mărturisi, fără să mai aştepte să fie întrebat, cu o emoţie adolescentină în glas:

„La stăruinţa doamnei Martha Bibescu, am fost la gară ca să-i ofer o minimă protecţie în faţa germanilor şi a austriecilor. Altfel, ar fi fost singură împotriva tuturor..."

Bătrânul Carp tuşi emblematic.

„Acum «arestata» e în sfârşit liberă!", concluzionă Lupu Kostaki cu oarece satisfacţie.

„Domnul meu, prinţesa Bibescu e o doamnă foarte specială care, deşi nu face politică, învârte nişte iţe greu de denumit...", încercă domnul Carp o formulă romantică.

---

[1] I.G. Duca

„Aveţi dreptate, domnule Carp! Prinţesa Marta Bibescu este animată de o mare dorinţă: aceea de a conta pe scena mondenă şi politică a ţării, dar şi a Europei... Desigur, n-o poate concura pe regină...“, încheie Lupu Kostaki evaziv.

„A Europei!?“, făcu Carp.

„Prinţesa e deja cunoscută în Elveţia, Germania, Austria, Franţa, la nivele diferite de decizie militară şi politică...“

„Mi-ai dat suficiente argumente ca să spun că va fi indezirabilă pentru multă lume, inclusiv pentru Casa Regală!“, zise Carp pe un ton de profet al pierzaniei.

„Vă referiţi la regina Maria?“

„În primul rând la ea...“, precizează bătrânul Carp, ajuns în ultimii doi ani un înverşunat adversar al Casei Regale româneşti.

Pe oameni nu-i cunoşti niciodată – dar la urma urmei, ei înşişi se cunosc?

Ceva îl rodea pe Carp. Evident, ceva important, fiindcă el era luptătorul cauzelor mari, de nivel naţional. Lupu Kostaki avea o admiraţie deosebită pentru cel care, deşi nu mai deţinea funcţii politice înalte, rămăsese purtătorul de drapel al conservatorilor. Probitatea lui era cu adevărat cristalină şi deplină. Era cinstit nu numai în înţelesul material şi elementar al cuvântului. Dar cinstit în credinţele lui, incapabil de tranzacţii morale de orice natură ar fie le. Cu purtarea lui rectilinie şi neşovăitoare, se înfăţişa ca o excepţie şi o pildă. Şi spectacolul inflexibilităţii lui constituia totuşi unul înviorător într-o societate care avea repulsie înnăscuta repulsie faţă de atitudini intransigente şi hotărâri definitive. În acelaşi timp, Lupu Kostaki nu ştia un om mai spiritual ca P.P. Carp – replicile lui erau distrugătoare. Din două cuvinte zvârlite cu aerul lui ironic, dobora cel mai înfocat adversar. Însuşi regele Carol I se văzuse silit să-şi recunoască insuccesul în faţa bătrânului Carp. Şi Lupu Kostaki îl auzi vorbind.

„Am tot amânat să-ţi spun, dar azi vreau să-ţi mărturisesc că am un plan care se impune a fi pus în practică. Germanii ne-au

ocupat trei sferturi din teritoriul ţării şi deţin iniţiativa pe fronturile din Moldova. Era momentul să mă gândesc la viitor, fiindcă de prezent se îngrijesc destui. Tu însuţi, Kostaki, te numeri printre aceştia. Ce se întrevede în acest moment? La nord, austriecii au început să-i dea înapoi pe ruşi şi pe ucraineni. Nici pe fronturile din Moldova, ruşii nu se dovedesc o mare forţă, un aliat capabil să schimbe balanţa războiului. În acelaşi timp, în Rusia, la ei acasă, se intensifică acţiunile revoluţionarilor lui Lenin şi Troţki. Fără îndoială, România va pierde războiul fiindcă a greşit din start când a văzut în Franţa şi în Rusia nişte aliaţi de nădejde, capabili s-o ajute să-şi redobândească Ardealul şi Bucovina de Nord. Nu mai zic de prostia încredinţării tezaurului nostru Rusiei ţariste... În condiţiile astea, mi-am propus să pregătesc un guvern nou în locul celui liberal de acum, unul de reconstrucţie a ţării după încheierea păcii cu germanii, una iminentă. Dar va fi nevoie şi de o nouă dinastie în locul acesteia de acum, compromisă şi aproape inexistentă. Ferdinand şi Maria nu sunt decât doi perdanţi fiindcă s-au plasat în coada lui Brătianu şi a liberalilor... Ei, ce zici de planul meu?“

Lupu Kostaki nu se grăbi să răspundă. Avea în faţă singurul politician român care învingea sau murea cu o idee. Un caracter în cel mai nobil şi desăvârşit înţeles al cuvântului. Pe de altă parte, România avea un guvern, e adevărat cu sediul la Iaşi. Aşa că preferă să evite o ciocnire frontală.

„Domnule Carp, mă aşteptam să preluaţi iniţiativa politică după plecarea Casei Regale, a liberalilor şi a takiştilor la Iaşi. La urma urmei, este o necesitate ca în teritoriul ocupat de nemţi, mult mai mare decât cel liber, să se producă o coagulare a forţelor politice în vederea reorganizării vieţii. Formula de acum este o improvizaţie tipic românească. Mare parte din funcţionarii guvernamentali au părăsit ministerele: structurile au rămas incomplete şi neputincioase să-şi exercite atribuţiile şi au în frunte nişte geranţi, printre care mă număr şi eu...“, zise el, încercând să fie autocritic. Şi, după o pauză, ridicându-şi privirile: „Şi cum vedeţi acest nou guvern?“

P.P. Carp se mişcă în scaun. Arăta mai uscat, mai pipernicit. Dar numai trupul aparţinea unui octogenar, spiritul refuza să îmbătrânească. Şi Lupu Kostaki îl auzi vorbind din nou, cu aceeaşi siguranţă.

„După dezastrul prin care trece ţara, nu mă puteam gândi decât la un guvern de tranziţie, unul multicolor... Alcătuit din conservatori dar şi din tehnocraţi. Spre exemplu, doctorul Antipa, profesor şi om de ştiinţă, pe care îl văd ministru la Domenii. Dintre geranţii de azi, te voi propune doar pe dumneata ca ministru plin de Interne..." Deşi avea propuneri şi pentru celelalte ministere, în persoana domnilor Radu Rosetti, Neniţescu, Victor Verzea, bătrânul Carp se abţinu să-i nominalizeze. Şi încheie pe un ton de vie angajare: „Se subînţelege că eu voi fi prim-ministru, dar mă voi ocupa şi de Externe."

Fiindcă îşi auzise numele promovat, Lupu Kostaki se simţi îmboldit să vorbească.

„Vă mulţumesc că v-aţi gândit la mine ca la viitorul ministru de Interne al României!"

„Nu trebuie să-mi mulţumeşti! Şefii de la Iaşi te apreciază, eşti văzut bine şi de germani, ai toate calităţile pentru aceste vremuri neobişnuite!"

„Nu credeţi că ar trebui schimbaţi şi unii dintre ambasadori?", sugeră moale Lupu Kostaki. Era cunoscut cusurul lui Brătianu în felul cum conducea Externele. El nu îi ţinea la curent cu nimic pe diplomaţi, nu le comunica niciodată planurile sale, şi cum aceştia nu reuşeau să le ghicească, în cele mai dese cazuri, rămâneau într-o completă inacţiune.

„În mod cert, după instalarea guvernului, voi întreprinde o analiză a ambasadorilor noştri. La o primă vedere, va trebui să-l retrag pe Victor Antonescu de la Paris, căci este omul Casei Regale şi al liberalilor..."

„Dacă îmi permiteţi o sugestie, cred că pe lista noilor ambasadori ar trebui s-o aveţi în vedere şi pe prinţesa Martha Bibescu. Are unele calităţi care o îndreptăţesc să se bucure

de atenţia dumneavoastră. Este bine văzută în Germania şi Austria, dar s-ar descurca şi în Franţa..."

Cum bătrânul Carp ridică fruntea uşor nedumerit, Lupu Kostaki se grăbi să adauge:

„O prinţesă e bine primită peste tot..."

„Domnule Kostaki, ar fi ceva neobişnuit să numim o doamnă în postul de ambasador. Trăim într-o epocă a bărbaţilor..."

Lupu Kostaki dădu înapoi:

„Domnule Carp, n-am reuşit să fiu suficient de clar. Eu văd în prinţesa Bibescu un diplomat, un om de contact şi de intervenţie. Fiindcă este evident că doamna are abilităţi deosebite, are uşurinţa de-a deschide uşile Caselor regale şi ministerelor din Europa..." Şi acum Carp părea împăcat cu propria uzură, vorbitorul punctă: „Aţi putea s-o acceptaţi măcar ca mesager pe lângă cancelariile din Berlin şi Viena.

„Este de reţinut această ultimă idee", zise bătrânul Carp abţinându-se să nu o desfiinţeze pe prinţesă cu aerul său de ironie bine ştiut.

Apoi se servi cina. Lupu Kostaki era singurul invitat. Doamna Carp îl privea din când în când cu melancolie, de parcă vedea în el pe unul dintre fiii ei – toţi luptau acum pe front – tocmai întors într-o scurtă permisie acasă. Spre deosebire de bătrânii Carp care doar ciuguliră din mâncare, musafirul se înfruptă din toate bucatele fiindcă avusese o zi obositoare care lui, bărbat în floarea vârstei, îi făcuseră foame.

După cină, Lupu Kostaki reveni la discuţia anterioară cu o ultimă întrebare:

„Domnule Carp, când aveţi de gând să puneţi în mişcare proiectul noului guvern?"

Bătrânul Carp nu-i contestă dreptul de a pune o astfel de întrebare, şi-i răspunse prompt, cu o voce vioaie.

„Deja am aranjat o întâlnire cu feldmareşalul Mackensen... M-am gândit să solicit comandantului german câteva lucruri de o maximă importanţă şi urgenţă. Pentru

început m-am oprit doar la patru: 1. Cucerirea rapidă a Moldovei. 2. Locotenență domnească. 3. Aducerea unui nou rege străin. 4. Pace reparată cu România. Dar în funcţie de felul cum va decurge întâlnirea, aceste cereri se pot înmulţi..."

Lupu Kostaki se grăbi să-şi arate ataşamentul total la o asemenea iniţiativă.

„Cred că a sosit momentul să fac publică *pantahuza* pe care am redactat-o..."

„Să nu ne grăbim... Mai întâi, te rog s-o revezi şi s-o scurtezi cât de mult poţi. Nu-ţi ascund că nici când mi-ai prezentat-o, acum o săptămână, nu am fost mulţumit de text. Mi s-a părut prea lung. Cu cât va fi mai lapidar, cu atât pantahuza va fi mai percutantă şi mai mobilizatoare!" îl sfătui domnul Carp, nu fără temei.

„Mai devreme de o săptămână n-o să pot rezolva chestia! Şi mă gândesc că în acest interval ar trebui să mai conving şi pe alţii să-şi dea semnătura!"

„Este o idee bună! Cu cât vor fi mai mulţi semnatari, cu atât iniţiativa dumitale se va dovedi mai rodnică...", conchise bătrânul Carp, apoi se scufundă într-o muţenie posacă, semn că întâlnirea lor se încheiase.

Lupu Kostaki părăsi casa Carp cu sentimentul îmbătător că titularizarea lui ca ministru al Internelor nu este decât o chestiune de câteva săptămâni.

În zilele următoare, în ciuda străduinţelor, nu-i reuşi bine decât unul din cele două obiective la care se angajase cam pripit cu entuziasmul lui de boier optimist şi cam superficial. Izbuti să reducă textul pantahuzei dintr-o singură trăsătură de condei. Deşi noua variantă semăna cu un soi de afiş electoral – semn că imaginaţia îl trădase –, nu mai căută o alta, convins că orice formulă ideală tardivă e mai neproductivă. Iată versiunea ce urma să o pună în circulaţie: „Subsemnaţii cetăţeni, având convingerea că, în împrejurarea prin care trece ţara, acţiunea domnului P.P. Carp e singura în stare a reda României situaţiunea ei pierdută, îi încredinţăm sarcina de a apăra drepturile ţării în negocierile ce se vor deschide pentru dobândirea păcii dorite de toţi!"

Nici în privinţa celuilalt obiectiv, relativ la înmulţirea semnăturilor sub acest text ce se dorea mobilizator şi propagandistic, încercările lui Lupu Kostaki nu se dovediră prea fructuoase. Mizase mult pe aderarea domnului Marghiloman, personalitate în stare să coaguleze opţiunile cetăţenilor. Până la urmă, tactica adoptată nu a fost inspirată sau el nu a avut forţa de convingere necesară. Alexandru Marghiloman l-a refuzat cu acea eleganţă aristocratică, unică pe meleagurile dâmboviţene, invocând ilegalitatea desemnării domnului Carp ca reprezentant al României.

„Iniţiativa delegării nu poate aparţine decât Majestăţii Sale Regele Ferdinand!"

Un indiciu că încă nu-şi pierduse respectul pentru actuala dinastie.

*

Spre sfârşitul lunii aprilie, Martha Bibescu îi telefonase să-l informeze că urmează să părăsească ţara şi Spitalul de răniţi nr. 118 trebuie încredinţat altei doamne.

„Cât veţi lipsi?" insistase Marghiloman.

„Acum îmi este greu să precizez. Abia după ce voi ajunge în Elveţia, la sora mea, mă voi putea dumiri în funcţie de starea ei de sănătate!", se eschivase prinţesa Bibescu.

Cu alte cuvinte, domnule Marghiloman eşti şef al Crucii Roşii, descurcă-te, numeşte pe altcineva să patroneze spitalul de răniţi de care m-am ocupat până acum! Însă nu era o treabă uşoară să găsească o altă doamnă la fel de devotată şi descurcăreaţă precum Martha Bibescu. Prezenţa germanilor constituia un factor de descurajare. Şi doar peste câteva zile, doamna Bibescu avea să părăsească Bucureştii.

Multe lucruri s-au spus şi se spuneau despre defectele lui, dar nu şi acela că ar fi fost un prost organizator. Până şi adversarii politici şi duşmanii erau unanimi în a recunoaşte că Alexandru Marghiloman „avea metodă în lucru, ordine în conducere, promptitudine în hotărâri, drept care adusese

netăgăduite servicii în administraţia statului ca şi în cea a Jockey Clubului."

Bineînţeles că Marghiloman se considera cel mai calificat să ştie unde vrea să ajungă. Înainte de a se hotărî în privinţa vreunei doamne cunoscute din înalta societate pentru a patrona spitalul rămas al nimănui după preavizul pe care i-l dăduse Martha Bibescu, bărbatul a mers la sora lui, Elena Pherekyde, spre a se sfătui cu ea în această problemă. De la instalarea germanilor, activităţile politice se împuţinaseră simţitor şi avea mai mult timp liber, pe care îl umplea în fel şi chip. Cel puţin două ore pe zi, le consacra jocurilor de societate. De regulă, partidele aveau loc după prânz, fie că se afla la club sau acasă – după locul unde servea dejunul. Jocurile pe care le agrea erau cele de „table" – tric-trac, cum se mai spunea –, „alma", „pocker" sau „maus". Adversarii politici vedeau în această nouă ocupaţie o manifestare a însuşirilor sale tipice de jucător: îndrăzneală în atac, necruţare la câştig, neşovăială la pagubă. Calităţi ce se regăseau şi în alte domenii în care se manifesta, fără însă a-i aduce întotdeauna un câştig piramidal.

Evident, Marghiloman nu s-a dus singur, ci însoţit de Marie. Se aşteptau să fie singurii musafiri ai familiei Scarlat Pherekyde. Era o zi luminoasă aşa cum sunt multe asemenea la mijlocul lunii mai. Doar câţiva norişori izolaţi traversau cerul. Toţi copacii de pe marginea străzilor înverziseră. Şi frunzele erau de un verde viu, proaspăt, optimist, care te făcea să te bucuri de frumuseţea naturii şi să crezi că poţi să o iei şi tu de la capăt ca şi ea. Doamna Marie surâdea, ceea ce o întinerea. Exuberanţa acestei zile de primăvară avea inclus şi un oarece efect anestezic: uitai pe moment de greutăţi, de ocupaţia germană, de război. Natura avea puterea de a înfrumuseţa totul: viaţa din acele momente, oraşul cu faţadele obosite după încrâncenarea din iarnă.

Îşi reamintiră amândoi de necazurile vieţii abia în clipa când trăsura se opri în dreptul reşedinţei Scarlat Pherekyde. De vreo trei ani, boala intrase în casa Pherekyde. Mai întâi, o prinsese pe Elena. Inima ei începuse de atunci să dea semne

îngrijorătoare: din când în când, se declanşau crize scurte, ce se manifestau prin dureri ascuţite în piept. De la o vreme şi Scarlat, soţul ei, se confrunta cu unele probleme de sănătate: dificultăţi la mers datorate unei coxartroze. Din aceste motive, Alexandru Marghiloman îi vizita mai des, interesat de felul cum evoluau bolile lor, ce neputinţe noi îi chinuiau, străduindu-se să le fie, pe cât posibil, alături, oferindu-şi sprijinul. De cele mai multe ori, îl însoţea şi Marie, ca şi azi, nu din obligaţie strict formală – fiindcă îi era consoartă –, ci din prietenie sinceră, căci îşi datora actualul statut sprijinului activ arătat de doamna Elena.

Prin urmare, când feciorul le-a deschis uşa, cei doi nu se aşteptau la o atmosferă prea veselă. Dar s-au grăbit să intre fiindcă dinspre calul trăsurii venea un miros greu, pestilenţial, de bălegar proaspăt. După ce au ajuns în salon şi-au dat seama că se înşelaseră: acolo domnea voia bună. Evident, legată de prezenţa cuplului Yvonne şi Mihai Marghiloman. Ei o aduseseră şi o întreţineau ca pe un foc ritualic între pereţii tapetaţi cu mătase vernil ai încăperii. Aşezată într-un fotoliu, neputincioasă, gazda – Elena Pherekyde – îşi obliga oaspeţii să se învârtă în jurul ei. Marie şi Alexandru Marghiloman aveau de ce să le fie recunoscători celor doi, acum atât de degajaţi de parcă ar fi fost la ei acasă. Însă Alexandru ştia că fratele Mihai, taciturn de felul lui, contribuise mai puţin la întreţinerea atmosferei. Meritul principal aparţinea, ca întotdeauna, lui Yvonne, femeie de un optimism molipsitor.

În acele clipe, Yvonne tocmai povestea ceva. Vocea ei cristalină, uşor spumoasă, umplea odaia cu felul ei cuceritor de a privi lucrurile cu umor. Văzându-i, se opri brusc. Apoi se repezi să-i întâmpine pe noii veniţi. Bine dispusă, îşi permise să observe cu bonomie:

„Tânăra pereche a venit la ţanc! Am nevoie de ajutor. Resursele mele de bună dispoziţie sunt pe terminate..."

Alexandru o privi lung, după care spuse:

„Mai întâi, e cazul să ştim ce anume serviţi!"

„În vreme de război, orice întâlnire în plen a familiei e o sărbătoare! Un semn că trăim cu toţii... Că apele războiului nu ne-au despărţit...“, explică Yvonne cu oarece patimă.

După plecarea Casei Regale la Iaşi, prietenia ei cu regina Maria avusese de suferit. Nedorita despărţire o făcuse să se trezească singură – teritoriul ei cotidian se redusese, iar golul din suflet prindea să se lărgească. Neîmpăcată cu noua situaţie, încerca să umple acel vid cu vizite, mai ales la rudele prin alianţă pe care le neglijase din pricina reginei. Devenise de nelipsit de la jocurile de societate – ultima ei pasiune – pe care cumnatul Alexandru le iniţia aproape zilnic, mai ales după-amiezele.

Fu rândul doamnei Marie să se amestece în discuţie.

„Yvonne, tu ai o energie debordantă! Te văd în stare de multe lucruri...“

„În vremurile astea de război, din păcate, mă simt ca peştele pe uscat...“, sublinie Yvonne şi ridică din umeri, gest lipsit de eleganţă la o doamnă.

Apoi îi conduse pe cei doi spre colţul odăii, unde trona Elena Pherekyde, gazda tuturora.

„Ce zici de porumbeii ăştia, Elena!?“, spuse ea cu o molipsitoare veselie.

„Le stă bine... Sunt o pereche pe gustul meu...“, recunoscu Elena, luminată de o mare satisfacţie.

Imediat îşi făcu apariţia şi Scarlat Pherekyde, fluturând o depeşă. Când dădu cu ochii de noii veniţi, salută amplu cu o mare bucurie. Apoi începu să mărturisească:

„Avem veşti noi de la Pic... Şi asta graţie amabilităţii unui ziarist care călătoreşte periodic în zona liberă...“

„Cine e acest ziarist atât de amabil!?“ se interesă Alexandru Marghiloman cu acea curiozitate specifică celui care se implicase în branşă şi ca patron şi ca jurnalist.

Scarlat nu stătu pe gânduri.

„E un ziarist cu experienţă: domnul State Prodănescu!“, spuse el.

„Prodănescu!?“, repetă Alexandru Marghiloman.

„Îl cunoşti?“

„Cum să nu-l cunosc! A lucrat la unul dintre ziarele mele. Mai precis la *La Politique!*“, precizează Al. Marghiloman, căci insul îi traversase biografia.

„Este un om de mare caracter. Prin el, ne parvin de trei luni depeşele lui Pic despre viaţa lui de la Iaşi...“, adăugă Scarlat.

Şi în acele clipe, în mintea de jurnalist a lui Al. Marghiloman se înfiripă o idee pe care imediat se strădui să o valorifice:

„Sper că nu e un deranj prea mare dacă o să-l inviţi pe domnul Prodănescu să-mi facă o vizită înainte de a pleca din nou la Iaşi!“

„O să-l conving să te viziteze!“, îl asigură Scarlat.

Apoi reveni la depeşă, dornic să împărtăşească familiei veştile trimise de Pic, fratele lui, dar şi unul dintre cei mai importanţi politicieni – strategul Partidului Liberal şi însuşi consilierul lui Ionel Brătianu. Calm şi cu o mândrie extrem de vizibilă, enumeră neadecvările politice ale lui Take Ionescu, încercările generalului Averescu de a politiza Armata etc. Nu trecu sub tăcere nici amănuntul – dureros pentru Pic – că doamna Mustaţă, speriată de forţa militară a germanilor, părăsise Iaşiul spre a se refugia la Odesa, unde spera să fie mai în siguranţă.

Vestea avu darul să nedumerească pe majoritatea celor prezenţi, mai ales pe doamne. Cum adică, Mihai Pherekyde nu reuşise să-şi convingă prietena că apărarea românilor este fermă şi de neclintit? Nu cumva bătrânul Pic nu era nici el convins de aşa ceva şi nu excludea posibilitatea ca situaţia militară să se deprecieze? Pe Al. Marghiloman, o asemenea veste îl puse serios pe gânduri. Nu cumva sosise momentul ca şi Casa Regală să se pună la adăpost, expatriindu-se la Odesa ori în Rusia Centrală?

Spre surprinderea lui Alexandru, cel mai aprig comentator al acestei ştiri se dovedi fratele Mihai. Deşi laconic de felul lui, înălţându-şi bărbia, acesta nu pierdu ocazia şi înfieră patriotismul politicienilor refugiaţi la Iaşi, numindu-i şoareci fricoşi. Alexandru bănui că Mihai o vizase

indirect pe Yvonne, care continua să-şi exprime regretul că nu părăsise Bucureştiul odată cu regina Maria, buna ei amică. Dihotomia zona liberă – zona ocupată era, în continuare, subiect de neocolit în casele românilor.

După ce comentariile se mai stinseră – în subsidiar, toţi încercau să-şi răspundă a întrebarea dacă făcuseră bine rămânând pe loc, aici, la Bucureşti –, Al. Marghiloman reveni în atenţia generală cu problemele Crucii Roşii. Evident, nu dramatiză ci expuse cu calm situaţia şi izbuti să atragă atenţia asupra lui. Într-o ţară care disprețuia îmbrăcămintea bărbătească, el se singulariza prin tăietura elegantă a hainelor dar şi prin forma *sui-generis* a favoriţilor, ca şi prin cadenţa regulată şi oarecum afectată a gesturilor. Ţinea capul sus şi ştia să se stăpânească în orice situaţie, fără ca vreo trăsătură a feţii să-l trădeze. O concentrată apăsare a limbii în colţul gurii şi o uşoară înroşire a vârfului urechilor erau pentru iniţiaţi manifestări exterioare ale tulburării lui sufleteşti. În mod sigur, dezertarea prinţesei Martha Bibescu de la conducerea unui spital de răniţi de război era o problemă gravă şi el nu o tratată cu superficialitate. Nu apucă bine să termine că Yvonne se pronunţă cu oarecare invidie:

„Prinţesa Bibescu este o răsfăţată a destinului. Face numai ce vrea şi nimeni nu vede în trădările ei decât gesturi extravagante!“

Alexandru Marghiloman nu reuşi să intuiască unde bătea cumnata lui. Dar preferă, în locul unor judecăţi de suprafaţă, o linie strict pragmatică.

„Ce mă doare pe mine acum e că spitalul patronat de doamna Bibescu a rămas al nimănui. Trebuie urgent să găsesc o altă doamnă care să-l preia...“

Se făcu tăcere.

„Sunt convins, Alexandru, că vei găsi o doamnă la fel de activă şi eficientă precum prinţesa Bibescu!“ îl încurajă Scarlat.

Mai pragmatică, Elena se făcu şi ea auzită.

„Ne vom gândi şi noi, femeile, la o doamnă capabilă...“, zise ea şi privi spre cumnata Yvonne.

Lungana înălţă capul. Dar nu prestanţă se desluşea în gestul ei, ci un soi de aroganţă proprie celor de condiţie medie care s-au căpătuit peste noapte. Zise cu o invidie reţinută:

„Nu e chiar aşa de uşor de găsit o înlocuitoare! Prinţesa Bibescu avea şi mult timp liber, fiindcă familia ei s-a refugiat la Iaşi, iar ea a rămas singurică şi fără obligaţii. De fapt, nu prea singurică... Dacă e să ne luăm după bârfe, prinţesa n-a dus lipsă de curtezani...“

Al. Marghiloman se grăbi să sară în apărarea fostei lui colaboratoare de marcă:

„Marele merit al prinţesei Martha Bibescu este că şi-a pus relaţiile ei multiple în slujba cauzei nobile a Crucii Roşii. Puţine spitale au fost conduse atât de eficient precum cel al prinţesei. Poate doar spitalul de la Coţofeneşti, patronat de regina Maria! Şi cred că doar asta contează până la urmă... Eficienţa patronajului!“

„Alexandru“, interveni Elena, „mă gândesc că trebuie să găsim tot aşa o doamnă cu un nume foarte bun, care să impună nemţilor respect...“ Şi după o pauză de gândire: „Ce ai zice, de pildă, de una dintre fiicele doamnei Brătianu, Sabina ori Pia? Poate una dintre ele se va încumeta să se înhame la o asemenea muncă. E pentru ţară...“

„Nu e rea ideea... Ar merita să te vezi cu ele şi să afli în ce măsură sunt doritoare să se ocupe de patronajul unui spital... Sunt surorile lui Ionel Brătianu şi teoretic ar trebui să se implice...“, zise Al. Marghiloman,

„Sunt şi femei cărora nu le pasă de numele pe care îl poartă...“, ţinu să amintească Maria, parcă spre a pune capăt amăgirilor de moment.

Cum era cea mai vârstnică dintre femeile prezente în salon, Elena Pherekyde se simţi îmboldită să-şi dea verdictul în privinţa acelei afirmaţii tranşante.

„Trebuie să recunosc că ai dreptate! Prinţesa Bibescu este una dintre aceste femei... Ce să ne mai învârtim în jurul cozii!“

Oarecum nemulţumit de direcţia în care alunecase dialogul doamnelor, Alexandru se retrase în sine. La urma urmei, de ce ar căuta o înlocuitoare a prinţesei atât de departe? Ar putea apela la Yvonne, femeie energică şi cu personalitate! Ideea îl făcu să surâdă. Mai întâi, însă, era cazul să-l consulte pe fratele Mihai. Mai mult prin gesturi reuşi să-l atragă spre un colţ al salonului. Acolo tapetul era uşor afumat. Aerul, mai stătut. Mihai se îngrăşase în ultimii ani şi respira greoi. Cum se aflau la mică distanţă, răsuflarea lui răspândea un miros de dinţi cariaţi.

„Vreau să discutăm ceva fără să ne audă nimeni!“, îl lămuri Alexandru.

Ochii lui Mihai se măriră.

„Poate că întrebarea mea te va surprinde...“, începu Alexandru. „Ce părere ai dacă i-aş propune lui Yvonne să preia ea spitalul?“, zise pe acelaşi ton, care nu era chiar unul de meditaţie.

Fără să mediteze prea mult asupra întrebării, Mihai se antepronunţă:

„N-o văd pe Yvonne făcând asta! Ţine prea mult la persoana ei ca să se poată devota şi altora...“

„Asta am vrut să ştiu... Atunci, nu-i voi propune soţiei tale patronajul...“

„Ar fi în folosul meu să n-o faci! Mai ales că Yvonne n-are simţ organizatoric...“

„Uneori funcţia creează organul... Adică dacă pui un om în situaţia de-a face un lucru, poţi avea surpriza că-l face mai bine decât te-ai fi aşteptat!“, sugeră Alexandru.

„Nu e cazul cu Yvonne...“

„Bine, Mişule!“, zise Alexandru moale, resemnat.

Reveniră amândoi lângă grupul doamnelor fără ca vreunul să dea explicaţii, deşi gestul lor se înscria într-o categorie criticabilă. Doamna Marie trăsese cu ochiul la sfatul de taină dintre cei doi fraţi Marghiloman şi nu-i scăpă aerul de uşoară nemulţumire cu care Alexandru se întorsese. Făcu chiar gestul să-l întrebe din priviri. Dar abia odată ajunşi acasă, Alexandru renunţă la aerul lui misterios de până atunci

şi-i relată refuzul fratelui Mihai. Marie l-a ascultat cu o expresie de nedumerire duioasă pe faţă. Alexandru era dezamăgit, dar nu resemnat. Şi ea simţi nevoia să-i arate că e mai aproape de el decât rudele lui de sânge:

„Dacă eşti de acord, voi prelua eu patronajul până la întoarcerea prinţesei Bibescu...“, spuse ea fără ezitare în voce.

Ceea ce reprezenta o ieşire din acel scenariu eşuat.

„Nu trebuie să excludem posibilitatea ca prinţesa Martha Bibescu să se întoarcă după terminarea războiului!“, ţinu el s-o avertizeze, deşi ştia că e de o tenacitate rară în susţinerea propriilor planuri.

„Cum o vrea Dumnezeu!“, zise Marie.

A doua zi, în timp ce se pregăteau amândoi să plece spre spitalul de răniţi abandonat de prinţesa Bibescu, telefonul sună. La capătul celălalt al firului, ziaristul State Prodănescu. Un semnal aşteptat. Marghiloman îl invită la cină, spre a avea până la orele serii răgazul necesar să-i scrie lui Pic Pherekyde. Între el şi ziaristul din provincie venit să profeseze la jurnalul *La Politique* nu au existat relaţii apropiate. El era patronul, State Prodănescu – angajatul.

Marghiloman a avut emoţii când a instalat-o pe Marie în funcţia lăsată liberă de prinţesa Bibescu. S-a străduit să şi le ascundă. Ca să evite asemenea situaţii pe viitor, şi-a promis sie însuşi să legalizeze legătura lor la momentul oportun. A făcut repede cale întoarsă. Din prudenţă, nu dăduse drumul la trăsură. Revenit în propriu-i birou – numai în singurătatea lui îşi reorganiza eficient gândurile –, Marghiloman avu ideea îndrăzneaţă dar perversă de a-şi transforma fostul subaltern – în prezent reporter la o gazetă progermană – într-o sursă de informaţii din ambele zone. Una calificată şi la adăpost de imprudenţe protocolare. Depeşele lui Pic purtau o amprentă puternic liberală. Altfel spus, fruntaşul liberal Pic Pherekyde şi ziaristul State Prodănescu validau diferit evenimentele din România neocupată. Numai coroborând cele două surse, Marghiloman putea să aibă o imagine mai exactă a situaţiei de acolo. Da, sosise timpul ca el să iasă din izolarea la care îl

constrângea ocupaţia germană. Se părea că în acest an, totul avea să fie diferit.

*

Când i s-a adus la cunoştinţă că face parte din delegaţia ce urmează să plece în Rusia, Ion Antonescu s-a bucurat şi s-a întristat deopotrivă. Lunile de iarnă ianuarie şi februarie, îi reveniră în minte cu dramatismul lor extrem. Păreau etapele unui dezastru copleşitor, suficient de ramificat ca să deruteze. Moldova avusese parte de geruri cumplite şi zăpadă ce atingea grosimea de un metru, iar în troiene ajungea la mai mult de atât. Inamicul şi ruşii se coalizaseră spre a-i distruge pe români. Venite încă de anul trecut spre a sprijini armata română, trupele ruseşti se instalaseră lăsând impresia că sunt tot un fel de ocupanţi.

Impulsionaţi de mentalitatea lor imperială, ruşii puseseră stăpânire pe oraşe şi sate, pe clădirile oficiale şi pe cele private mai arătoase, pe toate aprovizionamentele şi căile ferate. Invocând secretul operaţiunilor militare, au impus trupelor româneşti să se deplaseze numai pe jos şi numai pe anumite drumuri şi să cantoneze doar în aşezări sărăcăcioase. În acea perioadă, toate operaţiunile lor militare se reduceau la a jefui şi a teroriza populaţia civilă, la a dezonora femeile şi fetele, la a prădui avuţia noastră naţională. Ca să-şi poată face de cap în voie, stăruiau din răsputeri ca Misiunile aliate – cea franceză, în special –, Casa Regală, Guvernul, Armata şi refugiaţii din teritoriile ocupate de germani să treacă în Rusia, la răsărit de Nistru, unde socoteau ei că vor fi mai în siguranţă decât în Moldova. În fapt, ruşii nu urmăreau decât distrugerea forţei militare româneşti. Concluzie şocantă, dar vai, adevărată!

Aşa începu Ion Antonescu să-i urască pe ruşi, considerându-i un pericol pentru suveranitatea ţării. Însă semnele unui asemenea comportament, de neacceptat la un aliat, se manifestaseră încă de timpuriu. Diverse măsuri premergătoare neexplicabile, anumite declaraţii curioase

făcute de oficialităţile lor militare şi civile, atitudinea indiferentă, pasivă, a trupelor ruseşti în Dobrogea şi apoi în Muntenia – pe parcursul bătăliei pentru Bucureşti –, deşi aveau efective superioare inamicului, nu mai puţin actele oficiale descoperite ulterior (Raportul fostului ministru de Război, generalul Polianov etc.), toate erau de natură să ilustreze că România intrase pe mâna unui aliat deopotrivă de periculos, rău-voitor şi perfid.

În timp ce soldatul rus arăta rumen în obraji, vânjos, viguros (nu-i lipsea din alimentaţie pâinea, carnea, untul, zahărul, băutura) şi bine echipat (cojoc până la pământ, căciulă până la umeri, cizme), ostaşul român se prezenta jalnic: era slab, palid, fără vlagă (mânca pe sponci) şi zdrenţăros pe deasupra (îmbrăcat necorespunzător pentru iarnă). Prin luna februarie, când frigul devenise siberian şi lipsa de hrană acută, tifosul exantematic şi-a făcut apariţia şi a secerat multe vieţi omeneşti. În unele unităţi, nu au fost suficiente braţe pentru îngroparea morţilor. Caz fără precedent, la un regiment s-au înregistrat 1 500 de decese la un efectiv total de 2 500 militari. Victimele provocate de epidemia de tifos în rândul populaţiei civile au fost la fel de numeroase şi nu s-au putut număra nici până astăzi. Tot atunci, cam jumătate din caii armatei au pierit de foame şi frig, cadavrele lor rămânând înşirate în lungul şoselelor până către mijlocul primăverii. Ceea ce a avut drept consecinţă neputinţa de a organiza convoaie de aprovizionare. Dar Antonescu a continuat să-şi păstreze luciditatea de totdeauna.

„Suntem victima unei trădări!“, se revoltase ofiţerul în faţa şefului său, generalul Prezan. Tocmai aflase că ruşii solicitaseră, sub pretext că Moldova este prea mică pentru nevoile operaţionale ale trupelor lor, ca Armata română să-şi restrângă de trei ori zonele pe care se adunase spre a se reface. Cererea ruşilor venise după ce, în prealabil, românii refuzaseră propunerea lor de a-şi retrage forţele peste Prut, în Rusia.

Aşa încât reorganizarea armatei, după marşurile şi contramarşurile cauzate de retragere, s-a făcut în condiţii extrem de grele, din cauza frigului şi a lipsurilor materiale.

Echipamentul şi armamentul necesar pentru această operaţiune fuseseră expediate de aliaţii din Vest, totuşi nimic nu sosea în România, fiindcă de la Arhanghelsk până la Iaşi, totul dispărea. Fără ajutorul ofiţerilor francezi de sub comanda generalului Berthelot, care au alergat prin Rusia căutând vagoanele încărcate cu material de război spre a le dirija în Moldova, nu s-ar fi reuşit nimic, fiindcă ruşii nu schiţau niciun gest în această direcţie.

Mica delegaţie română ce urma să plece în Rusia pentru tratative militare avea în frunte pe Ionel Brătianu. Primul-ministru era însoţit de o echipă tehnică, alcătuită din ofiţeri superiori: general Prezan, şeful Marelui Stat Major al Armatei, locotenent-colonel Antonescu, şeful Biroului operaţii din cadrul Marelui Stat Major, şi general Coandă, reprezentantul pe lângă STAVKA. Tema discuţiilor: lansarea unei ofensive ruso-române, în Moldova, care să coincidă cu ofensiva rusă pe frontul oriental. Iniţial, ofiţerul Antonescu nu figurase printre membrii delegaţiei. S-a apelat la el în ultima clipă, graţie propunerii generalului Prezan. Ionel Brătianu a aprobat fără să ezite cooptarea lui Antonescu, deşi avea un grad şi o funcţie modestă. În consecinţă, Antonescu nu avusese când să se pregătească, dar spera că buna lui pregătire teoretică şi practică să-l ajute. Drumul lung i-a dat răgazul să regândească întreg planul de cooperare cu ruşii pentru viitoarea ofensivă. Rezultatul nu l-a mulţumit. De la o mare putere militară ca Rusia trebuia obţinut mai mult! În loc să-i consulte în privinţa capacităţii de luptă pe care o afectau ofensivei comune, era de preferat să li se impună atât efectivele cât şi puterea de foc cu care să participe. Evident, exista şi riscul ca ruşii să se simtă lezaţi în statutul lor de imperiali, de mare putere adică. Merita însă încercat, fiindcă ar fi fost un câştig dacă ei acceptau.

Antonescu se sfătui imediat cu şeful lui. Bătrânul general Prezan stătu câteva clipe pe gânduri, apoi mormăi pe sub mustaţa mare şi deasă:

„Merită să încercăm... dar nu fără aprobarea domnului prim-ministru!“

Când i se aduse la cunoştinţă, Ionel Brătianu zâmbi şiret, apoi zise rar cu un aer de filozof hâtru:

„Dacă-i găsim după un pahar de votcă, s-ar putea să izbutim.

Răspunsul sosise prompt, şi Prezan fu surprins – ştia că lui Ionel Brătianu îi plăceau amânările. Îi plăceau poate prea mult. De data asta, însă se comportase diferit. Poate unde situaţia nu-i permitea să procedeze ca de obicei.

Primele discuţii oficiale s-au purtat la Petrograd. Partea rusă avea în frunte pe generalul Mihail Alekseev, şeful Marelui Cartier General. Alături de el, generalul Scerbaşev, comandantul trupelor ruseşti de pe frontul din Moldova, şi alţi câţiva ofiţeri superiori.

Lui Ionel Brătianu nu i-a fost greu să observe că ruşilor nu le prea păsa de uzanţele diplomatice, fiindcă nu găsiseră de cuviinţă să aducă la masa tratativelor şi un reprezentant al guvernului; dacă nu pe şeful guvernului, măcar vreun ministru. Nu avu încotro şi se prefăcu a nu observa această lipsă impardonabilă. Dar nu putu să nu se întrebe dacă nu cumva acest fapt se datora unei autentice independenţe a armatei faţă de guvernul rus actual, ori numai înfumurării ruşilor care nu cred că este cu putinţă să poţi şti ceva pe deplin.

Obişnuit de-acum să se aştepte şi la alte tratamente atipice din partea gazdelor, Ionel Brătianu nu a mai fost surprins că Ion Antonescu, cel mai mic în grad şi în funcţie dintre ofiţerii români din delegaţie, a preluat treptat iniţiativa, impunându-se detaşat ca cel mai bine documentat în privinţa hărţii operaţiunilor, erijându-se în purtătorul de cuvânt al delegaţiei române. Şi totul, cu o siguranţă fără greş – chiar dacă franceza lui nu era la nivelul cel mai de sus; fără să se lase intimidat de ofiţerii superiori ruşi, toţi cu figuri de mari bogătani – graşi, încrezuţi –, plini de titluri de nobleţe. Tânărul şi ambiţiosul Ion Antonescu credea despre sine că are calităţi providenţiale. Şi lui Ionel Brătianu i se păru că în acele momente speciale, ar fi fost greu ca altcineva să-l depăşească în legitimitatea lui.

De fapt, generalul Constantin Prezan îl mandatase pe Antonescu să expună tactica românească propusă pentru viitoarea ofensivă din vară. Generalii Alekseev şi Scerbaşev o acceptară în forma expusă de el fără obiecţii, evident mulţumiţi. Încântat de reuşita ieşire la rampă a subalternului său, generalul Prezan îl delegă apoi să se întâlnească cu generalul Kerenski, responsabil al armatelor ruseşti. Încurajat de succesul purtat la primele convorbiri cu specialiştii militari ruşi, Ion Antonescu se văzu în cursul după-amiezii cu importantul general Kerenski. Mai întâi, îi prezentă planul aprovizionării şi dotării, apoi insistă în mod special asupra raporturilor dintre armata română şi trupele ruseşti din Moldova. Generalul Kerenski l-a ascultat cu atenţie dar, surprinzător, a fost foarte zgârcit în promisiuni. Şi Antonescu plecă din biroul acestuia convins că românii nu se vor putea aştepta la un sprijin ferm, ci la unul de conjunctură. Când a revenit, şi-a informat şefii despre conversaţia avută cu generalul Kerenski în termeni reci, convenţionali, pe un ton al insatisfacţiei.

Tratativele dintre cele două părţi s-au reluat apoi la Moghilev, la Marele Cartier General Rus. Aici românilor li s-a alăturat generalul Coandă, fost aghiotant regal, în prezent reprezentantul României pe lângă STAVKA. Şi din nou, Antonescu fu creditat să expună chestiunile de ordin strategic legate de viitoarea ofensivă românească din vară, care urma să se desfăşoare simultan cu cea planificată de ruşi pe frontul oriental. Iarăşi, generalii ruşi sunt impresionaţi de calitatea şi temeinicia planurilor de luptă dar şi de cursivitatea expunerii ţinute de Antonescu. Un prilej pentru toţi cei de faţă – români şi ruşi – să vadă în el un ofiţer de Stat Major deosebit de talentat şi sigur pe el, datorită unei inteligenţe foarte experimentate şi unei voinţe ferme de a reuşi. Şi Prezan se simţi mândru că are un asemenea subaltern.

La întoarcerea din Rusia îngheţată şi şfichiuită de Crivăţ, toţi membrii micii delegaţii româneşti se arătau satisfăcuţi, în mare, de rezultatele întâlnirii cu ruşii. Graţie

tânărului ofiţer Ion Antonescu, mezinul comisiei, interesele ţării fuseseră bine susţinute. Ionel Brătianu surâdea, frecându-şi mâinile. Spera din toată inima că aliatul de la Răsărit se va ţine de cuvânt şi marea lui forţă militară va da roade pe frontul românesc. La fel de mulţumit părea şi generalul Coandă. Ceea ce nu-i reuşise până atunci, fiindcă generalii ruşi nu-l prea băgaseră în seamă, izbutise această echipă alcătuită din primii doi oameni ai Marelui Stat Major al Armatei. La rândul lui, generalul Prezan se felicita pentru inspiraţia de ultim moment de a-l coopta în delegaţie pe adjunctul său. Dar şi pentru ideea, de-a dreptul neobişnuită, de a-l pune să prezinte în locul lui chestiunile practice de ordin strategic ale viitoarei ofensive împotriva germanilor. Tânărul său subaltern se întrecuse pe sine dând o notă pregnantă de profesionalism expunerii, dar valorificase suficient de bine şi persuasiunea ce-i era proprie. Îl mai ajutase ceva: încrederea în talentul lui de stat – major ist – răsplătit până atunci doar cu avansări la excepţional – şi, nu în ultimul rând, carisma de viitor mare comandant. Generalul Prezan nu ştia cum să-i mulţumească. Va trebui să găsească o modalitate.

Abia când se apropiară de Iaşi, generalul se dezmetici, el însuşi surprins de simplitatea ideii:

„Antonescule, eşti invitatul meu la cină! Soţia mea va fi bucuroasă să-mi cunoască pe cel mai apropiat colaborator!“ Şi avea destulă stăruinţă în glas încât să nu poată fi refuzat.

Mai tânărul său subaltern n-a stat mult pe gânduri.

„Mă simt onorat, cu atât mai mult cu cât pe mine nu mă aşteaptă nimeni!“, replică el, vioi. Şi era sincer.

Propunerea generalului Prezan nu era una obişnuită. În ultima vreme, evita sistematic să invite în casă bărbaţi tineri, cum, de altfel, fac toţi bătrânii care au soţii tinere. Din prudenţă, dacă nu din gelozie. Apoi, căzu pe gânduri, neliniştit, derutat în voinţa lui de a-şi răsplăti subalternul.

Numai când au intrat în casă, Antonescu şi-a dat seama ce comoară ascundea moşulică Prezan. Doamna Prezan era o

femeie în jur de 35 de ani, deci cu vreo douăzeci de ani mai tânără decât soţul ei; încă la fel de frumoasă ca la vârsta de 20 de ani. Şi încă la fel de temperamentală – ochii îi jucau în cap precum la pisicile aflate în călduri. Se mişca tot timpul cu vioiciune, se consuma pentru orice flecuşteţ nereuşit, dar se şi exalta în faţa fiecărui lucru sau fiinţe noi ce îi ieşea în cale. De data aceasta, avea şi de ce: invitatul soţului la cină era chiar adjunctul lui, cel despre care îi vorbea uneori în termeni laudativi, altfel un nume greu de digerat de mulţi dintre generalii ce se învârteau pe la Curtea Regală. Iată-l acum în salonul ei! Un ofiţer tânăr, cam de-o seamă cu ea, şi pe deasupra chipeş, chipeş de tot. Şi din clipa cunoştinţei, când cavaleristul Ion Antonescu i-a sărutat mâna, ea nu şi-a mai dezlipit privirea de la acest tânăr ofiţer cu pieptul plin de medalii.

Era chiar frumos – se grăbi ea să constate, după ce-l măsurase din priviri de câteva ori. Trup viguros, încordat, frunte înaltă, ochi albaştri, părul creţ tuns scurt, pieptănat pe spate. Pe chipul lui plutea un zâmbet cald, luminos, dar plin de atracţie, expresie a unei concentrări de gândire şi voinţă. Or pe ea, femeie coaptă şi cam năbădăioasă, o atrăgeau mai ales bărbaţii hotărâţi să ia repede în posesie ceea ce le place.

La sfârşitul cinei, domnul Prezan s-a retras rapid – lungul drum de întoarcere îl epuizase. La insistenţele ei, musafirul rămase să-şi termine vinul din pahar. Singuri de acum, mai în largul lor, se tatonară o vreme, prilej să se întreacă amândoi în surâsuri învăluitoare. Vocea lui era absolut curtenitoare. Frumoşii lui ochi albaştri o ardeau pe dinăuntru. Deja Olga se simţea topită după el şi i se părea o crimă să nu-şi urmeze instinctul.

În zilele următoare, făcu totul să descopere unde locuia Ion Antonescu, prilej ca în trupul ei presiunea atracţiei să sporească precum cea a aburilor într-un cazan de locomotivă în preajma plecării. Pregătirea asaltului a durat şapte zile. În ultimă instanţă, Olga Prezan se asemăna cu Ion Antonescu fiindcă era metodică şi plină de voinţă, nelăsând să-i scape niciun detaliu. Lumea era insuportabil de complexă,

dar cum avea în sânge aventura nu i-a fost greu să afle cele trebuincioase: adresa proprietarilor, programul de lucru al lui Ionel etc. Mai greu a fost să inventeze un pretext plauzibil în faţa gazdelor ofiţerului – nişte evrei cu dare de mână – şi un alibi pentru absenţa de acasă. Dar se zbătea pentru o plăcere care o făcea să se simtă împlinită ca femeie. Nu era la prima încercare de acest fel. Mai trecuse prin asemenea aventuri amoroase şi învăţase câte ceva. Pe asta conta şi acum, deşi nicio întâmplare nu seamănă cu alta. Trebuia să fie prudentă. Nu era o femeie oarecare, ci una cunoscută la Curte şi în mediile puterii, iar târgul, destul de mic ca să se umple repede cu bârfe. Nu se grăbi deloc. Aranjă toate detaliile în chip convenabil pentru toată lumea, se asigură că ciclul menstrual se încheiase, se rugă la Sfânta Fecioară Maria să o ajute. Olga nu considera că păcătuieşte atâta vreme cât domnul Prezan, din cauza bătrâneţii, nu-şi mai putea îndeplini datoria de bărbat.

Şi într-o seară, după ce părăsi familia regală – era prietenă cu regina Maria, dar avea o relaţie destul de apropiată şi cu regele Ferdinand–, ceru birjarului să oprească la adresa unde locuia cu chirie Ion Antonescu. Ajunsă acolo, îi ordonă birjarului s-o aştepte până îşi va termina treburile.

„Da, cucoană!“, promise ferm muscalul bătrân de pe capra trăsurii.

Era spre sfârşitul lunii mai. Primăvara se aşezase peste colinele domoale ale Iaşiului ca o prinţesă tânără pe tron. Mirosul de flori de tei acoperea pe cel de baleg㠠de cai şi gunoaie. Sub impulsul lui, Olga se simţea înviorată şi mai hotărâtă. Bătu la uşa casei din vecinătatea Copoului. Îi deschise stăpâna casei, o femeie cu părul alb, strâns într-o plasă de aţă neagră.

„Sunt doamna general Prezan!“, se prezentă Olga cu prestanţa ce se cuvenea poziţiei ei sociale înalte.

„Încântată să vă cunosc! Eu sunt doamna Bercovici!“

„Aş dori să-i transmit ofiţerului Antonescu un mesaj din partea soţului meu!“, minţi Olga cu o seninătate greu de pus la îndoială.

Doamna Bercovici o invită înăuntru şi o conduse până la uşa chiriaşului. Acolo se opri uşor descumpănită. Să plece sau să mai întârzie? Curiozitate feminină. Rămase pe loc. Şi atunci, doamna Prezan interveni decisiv.

„Vă mulţumesc, doamna Bercovici! Acum mă descurc şi singură..."

Dar nu începu să bată în tăblia de lemn a uşii decât după ce o văzu pe bătrâna evreică îndepărtându-se. Până în acest moment, totul decursese conform planului pus la cale cu o temeinicie de profesionist. Inclusiv figura uşor nedumerită a ofiţerului o prevăzuse. Spre a-l linişti, galanta Olga îi surâse seducător. Se străduia să-i ascundă că ea însăşi era emoţionată, dar felul cum pieptul ei tresălta ar fi putut să o dea de gol. Noroc că Ion Antonescu n-avea ochi decât pentru buzele ei cărnoase şi senzuale.

„Ţi-am promis că te voi revedea curând... Iată-mă! Pot să intru?", se strădui Olga să păstreze iniţiativa, lucru foarte important pe orice câmp de luptă. Era doar soţie de general. Şi învăţase unele lucruri: nu-i bine să laşi adversarul să se dezmeticească prea repede.

Ceva mai târziu, când se aflau în pat şi se odihneau după aprinsa şi epuizanta partidă de amor pusă de ea la cale, Olga îl întrebă cu un soi de pudicitate jucată:

„Sper că nu crezi că sunt o nebună!?"

„Sunteţi o femeie nemaipomenită, Olga!", veni răspunsul tânărului bărbat.

„Rage de vivre", şopti ea.

Şi el traduse expresia franţuzească prin «furia de-a trăi", deşi în accepţiunea Olgăi „*rage*" nu fusese chiar „furie" ci un soi de „turbare", pentru a acoperi dimensiunea iraţională a respectivei stări ce o încercase în timpul acelei vânzoleli sălbatice din care tocmai ieşise, stoarsă ca o cârpă de bucătărie dar satisfăcută şi împlinită până peste poate.

Când Olga reveni cu birja, acasă, generalul încă nu se întorsese de la treburile lui. Aşa că răsuflă uşurată. Se lungi într-un fotoliu şi închise ochii dornică să prelungească şi mai

mult minunata scenă de sex total petrecută cu ofiţerul Antonescu, un bărbat tânăr cu ochi albaştri, posesiv şi potent.

Şi deja îi trecu prin cap că trebuie să-l mai întâlnească odată fiindcă se simţise cu el în al noulea cer; mai sigură ca niciodată că tot ceea ce îşi puse în minte îi reuşeşte cu brio. Descoperise asta mai demult, când izbutise să-l seducă pe regele Ferdinand însuşi.

*

De câteva săptămâni, rapoartele Serviciului de informaţii al armatei îi aduceau lui Ion Antonescu ştiri despre concentrări de trupe inamice în zona Oituz. Sursa principală a acelor informaţii alarmante o constituia organizaţia numită *Respiraţia secretă,* o asociaţie secretă a românilor din Ardeal cu caracter unionist. Membrii ei semnalau că în acea zonă inamicul se întărea cu trupe de elită. În speţă, era vorba despre companiile de mitraliori conduse de căpitanul Rommel. Sub comanda lui se aflau în prezent circa 1 200 de ostaşi, ceea ce părea neobişnuit. O forţă de şoc capabilă să producă pierderi mari trupelor româneşti şi să aducă victoria în raza lor de acţiune. De altfel, mitraliorii ofiţerului Rommel se mai făcuseră remarcaţi în câteva rânduri până acum. Anul trecut, în septembrie, produseseră o breşă în sistemul de apărare românesc din Munţii Carpaţi, prin care năvăliseră apoi trupele germane de ulani. Peste câteva luni, cu ocazia bătăliei pentru Bucureşti, aceiaşi mitraliori ai căpitanului Rommel se evidenţiaseră în mod deosebit producând pierderi grele infanteriei româneşti aparţinând Armatei 1. Şi, lucru contând doar ca impresie artistică, bucureştenii avură prilejul să-l admire pe ofiţerul german defilând triumfător pe străzile capitalei, urmat de mitraliorii săi.

De altfel, roadele campaniei româneşti din 1916 fuseseră dezastruoase. În cele patru luni de război, românii pierduseră trei sferturi din ţară, capitala, moralul şi iniţiativa. Exprimând acest dezastru în alţi termeni, se pierduse cea mai

mare parte a bogăţiei naţionale – petrolul, sarea, stocurile de cereale, vitele etc. – şi 400 000 de oameni, din care 100 000 de prizonieri, 150 000 de morţi şi răniţi rămaşi în mâna inamicului şi 150 000 de răniţi evacuaţi în Moldova. Şi către 1 decembrie 1916, resturile Armatei române se retrăseseră din faţa duşmanului ocupând poziţii de apărare pe linia Siretului.

Alarmat de informaţiile primite despre întărirea inamicului în zona Oituz, locotenent-colonelul Ion Antonescu, şeful Biroului Operaţii de la Statul Major al Armatei, se prezentă în faţa generalului Prezan, şeful Statului Major, şi îl convinse că este necesar să ordone comandanţilor din acea parte a frontului să execute misiuni diverse de cercetare cu scopul de a valida sau infirma aceste ştiri puse la dispoziţie de către Serviciul de informaţii al armatei.

Generalul nu stătu pe gânduri şi dădu imediat ordine în acest sens. Şi astfel, începu o campanie de informare la faţa locului prin infiltrări de cercetaşi în dispozitivele militare ale inamicului.

Căpitanul Grigore Carp – unul dintre cei trei fii ai lui P.P. Carp, toţi ofiţeri şcoliţi în Germania – îşi chemă subalternii şi le ceru să caute voluntari. Preferase această cale fiindcă nu era o misiune uşoară să te strecori în dispozitivul inamicului şi să iei prizonieri – li se spunea „limbi". Ar fi fost de preferat să fie dintre gradaţi. De la ei, urmând să se scoată informaţii despre dispunerea în teren şi capacitatea de luptă a trupelor din care făceau parte. Printre cei care se oferiră se numără şi caporalul Gheorghe Columban, un ialomiţean înalt, vioi, activ, ce luptase pe front din prima zi.

De nişte luni războiul părea că stagnase. Adică se transformase într-un veritabil război al tranşeelor. Această formă nouă de luptă avea însă o monotonie care îi măcinase caporalului Columban nervii mai mult decât marşurile istovitoare ori confruntările directe cu duşmanul. Însă, acest context îi dăduse şi prilejuri de visare, de evadare în ireal. Mai ales în irealul în care îl atrăsese, fără intenţie, domnişoara

Iarca. Şi revedea atunci scene din spitalul de la Coţofeneşti, avându-i în focar doar pe cei doi. El, un biet soldat rănit. Ea, o asistentă voluntară provenind din lumea bună. De prezenţa căreia devenise dependent. Una plăcută. Luminoasă, Diafană. O poreclise Albă ca Zăpada, inspirat de unul dintre basmele copilăriei. Domnişoara Iarca era bălană şi vaporoasă. Avea o voce blajină, moale. Te ungea la inimă când îţi vorbea. Dar ce mână uşoară avea când făcea injecţii sau te pansa. Se îndrăgostise de ea în ciuda faptului că îl trata în mod egal, ca pe toţi ceilalţi răniţi din salon. Lui i se părea că, atunci când se apropia de patul lui, domnişoara Iarca îi zâmbea mai intens, mai încurajator, mai plin de farmec. Şi de aici, rolul ei de catalizator în procesul său de vindecare. Aşa i se păruse atunci, în acele zile de la sfârşitul primăverii, neasemuit de binefăcătoare după o iarnă cumplit de friguroasă şi de nepotrivită pentru război. Iar faptul că se îndrăgostise de domnişoara Iarca era un semn cert că se însănătoşea, iar tinereţea lui îşi cerea dreptul la viaţă. În ziua când a fost externat din spital, ea nu era de serviciu. Avea tură liberă pentru odihnă. După tot ce făcuse pentru el, nu putea pleca fără să nu-şi ia la revedere de la sora de caritate care îi oblojise rănile şi sufletul. Nu a fost greu să afle unde locuia. L-a ajutat sora-şefă. Apoi s-a deplasat la acea casă ţărănească. A intrat în curte şi a bătut la uşă. I-a deschis chiar gazda – o ţărancă bătrână cu părul strâns de o basma neagră. După ce s-a dumirit despre ce este vorba, femeia l-a condus până la uşa chiriaşei. Acolo l-a abandonat după ce i-a spus: „Asta-i odaia domnişoarei!“ Fără unele iluzii adolescentine, n-ar fi ciocănit în tăblia uşii. Cum n-a primit niciun răspuns, s-a gândit să intre. Şi a deschis uşa încet, atent să nu facă prea mult zgomot. Domnişoara Iarca dormea. Razele de soare ce băteau în geam o luminau puternic. Era prima oară când el vedea un înger dormind. Părul ei blond, răvăşit, acoperea perna. Se dezvelise în somn din cauza căldurii. Probabil pledul de lână ţinea prea cald. Cămaşa de noapte se ridicase până spre genunchi şi i se zăreau picioarele subţiri cu

pielea albă, întinsă bine pe oase. Albeaţa epidermei era una care îl orbea cu ineditul ei, dar îl şi atrăgea, în acelaşi timp, ca un magnet. „Domnişoară Iarca!“, îndrăzni el într-un sfârşit. „Ce e!?... Ce cauţi aici!?...“, se sperie fata. Şi prinse să privească nedumerită în jur. Când descoperi că avea picioarele dezgolite, se înroşi la faţă şi se grăbi să şi le acopere cu pledul. Apoi i se adresase cu o uşoară iritare în glas: „Soldat, ieşi afară şi aşteaptă-mă! Trebuie să mă îmbrac...“ Niciodată domnişoara Iarca nu se arătase atât de protocolară. El a părăsit odaia ca unul ce tocmai fusese prins cu ocaua mică, vădit ruşinat de îndrăzneala lui necugetată. Simţea că se purtase prosteşte. A durat ceva timp până când domnişoara Iarca s-a ivit în pragul uşii. Se îmbrăcase şi se pieptănase. Părea Alba ca Zăpada în faţa propriei case, gata să înceapă o nouă zi de muncă.

„Tocmai m-am externat şi am vrut să vă mulţumesc pentru tot ceea ce aţi făcut pentru mine!“, declarase el grăbit să dreagă indiscreţia de mai înainte. Apoi îi oferise bucheţelul de flori culese din curtea spitalului. Nu era chiar ce şi-a dorit.

„Mi-am făcut doar datoria!“, replicase ea simplu.

„Datoria ca datoria! Dar depuneţi şi mult suflet!“, stăruise el.

Complimentul lui a pus-o în încurcătură. S-a frământat în căutarea unui răspuns potrivit. Dar a renunţat brusc şi i-a urat pe un ton luminos şi însufleţit:

„Soldat, să ai grijă de tine! Iar eu mă voi ruga la Dumnezeu să te ţină în viaţă!“

După care, domnişoara Iarca i-a întins mâna subţire, delicată, şi el i-a sărutat-o recunoscător, grăbit, ca şi cum fata s-ar fi putut răzgândi.

Hrana spirituală îi fusese asigurată. Nu ştia dacă pe termen lung această întâlnire de rămas bun avea să-i ofere mai mult. Era însă prea tânăr ca să nu spere...

Căpitanul Grigore Carp îl studie pe caporalul Columban cu atenţie preţ de câteva clipe. Ca şi fraţii săi, Grigore se distingea de restul gradaţilor printr-o seriozitate şi rigurozitate

atipice pentru un ofiţer român obişnuit, poate şi unde făcuse şcoala militară în Germania. Voluntarul din faţa lui avea aer de orăşean. În mod sigur, regăţean. La o primă comparaţie, înaltul caporal semăna cu Don Quijote la tinereţe! Dincolo de asta, Gheorghe Columban trecuse însă prin câteva experienţe semnificative. Căzuse prizonier la bulgari şi totuşi, reuşise să evadeze din lagăr. Luptase şi fusese rănit. Fragilitatea fizicului său era, deci, una aparentă. În realitate, lunganul avea rezistenţa unei nuiele de bambus! Şi căpitanul Carp, mulţumit de evaluare, se concentră asupra ordinului:

„Caporale Columban, misiunea dumitale este una singură. Nu să creezi panică în rândurile inamicului, ci în cea mai mare linişte să faci rost de o „limbă". Ideal ar fi să dai peste un român ardelean înrolat la austro-ungari!" Adoptase un ton colegial şi nu unul de neutralitate profesională din cauza dificultăţii misiunii. Şi, în final, căpitanul Carp simţise nevoia să verifice:

„Ai înţeles, caporal?"

„Înţeles, dom' căpitan!", confirmă Gheorghe Columban, luând poziţia de drepţi.

„Pe loc repaos! Încă n-am terminat... Nu vei merge singur. Îţi propun să-ţi alegi singur un tovarăş cu care să aduci la îndeplinire această misiune!"

„Înţeles, dom' căpitan!", zise caporalul Columban.

„E de preferat să fie un ostaş cu experienţă. Altfel, te poţi trezi în situaţii nedorite. Fie că trage la cel mai mic foşnet sau zgomot şi stârneşte agitaţie, fie că nu-i descurcăreţ în situaţii speciale..."

„Înţeles, dom' căpitan!", zise caporalul.

Dar nu a fost uşor să aleagă un tovarăş de misiune. Îşi cunoştea prea puţin subordonaţii. Luase comanda grupei cu trei săptămâni în urmă. Şi de atunci nu desfăşuraseră nicio acţiune de luptă mai deosebită, care să le scoată în evidenţă calităţile de luptători. Doar sarcini de supraveghere şi descurajare a inamicului, executate în timpul războiului purtat în tranşee. Căci nemţii nu atacaseră. Iar soldaţii lui participaseră doar la schimburi de focuri sporadice.

Caporalul Columban îi chemă pe toţi şi-i chestionă în privinţa luptelor purtate anterior. În final, după vreo jumătate de ceas, se opri asupra soldatului Iordan Puchilă, de fel din Teleorman. Bărbat în toată firea la cei 40 de ani ai săi. Copt la minte şi şiret ca o vulpe. Ţăran de la coarnele plugului, obişnuit cu greul.

Au pornit în misiune după miezul nopţii. Apăraţi de întuneric. Dar şi de funinginea cu care se mânjiseră pe faţă. Primul, caporalul Columban; al doilea, Iordan Puchilă, parcă înghiţit de umbra aceluia. Mergeau aplecaţi, cu paşi feriţi, cu inima strânsă cât un purice. Nu vedeau ce era înainte. Acea fâşie a nimănui dintre cele două rânduri de tranşee părea un alt tărâm, la poarta căruia se aflau acum amândoi. Trebuia să-l străbată fără să fie văzuţi sau auziţi. Adică reperaţi. În care scop, ideal ar fi fost ca ei doi să devină fantome. Dar cum metamorfoza era dificilă, păreau mulţumiţi în aceste clipe şi cu rolul de aspirant la acel statut.

La un moment dat, caporalul Columban se împiedică de ceva. Nu căzu din asta, dar se sperie. Era hoitul unui câine. Şi puţea îngrozitor. Cum o fi ajuns animalul ăsta aici, în bătaia comună a puştilor româneşti şi nemţeşti!?, se întrebă caporalul, nedumerit. Şi se întreba nu ca să găsească un răspuns, ci ca să-şi mai potolească frica. Nu-şi continuă înaintarea decât după ce privi înapoi, spre soldatul Iordan Puchilă. Era linişte deplină. Parcă se aflau într-un mormânt. Tot mai vie, mai acută, teama că moartea poate veni în orice clipă. Din întuneric. De la câţiva paşi distanţă.

Deodată, caporalul Columban zări o lumină. Nu era de la un foc de tabără – de altfel interzis în linia întâi – ci de la o sursă artificială plasată în interiorul unei clădiri. Cel mai posibil, o lampă. De aici şi sentimentul că în preajmă se află nişte fiinţe – civili ori militari inamici. Mult mai târziu, aveau să priceapă că întunericul e greu de îndurat în război pentru toată lumea (civili, militari). Îi făcu semn însoţitorului să se oprească. Din acea clipă, înaintarea lor era musai să fie precedată de o recunoaştere. Conştient că noaptea vocile se

aud de departe, caporalul Columban se aplecă spre Iordan Puchilă şi-i ordonă în şoaptă:

„Apropie-te de lumina aceea şi vezi ce e acolo! Apoi revino să facem un plan de bătaie..."

Şi în spatele cuvintelor sale se ascundea neputinţa de a îndura necunoscutul, nimic altceva decât un derivat al fricii.

Nu apucă bine să plece Iordan, şi răsunară nişte împuşcături. Nu veneau de aproape, totuşi se culcară amândoi la pământ. Imediat se porniră şi alte focuri de armă. Şi caporalul Columban se gândi că e vorba de nişte santinele, care s-au speriat şi au tras orbeşte, mai mult din nevoia de a arăta că situaţia e sub control.

Cum se lăsase din nou liniştea, caporalul Columban îi făcu semn ostaşului Iordan Puchilă să-şi reia înaintarea spre obiectivul pe care i-l indicase.

Spre norocul celor doi, norii sunt încă deşi şi opaci, iar luna n-are putere să lumineze. Bezna s-a îndesit. Soldatul Puchilă s-a îndepărtat. Uşor aplecat în faţă şi cu mâna pe trăgaci. Continuă să se apropie de ţintă fără să fie descoperit. Dar oricând se poate aştepta la o surpriză. Mai ales că acum lumina e mai puternică şi evantaiul ei de raze dezvăluie o siluetă omenească. Un ostaş inamic. Un planton de noapte. Poartă puşca pe umăr, neglijent, ca o simplă formalitate. Nu priveşte în jur, ţine ochii în pământ. Soldatul Puchilă s-a oprit locului acum şi cercetează totul cu atenţie. Obiectivul pe care îl supraveghează santinela inamică este o casă ţărănească cu ceardac. Lumina care se vede vine pe una dintre ferestre. Poate fi un indiciu că înăuntru există şi alţi militari inamici. Ar trebui să se apropie mai mult şi să cerceteze. Dar ar risca prea mult. Teama de necunoscut îl face prudent. E bine să evite complicaţiile. Mai întârzie puţin să afle dacă santinela înconjură imobilul ori se mulţumeşte să penduleze prin dreptul ceardacului luminat. După ce se lămureşte, revine în fugă. Îşi trage suflarea – nu din pricina oboselii, ci a emoţiilor. Şi, când raportează şefului său, are tendinţa să exagereze.

Caporalul nu are timp de pierdut. Plecând de la informaţiile furnizate de ostaşul Puchilă, încropeşte rapid un plan. Se vor strecura amândoi în spatele casei. Acolo se vor despărţi. Fiecare va ocoli casa în sens invers, astfel încât santinela inamică să fie prinsă la mijloc ca într-un cleşte. Şi după ce îşi frecă cu palma faţa, fiindcă barba îi crescuse şi-i dădea mâncărime, caporalul Columban îi făcu semn soldatului Puchilă.

„Ia-o tu înainte că ştii drumul!“

Începură să înainteze, atenţi şi prudenţi. Tăcerea nopţii – şi mai apăsătoare acum. Nimic nu semăna mai mult cu o piatră de mormânt. Numai de n-ar ieşi luna din nori!, se gândiră amândoi în acelaşi timp, de parcă ar fi format un singur trup.

Dar ca un făcut, după vreo câţiva paşi, lumina palidă a lunii se strecură printre nori ca o văpaie otrăvită şi împrejurimile căpătară ceva mai mult contur. Se opriră amândoi, ţinându-şi respiraţia. Precauţie instinctivă de vânători. E târziu de noapte, numai de nu ar fi zorii prea aproape. Spre norocul lor, luna dispare din nou în spatele norilor. Trebuie să profite. Îşi reiau înaintarea prin întuneric. În faţă, nu prea departe, santinela inamică ar putea fi „limba“ de care au nevoie superiorii lor.

Din când în când, caporalul Columban se opreşte şi ascultă zgomotele nopţii. Nicio mişcare din partea inamicului. Nu se aude decât ţârâitul unor insecte ascunse în verdeaţa din jur. Până la casa devenită acum un reper în incursiunea lor nu mai e mult. Lumina care iese din ea, ca dintr-un far maritim, împrăştie în jur mirajul limanului dorit, trezeşte în sufletele călătorilor speranţa că odiseea se apropie de capăt.

În sfârşit, bâjbâiala se termină. Au ajuns la calcanul casei. S-a încheiat o nouă etapă. Evident, una pregătitoare. Urmează să dea asaltul pentru imobilizarea santinelei. Postaţi la colţurile casei, amândoi românii stau cu ochii pe silueta militarului de pază.

Acesta patrulează ca un somnambul prin dreptul ceardacului de lemn. Pare să fie cu gândul aiurea. Probabil la fesele curbate ale Gretei lui, lăsată singură într-o mică localitate din sudul Bavariei. Pentru el, paza este o simplă formalitate. Un exerciţiu mecanic pentru trecerea timpului. Fiindcă îi este greu să-şi imagineze că aici, în apropiere de linia frontului, ar fi posibil să acţioneze partizani.

Însă şi casa în sine e un pericol potenţial. Oricând poate ieşi pe uşa ei un militar inamic care să le încurce planul. Aşa că amândoi stau cu un ochi pe santinelă şi cu celălalt, pe ceardac. Simt cum le creşte tensiunea. Numai de nu le-ar sări inima afară din piept.

Acţiunea propriu-zisă nu a durat mai mult de un minut. A fost o desfăşurare de automatisme. Au acţionat ca nişte roboţi bine programaţi. Nu au avut timp să se mai gândească la altceva. Pe scurt, l-au prins, l-au dezarmat, i-au pus căluş în gură. Iniţial, neamţul s-a crezut încolţit de fantome. Instinctul de supravieţuire l-a făcut să se supună. Mai ales că nu era neamţ, ci ardelean mobilizat în armata austro-ungară.

„Acum repede înapoi!“, ordonă caporalul Columban lui Iordan Puchilă.

Şi începură să se furişeze prin desimea nopţii. Iordan Puchilă înainte, la mijloc prizonierul, la urmă caporalul Columban. Iordan caută drumul, cum se zice. Adică se străduie să fie o călăuză profesionistă: evită pâlniile de obuz, şanţurile, cadavrele etc. Columban priveşte în jur. E înalt şi subţire ca un periscop de submarin. Priveşte fără să vadă nimic deocamdată. Este numai urechi. Ştie că acolo, în întunericul din jur, sunt mulţi ochi care, odată treziţi, l-ar putea descoperi. Rolul lui primar este să dea alarma la timp, să strige rapid „culcat!“ pentru ca gloanţele pornite dintr-o cazemată sau dintr-o poziţie de tragere a unui lanţ de puşcaşi inamici să nu-i prindă nepregătiţi. Ceva îi spune că Iordan a apucat pe altă cale, ce urmează acelaşi traseu prin care s-au infiltrat în liniile nemţeşti în prima parte a misiunii lor. E tot

mai neliniştit – şi această întoarcere, în regim de fugă, îi dă fiori: drumul i se pare acum mai lung, mai complicat, mai periculos; iar câmpia, o nesfârşire până la capătul lumii. E trecut de miezul nopţii. Totul doarme. Păsările, animalele sălbatice, insectele, şopârlele etc. Dar şi inamicul. Şi, în cazul germanilor, totul se petrece la adăpostul unor reguli şi măsuri stricte, ce caracterizează o armată modernă, în rândurile căreia disciplina e la mare preţ. La pătrundere în dispozitivul ei, el şi Iordan avuseseră noroc, nu se întâlniseră cu acele formaţiuni de protecţie pe timpul nopţii.

„Dă, Doamne, să nu ne descopere!“, se rugă caporalul Columban, ajuns la o sensibilitate extremă.

Întunericul ascunde surprize. Că nu-i o vorbă în vânt se convinse îndată. Prizonierul se împiedică de ceva şi se dezechilibră. Prilej de emoţie spontană. Ar fi putut atinge vreun obuz, vreo mină sau o grenadă neexplodată! Şi Columban şi Puchilă încremeniră locului, închizând ochii şi aşteptând o deflagraţie. Nimic de genul acesta. Când au redeschis ochii, l-au descoperit pe prizonier dezechilibrat, ieşit din şir. Au răsuflat uşuraţi, căci imediat insul şi-a redobândit echilibrul şi şi-a reluat mersul. Ar fi fost culmea să se întâmple un accident şi ei să se înece ca ţiganul la mal. Instinctiv, caporalul Columban pipăi prin stofa tunicii scrisoarea adresată părinţilor.

Dar nu mai trecu mult şi auzi nişte comenzi în nemţeşte şi realiză că fuseseră depistaţi. Clipi şi privi mai atent. Câteva siluete se apropiau ameninţător. Se simţea răspunzător pentru viaţa lui Puchilă şi a prizonierului. Tot ce putea spera să reuşească împotriva patrulei inamice era să câştige câteva minute de răgaz pentru cei doi.

„Iordane, fugiţi!, Eu rămân să-i ţin pe nemţi în loc! zise Columban pe un ton de maximă urgenţă.

Cu o senzaţie de copil abandonat, caporalul Columban îi urmări pe cei doi până când dispărură în pâcla nopţii. Apoi îngenunche, luând poziţie de tragere. Şi începu să aştepte încordat şi decisiv. Va fi care pe care.

Patul puştii îi răcorea obrazul. Îl făcea mai lucid. Mai pregătit. Curând din întuneric se ivi o siluetă de militar cu puşca lipită de şold. Îl lăsă să mai facă un pas, apoi ochii în felul lui, cu dinţii sprijiniţi de buza inferioară, şi apăsă pe trăgaci. Împuşcătura a spart liniştea nopţii în mii de bucăţi. Ostaşul inamic s-a prăvălit la pământ ca o păpuşă pe care mânuitorul a scăpat-o din sfori. Dar e de aşteptat să se ivească şi o altă fantomă, fiindcă patrulele de noapte nemţeşti sunt alcătuite din cel puţin patru membri.

„Numai de mi-ar ajunge muniţia!“, îi trecu prin cap caporalului Columban.

Încă doi duşmani se iviră unul după altul şi el trase foc cu foc ca în nişte ţinte de carton mişcătoare. Îi văzu căzând pe rând cum nişte popice izbite în plin de un obiect puternic. Apoi caporalul Columban avu răgazul să privească spre magazia armei şi să repete obsesiv, fără a epuiza pericolul:

„Dă, Doamne, să-mi ajungă muniţia!“

Un răpăit scurt venit din apropiere îl vesti că lupta încă nu se încheiase. Această nouă realitate se aşeză ca o pâclă a morţii pe creierul lui. Disperat, caporalul îşi lipi din nou obrazul de patul armei şi aşteptă ivirea viitorilor inamici. Ceva îi spunea că lupta de acum nu o să mai aibă aceeaşi durată, la fel de scurtă, precum precedenta.

De ceea ce i-a fost frică, n-a scăpat: muniţia nu i-a mai ajuns...

*

Principesa Martha Bibescu s-a ţinut de cuvânt. La numai o săptămână de la plecarea ei în străinătate, Lupu Kostaki a primit o scrisoare având ştampila poştei din Viena.

Bărbatul o citi de câteva ori cu interes şi emoţie, dornic să afle în ce măsură doamna Martha reuşise să-şi tempereze propriile incoerenţe cu care îl obişnuise în perioada bucureşteană a amiciţiei lor. În prima parte, ea îl înştiinţa că se află încă la Viena, unde se străduia să descopere spiritul locului. Deja fusese primită excelent de

câţiva conţi şi prinţi austrieci plini de morbul nobleţii moştenite de la nişte înaintaşi, care au excelat în complicităţi obscure şi penumbre sângeroase. Nu ar fi fost ea, dacă n-ar fi colindat acele saloane vieneze cu feminitatea ei rafinată şi nu s-ar fi osândit singură la complicaţii în calitatea ei de insurgentă.

Partea a doua a epistolei conţinea informaţii ceva mai interesante pentru Lupu Kostaki. Nota lor de complementaritate era uşor de recunoscut. În speţă, Martha Bibescu avusese chiar o întrevedere cu contele Otomar Czernin, ministrul de Externe al Imperiului Austro-Ungar. Acesta se arătase indignat de trădarea României şi nu mai puţin de modul brutal în care fusese expulzat după declaraţia de război a Bucureştiului. Deşi trecuse aproape un an de la acest eveniment, contelui Czernin încă nu-i trecuse supărarea. Şi era atât de vie, de parcă expulzarea lui se petrecuse cu câteva zile în urmă.

Poate de aceea, doamna Martha se făcea ecoul acestei reacţii violente a şefului diplomaţiei imperiale şi îşi taxa compatrioţii drept „sălbatici îmbrăcaţi europeneşte“, în original *„des sauvages habilles en Européens“*. Totuşi, îşi păstra optimismul. Dacă Otomar Czernin avea să revină în România – acum, după ce ţara era aproape ocupată de trupele germane şi austriece – el, Lupu Kostaki, în mod sigur, îl va face să-şi mai schimbe părerea despre politicienii români cu prestanţa şi corectitudinea lui atât de vizibile (în original *„votre grande taille et votre droiture“)*.

Peste două săptămâni, Lupu Kostaki primi o nouă depeşă de la prinţesă. Tot din Viena. Semn că se simţea bine în acea capitală europeană şi interesul înaltei societăţi austriece pentru persoana ei încă nu se epuizase. Ceea ce explica de ce îşi prelungise popasul. Continua să fie invitată, şi Martha accepta cu uşurinţă şi bucurie să lumineze cu prezenţa ei exotică atmosfera prea sobră din diferite saloane de înalt nivel. Nu făcea rabat când era vorba de rangul lor. Dar Lupu Kostaki mai reţinea un lucru neobişnuit la o femeie pe care succesul o proiecta în văzul societăţii vieneze.

Faptul că frecventase o cafenea renumită – una dintre cele 600, câte funcţionau în acel moment la Viena.

Cu ochii sufletului deschişi spre curtezanul ei din Bucureşti, Martha nu uită să amintească, cu o sinceritate neobişnuită, că păstrează legătura şi cu Iaşiul „antantist". Spre acea destinaţie, expediase mai multe scrisori decât spre Bucureşti. Toate însă adresate Casei Regale niciuna lui George Bibescu, încă formal soţul ei. Îi scrisese de câteva ori regelui Ferdinand, exprimându-şi deschis dorinţa de a veni în Moldova liberă. Regele îi răspunsese prietenos. Dar despre invitarea ei la Iaşi, la Curtea Regală, nici vorbă. Se adresase şi reginei Maria, dar fără aceeaşi determinare, fără aceeaşi frazare senzuală. Simptomul incontrolabilului avea să funcţioneze acum fără greş. Mai directă şi mai neiertătoare, Regina Maria îi reproşează raporturile cam prea speciale cu reprezentanţii puterilor inamice. Reacţia reginei i se pare nedreaptă, un fel de lovitură sub centură. Ea, Martha Bibescu, nu fugise ca o laşă, acceptase regimul de ocupaţie german, cu stoicism, se luptase cu el, condusese un spital de răniţi etc. Jignită în amorul propriu, terifiată de riscul potenţial al căderii în dizgraţie, prinţesa Martha Bibescu întrerupsese corespondenţa cu cele două capete încoronate. Ba mai mult, se dusese cu gândul la nevoia unei schimbări de dinastie. Idee tot mai des vehiculată la Bucureşti de P.P. Carp şi conservatorii ce gravitau în jurul lui. Şi, într-o scrisoare de la sfârşitul lunii iulie, expediată de această dată din ţara cantoanelor, revine asupra chestiunii, precizând că acea poziţie a Bucureştiului era cunoscută la Viena şi susţinută. Pe de altă parte, era lesne de observat că scrisul ei confensiv, cu valenţe literare, se lasă contaminat de note de singurătate. Se simţea plictisită şi constrânsă de acel peisaj aseptic.

Când Lupu Kostaki o somează să-i spună dacă şi-a făcut planuri de reîntoarcere la Bucureşti, prinţesa îi răspunde tranşant. Deocamdată, nu se simte capabilă de un asemenea gest. Prea multă lume din România este împotriva

ei. Şi avea în vedere în primul rând Casa Regală a României şi familia soţului. Nu în ultimul rând, germanii. Atmosfera din ţară ar face-o să se simtă ca o muscă prinsă într-o plasă de păianjen. Acolo, în Elveţia, alături de Margareta, are posibilitatea să se obişnuiască cu o viaţă mai lejeră. Şi Lupu Kostaki îşi permise să presupună că prinţesa nu era în căutarea unor noi aventuri. Mai degrabă, lâncezea între banal şi senzaţional – oare pentru câtă vreme? – după o cădere într-un lanţ reductiv de cedări şi sustrageri.

După victoriile neaşteptate repurtate de trupele româneşti la Mărăşti şi Mărăşeşti, doamna Martha avu – surprinzător – o reacţie mai vehementă şi mai pronunţat adversă. Se simţea în tonul scrisorilor ei o îndepărtare de patria-mamă, un dezinteres crescând faţă de problemele grave ale războiului cu care se confruntau românii. În acelaşi timp, lui Lupu Kostaki nu-i era greu să observe că Martha încerca o apropiere de Dumnezeu pe linie catolică. Nu numai că reluase legătura cu arhiepiscopul Netzhammer, corespondând metodic şi împărtăşindu-i căutările, dar participa regulat la slujbe religioase alături de sora ei, Margareta. În acea vreme, în Elveţia, nu era prezent cultul ortodox. Ba mai mult, îşi găsise un confident şi un „director de conştiinţă“ în persoana abatelui Mugnier.

Şi Lupu Kostaki realiză treptat că *Madame de Princesse* se îndepărta de cele lumeşti. Trecea printr-o criză morală puternică. Nu ştia ce i-o provocase sau cine. El încercase să fie bărbatul-prieten, bărbatul-îndrăgostit dornic să-i cultive prietenia şi dragostea, să o scoată, deci, la liman. De ce Martha nu reuşea să înţeleagă natura frumoaselor lui intenţii? Disperat, Lupu Kostaki reveni asupra lor într-o nouă scrisoare, pe un ton înflăcărat dar ţinut bine în frâu, fiindcă era un bărbat matur, cu o funcţie înaltă, de gerant la Ministerul de Interne, cu o situaţie materială înfloritoare – poseda două moşii în Moldova neocupată – chiar dacă pe majoritatea românilor războiul îi sărăcise.

În scrisoarea de răspuns, Martha nu făcu nicio referire la declaraţia lui de dragoste, ignorând-o suveran. Şi atunci, Lupu Kostaki se întrebă sub imboldul insatisfacţiei: „Ce fel de catolicism îmbrăţişase dânsa de-şi interzicea nişte sentimente atât de normale şi respectabile?“ Şi, consternat, bărbatul începu să-şi reprime tonul patetic şi căldura sentimentelor, încercând să se depărteze, să devină un martor lucid al propriei sale suferinţe din dragoste. Dar ceva rămânea incomplet. Martha nu mai dorea să-l aducă lângă ea. Oare i se părea că regretele lui sunt lovite de neclaritate? Nu învăţase el să se ridice la formula ei de pătrundere? La fel de simptomatică i se părea şi consemnarea ei că Elveţia înseamnă austeritate şi monotonie şi că liniştea de acolo e mai asurzitoare şi stridentă decât în orice altă ţară.

O clarificare imediată nu părea posibilă.

Din scrisorile ei – toate de o eleganţă a frazării vecine cu literatura – mai deriva ceva: obligaţia lui de a-şi corecta în faţa domnului Marghiloman aprecierile iniţiale privind termenul când prinţesa Bibescu se va întoarce în România. Nu o făcu prea curând, fiindcă între timp colonelul Hentsch îl contactă cu un aer de urgenţă.

Tonul sentenţios şi ferocitatea politicoasă a neamţului îl determină pe Lupu Kostaki să-i acorde întâietate şi să-şi amâne provizoriu vizita la importantul politician român. Colonelul Hentsch îi solicita un serviciu special pe lângă mitropolitul Conon. Îngrijoraţi de victoria românilor de la Mărăşti, germanii se străduiau să-şi intensifice acţiunile propagandistice pe frontul din Moldova. În esenţă, i se cerea să-l determine pe mitropolitul primat Conon să-şi pună semnătura pe un manifest. Propaganda nemţească concepuse un manifest – nu era primul, nenumărate alte manifeste fuseseră aruncate din aer pe fronturile susţinute de români –, în care subliniau două aspecte principale. Primul – „puterile românilor sunt frânte“. Al doilea – „România vrea pace“. Şi, în baza celor două deziderate, li se cerea ostaşilor români să arunce armele şi să se predea.

Nu era chiar o sarcină uşoară – şi Lupu Kostaki se lansă în această campanie purtat de un interes anume. Nu voia să-l dezamăgească pe Hentsch, fiindcă avea nevoie de sprijinul lui în acţiunile sale politice – prioritară era *pantahuza*. Mai întâi, intră în contact cu câţiva dintre membrii Sinodului bisericesc, ierarhi bine văzuţi şi în acelaşi timp sensibili la recompense financiare. După ce se lămuri în privinţa pretenţiilor băneşti ale acelor feţe bisericeşti, îl abordă pe colonelul Hentsch. Dar se îngriji să dubleze sumele ca să-i rămână şi lui un câştig. Acţiunea fu încununată de succes: mitropolitul Conon semnă manifestul german.

Lupu Kostaki răsuflă uşurat. De-acum putea să revină la preocupările amânate forţat. Neîndoielnic, Alexandru Marghiloman rămânea neîntrecut în multe privinţe, printre care şi felul în care îşi primea oaspeţii în reşedinţele lui. Nu a ezitat să accepte propunerea de întâlnire. Ba mai mult, o însoţi cu invitaţia la dejun. Ceea ce Lupu Kostaki nu refuză, fiindcă era un gurmand înnăscut şi nu putea refuza preparatele rafinate pe care le pregătea bucătarul francez al casei Marghiloman.

Tocmai începuse să plouă, când trăsura care îl ducea acolo – automobilul era defect – se apropie de reşedinţa Marghiloman. Dacă imobilul n-ar fi avut acel util *bow-window* curb de la intrare, picăturile de apă i-ar fi udat pălăria şi haina, lucru ce l-ar fi făcut să se simtă jenat în faţa elegantului domn Marghiloman. Aşa însă, copertina din sticlă, susţinută de o reţea de nervuri metalice încastrate în peretele faţadei, îl protejă şi nu fu udat de repeziciunea ploii de vară.

După ce îi preluă pălăria şi bastonul, majordomul îl conduse în salon. Acolo trona doamna Marie cu o seninătate care o înnobila. Greu de ghicit dacă era una înnăscută sau dobândită prin educaţie. Pieptănată şi îmbrăcată elegant pentru a nu fi mai prejos de stăpânul casei – altfel un recunoscut campion al eleganţei în România –, ea era stăpâna adevărată a salonului. În ultimii doi ani, Lupu Kostaki fusese oaspetele acestei case de câteva ori. Înclinaţia

sa spre observaţie îi permise să înregistreze o anume transformare. Doamna Marie îşi pierduse unele dintre acele însuşiri din perioada de început, care te ajutau să vezi în ea o domniţă. Nu se îngrăşase la trup – în mod sigur nu purta corset, de altfel, nici nu mai era la modă, dar faţa ei căpătase o expresie de maturitate înfloritoare şi seducătoare care, conjugată cu aerul ei mândru, o făcea să semene acum cu o regină.

Bărbat cu experienţă, Lupu Kostaki conchise că o parte din benefica ei schimbase îl avea drept autor pe domnul Alexandru Marghiloman. Cum doamna Martha era prea prezentă în fiinţa lui, nu putu să nu facă o comparaţie între cele două femei. Dacă fizic nu aveau multe lucruri în comun – până şi ochii lor magnifici erau de culori diferite –, ceva le apropia. Un lucru abstract, o anume trăsătură morală: dorinţa de ascensiune socială combinată cu un snobism propriu doamnelor provenind din medii burgheze modeste. L-a ajutat să descopere asta faptul că se simţea relaxat în timp ce o observa pe doamna Marie.

Cu capul sus, Lupu Kostaki începu prin a o complimenta pe gazda lui. De altfel, un unicat preţios ca şi domnul Alexandru Marghiloman.

Doamna Marie îi mulţumi şi făcu repede uitate vorbele admirative ale gerantului, un ins pe care instinctiv îl considera capabil de compromisuri mari.

„Cum merge cu spitalul de răniţi?“ întrebă brusc oaspetele.

„E o muncă destul de grea în vremurile astea de război...“, răspunse doamna Marie. „Am fost luată prin surprindere de multe dintre treburile spitalului...“

„Fără îndoială că acum se manifestă lipsuri în mai toate domeniile... Şi prinţesa Bibescu, precedenta conducătoare a spitalului, se plângea de ele. A fost o datorie plăcută pentru mine să o sprijin acolo unde dânsa nu reuşea“, sublinie Lupu Kostaki cu oarece mândrie.

„Nu mă îndoiesc de dorinţa dumneavoastră de a face bine!“, zise doamna Marie cu un soi de diplomaţie bine

însuşită de la ambasadorii străini care, până la declaraţia de război a României, vizitau des reşedinţa Marghiloman.

„Mă consider un bun român, doamnă! De aceea am ajutat-o pe doamna Martha Bibescu şi sunt dispus să vă ajut şi pe dumneavoastră cu relaţiile pe care le am cu germanii...“, îşi oferi el serviciile amabil.

„Vă mulţumesc, domnule Lupu Kostaki! Voi ţine minte promisiunea dumneavoastră...“, replică doamna Marie.

Atunci îşi făcu apariţia în salon domnul Marghiloman, păşind calm şi elegant ca un lord. Din păcate, singurul lord al României – se gândi spontan Lupu Kostaki. După ce îşi dădură mâna şi se complimentară reciproc, gazda îşi invită oaspetele să ia loc. Apoi domnul Marghiloman rosti pe un ton pretenţios, afectat de obsesia vechimii şi întâietăţii:

„Sunt convins că doamna Marie v-a făcut să simţiţi că vă aflaţi într-o oază de românism autentic şi roditor!“

La început, Lupu Kostaki s-a gândit că distinsul politician vrea să facă o demarcaţie faţă de casa Carp, al cărui oaspete cotidian era. Avea să-şi dea seama imediat că s-a înşelat.

„De câteva luni de zile, în chip neaşteptat, mi se relevă că asemenea oaze binecuvântate există nu numai în România, ci şi în alte locuri din Europa, unde există români adevăraţi...“, zise Lupu Kostaki, dezlegat de reţineri.

„Aţi putea fi ceva mai concret?“, îl întrebă Alexandru Marghiloman, binevoitor şi împăcat cu diversitatea, ca întotdeauna. Îi plăcea să cerceteze totul în limitele stricte ale actualităţii, fiind mai puţin preocupat de meandrele evoluţiei viitoare.

„Corespondenţa pe care o port cu prinţesa Martha Bibescu, aflată acum departe de patrie, mi-a dezvăluit că în Elveţia, unde se află împreună, cu sora ei, acolo în Elveţia s-a născut o astfel de oază de românism cu care putem să ne mândrim...“, răspunse Lupu Kostaki, încercând să rezume un peisaj epistolar destul de complex.

„Mă bucur să aflu asta...“

„Totodată", reluă Lupu Kostaki, „nu pot să nu mai spun ceva care vă interesează direct în calitatea dumneavoastră de şef al Crucii Roşii Române. Iniţial, doamna Martha Bibescu apreciase că şederea ei în Elveţia nu va depăşi trei luni... Acum, din motive care nu-mi sunt prea clare, *Madame de Princesse* socoteşte că nu se simte pregătită sufleteşte să revină prea curând în ţară. Promite să se întoarcă abia la anul, în '918! Aşa încât provizoratul pe care îl propusese ea la conducerea spitalului de răniţi iese din discuţie. Mă tem că doamna Marie va trebui să administreze acest spital până la sfârşitul războiului..."

„Nu e o veste chiar imprevizibilă... Pe unii români, Occidentul îi cam zăpăceşte cu tentaţiile. Mai ales pe femei...", se pronunţă Alexandru Marghiloman, fără să pună însă prea mult patetism în exprimare.

Prilej pentru domnul Lupu Kostaki să revină asupra lungului popas făcut de prinţesa Martha Bibescu la Viena, pentru a o scoate de sub acea umbrelă frivolă doar schiţată de domnul Marghiloman. În consecinţă, insistă asupra contactelor ei cu contele Czernin, actualul ministru de Externe al Austro-Ungariei, care, în afară de notele pronunţat politice, dobândiseră şi valenţe oculte. Cu adaosul că gerantul Lupu Kostaki ştia că pe gazda lui o lega o strânsă prietenie politică de înaltul – şi la propriu, şi la figurat – om de stat al Imperiului Austro-Ungar. De altfel, în ultima perioadă devenise tot mai evident că domnul Marghiloman îşi repoziţionase interesul între cele două aliate, Germania şi Austro-Ungaria, în favoarea celei din urmă, pe deasupra şi vecină cu România. În ciuda acestei distanţări prudente – politicianul român primise cu doi ani în urmă de la agenţii spionajului german, suma de 2 000 000 de lei pentru a-şi asigura şefia Partidului Conservator la alegerile ce băteau la uşă –, relaţiile personale ale domnului Marghiloman cu vârfurile ocupantului german erau în continuare foarte bune. Lucru vizibil la ultimul dineu dat de feldmareşalul von Mackensen la restaurantul de la parterul hotelului Athenée Palace. Şi încă ceva, poate secundar, şeful Partidului Conservator Progresist – cel mai mare dintre cele trei partide

conservatoare existente – continua să cultive ideea de continuitate a dinastiei Hohenzollern-Sigmaringen în fruntea ţării, deşi strategiile de la Curtea Regală prinseseră să fie atinse de imoralitate. Regina Maria reuşise să capteze interesul politicienilor din jur – în frunte cu Ionel Brătianu şi Take Ionescu – şi să impună regelui Ferdinand părerile şi hotărârile ei. Mai ales liberalii o susţineau, dornici de a se transforma într-un fel de partid unic de guvernământ, care să monopolizeze toate pârghiile şi resursele ţării.

Şi, înaintând pe firul acestor gânduri, Lupu Kostaki se trezi, în final, în faţa unei întrebări îndreptăţite. Oare simţul de scenă al domnului Marghiloman este însufleţit de elanuri sincere? Şi spre a se convinge, aduse în discuţie o problemă de interes general, intens dezbătută:

„După izbânzile noastre de la Mărăşti şi Mărăşeşti, armatele germane nu s-au clintit din loc. Credeţi că aceste victorii anunţă vreun reviriment, vreo ofensivă globală capabilă să-l silească pe inamic să se retragă?“

„Nu cred, fiindcă alianţa noastră cu ruşii este una nefirească, contrazice caracterul relaţiilor seculare dintre cele două ţări; este una contra naturii... Vă veţi convinge în continuare, domnule gerant, că Mărăştii şi Mărăşeştii au fost doar nişte focuri de paie. Ruşii nu ne vor susţine, cum nu ne-au susţinut nici până acum. Vă amintiţi, desigur, cum s-au retras din Dobrogea fără să lupte, deşi erau în superioritate numerică. Tot figuraţie au făcut şi în bătălia pentru apărarea Bucureştiului. Mai mult, cred că ne vor trăda până la urmă, ne vor lăsa singuri în faţa nemţilor...“

„Eu sunt mai optimist... Cred că ruşii se vor implica mai semnificativ şi că până la sfârşitul toamnei, germanii vor fi daţi înapoi din Moldova...“, dori Lupu Kostaki să-l pună la încercare pe Marghiloman, deşi nu credea o iotă din tot ceea ce afirmase despre evoluţia viitoare a războiului din Moldova.

Alexandru Marghiloman deveni uşor sarcastic.

„Domnul meu, eu sunt un jucător de poker cu oarece experienţă. Cunoaşteţi acest joc!?“

„Destul cât să vă pot urmări...“

„Rusia este pentru noi ceea ce la poker se cheamă o „mână moartă“. Ba mai mult de atât! O namilă de beţiv care moţăie cu cărţile în mână. Dar când se va trezi din mahmurală, reţine bine domnul meu, când se va trezi, pe noi ne va lovi, pe aliatul lor oficial...“, adăugă Alexandru Marghiloman străduindu-se să ordoneze înţelesurile.

„Să dea, Domnul, să nu se întâmple aşa!“, zise Lupu Kostaki, dar fără prea mare convingere că acest joc psihologic invocat de gazdă e unul de actualitate.

Stătu câteva clipe pe gânduri dacă e bine să lege această posibilă cădere a României de *pantahuza* al cărui iniţiator era. Dar nu se văzu în stare să găsească tonul ferit de orice agitaţie interioară, calm, la adăpost de paranteze turbulente. Şi atunci se abţinu, mai ales că în ultima vreme, P.P. Carp şi Alexandru Marghiloman încetaseră să se mai vadă şi să-şi vorbească.

Orologiul din salon bătu ora prânzului. Îndată apăru fermecătoarea doamnă Marie şi îi invită pe cei doi bărbaţi în sala de mese.

III
SOLUȚIE DE AVARIE

Începând cu a doua jumătate a lui octombrie, ştirile ce soseau din Rusia erau tot mai alarmante şi descurajatoare.

Domnul Alexandru Marghiloman le dădea crezare fiindcă se regăseau în evantaiele de informaţii externe ale unor surse demne de luat în seamă. Una dintre ele era însuşi Lupu Kostaki, care avea acces la seifurile cu secrete ale spionajului german. Fără îndoială, gerantul de la Interne nu lăsa nimic la întâmplare. Faptul că încerca să se pună bine şi cu Marghiloman, după ce devenise mai întâi omul de casă al lui P.P. Carp, ilustra o strădanie specială de a ajunge slugă la doi stăpâni.

Marghiloman se gândea deseori la informaţiile pe care i le disponibiliza Lupu Kostaki în legătură cu situaţia din Răsărit. Acolo, imperiul ţarist era pe cale să devină imperiu comunist – şi să se împlinească astfel una dintre profeţiile lui Take Ionescu. Drept consecinţă imediată, bolşevicii vor ieşi din război văduvind România de singurul ei sprijin militar important în faţa Puterilor Centrale.

Deşi avea unele rezerve în privinţa gerantului, Marghiloman trebuia să accepte că serviciile de spionaj germane îşi făceau treaba conştiincios. Deţineau adevărul despre convulsiile marelui imperiu rus. Adevăr care ilustra că poziţia sa iniţială – România nu trebuie să meargă cu Rusia, ci cu Austro-Ungaria! – era cea corectă şi viabilă în această etapă a războiului. Cum putea el să n-aibă încredere într-o interpretare atât de convenabilă, ivită din dorinţă şi speranţă?

Trebuia să aibă!

Un alt izvor demn de a fi luat în considerare era cumnatul Mihai Pherekyde, aflat în Moldova, în preajma lui Ionel Brătianu. Scrisorile acestuia îi parveneau prin intermediul amabilului şi destoinicului ziarist State Prodănescu. Această sursă beneficia de avantajul că se găsea în apropierea trupelor ruseşti şi, lucru deloc neglijabil, simpaticul Pic – un bărbat

volubil, băgăreţ, penetrant – avea o relaţie bună cu generalul Scerbaşev, cu care se vedea ori de câte ori acela trecea prin Iaşi. Iată ce relata Pic pe un ton voit neutru în ultima scrisoare.

Generalul Iancovescu, ministrul de Război, fusese trimis la Petersburg spre a lua contact cu autorităţile militare ale Rusiei revoluţionare pentru a vedea care este poziţia lor în domeniul colaborării pe fronturile din Moldova. Raportul prezentat la întoarcere Consiliului de Miniştri era peste măsură de pesimist. Viitorul acestei colaborări se prefigura negru dacă revoluţionarii bolşevici ai lui Lenin aveau să se impună prin forţă în toată Rusia.

Părerile americanului Ellis, corespondentul lui „Saturday Evening Post" pentru Europa de Răsărit, care se întorsese din Rusia odată cu generalul Iancovescu, erau şi mai categorice. România nu trebuie să-şi mai facă nicio iluzie, absolut niciuna. Rusia – dezbinată de un război intern între bolşevici şi susţinătorii ţarismului – a devenit incapabilă să mai continue războiul din Europa şi face, în prezent, paşi repezi spre o pace separată cu Puterile Centrale. Chestiune de zile, estima ziaristul american pe ton de necrolog.

Rezumând, cei trei furnizori de informaţii – l-am adăugat şi pe State Prodănescu, care el însuşi avea, ca ziarist, o viziune proprie asupra evenimentelor dramatice din Rusia – se opriseră cam asupra aceloraşi evoluţii stângiste sângeroase, văzând în ele episoade istorice unice. Cu observaţia că domnul Mihai Pherekyde nu era un la fel de înregistrator neutru precum ceilalţi doi. Lucru ce se desprindea cu uşurinţă din efortul lui epistolar de a prezenta efectele produse de „ciuma roşie" în rândurile guvernului liberal şi nu numai. Astfel relata că gravitatea evenimentelor din Rusia nu iscase iniţial o consternare prea mare în rândurile politicienilor din capitala Moldovei. După atâtea înfrângeri ruşinoase în război se ajunsese, fără ca aceştia să-şi dea seama, la un soi de insensibilitate, de fatalism organic. Cei mai mulţi credeau că Lenin nu se va putea menţine la putere. Un raţionament simplu conducea la concluzia

normală că o minoritate precum cea bolşevică nu va reuşi să se impună în faţa majorităţii populaţiei ruseşti, cu credinţă în ţar şi în Dumnezeu.

Ionel Brătianu nu împărtăşea deloc acest punct de vedere al multora dintre liberalii şi conservatorii takişti din jurul lui. Credea că o voinţă de fier se va impune în mijlocul haosului ce domnea în Rusia, fiindcă avea convingerea că, din nefericire, numai Lenin şi tovarăşii lui de revoluţie ştiau ce doresc şi îşi urmăreau scopul cu o tenacitate demnă de invidie şi o energie cât se poate de crudă.

Spre deosebire de Brătianu, mulţi dintre diplomaţii occidentali apreciau că aventura bolşevică este sortită unui eşec apropiat. Ambasadorul Serbiei, Marincovici, părea cel mai autorizat să aibă o asemenea poziţie. Trăise câţiva ani în Rusia, la Sankt Petersburg, şi, prin urmare, putea certifica faptul că revoluţia condusă de Lenin nu va dura decât cel mult două-trei luni. În timp ce-şi făcea plimbarea de seară pe strada Romană, fără sa i se pară un gest deplasat, îşi comunica punctul de vedere cunoscuţilor pe care îi întâlnea. Mergea încet, lucru nu prea firesc la un lungan ca el. Nu oprea pe toţi cunoscuţii, ci doar pe aceia pe care îi ştia că-i suportă rusofilia. Vorbele lui erau rezultatul unui impuls, a unei nevoi de mărturisire surprinzător de naivă la un diplomat de carieră. Cel mai refractar s-a dovedit Mihai Pherekyde, care îmbrăţişa orbeşte poziţia şefului său Ionel Brătianu. Şi atunci Marincovici ajunsese să se enerveze, evident pe el însuşi, că nu fusese în stare să-şi lămurească conlocutorul. Şi să-l taxeze pe negriciosul liberal drept un spirit mişcându-se doar pe orizontală.

Foarte curând, imprevizibilul burghez Vladimir Ilici Lenin – liderul revoluţionarilor ruşi – se hotărî să propună Puterilor Centrale un armistiţiu general. Rusia nu mai voia să lupte în exterior, avea deja un război în interior. Calendarul arăta ziua de 9 noiembrie şi un fundal religios eminamente plat.

Pentru români, desfiinţarea frontului rusesc echivala cu o nouă lovitură a destinului: erau din nou păcăliţi, erau din nou perdanţi. Regele Ferdinandşi guvernul liberal trebuiau să ia o

decizie. Şeful Biroului de operaţii din cadrul Marelui Stat Major, ofiţerul Ion Antonescu, intuise cu mult înaintea tuturora o asemenea întorsătură a lucrurilor. Nici înainte de 9 noiembrie, ruşii nu dovediseră un nerv arţăgos de gladiatori pe fronturile româneşti. Acum, şeful Marelui Stat Major al Armatei române, generalul Constantin Prezan regreta că nu se încrezuse în flerul subalternului său. Nu ar mai fi fost acum atât de descumpănit sub presiunea exercitată de această răsucire a ruşilor, care anunţa o iminentă prăbuşire.

În mijlocul tuturor frământărilor iscate de zvonurile de pe front şi din Rusia, Ionel Brătianu se străduia să pară calm, să păstreze o luciditate olimpiană ce se armoniza cu statura lui atletică. Dacă şeful liberalilor şi al guvernului s-ar fi aflat acum la Bucureşti, în mod sigur Mihai Pherekyde l-ar fi descoperit examinând cu lupa, ca de obicei, nişte medalii bizantine spre a le clasifica cu grijă în câteva cutii de lemn adecvate. Dar aici, la Iaşi, altfel se pregătea Brătianu să-şi câştige liniştea necesară luării unor decizii importante pentru soarta ţării. La el, elaborarea unei convingeri era laborioasă. Nimic nu-l deturna de la sistemul lui preferat, calchiat după tipicul unor probleme de matematică. Pentru găsirea soluţiei, recurgea la metode diferite de abordare; foarte rar se mulţumea cu două. Iar în final, compara între ele soluţiile găsite spre a o identifica pe cea având riscuri minime.

Pentru unii – mai puţin familiarizaţi cu modul lui de operare – această gestaţie părea lungă, anevoioasă, întortocheată. Dar lui Brătianu nu-i plăcea să lase de-o parte nicio faţetă demnă de interes. Când uneori analizele lui nu duceau la un rezultat mulţumitor, atunci amâna decizia invocând diverse motive. În absenţa colecţiei lui de medalii cu care îşi liniştea nervii şi îşi limpezea mintea, aici, la Iaşi, stătea întins în pat ceasuri întregi meditând asupra noului context european, unul de o mare periculozitate pentru ţară. Prilej pentru unii să conchidă, în mod răutăcios, că Ionel Brătianu trândăvea. Nu puteau să neglijeze aspectul că lenevia duce, de multe ori, la sterilitate. Pentru Mihai Pherekyde, unul dintre apropiaţii

„zeului", aceste amânări aveau un rost special, izvorât dintr-o mentalitate orientală: timpul e un factor esenţial în luarea deciziilor, un factor de care politicianul trebuie să profite spre a nu greşi. Dar în clipa, când Ionel Brătianu se hotăra asupra unei soluţii, făcea totul să o ducă la îndeplinire. Trecea peste şovăielile sau, după caz, împotrivirile celor din jur ca un adevărat luptător care, pentru a învinge, trece totul prin foc şi sabie.

Analiza minuţioasă făcută îl conduse pe Ionel Brătianu la următorul rezultat. Rolul militar al României se sfârşise. Mai mult, Rusia devenea din aliat un mare pericol pentru România, căci flacăra revoluţiei proletare se putea extinde, prin contaminare, până aici. Prin urmare, Aliaţii din Vest trebuia să înţeleagă această situaţie fără ieşire şi să ne dea dezlegarea cuvenită de a încheia pacea cu Puterile Centrale. Fiindcă Rusia încheind pace, frontul era pierdut pentru România şi implicit pentru Aliaţi. Şi chiar presupunând că românii ar fi continuat lupta împotriva Puterilor Centrale, şansele lor ar fi fost nule. Armata română ar fi fost încercuită prin nord, pe la spate – pe acolo unde nu vor mai exista ruşii, inclusiv ucrainenii contaminaţi de acelaşi morb al revoluţiei bolşevice –, şi silită să capituleze, căci va dispărea orice posibilitate de aprovizionare cu muniţii şi hrană. În asemenea condiţii, singurul serviciu de care ar putea să beneficieze Aliaţii ar fi unul neînsemnat: românii să ţină în loc, temporar, mai multe divizii germano-austriece. Nici nu se putea mai mult, din cauză că efectivele şi dotarea erau mult inferioare inamicului. Şi asta, cu riscul ca România să-şi sacrifice armata. Deşi, într-o altă perspectivă, ar fi fost în interesul colectiv al României şi Aliaţilor ca armata română să nu fie distrusă şi să rămână ca o forţă de rezervă pentru mai târziu, când putea deveni utilă. În primul rând în Balcani şi, de ce nu, şi în alte zone de operaţii.

Oare – se gândea Ionel Brătianu sceptic – Aliaţii vor înţelege? În definitiv, graţie intervenţiei românilor din august 1916, Verdunul a putut fi apărat şi frontul occidental uşurat, timp de mai bine de un an, de diviziile germane trimise împotriva noastră. Cât ne-a costat asta? 800 000 de morţi.

Un tribut suficient de mare pentru ca Aliaţii să înţeleagă totuşi că nu mai este drept să continuăm războiul şi, în consecinţă, să ne autorizeze să depunem armele. Să mergem la masa tratativelor cu Germania. Şi mai spera ceva Ionel Brătianu. Aliaţii să nu ne ia în nume de rău această pace cu germanii fiindcă ne fusese impusă din vina altora – a ruşilor – şi trebuia să o suportăm ca pe o tristă fatalitate. În consecinţă, până la pacea generală de la sfârşitul războiului european, Antanta trebuia să ne considere aliatul ei cu integralitatea drepturilor ce derivau din tratatul de alianţă.

Cum punctul de vedere se cristalizase îndeajuns, Ionel Brătianu îl expuse guvernului. Fu acceptat şi deveni decizie oficială. Una de avarie. Între curajul optimismului de altădată şi pesimismul prezentului vitreg. Toţi românii stăteau cu ochii pe el. Era la timonă. De la el aşteptau direcţia salvatoare.

Odată hotărâtă pacea cu germanii, ea trebuia dusă la îndeplinire fără ezitare. Simplu de zis, dar greu de făcut.

În interiorul său, era sigur că aşa va fi.

De bună seamă, Aliaţii nu puteau să accepte atât de uşor această situaţie limită în care se găsea România. De fapt, una fără ieşire. Prin dispariţia frontului rusesc, fronturile Aliaţilor vor fi supuse la o presiune suplimentară din cauza regrupării germanilor disponibili din Răsărit. Ceea ce îi va determina să încerce cu orice preţ amânarea încheierii acestei păci în vederea menţinerii frontului românesc, chiar şi în varianta lui parţială. Aşa că grija lui Ionel Brătianu mergea spre a atenua presiunea externă exercitată de Aliaţi.

Unele dificultăţi avea să întâmpine şi pe plan intern. Mai întâi, el nu era stăpân absolut pe guvern. Conservatorii cu care se aliase la guvernare – îndeosebi Take Ionescu – erau de-o vreme preocupaţi mai mult de părerile Aliaţilor europeni decât de interesele de moment ale românilor. Deşi nu toţi aveau un orizont politic îngust, Brătianu intuia că aceştia o să transforme abandonul ruşilor în prilej de conflicte de politică internă. Şi ceva îi spunea că va avea de luptat cu aceşti politicieni turbulenţi mai mult chiar decât cu Aliaţii.

Până şi în armată, părerile erau împărţite. Mentalitatea specific militară îi determina pe unii generali şi ofiţeri să dea curs sentimentelor patriotice şi să vrea să continue lupta cu germanii până la ultimul cartuş, până la ultima picătură de sânge. La prima vedere, nimic nefiresc. Alţii, mai introspectivi, considerau că momentul este prea grav, prea defavorabil ca să continui să lupţi cu puternicul inamic în condiţii de inferioritate numerică şi dotare precară.

Dacă în faţa acestor conaţionali, Ionel Brătianu nu vedea o greutate prea mare de a se impune, mult mai dificil i se părea să facă acelaşi lucru în faţa Misiunii Militare Franceze, condusă de generalul Berthelot. Acesta susţinea sus şi tare necesitatea continuării războiului în orice condiţii până la capăt. În plus, desfăşura o intensă propagandă atât la nivelul Marelui Stat Major al Armatei române, cât şi al trupelor româneşti – mai ales în rândul comandanţilor – pentru a-i câştiga de partea sa. Greu de spus dacă o făcea din proprie convingere sau doar din preocuparea de a nu fi suspectat de guvernul francez – în special de domnul Clemenceau – că nu se străduieşte să apere interesul Aliaţilor în chestiunea păcii.

Prudentul Ionel Brătianu, asul amânărilor, a căzut de astă dată în extrema exagerării. Dacă, într-un fel, procedase bine că se comportase atât de rezervat cu conservatorii, neavând încredere în ei – le cunoştea foarte bine starea de spirit –, pe colegul de partid Mihai Pherekyde nu ar fi trebuit să-l trateze în acelaşi mod. Însă şeful liberalilor se temea de indiscreţii. Parcă niciodată nu fusese mai enigmatic ca acum. Poate prea mult, fără să bănuiască pe moment că astfel dădea apă la moară tuturor celor neîncrezători în el, deschizând larg poarta intrigilor şi presupunerilor fanteziste, domeniu în care Take Ionescu excela ca nimeni altul. Dar în mintea lui Ionel Brătianu nu era loc decât pentru o singură problemă: cum să împace toate părţile încât să nu se termine totul cu o catastrofă.

Trebuia să se mişte repede. Propunerea de armistiţiu, iscălită de tovarăşul Troţki, excludea posibilitatea unor tărăgănări sau amânări. Timpul lucra acum în defavoarea românilor.

În chip logic, primul căruia i-a comunicat planul său a fost regele Ferdinand. Acest stagiu ieşean – măsurând mai mult de un an – se dovedise cea mai favorabilă ocazie pentru ca el şi Eliza, soţia lui, să pătrundă adânc în inimile celor doi suverani. Atât de adânc, încât să nu mai rămână loc acolo şi pentru altcineva. Nici măcar pentru Marghiloman, fostul lor prieten rămas la Bucureşti dintr-o eroare de simţire şi dintr-un neîndemânatic gest politic. Apreciere superficială, făcută de Ionel Brătianu sub presiunea crizei de timp în care îl vârâse mişcarea de şahist experimentat a tovarăşului Troţki. Şi mai ştia că apropierea de Casa Regală dusese, în timp, şi la un soi de dependenţă a regelui Ferdinand şi a reginei Maria de politicile lui liberale. Un motiv suficient ca Majestăţile lor să-i accepte cu uşurinţă planul. Mai exact, cu ochii închişi.

Apoi Ionel Brătianu s-a gândit să-i abordeze pe conservatorii din guvern, pe care nu-i consultase în problemă. Era şi vina lui că prăpastia dintre ei se adâncise. Acum, când le-a dezvăluit planul – aprobat deja de regele Ferdinand –, neîncrederea lor a crescut, şi el s-a văzut acuzat de anumite interese meschine. Şi efectul cel mai nedorit a fost unul pe termen lung. Take Ionescu s-a îndepărtat până la o separare netă, căci între ei existau deja neînţelegeri vechi legate de chestiunea evreiască, redevenită actuală cu ocazia reformei electorale. Orgoliosul ploieştean a început să cârtească şi să-l acuze de lipsă de onestitate, ameninţând, la urmă, că va trimite şi în străinătate semnalele neîncrederii lui. (În ultimă instanţă, ecoul machiavelismului takist se va resimţi şi la Conferinţa Păcii de mai târziu).

În ceea ce priveşte Armata, după aflarea planului său, s-au auzit voci şi pro, şi contra, fără a se putea stabili care deţineau ponderea. Cei de la Marele Stat Major al Armatei i-au îmbrăţişat repede tactica. Primul care i s-a alăturat cu sinceritate şi aplomb a fost generalul Prezan. O minte echilibrată şi un temperament moderat. Ba chiar şi pe adjunctul acestuia, pe ofiţerul Ion Antonescu, Ionel Brătianu l-a câştigat de partea lui. Dar Antonescu aderase formal la

planul primului-ministru, mai mult din respect pentru regele Ferdinand. În adâncul sufletului era convins că războiul cu germanii, deşi pierdut după mişcarea trădătoare a ruşilor – fratele cel mare îşi abandonase fratele mic în mâinile bătăuşilor renumiţi din cartier –, putea fi recâştigat în perioada următoare pe baza unor noi tactici şi strategii, dar nu numai. Alături de Prezan şi Antonescu, şi alţi ofiţeri superiori din cadrul armatei au îmbrăţişat planul de pace, dat fiind că purta girul regelui Ferdinand. Excepţiile s-au numit generalii Averescu şi Iancovescu. Dacă la generalul Averescu, Ionel Brătianu se aştepta, generalul Iancovescu a fost o surpriză autentică, dureros resimţită, care l-a golit de optimism. În ultima vreme, Averescu devenise mai misterios ca oricând. Răspundea la toate în doi paşi, lua atitudini ironice. Iar reticenţele din răspunsurile pe care le dădea şefilor erau un semnal limpede că generalul Averescu se pregătea să devină politicianul Averescu. În ceea ce-l privea pe generalul Iancovescu, nimeni altul decât ministrul de Război, Ionel Brătianu nu se îndoia că următoarele săptămâni aveau să scoată la suprafaţă că insul devenise – dacă nu cumva fusese şi până atunci şi îi lipsise curajul să arate – un germanofil înverşunat, de genul lui P.P. Carp.

Pe ambasadorii Aliaţilor, primul-ministru îi lăsase la urmă poate şi unde avea aşteptări favorabile de la ei. Mai reticent era în raport cu propriii ambasadori, aflaţi la mare distanţă, a căror stare psihologică nu o ştia şi cărora îi venea peste mână să le transmită instrucţiuni despre modul în care să abordeze chestiunea păcii cu germanii. Ionel Brătianu îşi imagina că ambasadorii străini, ce se mutaseră aici la Iaşi odată cu guvernul României, nu o să opună aceeaşi rezistenţă surdă precum generalul Berthelot. De francez se izbise ca de o stâncă. Cunoscându-i bine şi ca oameni nu doar ca funcţionari diplomatici, vedea în ei nişte parteneri agreabili, cu gesturi de mare accesibilitate şi capacitate de a discerne realitatea românească până la a simţi la fel ca românii din jurul lor. În ordinea previzibilului, Saint Aulaire, conaţionalul

generalului Berthelot, de departe cel mai rasat şi policrom ca gândire dintre toţi ambasadorii Aliaţilor, s-a pliat în totul la planul românesc de pace gândit de Ionel Brătianu. O consecinţă a faptului că între ei doi nu existau hotare de netrecut. Mai mult, înainte de despărţire, Saint Aulaire şi-a permis să divagheze pe un ton calm:

„Domnule Brătianu, îmi permit să observ că deşi România a pierdut războiul cu Puterile Centrale, într-o anume perspectivă, cu ajutorul Franţei învingătoare, va putea ieşi în câştig... Mă refer la unele dintre teritoriile locuite de români pe care le revendicaţi de multă vreme..."

„Să vă audă Dumnezeu!", replicase plin de optimism Ionel Brătianu. Dar fiind într-o mare criză de timp, nu mai ceru lămuriri despre acele previziuni.

Ambasadorul englez Sir George Barclay, mai distant şi taciturn decât omologul său francez, s-a mulţumit să sublinieze:

„Deocamdată pacea dumneavoastră cu germanii este de ordinul urgenţei!"

Ceea ce echivala cu însuşirea în totalitate a tezei expuse de Ionel Brătianu.

Şi baronul Fasciotti a acceptat că nu există o altă cale şi s-a angajat să transmită guvernului italian un semnal despre consecinţele deciziei bolşevicilor ruşi de a ieşi grabnic din război.

Dincolo de exprimările pompoase ale ambasadorilor – politeţea e nelipsită în diplomaţie –, Ionel Brătianu a reţinut accentele pozitive. Neîndoios, cei trei contau cel mai mult – fuseseră trimişi aici de Franţa, Anglia şi Italia. Şi chiar dacă nu-şi exprimaseră clar partizanatul, îi credea capabili să-şi influenţeze propriile guverne mai mult decât miniştrii români de la Paris, Londra şi Roma.

Era obligaţia lui de prim-ministru să scoată România din situaţia de avarie în care o împinsese Rusia, una greu de gestionat şi favorabilă conservatorilor de la Bucureşti, care se opuseseră de la început alianţei cu Rusia.

Dar şi Pherekyde şi State Prodănescu susţineau la unison că ţara este pe calea căutărilor tulburi şi exista riscul, în cazul unor greşite alegeri, să iasă din logica istoriei.

*

Când îşi reveni, după ce zăcuse multă vreme fără cunoştinţă, Gheorghe Columban deschise încet ochii şi lumea din jur năvăli asupra lui. Era linişte şi îşi auzea pulsul din urechi. Deasupra, la câţiva metri înălţime, o şarpantă de lemn, fără prea mare regularitate în alcătuire, purta o astereală din scândură de calitate inferioară. Efortul de reintegrare în realitate era destul de obositor şi Gheorghe Columban închise ochii pentru câteva clipe. Avea senzaţia că tocmai părăsise o întunecime fără margini, un hău, parcă de atât de departe revenise. Încercă să continue explorarea vecinătăţilor. De-a lungul pereţilor, descoperi, rezemate ori agăţate, o roată de căruţă, nişte hamuri din piele, unelte ţărăneşti pentru munca la câmp şi alte obiecte uzate, ciobite, desperecheate – aduse aici, într-o provizorie aşteptare şi conservare, până când se vor ivi prilejul unei noi întrebuinţări. Se afla într-o magazie a unei gospodării moldoveneşti.

Imediat, un copil de şapte-opt ani, aflat la căpătâiul său, se aplecă încet şi îl cercetă curios. Puştiul observase că rănitul mişca pleoapele. Îndată, sub impulsul unui elan de bucurie, o zbughi spre uşă ca să se ducă să-şi anunţe mama că soldatul rănit îşi revenise în fire.

Estimp, Gheorghe Columban mai făcu odată inventarul obiectelor din jur, cu mai multă atenţie, şi conchise că grajdul aparţinea unei familii sărace de ţărani. Era plin doar de vechituri, nicio rezervă de hrană sau vreo sculă nouă căreia să-i vină rândul la întrebuinţare. Multă harababură, pânze de păianjen şi praf.

Dar cum ajunsese el aici? Cine îl adusese? Cum se petrecuseră lucrurile?

Greu de răspuns la asemenea întrebări. Tot ceea ce îşi amintea din acea noapte – acum părându-i-se atât de îndepărtată – a misiunii de a prinde o „limbă“, se întrerupea brusc în clipa când fusese împuşcat. Tocmai terminase atunci muniţia şi încremenise cu ochii pe magazia puştii. Când şi-a ridicat capul a observat cum se apropia de el o nouă siluetă

ameninţătoare. Nu-i distingea bine culoarea uniformei. Dar sub impulsul fricii s-a aruncat la pământ. În acelaşi timp a auzit o fâsâitură şuierată de glonţ şi a simţit fulgerător câteva înţepături în carnea trupului. Apoi n-a mai simţit nimic şi a început să se scufunde într-un hău inform, afund.

La mult timp după acest incident, adică acum, într-o înăbuşitoare amiază de vară, Gheorghe Columban se trezise într-o altă lume. Nu mai era pe câmpul de bătaie, ci într-o magazie ţărănească anonimă. Se simţea slăbit, buzele îi ardeau – uscate şi crăpate după numeroase ore de febră. Şi se străduia să reînnoade şirul clipelor de atunci cu cele de acum. În ciuda nepotolitei sale dorinţe, nu reuşi să recupereze nimic din acea negură compactă, impenetrabilă. Întoarcerea în acel timp se dovedea imposibilă. Altfel spus, nu-şi amintea nicio iotă. De parcă ceasul vieţii sale fusese oprit între cele două limite temporale. Ceea ce ne determină să afirmăm că numai bunul Dumnezeu ştia prin ce trecuse caporalul Gheorghe Columban în acea paranteză a memoriei.

Acum se găseşte aici, în mijlocul unei magazii obişnuite, asemenea lucrurilor gospodăreşti ieşite din uz, nefolositoare, care o umplu. Desigur, lumea frontului din care evadase, fără să ştie cum, este departe. Poate compania de infanterie din care făcea parte înfruntă, în aceste clipe, o patrulă inamică de cavalerie ce s-a infiltrat pentru a efectua o cercetare. Dar asta e o simplă ipoteză goală de orice emoţie. Ce i se pare evident este că se află într-o magazie ţărănească. Stă întins pe un pled vechi, cu faţa în sus. Totodată, mintea lui se găseşte aici, unde urmează să-şi petreacă restul de ore al zilei. Aşa că încearcă să se pună în acord cu realitatea acestei construcţii având pereţi din scândură şi învelitoare din solzi de brad. Încă nu are certitudinea că e vorba de o magazie. Poate fi un hambar. Ori poate un şopron, căruia i s-au adăugat ulterior pereţi. Pe măsură ce va mai descoperi şi alte detalii, o să se pronunţe în chestia asta de ordin arhitectural.

Destul de aproape de el, cam la câteva palme distanţă, o cană de lut ars rezemată de o găleată de lemn ieşită din uz

– probabil până nu demult aparţinea vreunui puţ din gospodărie –, aşezată pe pământ cu gura în jos, în chip de măsuţă improvizată. Cum îi era sete, se întinse după cană. Apucă toarta şi vru s-o ridice. Însă mâna îi tremura şi se opri. Dar nu-şi dezlipi privirea de corpul cănii. Spre norocul lui, tocmai în acel moment, prin uşa întredeschisă a magaziei se strecura Maria Pădureţu, stăpâna gospodăriei. Era mânată de o curiozitate greu de ţinut în frâu după ce copilul îi dăduse vestea: „Nenea s-a trezit!" Caporalul Gheorghe Columban nu mai nădăjduia ca cineva să-i sară în ajutor. De vârstă mijlocie, bălană şi cu pistrui, energică în ciuda subţirimii ei, ţăranca luă cana din lut ars şi o apropie de buzele lui crăpate din febră. Cu mare grijă, până când el deschise gura. O parte din lichidul vindecător – era o fiertură din plante de pădure – alunecă pe gâtlejul rănitului, alta se prelinse pe barbă şi de acolo spre gât.

„Doamne ajută că-şi revine!", se gândi Maria.

Femeia venise la el de mai multe ori decât îşi închipuia Gheorghe Columban acum.

Când fratele ei cel mare îl adusese, rănitul era în stare de inconştienţă. N-avusese nicio reacţie după ce Ilie Lavric îl lepădase de pe umăr ca pe un sac de cartofi. Rămăsese nemişcat. Se afla într-o stare cataleptică. Nu tot răul venea din rănile cărnii, ci şi din rănile sufletului provocate de frustrările (înfrângeri după înfrângeri pe front, de un an nu mai avea veşti de la părinţi şi nici ei de la el, dragostea neîmpărtăşită pentru domnişoara Arabela Iarca etc.)

Pentru a avea un acces cât mai bun la răni, femeia îl dezbrăcase de vestonul subţire de vară şi de cămaşă. Operaţie dificilă fiindcă sângele din răni se închegase şi îmbrăcămintea – în special mânecile – se lipise de piele. Odată dezbrăcat până la brâu, femeii îi fusese mai uşor să-l consulte. Ostaşul avea pielea albă şi fină ca de orăşean. Palmele nu erau muncite, ci netede, bine colorate. Iar degetele, subţiri şi uşor conice. Fusese împuşcat în trei locuri: în umărul stâng, în antebraţul mâinii drepte şi în partea de

sus a toracelui. Primele două plăgi păreau superficiale. A treia, amplasată la partea de sus a plămânului drept, nu putea fi decât profundă.

Lămurită în privinţa vătămărilor, Maria Pădureţu se dusese în bucătărie. Acolo făcu pregătirile pentru tratament. Turnă apă într-un lighean şi-l puse pe sobă la fiert. Aduse din cămară un borcan cu miere de albine. În privinţa pansamentului avu unele oscilaţii: să sacrifice un prosop ori o cămaşă de-a bărbatului ei? Până la urmă, optă pentru a doua soluţie. Când apa dădu în clocot, coborî ligheanul de pe plită. Apoi, încărcată cu toate cele de trebuinţă, se întoarse la pacient. I se citea în ochi o îndârjită dorinţă de a-l vindeca. De a-l ajuta să treacă înapoi, din valea morţii în cea a vieţii. Mânată de convingerea că orice româncă i-ar sări în ajutor lui Vasile – soţul ei, soldat şi el – dacă ar trece prin aceeaşi grea încercare.

Maria Pădureţu se spălă îndelung pe mâini. Pe urmă se aplecă şi cu o cârpă înmuiată în apa fiartă din lighean începu să cureţe marginile zmeurii ale plăgilor preocupată să provoace cât mai puţină durere, deşi tânărul era inconştient. Cum nu avea spirt medicinal în casă, le dezinfectă pe toate cu rachiu din cel tare, pregătit de Vasile în urmă cu trei ani, adică înainte de a fi fost mobilizat. În loc de alifii farmaceutice, aplică peste plăgi un strat de miere de albine, pe care îl acoperi cu o fâşie de pânză ruptă din poalele unei cămăşi vechi a bărbatului ei, legată strâns. Şi ajunsă la capătul trebii, femeia avu o expresie de gospodină mulţumită de munca ei. Rănitul nu mai lupta singur cu moartea, căci ea se interpusese între cei doi combatanţi. După mintea ei, complicaţiile nu puteau veni decât de la rana profundă de la torace.

Presupunerea s-a dovedit exactă. Multe zile în şir rănitul avu febră, pe zi ce trecea mai ridicată, mai violentă. Fapt ce o determină să-i frecţioneze, de trei ori pe zi, mâinile şi picioarele cu oţet de mere pentru a-i mai coborî un pic temperatura.

Azi, după mai bine de trei săptămâni, îndrăznea să creadă că şi această vătămătură de glonţ de la torace era pe

cale de vindecare şi totul avea să se termine cu bine. Slavă Domnului! Acum putea răsufla ceva mai uşurată, îl doftoricise cât de bine se pricepea ea, una dintre acele ţărănci cu învăţătură de la bătrâni şi exerciţiu apreciat în sat şi prin împrejurimi.

„Dacă tai o găină, îl pun pe picioare de-a binelea!“, îşi zise Maria Pădureţu, deşi nu mai avea decât cinci asemenea orătănii, după raidurile soldaţilor inamici în bătătura casei, iar pe acestea le ţinea ascunse într-o pivniţă, la întuneric, de aceea nici nu prea se mai ouau. În abecedarul oricărui vindecător, hrana e importantă. Şi ieşi din magazie convinsă că sacrificarea unei găini era şi în folosul băiatului ei, slab ca vai de el. Şi chiar a ei însăşi.

În ciuda tinereţii, rănitul avea o masculinitate bine definită şi aţâţătoare. Şi Mariei Pădureţu i se păru naturală atracţia femeilor pentru militari, căci nu venea doar din admiraţia faţă de uniforme şi eleganţă ci, mai ales, din nişte legături mistice care existau între moarte şi instinctele sexuale, deasupra militarilor plutind mai tot timpul aripa morţii.

*

Din ultimele epistole primite de Lupu Kostaki, la intervale mai întinse, se desprindea un oarece plictis instalat în viaţa principesei Martha Bibescu. Hotărât lucru, Elveţia era o ţară frumoasă, potrivită pentru odihnă şi meditaţie, dar nu şi pentru gustul ei pronunţat pentru intrigă şi impunere pe scena mondenă şi politică. Elveţia nu se putea compara cu Austria. Imperiul austro-ungar avea o înaltă aristocraţie şi un centru politic şi cultural – Viena – în care spiritul ei de aventură îşi găsise mediul potrivit de acţiune. Aici, în Elveţia, principesa se simţea ca peştele pe uscat. Adică nemulţumită şi neliniştită din pricină că nu se regăsea pe sine, cea de dinainte – adică femeia împlinită, aflată în centrul marilor şi tulburelor provocări politice. Lumea i se părea exasperantă prin monotonie. Nici măcar sora Margareta nu reuşea să o facă să-şi uite contrarietatea că ajunsese într-o fundătură a

Europei, unde ecourile războiului şi ale înaltelor intrigi politice se auzeau slab, ca de la mare distanţă, iar preocuparea de bază a cetăţenilor din cantoane se învârtea doar în jurul banilor – stocarea lor în seifurile băncilor –, într-un anonimat protector în vremuri de război. Neutralitatea Elveţiei, tradiţională, făcea să fie o oază de pace şi stabilitate, căutată de unii dintre europeni.

E drept, de ceva vreme, Margareta se confrunta cu o boală parşivă de nervi, o depresie care îi pervertea modul de judecată, fapt ce o împiedica să-i acorde Marthei întreg sprijinul ei pentru a-i uşura accesul în rândurile politicienilor locali – chiar aşa de mică anvergură cum erau, ne luaţi în seamă de cei din marile ţări europene – şi a celor străini, refugiaţi aici, fiindcă războiul îi făcuse să ajungă nedoriţi în propriile ţări. În mod sigur, doamna Martha a fost surprinsă de diversitatea de orientări a cercurilor politice care pluteau în supa activismului din această ţărişoară precum nişte bule de grăsime fie la suprafaţă, fie mai adânc şi mai ascuns. Paleta era greu de precizat: de la curente vechi, tradiţionaliste, până la cele utopice de ultimă extracţie, dintre care se evidenţia marxismul german. Între acestea se întâlneau şi unele cu caracter subversiv, vizând terorismul internaţional.

Pentru Martha, care era o femeie plăcută şi vie, activă, dar cu unele accese de superioritate, impresia era una difuză şi nu ştia spre care să se orienteze. Şi când totuşi se hotăra pentru unele dintre ele, avea senzaţia căderii între acestea, cum se întâmplă când vrei să te aşezi pe două scaune şi aluneci în spaţiul care le separă.

Concomitent, informaţiile politice de interes direct – adică legate de România – erau tot mai puţine. Şi, printr-un fel de compensaţie, se înmulţeau cele internaţionale privind ţările Europei şi ale Americii. Cum nu-i stătea în fire să rămână prea mult timp izolată de mediul ei predilect, te puteai aştepta oricând să evadeze, să părăsească ţara cantoanelor. Nu mai era nevoie ca el, Lupu Kostaki, să insiste în scrisorile lui de răspuns.

Prin urmare, gerantul de la Interne îşi putea vedea nestingherit de grijile lui de a aduna cât mai mulţi simpatizanţi şi adepţi în jurul domnului P.P. Carp, a cărui platformă politică pronunţat germanofilă o găsea extrem de profitabilă. Lupu Kostaki prinsese gustul puterii. Perspectiva de a deveni ministru plin în viitorul guvern prezidat de P.P. Carp i se părea de aceea minimală. *Pantahuza* nu fusese chiar un succes, poate unde politicienii – în fuga lor continuă de răspundere – nu se grăbiseră să-şi pună semnăturile pe acel document. Cum revoluţia bolşevică avea să ducă la retragerea trupelor ruseşti de pe fronturile din Europa – deci implicit şi din România –, se impunea ca el să conceapă o acţiune mai largă. Şi, în loc să se lase deconcertat de acel eşec vremelnic al *pantahuzei*, îşi mobiliză forţele – mulţimea pulsiunilor – în vederea pornirii unei ample campanii de trezire la realitate a politicienilor amorţiţi de abuzurile ocupaţiei germane. De altfel, câţiva dintre emulii bătrânului şi rigidului Carp începuseră deja să susţină nevoia de a se ieşi la rampă cu diverse acţiuni propagandistice. Două i se păreau domnului Lupu Kostaki mai de luat în seamă. În speţă, deplasările şi conferinţele în toată ţara ocupată pentru redeşteptarea sentimentului patriotic şi câştigarea de noi adepţi în scopul de a crea o presiune politică asupra regelui Ferdinand şi a guvernului liberal din zona liberă. Dintre cei mai activi carpişti se evidenţia fostul colonel Alexandru Beldiman. Dar mai eficient i se părea Virgil Arion, omologul său de la Ministerul Cultelor şi al Instrucţiunii Publice, un orator cu glas jos dar cu vibraţii adânci, care totdeauna îşi ducea ascultătorii la concluziile pe care le avea în gând; pe deasupra, un ins care inspira simpatie. Platforma politică creionată de P.P. Carp se reducea în esenţă la următoarele deziderate: pace separată, izgonirea Dinastiei regale actuale şi racordarea României la viaţa economică şi politică a Germaniei. Toate aceste trei doleanţe urmau să fie transpuse în practică prin intermediul unui guvern conservator condus de el însuşi. O încercare curajoasă, pe măsura politicianului

neînduplecat şi incomod care fusese şi era, un politician ce dobândise o reputaţie care dominase suveran peisajul politic românesc de odinioară, mai puţin pe cel de acum, prin cruzimea demersului său stupid, de neînduplecat.

Şi Lupu Kostaki alcătui un program de conferinţe ce aveau să se desfăşoare în toate oraşele principale din România ocupată: Bucureşti, Craiova, Ploieşti, Piteşti etc. Dar făcu apel şi la sprijinul nemţilor, în speţă la colonelul Hentsch, fiindcă era obligatorie avizarea acţiunilor de către comandatura germană. În acest fel se obţineau mai uşor sălile de conferinţe, şi întâlnirile cu localnicii nu erau suspectate şi împiedicate să se desfăşoare. Alexandru Beldiman se oferi primul să conferenţieze despre teza-program a domnului Carp, privind evenimentele ce se profilau la orizont. De la Craiova, Lupu Kostaki primi o veste cât se poate de şocantă: Georges Ştirbei – fratele Elizei Brătianu, adică cumnatul prim-ministrului Ionel Brătianu – se oferea să ia cuvântul în sprijinul lui P.P. Carp. Nu a fost greu să convingă şi alţi politicieni să se înhame la o asemenea acţiune antiguvernamentală şi antidinastică. În fond, firească, fiindcă Opoziţia tocmai acest rol îl are într-o democraţie: să convingă puterea şi electoratul că doreşte o schimbare adevărată.

Dar ambiţia lui Lupu Kostaki nu se opri aici. Se gândi că merită să-l convingă pe Alexandru Marghiloman – momindu-l cu libertatea de a-şi alege tema – să conferenţieze la Buzău, unde se născuse şi deţinea proprietăţi importante. Gerantul tocmai aflase că liderul conservatorilor progresişti acordase de curând un lung interviu unei agenţii germane bine cunoscute. Nu reţinuse şi numele agenţiei respective, dar îl bătea gândul că ar fi putut fi vorba de „Trans Ocean". Deşi exponent al punctului de vedere austriac, Alexandru Marghiloman se pronunţase în acest interviu uşor diferit. Invocase necesitatea ca România să încheie cât mai curând o pace separată. Chiar subliniase: „Şi dacă condiţiunile acestei păci ar face necesar ca Regele Ferdinand, care a declarat războiul, să nu poată încheia pacea, nu mă îndoiesc că Regele

va face acest gest inevitabil". Un semn că păstrarea dinastiei, în accepţia lui Marghiloman, avea o doză de formalism. Unii considerau asta o încorsetare în rigorile conservatorismului. Lupu Kostaki o vedea ca pe o sugestie a ministrului de Externe Czernin bine însuşită de liderul conservator în vederea obţinerii sprijinului extern. Preocuparea Vienei viza încheierea unei păci rapide cu România, de unde şi grija celor de la Ballplatz să înlăture din cale tot ceea ce ar fi putut complica situaţia. Or a pretinde neapărat înlăturarea actualei dinastii româneşti nici nu simplifica lucrurile, nici nu le grăbea. În concluzie – opina Lupu Kostaki –, prin acel interviu, Marghiloman îşi nuanţase poziţia, făcând-o mai agreabilă pentru rege.

Cum nu voia să renunţe la planul său, gerantul îi ceru lordului valah o audienţă, fără să anunţe o temă, ceea ce era în rutina altor întâlniri consumate. Însă în noaptea dinaintea zilei de audienţă, Lupu Kostaki se frământă îndelung, răsucind când pe o parte şi când pe alta şansele sale de izbândă. De altfel, mai încercase o dată, cu trei luni în urmă, însă fără succes. Nu fusese el suficient de explicit ori Marghiloman ţinea în chip exagerat la principiile conservatorismului clasic!? Atunci, radicalitatea civică a zeului nu lăsase la suprafaţă decât o lumină care trăda un scepticism suveran, emanat de un focar de opulenţă ostentativă. Marghiloman nu era omul trădărilor de azi pe mâine. Dintre conservatori, doar Take Ionescu şi răposatul Filipescu puteau fi consideraţi aşi ai piruetelor. În timp ce la liberali, Ionel Brătianu şi Mihai Pherekyde erau adepţii mersului înainte cu orice preţ – ai marşului orb. Prin comparaţie cu toţi aceşti politicieni, Marghiloman ilustra marşul lent dar sigur, elegant cu ostentaţie. Şi acest lung monolog interogativ în privinţa şanselor îl sili pe Lupu Kostaki să se simtă nepotrivit pentru acest demers. Şi atunci, recurse la o stratagemă.

Îşi lămuri omologul de la Ministerul Cultelor şi al Instrucţiunii Publice să intre în contact cu Alexandru Marghiloman. Nu era un mandat uşor, dar lui Virgil Arion îi surâse misiunea. I se părea una pe măsura posibilităţilor lui

decisive. Îl cunoştea pe liderul conservatorilor din Opoziţie, el însuşi fiind conservator dar şi deputat. În timpul neutralităţii, avuseseră o poziţie comună antirusească. Îşi atribuia chiar un oarecare merit în chestiunea asta, deoarece la începutul lui 1914, îl vizitase înadins pe Marghiloman pentru a-l convinge că trebuie să meargă cu Austria, afirmând că acolo era viitorul. De altfel, Virgil Arion deţinuse în acea perioadă preşedenţia *Ligii Culturale* şi ajunsese, datorită activismului naţional vehement, în conflict deschis cu regele Carol I. Drept care, suveranul nu l-a mai primit, o bucată de vreme, în audienţă. Când Virgil Arion a renunţat apoi brusc la poziţia sa austrofilă, demisionând de la conducerea *Ligii Culturale,* relaţiile sale cu Casa Regală s-au normalizat. Carol I l-a acceptat din nou, motiv de fală mai târziu pentru Virgil Arion că a fost ultimul politician care a beneficiat de o audienţă regală înainte de decesul Majestăţii Sale. Ajuns la conducerea ziarului „Moldova", oficios aflat sub patronajul lui P.P. Carp, pledează cauza Basarabiei într-un fel care nu-l lasă indiferent pe Marghiloman, fiindcă se întâlneau în păreri. Virgil Arion apelase la o analogie inspirată din cazul Alsacia-Lorena deja de notorietate internaţională: „Alsacia şi Lorena n-au decât 14 000 kilometri pătraţi, şi Franţa îşi pune în primejdie existenţa pentru recucerirea lor. Şi românii admiră Franţa. N-am putea să ştim de ce se interzic României faptele care onorează Franţa". Dar şi interviul acordat de Virgil Arion în 1915 ziarului englezesc „Pester Loyd", reprodus de „Minerva" îi stârneşte lui Marghiloman o brumă de interes, ca de la ziarist la ziarist. În acel interviu, Virgil Arion îşi exprimase speranţa că Antanta merge spre o înfrângere iremediabilă. Şi când lucrurile se vor preciza în acest sens, România va trebui să pornească împotriva ruşilor, calificaţi drept „cei mai mari duşmani".

În anii neutralităţii, oscilaţiile lui Virgil Arion au fost recepţionate diferit. Titu Maiorescu era foarte vehement în privinţa lui. Într-o mărturie făcută domnului Marghiloman se exprimase tranşant: „Virgil Arion este o canalie!" Eticheta privea mai mult politicianul. Deşi canalia, profesor titular la Iaşi, cu studii la München şi Bucureşti în drept, litere şi filozofie, era bine

văzut de Nicolae Iorga. Ca gerant, Virgil Arion se preocupase – chiar dacă doar 2-3 ore pe zi, dobândind din partea unora calificativul de puturos – de treburile lui de la Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii Publice, practicând favoruri neînsemnate în domeniul numirilor în învăţământ. Însă lucrul ce i s-a imputat mai târziu, după încheierea păcii în 1918, a fost unul grav vizând securitatea naţională. Marghiloman i l-a reproşat lui Virgil Arion încă de la sfârşitul verii lui 1917. Anume, iniţiativa manifestului semnat de mitropolit şi de alţi câţiva ierarhi ai Bisericii ortodoxe. Un manifest solicitat insistent de germani. I se alăturase şi colegul Lupu Kostaki, gerantul de la Interne, fără de ajutorul căruia n-ar fi reuşit să-i lămurească, până la urmă, pe ierarhii bisericii să semneze. Din câte auzise Marghiloman de la nişte foşti redactori ai ziarelor sale, în spatele acelei tranzacţii s-ar fi ascuns nişte beneficii materiale primite de cei doi colaboraţionişti din fondurile propagandei nemţeşti, din care se înfruptau de obicei ziarele de direcţie progermană. După ce nemţii au multiplicat manifestul în mii de exemplare, au aruncat aceste foi tipărite în limba română peste tranşeele româneşti din Moldova. Sperau să-i determine pe ostaşii români să nu se mai opună înaintării inamicului.

În perioada de neutralitate mai puţin, dar în timpul ocupaţiei, Virgil Arion l-a vizitat de câteva ori pe Marghiloman, în speranţa atragerii lui în tabăra germanofilă a lui Carp. Au fost însă mai mult nişte tatonări generale, nu tentative clare de racolare. Asta şi explica de ce puternica şi ataşanta simpatie faţă de bătrânul C.C. Arion, Marghiloman nu a putut să o răsfrângă şi asupra lui Virgil Arion, fratele mai mic al aceluia. Nu-i putea însă refuza o audienţă. Nu-i stătea în caracter. Nu o făcuse nici cu duşmanii lui înveteraţi: Take Ionescu şi Filipescu. Până şi pe aceştia, îi primise cu zâmbetul pe faţă, afişând plăcerea ospeţiei controlate.

Fără să cunoască prea bine activitatea politică a domnului Virgil Arion, doamna Marie se mulţumi să constate că, în particular, profesorul ieşean era un om încântător. Câtă diferenţă între el şi profesorul bănăţean

Victor Babeş! Domnul Arion era înzestrat cu finețe de spirit şi farmec subtil în prezentarea unor idei, mai mult sau mai puțin originale. Ce nu ştia doamna Marie era că aceste calități se regăseau şi în lecțiile de sociologie pe care Virgil Arion le ținea la Universitatea din Iaşi, la conferințele de la Vălenii de Munte, în cuvântările de la *Liga Culturală,* în discursurile politice din Parament. Comparându-l cu ceilalți musafiri, doamna Marie, fără ezitare, se vedea îndreptățită să-l considere o companie plăcută şi un bun povestitor. Prin urmare s-a bucurat mult când Alexandru a prevenit-o în privința vizitei imediate a gerantului de la Culte şi Instrucțiuni Publice. Întâmplător sau nu, lui Alexandru nu i-a scăpat reflexia ei dinainte favorabilă.

Ca un făcut, întâlnirea dintre Victor Babeş şi Marghiloman – care o preceda pe cea cu Virgil Arion – se prelungi mai mult decât fusese planificată. Aflat într-o stare de perceptibilă febrilitate, doctorul Babeş se pierduse în explicații orgolioase, artificializate retoric, deviind de la firul central al discuției. Fără să se arate neliniştit şi indispus, Marghiloman continuase să-şi asculte oaspetele cu aceeaşi politicoasă atenție. Nu se putea trece uşor peste cariera lui universitară şi ştiințifică. Omul nu avea concurență, fiind cel mai renumit dintre savanții români, inclusiv în plan european. Marele bacteriolog nu se arăta însă a fi şi un mare caracter, precum doctorul Cantacuzino. În fapt, dialogul lor era mai degrabă un monolog care ilustra că Victor Babeş nu are altă preocupare decât să-şi pună în evidență propria corectitudine. De aceea, vizitele lui în casa Marghiloman mergeau în acelaşi sens. Să demonstreze gazdei că el nu a iscălit manifestul universitarilor români contra Germaniei şi, mai târziu, în timpul ocupației, să atenueze colaborarea lui reală cu inamicul. Un efort avocățesc sisific, având însă un efect contrar: în loc să-l disculpe, îl acuza.

Când Victor Babeş, apăru condus de Marghiloman, doamna Marie şi Virgil Arion continuau să bea cafea, nedumeriți şi iritați de cât se prelungise acea vizită. O

ipostază deloc convenabilă pentru amfitrion, care se prelungi şi în aerul de somaţie cu care îşi întâmpină noul oaspete:

„Domnule profesor, cărui fapt datorez vizita dumneavoastră atât de intempestivă?“

N-a fost însă greu pentru un *causeur* ca Virgil Arion să calmeze atmosfera.

„Trăim vremuri de război în care simptomul incontrolabilului e tot mai prezent în viaţa noastră. Din această pricină ne mişcăm mai repede, reacţionăm mai repede, uneori fără să respectăm uzanţele...“, se justifică el în grabă.

„Sunt timpuri de excepţie pe care nu le-am mai trăit...“, se strădui domnul Marghiloman să redevină mai curtenitor.

„Mai întâi, permiteţi-mi să fac o observaţie de natură psihologică. În timpul ocupaţiei, noi, românii, am devenit mai solidari şi mai sufletişti decât înainte de război. Presiunea vremurilor astea grele are însă şi efecte benefice: oamenii nu mai sunt aşa de dezbinaţi, se adună, se întovărăşesc mai repede pentru a îndura ocupaţia străină...“

El vorbeşte de ocupaţie străină, care n-a avut decât de profitat ca gerant de pe urma ei!, tresări Marghiloman cam surmenat. Dar răspunsul său fu unul de pliere la subiectul aflat în discuţie:

„Observaţia dumneavoastră mi se pare plină de adevăr! E valabilă însă doar în planul comportamentului interuman, nu şi în cel politic!“

„Vreţi să fiţi mai limpede?“

„Domnule profesor, în registrul politic, situaţia s-a acutizat. Şi n-o să mă refer la rivalii mei, la liberali, ci la conservatori. Şi nu la cei de la Iaşi, adică la takişti şi filipeşti, care deşi au intrat în guvernul liberal sunt tot mai diferiţi de oamenii lui Ionel Brătianu. Ci la conservatorii rămaşi aici, la Bucureşti; despre ei o să fac câteva menţiuni delicate...“

Virgil Arion deveni şi mai atent fiindcă referinţele anunţate de vorbitor îl priveau în mod direct. Era membru conservator, precum toţi bărbaţii din familia Arion.

„Aici, la Bucureşti, poziţiile conservatorilor s-au radicalizat. Deja se poate vorbi de două centre de coagulare: unul al conservatorilor germanofili şi altul al celor austrofili. Mai mult de atât, câţiva domni au devenit destul de vocali în a-l transforma pe Carp în liderul politicienilor rămaşi sub ocupaţie. Poate unde au datorii de gratitudine şi de fidelitate!“, sugeră Marghiloman.

„Aş îndrăzni prea mult dacă v-aş ruga să menţionaţi câteva nume?“ deveni curios Virgil Arion.

Marghiloman nu păru deloc stânjenit de întrebare.

„O să menţionez pe domnii Alexandru Beldiman şi Lupu Kostaki, fiindcă persoanele de faţă se exclud... Dar pasiunea domnului Beldiman nu este cel mai bun exemplu de patriotism, dacă mă gândesc la aventura sa militară de trecere în tabăra inamicului care, în expresie juridică, se traduce prin trădare...“

Deşi atins în propriul orgoliu, Virgil Arion socoti că nu este momentul cel mai propice să continue tema abordată de gazdă, şi împinse discuţia în altă direcţie.

„De fapt, domnule Marghiloman, scopul vizitei mele este altul...“ Făcu o pauză ca să tuşească în pumn, apoi reluă: „În calitatea mea de şef al Cultelor, am primit, acum puţină vreme, la minister, vizita unor înalţi ierarhi. Aceştia mi-au adus la cunoştinţă că Biserica Ortodoxă Română a luat iniţiativa de a instrui călugăriţele în domeniul medical... Evident cu scopul de a îngroşa rândurile asistentelor din spitalele de război, care nu mai fac faţă. Ceea ce m-a bucurat mult. Bănuiesc că şi pe dumneavoastră!?“

„Ca şef al Crucii Roşii, nu pot decât să salut o asemenea iniţiativă, chiar dacă e destul de întârziată. Este nevoie să înnoim corpul de asistente medicale, susţinut acum doar de doamnele de bună condiţie...“

Ar fi vrut să menţioneze şi corpul superior de doamne implicate în administrarea unor spitale de răniţi, dar asta ar fi însemnat să se raporteze la regina Maria şi la Eliza Brătianu în primul rând – lucru ce nu-i venea uşor, dată fiind antipatia celor două doamne faţă de el – şi, nu în ultimul rând, la

doamna Marie, ceea ce ar fi echivalat cu o laudă la adresa propriei lui familii. Aşa că renunţă la acest adaos. Şi încheie în stilul vag pompos cu care începuse:

„Crucea Roşie este a tuturor românilor, deci toţi românii ar trebui s-o sprijine...“

„Ierarhii mi-au cerut să vă aduc la cunoştinţă acest lucru, dar şi să le aranjez o întâlnire cu dumneavoastră.“

„Mi se pare un lucru util...“

„Unde preferaţi, domnule Marghiloman, să aibă loc întâlnirea? La cabinetul meu ministerial sau... la dumneavoastră acasă!?“

„Cred că mai potolit ar fi să-i întâlnesc pe ierarhi la sediul Crucii Roşii!“

„Atunci, o să vă anunţ când voi avea o propunere concretă din partea ierarhilor...“, făgădui Virgil Arion.

Şi cum problema se epuizase, îi mai rămăsese doar să abordeze chestiunea delicată a conferenţiatului public iniţiat de Lupu Kostaki. Însă domnul Marghiloman se arătase anterior extrem de ferm, de pornit în a nega ipoteza polului unic P.P. Carp. Pur şi simplu, se considera deasupra bătrânului politician – dispunea de un consistent bagaj de simpatie în cercurile interne şi externe ale puterii – şi, la limită, Arion se putea aştepta ca Marghiloman să-i închidă uşa reşedinţei sale pentru totdeauna. Mai diplomatic era să nu-i facă propunerea de a conferenţia la Buzău. Lăsa astfel o portiţă deschisă spre viitoare colaborări. Odată lucrul ăsta decis, Virgil Arion se relaxă şi începu manevre de retragere, adresându-i stăpânei casei un şir de mulţumiri pentru trataţia pe care i-o oferise pe durata vizitei, culminând cu complimente potrivite unei femei atât de exotice şi de vaporoase, cum o considera el a fi pe urmaşa Brâncovenilor.

Conferinţele care avură loc în săptămânile următoare în principalele oraşe din zona ocupată de germani nu se bucurară de succes fiindcă teza carpistă nu a găsit ecou în inimile românilor. Cauza era atât de potrivnică simţământului public al ataşamentului faţă de dinastia regală actuală încât, cu toate presiunile administrative şi ameninţările comandaturii germane,

conferinţele au avut aceeaşi soartă ingrată ca şi *pantahuza*, una a derizoriului.

Eşecul i-a băgat pe susţinătorii lui P.P. Carp într-o mare derută. A fost pentru ei o intrare într-o ceaţă densă, înşelătoare. Pentru domnul Al. Marghiloman, distanţarea decisivă de carpişti a echivalat cu o justeţe verificată, dar şi cu un exces de regularitate în depistarea capcanelor.

*

Ieşirea din febră era lentă şi căznită. Auzea mai bine. Vedea mai clar. Noi obiecte, de regulă mai mici, ieşeau acum la lumină. Unora dintre ele nu le ştia numele şi nici utilizarea. Va trebui să revină în zilele următoare cu exerciţii de imaginaţie despre rolul lor în gospodărie – un mod de a-şi umple timpul de zacere cu elemente ale concretului apropiat pentru a-şi abate gândurile de la bolirea propriu-zisă. Iată! Butoaiele de lemn încinse cu cercuri metalice aveau interstiţii între doage, semn că nu mai fuseseră folosite de mult. Mai înainte de această descoperire, cele trei butoaie avuseseră un contur destul de general, însoţit de un miros vag de rachiu de prună. Altă observaţie: roata de căruţă rezemată de peretele magaziei abia acum îşi dezvăluia bandajul de fier. Dar şi alte mici detalii ieşeau la suprafaţă, configurând un desen mai complex al obiectelor din preajmă.

Şi în singurătatea silenţioasă a uneia dintre aceste zile de recuperare abia perceptibilă, pe uşa întredeschisă a magaziei, Gheorghe Columban văzu strecurându-se înăuntru un motan dungat ca un tigru, bătrân, cu privirea şaşie, în curs de năpârlire. După ce intră, motanul se opri prudent. Magazia avea un miros nou pentru el. Unul de om străin. Nu ştia ce să facă. Să se întoarcă afară? Să înainteze? Văzându-i nehotărârea, în cele din urmă străinul întins pe paie îl chemă prietenos:

„Pis-pis-pis! Pis-pis-pis!“

Avea un glas cald şi omenos acel necunoscut. Motanul întinse capul şi continuă să-l cerceteze. Instinctul de animal îi

spunea că n-are de ce să se teamă. Continuă să avanseze spre interior, dar păstră o distanţă anume, de protecţie, faţă de om. Venise aici cu un scop: să verifice dacă şoarecii îşi făceau de cap. Slavă Domnului! Aveau ce să strice. Să roadă hamurile din piele, să dea târcoale butoaielor în care fermentau prunele, fiindcă în jurul lor se mai puteau găsi niscaiva sâmburi ori pulpă uscată de fructe etc.

„Pis-pis-pis! Pis-pis-pis!“, îl chemă din nou străinul cu şi mai multă dorinţă şi blândeţe.

Bătrânul motan întoarse capul spre om şi îl adulmecă. Insul mirosea a transpiraţie şi boală şi zăcea pe paie neputincios. Putea să aibă încredere în el – îi spunea instinctul de felină domestică, bună cunoscătoare a oamenilor. Aşa că se apropie încet de picioarele lungi, răscrăcănate ale bărbatului. Odată ajuns lângă ele, se opri din nou şi privi spre ochii omului. Încurajat de ceea ce descoperi în ei, motanul făcu un ultim pas şi apoi se frecă graţios de pielea subţire, întinsă de la gleznele străinului. Cum acela nu se mişcă şi acceptă gestul lui curtenitor şi plin de tandreţe, motanul deveni şi mai curajos. Continuă să se alinte şi să-l alinte pe străin, fericit că i se acceptase tovărăşia, din ce în ce mai liniştit.

Bucuros, Gheorghe Columban îl strigă din nou:

„Pis-pis-pis! Pis-pis-pis!“, mulţumit că putea să articuleze din nou, să dialogheze cu lumea vie din jur.

Motanul se opri din joaca lui şi se uită la om, la fel de interesat şi de încrezător. Sinceritatea şi căldura izvorâtă din inima aceluia, îi dădu patrupedului curajul necesar să se apropie şi mai mult. Când se văzu lângă şoldul omului, adică în raza de acţiune a braţelor, animalul se opri. Instinctul lui de motan de curte, mai puternic decât al pisicii de companie, îl făcu să rămână locului şi să se asigure că nu va fi lovit ori imobilizat. Voia să fie sigur. Precum se aştepta, omul întinse încet o mână spre el. Nu să-l pedepsească, ci să-l mângâie drăgăstos pe blană. Fericit că era iubit, patrupedul îşi curbă spinarea graţios, în sus, spre a simţi mai puternic căldura omenească.

Gheorghe Columban constată cât de costelivă şi de jigărită era mica felină. Cine însă o ducea mai bine în vremuri de război!?

Din motive de securitate a gospodăriei, câinele devenise preferatul stăpânei. Spre el erau dirijate resturile de la mesele de familie. Ar fi bine dacă i-aş da ceva să mănânce! chibzui Gheorghe Columban. Dar alături, pe măsuţa improvizată dintr-o găleată de lemn aşezată cu fundul în sus, nu se găsea decât o cană de lut cu ceai slab îndulcit cu miere de albine. Nimic altceva comestibil. Dezolat, se gândi să compenseze această austeritate cu un gest tandru. Începu să mângâie cotoiul flămând şi debil, dedat vagabondajului prin vecini, pe blana prăfuită de tigrişor abandonat. După felul în care motanul reacţiona alintându-se, gudurându-se, cu ochii umezi de o satisfacţie maximă, Gheorghe Columban conchise că stăpâna casei nu-l agrea, nu-l dezmierda, ţinându-l departe de bucătărie şi de sufletul ei. De aceea era atât de însetat de dragoste acest patruped bătrân, intrat în dizgraţie, cum se întâmplă adesea cu animalele vârstnice şi neputincioase. De altfel, nu mai era primit în casă. Aşa că dormea nopţile fie pe pardoseala de pământ a galeriei, fie în podul casei, în funcţie de temperatura aerului.

Şi nimic mai firesc pentru Gheorghe Columban ca acum, în timp ce-l dezmierda, să-l prindă şi să-l aducă la pieptul lui. La început, motanul avusese o uşoară împotrivire, dând din labe şi unduindu-şi corpul. Dar omul reuşi să-l domolească cu mângâieri pe cap şi în dosul urechilor. Poseda aptitudini certe de dresor. Ştia să se facă ascultat şi înţeles de către animalele cu care venea în contact, fiindcă avea un comportament prietenos, protector, dar şi pentru că vieţuitoarele intuiau că are un suflet bun. Din acea zi şi din acele clipe, relaţia lui cu pisica evoluă crescător către o amiciţie stabilă.

În chip previzibil, băiatul deveni curând al doilea lui prieten. Poate unde venea cel mai des în magazie. Dar şansa a fost intim legată de faptul că era singur la părinţi şi nici nu i se permitea – de când satul fusese ocupat de inamic – să mai iasă din curte să se joace cu copiii vecinilor.

Acum, după ce se mai întremase puţin, Gheorghe Columban stătea în fund pe paie şi explora lumea din jur de la o înălţime mai mare decât precedenta, cea în care bolise.

Era o lume mică, redusă la dimensiunile unei magazii ţărăneşti. Scufundată permanent în penumbră fiindcă nu existau ferestre. Ceea ce nu însemna automat că inventarul lucrurilor din acest spaţiu era şi sărac. Din contră, o multitudine de bazar. De aici, uneori, senzaţia că e captiv în cercul solitudinii lor.

Viaţa îi oferea prea puţin şi Gheorghe Columban nu putu să nu-l bage în seamă pe băiat în ziua când acesta a intrat în hambar, prin uşa întredeschisă, ducând în mână o cană de lut cu o grijă supradimensionată. Faptul i-a indus imediat o anume curiozitate. Ce conţinea cana? Apă? Ceai? Compot? Când băiatul a ajuns în faţa lui, rănitul a simţit în nări un miros ademenitor de lapte călduţ, tăiat cu apă. Băiatul i-a întins cana apoi s-a retras un pas. Gheorghe Columban bău repede o gură de lapte, apoi aşeză grijuliu cana pe măsuţa improvizată aflată alături.

„Mulţumesc!“, zise el.

„Pentru puţin!“, răspunse puştiul cu încântarea celui care tocmai şi-a văzut răsplătit efortul.

„Ia spune, cum te cheamă?“, profită Gheorghe Columban de ocazie.

„Ştefan! Da’ toţi îmi zic Fănel!“, răspunse repede copilul, de parcă ar fi recitat o poezie bine învăţată.

„Câţi ani ai?“

„Opt ani şi două luni!“

„Deci, mergi la şcoală...“

„Nu merg că e război şi învăţătorul a plecat... Acum toţi copiii din sat stau acasă...“

„Război!?“, făcu pe *neştiutorul* Gheorghe Columban.

„Da. Mama zice că românii se luptă cu nemţii...“

„Şi tu i-ai văzut pe nemţi!?“

„I-am văzut... Au fost şi pe la noi...“

Gheorghe Columban tresări. Din precizarea băiatului rezulta că satul se află în zona ocupată de inamic.

„De ce au venit?“ întrebă el, mult mai curios decât înainte.

„Au venit să... să ne ia găinile. Dar când au văzut că avem şi porc, ne-au luat şi porcul!“

„Da' taică-tu ce-a făcut? De ce i-a lăsat?"

Băiatul tresări vizibil.

„Tata!? Tata nu-i acasă... A plecat să lupte cu nemţii. E ostaş ca mata, nene!"

Fu rândul lui Gheorghe Columban să tresară. Instinctul îi spunea că trebuie să alunge din mintea băiatului această idee periculoasă:

„Eu nu sunt ostaş! Sunt un om bolnav şi neputincios!" Şi se grăbi apoi să schimbe vorba: „Mai ai fraţi, surori?"

Băiatul se sumeţi.

„Nu! Sunt singur la părinţi!"

„Şi cu cine te joci?"

„Înainte de război, mă jucam cu copiii din vecini..."

„Şi acum?"

„Acum mă joc singur... Că mama nu mă mai lasă să ies din casă. Zice că dacă ies pe stradă, mă văd nemţii... şi mă ia la ei în ţară. Aşa cum i-a luat pe mulţi oameni din sat...", mărturisi Ştefănel în fraze necăjite, închise în repetiţii elementare.

Suficient pentru Gheorghe Columban să intuiască noul pericol în care se va găsi în clipa când va fi văzut prin bătătura curţii. Întinse mâna după cana de lut şi mai bău o gură de lapte călduţ, îndoit cu apă ca în vremuri de mari greutăţi, când sătenii sunt jupuiţi de nevoi.

Viziunea lui bărbătească, materialistă, îl atenţiona că tot ce primea – inclusiv prin intermediul băiatului – venea dinspre stăpâna casei, dinspre mintea şi mâinile ei pricepute. Ca orice pacient, Gheorghe Columban vedea în femeia care se îngrijea de el pe trimisa lui Dumnezeu să-i oblojească rănile de glonţ. Abia pe locul doi se afla gospodina, cea care ducea de una singură, ca o văduvă, întreaga gospodărie, muncind ca un bărbat, apoi ca femeie, gătind şi spălând pentru familie, cât şi pentru el, musafirul nepoftit, străinul, neputinciosul ce zăcea pe paie ca un animal rănit. În aceste zile ale convalescenţei, mai greu descoperea în ea atributele anatomice cu potenţial amoros. Deocamdată, privirile lui se opreau la straturile ei de suprafaţă, nu ajungeau încă la stratul profund, tezaurizând plăceri maximale.

Spre deosebire de copil, paşii apăsaţi ai femeii se auzeau cu mult înainte ca ea să se ivească între canaturile uşii. Acolo nu se oprea cu acea prudenţă impusă de bunul-simţ, ci trecea pragul fără să încetinească, cu aceeaşi determinare cu care mersese şi prin bătătură până aici. Intra sigură pe ea. Trebuia să îngrijească un bolnav şi nu avea timp de pierdut. Şi primul lucru pe care îl zărea tânărul Columban erau picioarele ei puternic bronzate până spre genunchi, cu degetele mari ieşite afară din nişte papuci de lemn şi gleznele groase. Pe măsură ce ţăranca se apropia, el distingea şi alte părţi ale ţinutei: rochia de vară decolorată şi demodată, talie dreaptă fără rotunjimi care o făcea să pară cam otova la trup, sânii mari şi uşor căzuţi, apoi capul aşezat pe un gât scurt şi gros, faţa bălană, ovală, pistruiată mai abundent spre tâmple şi frunte, părul şaten adunat de o basma neagră, ţărănească. În concordanţă cu trupul, expresia feţii era una de femeie greu încercată de viaţă, care trăise în foame, îndurase frica, adunând mai multe eşecuri decât biruinţe, dar totuşi nu ceda, continua să lupte iluzionându-se că până la urmă îi va fi mai bine.

Întotdeauna se oprea cât mai aproape de el şi îl cerceta cu o atenţie mută şi precisă, străduindu-se să-şi dea seama de evoluţia sănătăţii lui.

„Azi arăţi mai bine!“ i se adresa femeia spre a-i induce o stare optimistă.

„Aşa o fi dacă zici dumneata...“, murmura el, încercând să intre în jocul ei.

Deja acum stătea în fund şi îşi mişca mâinile eficient, iar picioarele le putea îndoi.

„Roagă-te la Bunuţu’ să te pună pe picioare! Că fără ajutorul lui ne pierdem...!“, îl sfătuia ea cu o luminoasă convingere.

„La cine!?“, tresărea el. N-auzise până atunci de Bunuţu’.

„La Dumnezeu!“, preciza muierea. Şi ridica încet capul spre acoperişul hambarului, fiindcă dincolo de umbrela aceea din lemn se afla cerul, locul unde trona Atotputernicul.

După multe asemenea vizite şi dialoguri prestabilite ce nu erau lipsite de un potenţial de apropiere, pacientul şi

vindecătoarea prinseră să se simtă mai în largul lor. Iar sănătatea bărbatului, să se îmbunătăţească văzând cu ochii. Îi crescuse pofta de mâncare. Îşi redobândise acuitatea privirii şi a minţii. I se întâmpla mai des să se accepte mai uşor. Nu mai era atât de neputincios şi dependent de salvatoarea lui. Deja îşi propusese ca, din ziua când va putea merge, să se ocupe de magazie, adică să facă curăţenie şi ordine. În absenţa unor mâini bărbăteşti, lucrurile se amestecaseră alandala – mai ales cu concursul larg al lui Ştefănel – şi era necesar să le reîntoarcă la locul lor. Elanul lui gospodăresc era în creştere continuă. Şi prins în vâltoarea atâtor propensiuni spre ordine şi construcţie gospodărească, Gheorghe Columban nu mai fu surprins de proiectul de igienă corporală al vindecătoarei.

„Gata, mâine facem băiţă!“, îl anunţă ea pe un ton jucăuş, de parcă s-ar fi adresat lui Ştefănel.

Şi a doua zi, delectându-se cu propria-i eficienţă, Maria Pădureţu intră în magazie cu o oală burduhănoasă plină cu apă fiartă din care ieşeau aburi. Pe faţă i se citea o expresie specifică unei asistente medicale ce pătrunde în salonul unui bolnav pentru a-i administra un nou tratament. Un preambul capabil să-i declanşeze lui Gheorghe Columban reflecţii pe tema „băiţei“. Diminutivul, „băiţă“ era prin el însuşi uşor naiv, venit dintr-o regiune îndepărtată a timpului unde copilăria avea regim de basm.

Însă realitatea, adică baia propriu-zisă, fu un spectacol care întrecea mult acea vânzoleală a supoziţiilor.

„Dezbracă-te!“, îi ceru femeia, cu aerul rece şi impersonal al unui doctor înainte de a-şi începe consultul amănunţit.

Dar în clipa următoare îşi dădu seama că el nu o să reuşească să-şi scoată singur îmbrăcămintea şi atunci se repezi să-l ajute, aşa cum proceda cu băiatul ei, cu Ştefănel. Când se termină dezbrăcatul, femeia se opri în loc descumpănită. Nu mai văzuse de multă vreme un bărbat gol. Îi cercetă trupul svelt, cu oasele uşor detectabile sub pielea albă, bine întinsă, şi, când ajunse la organele genitale masculine, tresări stânjenită. Nu din cauza configuraţiei lor –

tânărul era bine înzestrat de la natură –, ci a mirosului tot mai puternic, greţos, amestec de toxine eliminate prin transpiraţie, care făcea să nu se mai poată detecta izul mai vechi de sânge şi boală, parcă înrudit cu cel de menstră. Din fericire ori nefericire, cu cât îi lipseau mai mult unele lucruri, cu atât mai amarnic tânjea după ele.

La început, Maria crezuse că mirosul acela greţos venea dinspre oala de noapte ascunsă în spatele măsuţei improvizate. Ştefănel a uitat să o golească!, se gândise ea. Dar cum chestia nu avea legătură cu treaba pe care urma să o facă, se aplecă şi ridică ştergarul cu care ţinuse de toartă vasul cu apă fiartă ca să nu se frigă la mâini. Îl împături de câteva ori apoi îl înmuie în apa din care încă mai ieşeau aburi. Îl stoarse puţin ca pe o rufă spălată. Şi cu acest şomoiog improvizat începu să-l frece pe bărbat pe spate. Cu mişcări încete, uniforme, pricepute, spre a-i curăţa pielea îmbâcsită de sudoare, slinoasă. La anumite intervale se oprea, se întorcea spre oala cu apă şi înmuia din nou cârpa cu atenţie, să nu o scape. O grijă specială acorda zonei rănilor. Acolo prudenţa ei creştea, nu mai apăsa aşa de tare cârpa spre a nu vătăma crusta sângerie ce le acoperea. Precauţie firească la o vindecătoare priceputa ca ea. Treptat, epiderma tânărului bărbat deveni tot mai netedă, mai catifelată şi atrăgătoare în mod natural – cum este tinereţea bine întreţinută. Iar femeia, de atât efort fizic, de atâta concentrare, începu să transpire. De altfel, emoţie firească. Era prima dată în viaţă când spăla un bărbat străin. Oarece stânjeneală o încercase, dar trecuse peste ea spunându-şi în sine că, la urma-urmei, nu era decât o vindecătoare, obişnuită deci cu goliciunea trupului – atât feminină cât şi masculină – precum un medic. Va trebui să păstreze în permanenţă o atitudine profesională de băieş sigur pe mişcările lui, care risipeşte rapid jena şi neîncrederea clientului său.

Tânărul suporta totul în tăcere. La început, fusese tulburat, nesigur, ruşinat din cauza goliciunii. Dar curând se obişnui cu mişcările femeii. Ritmul lor era liniştitor şi plăcut.

Îşi simţea trupul mai uşor, de parcă se lepădase de câteva rânduri de piele care până atunci constituiseră un fel de armură incomodă şi toxică. Şi încet-încet fu cuprins de o moleşeală generală, dar una plăcută, care îl predispunea la somnolenţă.

Însă lucrurile ieşiră curând din făgaşul lor, din mecanica obişnuită a spălatului. La un moment dat, şomoiogul călduţ se împotmoli în regiunea plină de proeminenţe şi păr a boaşelor. Atingerea lor îi transmise tânărului un impuls excitant. Simţi o gâdilătură, o furnicătură prin tot corpul, dar şi în lungul şirei spinării. Se scutură scurt. Femeia sesiză şi se opri, dându-se puţin înapoi, ea însăşi ruşinată şi dezorientată. Îşi reveni repede, ca o asistentă medicală care trebuie să-şi ducă tratamentul până la capăt. Spuse blajin, rugător:

„Trebuie! Mai cu seamă acolo...“ Şi arătă cu capul spre acea zonă ruşinoasă.

Era prima dată de la începutul îmbăierii când femeia scotea o vorbă.

Ar fi fost un lucru caraghios, copilăresc, ca el să se opună. Şi dădu din cap în semn că ea poate relua spălatul în acea zonă sensibilă a bărbăţiei.

După câteva momente, insistenţa metodică a femeii pentru acea partea, alcătuită din ascunzişurile păroase din jurul mădularului şi din scobitura de la încheieturile picioarelor, conduse în chip nedorit la o reacţie pe care ea nu o prevăzuse pe moment. Dintr-un organ cât degetul arătător, membrul tânărului se întări şi se lungi ajungând cât un ştiulete de porumb. Aşa, ridicat aproape de verticală, mădularul acela erect o atrăgea ca un magnet. Femeia se opri din mişcare, surprinsă. Mai întâi de mărimea lui, apoi de orificiul din mijlocul capului ce semăna cu un fel de ochi care pătrundea în adâncul ei, făcând-o să se înfioare de plăcere. Aproape hipnotizată, închise ochii spre a se feri de forţa lui de seducţie. Şi avu nevoie de oarece voinţă spre a se stăpâni şi a continua să-l spele pe bărbat. De astă dată mai mult mecanic, dintr-un devotament profesional aproape naiv. Însă abandonă repede zona boaşelor şi trecu la curăţirea

picioarelor, fără meticulozitatea exagerată de la începutul spălatului. Mângâierile nedecise ale cârpei sunt semne de epuizare a valurilor de afecţiune generoasă şi de compasiune maternă de la început. Din ce în ce mai superficială, femeia se grăbea să-şi încheie treaba de băieş cât mai repede. Dorea să fugă cât mai iute din acest loc. Pe jumătate mulţumită de eficienţa efortului ei, acceptă totuşi că pacientul nu mai mirosea a sânge şi a boală şi a transpiraţie ca înainte de „băiţă".

În ciuda faptului că ea îşi dorise, încă din clipa când părăsise hambarul, să uite scena indecentă a trezirii penisului, lucrul nu a fost posibil din cauză că acel episod erotic devenise obsesiv şi îi sporise vulnerabilitatea de femeie singură. Tot ceea ce se petrecuse atunci între cei doi părea că i se întâmplase, în fapt, numai ei. De vină era, evident, abstinenţa. Nu mai făcuse dragoste de vreo trei ani, adică de când soţul ei fusese concentrat. Deşi, ar fi putut. Un vecin îi tot dădea târcoale ca un vier întărâtat. Dar satul era mic şi s-ar fi aflat imediat, fiindcă toţi bărbaţii sunt nişte crai şi se laudă la crâşmă cu aventurile lor, după ce beau un pahar de rachiu în plus. Ce-ar fi zis Vasile al ei, la întoarcere de pe front? În mod sigur, ar fi alungat-o din casă. Şi femeia se scutură ca de frig la gândul unei asemenea tulburi perspective. Şi, ca să uite clipa aceea de anxietate în faţa masculului excitat – când a simţit urgenţa brutală a nevoii de a face dragoste –, îşi căută continuu de lucru. Se adânci în treburile gospodăreşti ale zilei în curs, ba şi în cele ale zilelor următoare, doar-doar o să alunge din cap incidentul surpriză al erecţiei din timpul băiţei! În amurgul de vară de după stingerea lămpii, apăreau momente când, ghemuită în întunericul satului, îşi iuţea bătăile inimii cu ajutorul poveştii deocheate în centrul căreia fusese prezent ostaşul rănit aflat în custodia ei. Faţa lui prelungă şi trasă se crispa când de jenă, când de o inocentă mirare. Şi femeia aţipi târziu.

Dar se trezi curând năduşită, confuză şi excitată, răscolită de un vis erotic. Se făcea că un străin intrase peste ea în dormitor. Întunericul o împiedica să-i distingă chipul.

Instictiv, şi-a tras cămaşa de noapte spre glezne căci în timpul somnului i se adunase deasupra genunchilor. Străinul a observat gestul ei de apărare şi s-a repezit exact asupra acelei părţi a cămăşii de noapte. A reacţionat, şi între ei doi a început o luptă. În momentul culminant al împotrivirii, de spaimă, ea s-a trezit. Era buimacă. În loc să privească spre fereastră – gest care alunga visele –, se ridică din pat ca o somnambulă, fără să simtă bordura de lemn a patului, fără să se lovească de noptiera din vecinătate. Apoi, înaintă orbeşte fără ca tălpile ei crăpate să perceapă răcoarea pardoselii. Fără să vadă canatele verticale ale uşii, trecu printre ele spre spaţiul tampon al holului. Tot aşa deschise uşa exterioară fără să ştie dacă a apăsat pe clanţă. Ieşi pe verandă fără să se împiedice de pragul de jos al uşii, mai ridicat decât celelalte praguri interioare ca să nu permită pătrunderea apei de ploaie ori a zăpezii în casă. De menţionat că uneori, ziua se lovea de el, trează fiind nu somnoroasă şi zăpăcită ca acum. Dar la primul pas pe verandă, femeia, călcă fără voia ei motanul pe coadă – micul preş din faţa uşii era locul lui predilect de dormit în nopţile de după Sfânta Maria. Acesta a mieunat speriat şi a fugit spre capătul verandei, dar ea nu auzi nimic şi nici nu observă patrupedul. Fără să prevadă diferenţa de nivel coborî cele patru trepte de legătură dintre pardoseala verandei şi terenul natural al curţii, de parcă ar fi plutit peste ele. Şi odată ajunsă în bătătură, se pomeni străbătând curtea direct spre magazia unde zăcea pacientul ei. Fără să simtă răcoarea uşoară a nopţii, căci era îmbrăcată doar în cămaşă de dormit. Fără să-şi dea seama câţi paşi a făcut şi cum de a nimerit uşa magaziei. Şi apoi a intrat înăuntru ca mânată de o tulburare inexplicabilă sau ca o apucată de streche, în întunericul mai dens decât cel de afară, mai uscat şi mai prăfos. Abia acum, în sfârşit, se trezi la realitate. Căută ceva. Pe cineva. Şi instinctul o îndrumă spre locul unde erau depozitate paiele. Acolo, în mijlocul lor, trebuia să fie ţinta. Fiinţa care intrase în viaţa ei ca un muribund, căruia nici ostaşii inamici care îl culeseseră de pe câmpul de luptă, nici

fratele Ilie, nu-i dăduseră nicio şansă. Totuşi ea, după un efort statornic plin de abnegaţie şi devotament medical, îl readusese la viaţă, făcând din el ceea ce fusese mai înainte: un bărbat plin de masculinitate, pe dorinţa oricărui femei, mirosind a potenţă mai abitir decât cel mai scump parfum.

Cuibărit în paie, caporalul Gheorghe Columban dormea. Respiraţia lui regulată părea să indice tocmai acest fapt. Dar în timp ce dormea, începu să vorbească, fără să deschidă ochii. Începu şi să se mişte. Semne că visa.

Se făcea că se afla la Călăraşi, în curtea părintească. Nişte zgomote ciudate dinspre veranda *casei mici* i-au atras atenţia. S-a îndreptat într-acolo. Ionel, fratele mai mare, stătea aplecat asupra unei biciclete şi meşterea ceva. Probabil, o repara. Când s-a apropiat de el, Ionel a întors capul şi l-a recunoscut. Apoi l-a întrebat: „Ce zici, Gigi, mergi cu mine să ne plimbăm?“ El nu avea chef de plimbare, tocmai se întorsese obosit de la grădina de zarzavaturi de pe malul Borcii. Dar nu apucă să-i răspundă lui Gigi, ceva l-a perturbat. Între picioare, la boaşe, se strecurase ceva rece, mişcător. Speriat că putea fi vorba de un şoarece ori un şarpe de casă, se mişcă uşor, ca o victimă în curs de dezmeticire, încă prudentă şi nehotărâtă cum să acţioneze fiindcă nu identificase natura agresorului. Până la urmă, simţurile lui deciseră. Era vorba de ceva mai puţin periculos: de o mână. Una femeiască. Numai ea putea instrumenta un asemenea joc. Adică să frământe boaşele ca pe un aluat. Nu cu putere ca să-l doară testiculele, ci cu blândeţe perversă. Ceea ce ilustra că e vorba de o femeie matură, priceputa la astfel de iniţieri specifice preludiului. N-ar fi fost o greşeală să creadă că vindecătoarea lui sau orice altă femeie experimentată putea fi la cârma întâmplării. Şi el hotărî să rămână la pândă. Una relativ parşivă. Se stăpânea să nu se mai mişte. Să nu izbucnească în râs din pricina gâdilăturilor pe care i le provoca involuntar muierea ce-i manipula boaşele. O mişcare bruscă ar fi putut opri acest joc erotic şi plăcerea confuză cuibărită în el însuşi. Deşi magia momentului îi

diminua luciditatea, se străduia să descopere cine era persoana care îl asalta în acest mod. Mai trecuse printr-un preludiu asemănător, cu un an în urmă, în casa colonelului Elefterescu, când doamna Amalia îl transformase în amantul ei, dându-i o lecţie de neuitat despre ce înseamnă un preludiu adevărat, capabil să excite până şi un bou bătrân.

Acum, când se găsea într-o magazie ţărănească dintr-un sat moldovenesc, noua lui profesoară de amor nu putea fi decât stăpâna casei. Ultima femeie cu care el făcuse dragoste fusese doamna colonel Amalia.

Situată la limita vulgarităţii şi ridicolului, experienţa aceea nu putea fi taxată drept inutilă în întregime. Mai degrabă inutilă şi ineficientă fusese încercarea lui de a o cuceri pe domnişoara Arabela Iarca, asistentă voluntară la spitalul din Coţofeneşti, unde stătuse el internat timp de o lună de zile. Curtea pe care i-o făcuse atunci se dovedise prea stângace şi inabilă, aşa că tentativa lui eşuase, povestea rămânând totuşi una cu final deschis. Dar nu există niciun domeniu cu mai mulţi specialişti şi mai bogat în speculaţii prezentate în mod frivol drept realitate, ca domeniul amorului.

Acum însă nu ştia dacă totul se petrecea prea repede sau prea încet, dar lucrurile se organizau ireversibil în jurul unui final unic. Şi se prefăcu în continuare că e adormit spre a se lămuri în privinţa abilităţilor femeii. Lumina nopţii nu pătrundea aici în magazie, în locul ei domnea aceeaşi întunecime favorizând întâmplări oarbe cu secrete fierbinţi. Şi curând pierdu orice noţiune a timpului. Răsuflarea femeii devenise mai sonoră şi mai sacadată, precum a unui alergător de cursă lungă aflat la jumătatea traseului. Îi era imposibil să reflecteze cu limpezime asupra stării lui, cum i-ar fi fost unui doctor mamoş să inventeze procreerea prin simplă meditaţie. Dar accepta cu resemnare faptul că modul în care oamenii fac dragoste ţine în mare măsură de felul lor de a fi, de ceea ce îşi doresc în legătură cu acest lucru.

Curând mădularul lui se întări şi se înălţă şi mâna femeii simţi asta. Deja carnea ei se aprinsese sub presiunea excitaţiei,

încât mişcările următoare se impuseră de la sine. Întunericul o făcea curajoasă. Pe lumină n-ar fi îndrăznit. Se urcă pe bărbat, apoi cu mâna dreaptă fixă membrul direct în sexul ei, dintre picioare, cu marginile deja umede şi lunecoase. Nu-i reuşi din prima încercare, fapt care o excită şi mai tare. El nu se mai putu stăpâni şi ridică mâinile spre ea. Femeia era însă atât de concentrată încât nu realiză că braţele bărbatului se adunaseră în jurul taliei ei şi o strângeau posesiv. Şi cum matura lui parteneră nu ceda iniţiativa, tânărul trebui să se adapteze la stilul ei sexual ca să nu o dezamăgească.

Ca orice militar care se confruntă în fiecare clipă cu moartea, caporalul Gheorghe Columban nu rata şansa de a trăi cu mare intensitate ofertele tentante pe care viaţa civilă i le scotea uneori în cale. Şi astfel, timpul era răscumpărat, căpăta din nou sens, deoarece devenea mijlocul pentru îndeplinirea dorinţei.

*

În preajma armistiţiului de la Focşani – localitate de numele căreia se legau şi alte evenimente de seamă ale istoriei recente – se petrecură multe întâmplări redundante, ceea ce dădu naştere la oarece confuzie. Din cauza lor, activitatea lui Mihai Pherekyde se intensifică de parcă guvernul s-ar fi confruntat cu o criză ministerială. A fost perioada în care premierul Ionel Brătianu a definitivat componenţa delegaţiei. Mihai Pherekyde nu s-a implicat pe cât ar fi trebuit, preferând să rămână doar credibil de atent pe durata acelor zile de discuţii aprige. Toată lumea făcea propuneri: liberalii, takiştii – îndrituiţi de statutul de partid asociat la guvernare –, generalii de frunte ai armatei. Deşi supus direct presiunilor – era principalul orchestrator al propunerilor liberalilor şi nu numai –, el nu s-a lăsat furat de zvonurile şi de sursele aşa-zis binevoitoare nici cât să-şi sprijine şeful. Avea propriile propuneri pe care însă le ţinea doar pentru sine, în secret, fiindcă nu se potriveau cu numele

vehiculate de colegii săi de partid. Considera că aleşii trebuie să îndeplinească nişte condiţii deosebite de profesionalism militar şi de moralitate. Era şi părerea lui că ţara se umpluse de oameni nepotriviţi puşi în locuri nepotrivite. România ar fi putut avea de suferit dacă delegaţia nu se ridica la înălţimea acelei misiuni. Era deja îngrijorat de când auzise din surse sigure că în omoloaga de la Bucureşti fusese inclus Virgil Arion, un profesor de drept, onorabil dar un politician schimbător ca vântul, din acelaşi aluat cu Take Ionescu şi Nicu Filipescu. Un exerciţiu de onestitate îi spunea că delegaţia de la Iaşi ar trebui să cuprindă obligatoriu trei nume: Prezan, Antonescu şi Titulescu. Primii doi erau militari şi se aflau în fruntea Marelui Stat Major al Armatei, deţinând informaţii suficiente despre situaţia armatelor româneşti şi ruseşti de pe fronturile din Moldova. Al treilea, un negociator la fel de bun ca Take Ionescu, dar mai stabil emoţional. Prins în hăţişul problemelor ultimative, lui Ionel Brătianu îi plăcea să creadă că el şi Mişu Pherekyde nu puteau avea propuneri diferite şi nu-şi mai dădu osteneală să-l consulte. În înţelepciunea sau neglijenţa sa, primul-ministru se abătu de la probitatea care îl caracteriza. Din motive evidente, Mihai Pherekyde se mulţumi să asiste la toată această vânzoleală ca un spectator la teatru. Maximum ce a făcut a fost să ofere unele dintre informaţiile sale celor care i le solicitau, de parcă ar fi jucat rolul unui crupier de cazinou care împarte cărţi jucătorilor de la masa de joc. În alte momente ale vieţii sale, ar fi avut el multe de comentat în public pe marginea structurii delegaţiei, acum însă era tentat să-şi ţină gura, căci aşa îi dicta flerul. Atitudinea lui de distanţare îi aduse disponibilitatea de a se retrage în sine însuşi, chiar când era parte a unor grupuri de oameni. Salonul lui Brătianu era mai totdeauna plin de liberali animaţi de felurite probleme, dar asta nu-i diminua lui Pherekyde introspecţia, ci mai curând i-o intensifica şi îi oferea o structură bine definită. Poate şi din cauză că începuse să se gândească mai mult la rude şi la prietena bătrâneţilor lui, dar şi la ce să facă cu sine însuşi după încheierea păcii şi întoarcerea la

Bucureşti. Îi apărea în minte tot mai des buna şi înţelegătoarea lui prietenă, doamna Mustaţă. În tot acest timp, stătea cu o ureche ciulită la discuţiile din salonul prim-ministrului şi cu alta la glasul inimii. Lumea era împărţită după interesele directe ori indirecte pe care le urmărea. Mai puţin numeroşi, cei pragmatici sperau să-şi descopere propriile gânduri în timp ce vorbeau. Politeţea era încordată, dar de foarte puţine ori încălcată. De cum venea seara, lua cina şi se retrăgea în micul său birou. Închiriase două camere dintr-un imobil arătos al unor burghezi înstăriţi. Evident, situat pe strada Romană, spre a fi cât mai aproape de Ionel Brătianu. Aici, stând la masa cu picioare subţiri uşor curbate, Mihai Pherekyde îşi ducea la capăt gândurile care supravieţuiseră în memorie.

Într-una dintre serile din preajma armistiţiului, simţind dispoziţia şi puterea de a-şi împărtăşi îngrijorările – nu excludea ca ele să fie în parte ignorate –, începu să-şi scrie corespondenţa neglijată în ultima vreme. Nu şovăi în privinţa ordinei. Nu ar fi fost în acord cu sine însuşi dacă nu se adresa doamnei Mustaţă. Către ea trebuia să se deschidă şi să-şi descarce inima. De când o cunoscuse, pasiunea trecea peste raţionament. Buna lui prietenă se refugiase la Odesa, de frica germanilor, în ciuda insistenţei lui de a nu o lăsa să plece din Iaşi. Acum însă, când armistiţiul se profila într-un orizont apropiat, se impunea ca ea să revină în ţară. Mai ales că mişcările revoluţionarilor ruşi deveniseră incontrolabile şi produceau destabilizare şi anarhie. Dincolo de speculaţiile inerente în jurul acelor evenimente, un lucru era cert: pericolul grav care se crease nu numai pentru burghezia şi nobilimea rusă, ci şi pentru cetăţenii străini aflaţi pe teritoriul Rusiei. Îngrijorat, Mihai Pherekyde o imploră din tot sufletul să facă eforturi să părăsească Odesa, cât mai repede, şi să se repatrieze la Iaşi. Tot scriind ajunsese să viseze, însă nu se simţea nici dezorientat şi nici copleşit. Asemenea cuiva care ştie că visează cu ochii deschişi şi care îşi lasă visul să se desfăşoare, chiar dacă acest lucru îl îngrijorează, îl sperie. Fiindcă drumul acela lung pe care trebuie să-l străbată draga

lui prietenă este acum plin de pericole şi de capcane greu de prevăzut. Şi stăruitoarea ipoteză îi stârni o tristeţe apăsătoare, ce trecea prin el asemenea vântului prin iarba unei pajişti. Şi se trezi, în clipele următoare, rugându-se la Dumnezeu să-i ajute să se revadă cu bine cât mai repede.

Un efort de concentrare mai lung, dar nu tot la fel de plăcut şi de devotat, îi cerea depeşa de informare pe care urma să o expedieze cumnatului său din Bucureşti, Alexandru Marghiloman, liderul conservatorilor aflaţi sub ocupaţie. Fără îndoială, acesta se confrunta acolo cu simptomul ţarcului, fiindcă izolarea nu putea fi pentru el decât stresantă şi neprielnică. În mod cert, îl îmbătrânea mai grabnic decât în mod obişnuit, căci nu se mai putea delecta cu notorietatea, întreţinută mai ales prin oficiile de gazdă – fastul primirilor era de înalt nivel occidental –, acum obstrucţionate de plecarea fortuită la Iaşi a oficialităţilor statului (Casă Regală, guvern), a ambasadorilor străini, a elitelor politice susţinând guvernarea liberală.

Mihai Pherekyde se înhămă la redactarea celei de a doua epistole convins că timpul îi era prieten acum fiindcă ştia să-l folosească mai bine. Adică să-l aloce cu predilecţie prietenilor de suflet.

Ilustrativă pentru confuzia semănată în acele zile premergătoare armistiţiului a fost aşa-zisa intenţie a feldmareşalului von Mackensen de a se întâlni cu regele Ferdinand. În care scop, germanii au instituit o comisie de pregătire a întâlnirii oficiale, formată din trei membri: maiorul Iarosch de la Statul Major al generalului von Morgen, locotenentul Kremnitz – nimeni altul decât fiul doctorului Kremnitz şi al doamnei Mite Kremnitz – şi Virgil Arion. Şi Mihai Pherekyde înclina să creadă că lui Virgil Arion i se încredinţase rolul de conducător al acestei mici delegaţii fiindcă studiase în Germania dreptul şi stăpânea limba germană mai bine decât însoţitorii lui, dintre care unul – tânărul Kremnitz – se născuse şi crescuse în România. Atunci, lui Pherekyde nu-i fusese limpede cine avusese ideea

acestei iniţiative. O greşeală de construcţie se comisese şi când Virgil Arion a fost desemnat să fie parte a misiunii. De altfel, propunerea germanilor a surprins pe toată lumea de la Iaşi – de la rege până la ultimul politician.

Explicabil. Virgil Arion făcea parte din elita intelectuală a Moldovei. Numirea unui astfel de om de către nemţi echivala cu o manevră machiavelică.

Regele Ferdinand nu a fost surprins când premierul a susţinut că Jean Mitilineu e potrivit să fie trimis la generalul von Morgen spre a-i înmâna răspunsul părţii române. Iniţial, Brătianu se gândise la I.G. Duca, dar se răzgândise când a aflat pe cine numise germanii.

Dacă ar fi fost consultat, Mihai Pherekyde ar fi avansat alte nume. Pe Take Ionescu ori pe Titulescu, ambii negociatori de talie europeană. Cu doar câţiva ani în urmă, Take dăduse dovadă de o mare abilitate izbutind să-i împace pe greci cu turcii, duşmani seculari recunoscuţi! Mai talentat, mai tânărul Titulescu poseda rarul dar al relaţiilor personale. De necontestat, Mitilineu avea şi el calităţi: era o persoană fină şi dibace, uneori surprinzător de iscusit. În plus, beneficia de experienţa contactelor cu germanii. Aşa că alegerea lui Mitilineu avea acoperire. Răspunsul pe care îl ducea nemţilor venea din partea şefului Statului Major al Armatei, adică a generalului Prezan. În realitate, lucrurile stăteau puţin diferit. Sufocat de-o vreme de sarcini şi răspunderi, ceea ce se reflecta într-o notă autoritară obosită, Prezan a apelat la Antonescu. Ofiţerul avea un mod foarte elaborat de a aborda orice chestiune, până şi locul comun, dând dovadă de o profunzime indubitabilă. Nota lui fu acceptată fără observaţii de general şi înaintată imediat premierului. Brătianu o analiză cu răbdarea şi minuţia ce îl caracteriza şi hotărî că e nevoie să-i dea o formă mai sintetică, precum în cazul unei probleme de matematică.

Strict vorbind, Mitilineu ducea acum răspunsul redactat de primul-ministru Brătianu cu titlul că aparţinea generalului Prezan. Un răspuns structurat pe trei paliere de responsabilitate.

Astfel: **1.** Dacă e vorba de chestiuni de ordin militar, acestea se vor trata la nivelul comandanţilor celor două armate. În speţă, von Mackensen şi Prezan. **2.** Dacă este vorba de chestiuni de ordin politic, audienţa la M.S. Regele Ferdinand nu se poate acorda decât în prezenţa şefului guvernului, Ionel Brătianu, deţinător şi al portofoliului Externelor. **3.** Dacă este vorba însă de un mesaj personal al împăratului Germaniei încredinţat feldmareşalului von Mackensen, acesta din urmă poate fi primit de M.S. Regele Ferdinand.

Aceste trei propuneri Brătianu le întări prin alte două de negăsit însă în nota iniţială primită de la generalul Prezan: **A.** Niciunul din cele trei cazuri specificate mai sus nu poate avea loc în mod secret. **B.** Persoanele care au fost alese să facă demersul în numele feldmareşalului von Mackensen au fost greşit alese, preferabil ar fi fost ca nici domnul Virgil Arion şi nici locotenentul Kremnitz să nu figureze printre ele.

Pe de o parte, vedem modul general în care lucra Brătianu, pe de altă parte gradul în care adâncea el chestiunile, nelăsând nimic la întâmplare.

Când Mitilineu îl contactă pe generalul von Morgen, înaltul ofiţer superior german declară prompt că nu avea cunoştinţă de acel mesaj înaintat generalului Samsonovici de către mica delegaţie venită de la Bucureşti. Până la urmă, ca orice neamţ care nu ştie să mintă, von Morgen l-a lăsat să înţeleagă pe Mitilineu că este, totuşi, la curent cu acel demers. Nu era vorba de trădare, mai curând de onestitate. De altfel, avea pe birou o notă din care reieşea că ofiţerul Hentsch provocase demersul diplomatic. Trecând pe treapta următoare a bunului-simţ, von Morgen avu amabilitatea să se angajeze că va trimite urgent la Bucureşti lui von Mackensen răspunsul generalului Prezan.

A doua zi dimineaţă, spre surprinderea lui Mitilineu, von Morgen i-a comunicat că este autorizat să declare anume lucruri în legătură cu acea intervenţie. Şi pentru a evita unele aproximaţii, citi o notă pe care tocmai o primise: „Domnul feldmareşal von Mackensen nu a cerut audienţă sau întrevedere

la M.S. Regele Ferdinandşi nici nu a primit ordin de sus în acest sens. Şi-a exprimat doar disponibilitatea de a participa la o astfel de întâlnire dacă propunerea venea din partea română. Şi aceasta numai pentru chestiuni de ordin militar, iar întâlnirea trebuia să aibă loc numai în teritoriul ocupat."

O astfel de schimbare de atitudine a părţii germane nu putea decât să întreţină curiozitatea, dar mai ales confuzia. Spirit precaut, Jean Mitilineu se văzu asaltat de o mulţime de întrebări, justificate până la un anumit punct, care îşi căutau un răspuns nu emoţional ci raţional. De ce colonelul Hentsch îl alesese ca mesager pe Virgil Arion şi nu pe Lupu Kostaki, care îi era mai apropiat? De ce von Morgen dăduse înapoi atât de repede? Să se fi răzgândit von Mackensen? Sau poate amândoi (decident şi comunicator) deodată, fiind novici în ale diplomaţiei? Îşi depăşise Virgil Arion mandatul primit de la colonelul Hentsch, inducându-l în eroare pe generalul Samsonovici? În acelaşi registru al ciudăţeniilor, precum şi alte întrebări îşi aşteptau rândul înainte de a deveni preocuparea istoriilor viitoare ale acestui război. Să fi luat singură Germania această iniţiativă, fără să-şi consulte aliaţii? Şi când au aflat, aliaţii ei au silit-o să dea înapoi? Ori poate că Puterile Centrale nu aveau o atitudine unitară faţă de România? Dar starea lui meditativă nu se finaliza în nimic concret fiindcă îi lipseau unele informaţii.

Întors la Iaşi ca să raporteze rezultatele misiunii, înainte de a intra la Ionel Brătianu, Mitilineu dădu, în faţa salonului din strada Romană, de „cerberul" primului-ministru. Nimeni altul decât Mihai Pherekyde, şeful său direct. Şi îl informă pe el, mai întâi. Micul bărbat de stat – de aici i se trăgea porecla *Pic* – avea o viziune destul de cuprinzătoare asupra situaţiei din pricina poziţiei pe care şi-o dobândise printre liberali, de „greu" al partidului. Spirit voluntar, părerile lui implicau ceva activ şi controlat. Mai avea un punct de reazem şi în calitatea lui de şef al Serviciului prizonieri şi ostatici. Ceea ce implica dese întâlniri cu omologul său german, mai ales la Focşani, toate prilejuri de a se familiariza cu politica militară a

Puterilor Centrale, în liniile ei majore. Îl mai alimentau cu informaţii cei doi subalterni – Tabacovici şi Mitilineu –, care prestau muncă de teren. Aceştia se deplasau pe front ori în altă locaţie ce reclama prezenţa lor de reprezentanţi ai părţii române, când era vorba de schimburi de prizonieri etc.

Cum nu erau puţini românii care aflaseră de existenţa Serviciului prizonieri şi ostatici, pe Mihai Pherekyde îl asaltau rugăminţi presante privind soarta unor ofiţeri, căzuţi prizonieri la inamic. Cei mai mulţi dintre ei, feciori de oameni înstăriţi. Era o muncă laborioasă până ajungeai să răspunzi la întrebări legate de statutul lor actual. Se aflau în spitale de răniţi? Fuseseră trimişi în lagăre? În ce locaţii anume? Cele mai numeroase solicitări purtau semnătura cumnatului său, Marghiloman, şeful Crucii Roşii. De aceea, la sfârşitul mai tuturor scrisorilor, Mihai Pherekyde adăuga şi răspunsuri la acele rugăminţi vehement înfricoşate. Structura lui sufletească era înclinată spre formule stereotipe de genul: „Nu există informaţii despre ofiţerul X". Uneori, exprimarea apela chiar la formule ipocrite: „Nu s-a terminat cercetarea în cazul ofiţerului Y". Probabil, Mihai Pherekyde îşi formase aceste deprinderi mentale pentru că era asediat zilnic, la Iaşi, de asemenea cereri disperate din partea familiilor celor daţi dispăruţi. În chip firesc, şi în scrisoarea către domnul Marghiloman, pe care tocmai, o redacta acum, căzu pradă automatismelor de exprimare verbalizând pe aceeaşi linie a căderii în banal. Fără să-i pese de contrastul indecent cu restul relatărilor bine articulate şi pertinente din cuprinsul depeşei.

Pe cât de uşor i-a venit să scrie cele două epistole, pe atât de greu i-a fost să găsească mesageri potriviţi pentru ele. Mai ales în cazul unui adresant pierdut în Rusia, precum doamna Mustaţă.

La capătul a trei zile de investigaţii, Mihai Pherekyde descoperi că tot filiera rusească era cea mai eficientă şi sigură. Fără să mai şovăie, apelă la generalul Prezan. Nici măcar mândria tristă nu l-a putut reţine de la acest pas. Cu o promptitudine ce încă nu-l părăsise de tot la bătrâneţe, Prezan îl puse imediat în legătură cu generalul Scerbaşev.

Acesta îl primi îndată, fiindcă generalul Prezan îl prezentase ca fiind mâna dreaptă a prim-ministrului Brătianu.

Scerbaşev era un bărbat potrivit de statură, chipeş şi mândru ca orice nobil rus. Mândru până şi de pântecul lui, nu numai de gradul de general. Nu a fost nevoie de tâlmaci. S-au înţeles în franceză. Mihai Pherekyde aproape că nu se mai putea controla de atâta emoţie. Ca toţi ofiţerii ruşi proveniţi din familii nobile, generalul Scerbaşev era un ins educat, dar şi un bun comunicator. Atenţia i-a fost şi mai eficient reţinută în clipa în care a aflat că destinatara depeşei era văduvă de general. Îndată a dat din cap, mulţumit ca întotdeauna când putea să-şi servească prietenii, şi a promis că primul curier către Odesa va trece să ridice şi depeşa oaspetelui său de onoare. Era imposibil să-ţi scape nota de încântare din surâsul lui şi era nepoliticos să nu-i urmezi instrucţiunile fără să pui întrebări.

Trei zile mai târziu, îngrijoratul Mihai Pherekyde a fost căutat de un subofiţer rus. Tânărul militar nu se aştepta să dea peste un domn atât de mărunt şi de bătrân şi se holbă la el cu o mirare dezamăgitoare. Totuşi luă poziţia de drepţi.

„Sunt furierul Serghei Uzunov! M-a trimis Înălţimea Sa generalul Scerbaşev! Mâine dimineaţă urmează să plec la Odesa“, se prezentă subofiţerul.

Mihai Pherekyde îl invită înăuntru. Apoi, aduse din birou depeşa pregătită pentru doamna Mustaţă şi i-o înmână ca pe un obiect foarte preţios. Subofiţerul o vârî într-un buzunar interior al mantăii. Ca orice gazdă amabilă, Mihai Pherekyde îl întrebă:

„O şampanie?“

Pregătise şampanie fiindcă se aştepta ca furierul special să aibă grad de ofiţer.

Băiat de la ţară, subofiţerul îl refuză într-o primă instanţă. Dar Mihai Pherekyde, ca orice ins voluntar şi tenace, nu renunţă şi continuă să-l îmbie tot mai insistent până când rusul acceptă. Apoi, îl văzu cât de repede bea, însetat ca un călător aflat la sfârşit de drum, nu la început. Îi mai umplu o dată cupa.

„Franţuzească?“ întrebă subofiţerul, vădit încântat. În armata ţaristă, doar coloneii şi generalii consumau şampanie franţuzească.

„Românească! Se cheamă Mot şi se fabrică la Bucureşti!“, preciză Mihai Pherekyde, nu fără mândrie.

Subofiţerul bău şi a doua cupă, apoi mulţumi, salută şi făcu stânga-mprejur. Îndatorat, Mihai Pherekyde îl însoţi până la uşă. Un observator atent ar fi descoperit că între cei doi se instalase o anume relaţie de confidenţialitate.

În acea seară, după ce stinse lampa şi se întinse în pat, Mihai Pherekyde reveni cu gândul la furierul rus. În clipele următoare făcu mai mult. Şi-o imagină pe doamna inimii lui citind curioasă scrisoarea primită. Îi vedea chipul – expresia feţei calmă, trădând dragoste şi neliniște. Şi el simţi acut ameninţarea timpului care se contractă, lăsând lucruri neterminate, ca pe o strângere de inimă. Mai erau şuete pe care încă nu le avusese cu ea şi pentru care crezuse că va mai fi timp. Dar acum începea să aibă îndoieli. Visele sunt periculoase la bătrâneţe, căci corpul fizic le trădează.

*

După ce se îmbârligase – pe paiele din magazie, în bezna protectoare a nopţii – cu tânărul ostaş până la epuizare precum o căţea în călduri, a doua zi, când se deşteptă din somn, Maria Pădureţu îşi acceptă aventura nu ca pe un păcat ci ca pe o neputinţă de a-şi stăpâni impulsurile sexuale.

Însă nu în măsură să şi regrete, căci se simţise în al nouăle cer. Dar suficient să nu mai repede fapta ca să nu ajungă să-i fie ruşine să se uite în ochii lui Ştefănel. Nu avea de ce să-şi mai facă griji pentru pacientul ei. Când făcuseră dragoste, tânărul ostaş i se păruse potent ca orice bărbat sănătos şi plin de snagă.

Prin urmare, îl însărcină pe Ştefănel să-i ducă de-ale gurii şi să-l întrebe de sănătate. Deja se hotărâse să-i pună în vedere caporalului să plece în ziua în care se va simţi în stare. Reacţia era nu atât de egoism, cât de precauţie. Mai explicit: nu era uşor să hrăneşti o gură în plus în vremuri din astea,

dar şi extrem de periculos să ascunzi un ostaş român în propria ta casă; riscai să fii arestat şi trimis în lagăr. Şi nu în ultimul rând, Maria Pădureţu se temea că relaţia abia înfiripată să nu se consolideze şi să devină dependentă de acest tânăr bărbat. O îngrijora şi faptul că vecinii îl vor vedea curând prin curte, şi satul se va umple de tot felul de vorbe murdare despre conduita ei de nevastă cu copil. Ce dacă până atunci fusese o femeie cinstită şi cu frica lui Dumnezeu! Sătenii n-o să treacă cu vederea că străinul e tânăr şi chipeş, iar ea, o soţie singură, care simte nevoia să fie iubită. Acum satul e mai poticnit în nevoi, ca înainte de război, şi s-a transformat într-un perimetru întristat şi înfricoşat – din cauza ocupanţilor străini –, dar gura oamenilor nu s-a potolit, din contră, a dobândit accente speciale de răutate şi cruzime.

În ciuda faptului că îşi interzisese să mai calce prin magazie – avea să-l folosească pe băiat, pe Ştefănel, pe post de intermediar, de ajutor în toate treburile legate de traiul zilnic al soldatului –, femeia continuă să dea târcoale magaziei, unde printre vechituri şi lucruri moarte se găsea şi o fiinţă vie. E adevărat, păcătuise în faţa Domnului, dar avea să se spovedească şi să fie iertată. Până la urmă, Cel-de-Sus făcuse astfel femeia încât uneori să i se aprindă carnea pe oase şi s-o apuce nevoia împerecherii, fiindcă aşa se petrec lucrurile cu toate vieţuitoarele de pe pământ. Noroc cu întunericul acela din magazie, altfel nu ar fi avut atât curaj. Înainte ca rănitul să ajungă locatarul magaziei, când nevoile gospodăreşti o determinau să se aventureze acolo, ea avea senzaţia că întunecimea stătea cuibărită acolo, printre vechituri ce visau la o nouă întrebuinţare, precum un duh adormit, amorţit, dar capabil să reînvie. Faptul că împreunarea de astă noapte revenea, o căuta, impunându-şi necesitatea, desfăşurându-şi pasiunea, îi dădea sentimentul neputinţei. Nu putea decât să-i accepte consecinţele: fie să se elibereze de ea prin analiză, fie să-i rămână prizonieră definitiv.

Spre deosebire de Maria, tânărul Columban nu-şi făcea mustrări de conştiinţă din cauza acelei acuplări imprevizibile.

Nu se simţea vinovat. Nu fusese iniţiativa lui. Dar nici nu împiedicase acea îmbârligătură deoarece dorinţa femeii atinsese o cotă extremă. Pur şi simplu, acceptase totul ca fiind ceva ce trebuia să se întâmple între doi oameni tineri şi singuri, după o perioadă lungă de abstinenţă. Era chiar satisfăcut de ceea ce simţise, precum orice mascul despovărat de surplusul de energie erotică. Şi destul de mândru pe deasupra că făcuse faţă cu brio apetitului sexual al acelei muieri coapte şi nu fusese mai prejos decât ea în timpul alergării disperate spre orgasm.

Acum, că Ştefănel venea atât de des şi întârzia tot mai mult în preajma lui, Gheorghe Columban se gândi că acea tihnită izolare din magazie era nimerită să-l înveţe carte pe băiatul neşcolit. Avea timp berechet, avea dispoziţia sufletească potrivită unei asemenea munci didactice, avea şi o autoritate degajată. Sosise, deci, vremea să-şi arate recunoştinţa pentru toate serviciile esenţiale pe care i le oferise puştiul, de la servitul hranei şi până la ajutorul legat de nevoile fireşti (transportarea oalei de noapte pentru a fi golită şi curăţată etc.

Prin urmare, cu răbdare de tânăr pedagog – dobândise această experienţă făcând pe învăţătorul cu fraţii şi cu surorile lui, în special cu Ileana şi Alexandru, cei mai silitori dintre aceştia –, Gheorghe Columban reinventă acele jocuri didactice, acum şi pe măsura vârstei lui Ştefănel, spre a-l învăţa cunoştinţe de bază din domeniul citirii şi aritmeticii. Rezultatul fu unul nescontat. În câteva zile, băiatul memoră o strofă din poezia „Mama“ de George Coşbuc şi ajunse să numere până la 50, performanţă notabilă, căci până atunci nu trecea de 5. Era un copil ager la minte şi ascultător. Totuşi, ca să nu-l obosească şi să dea apoi semne de respingere – adică să nu-i mai placă învăţatul –, Gheorghe Columban intercală între micile lecţii de citire şi aritmetică şi unele practice, de lucru manual. Astfel confecţionă, asistat de Ştefănel, o praştie cu crăcan. Băiatul îl urmări nemişcat, transfigurat. Nu ieşi din această stare decât atunci când profesorul se încumetă să-i arate cum să tragă cu ea în vrăbiile şi ciorile ce invadau vremelnic curtea. Altădată,

Gheorghe Columban îl învăţă să meşterească un cuţit de lemn. După ce trecu în revistă toate obiectele de lemn depozitate în magazie, din care se putea confecţiona cuţitul, se opri asupra unui tocător – un blat gros folosit de gospodină la bucătărie. Tocătorul era plin de praf, cu lemnul înnegrit şi crăpat pe alocuri. Nu mai putea fi utilizat la tocarea legumelor. Doar bun de pus pe foc în vreo iarnă lungă şi grea, după ce lemnele s-au sfârşit. Însă şi aşa, Gheorghe Columban nu s-a apucat să-l despice fără să ceară acordul gospodinei.

„Ştefănel, du-te la maică-ta şi întreab-o dacă putem face din acest tocător uzat un cuţit!“, şi-a mobilizat el mai tânărul colaborator.

Băiatul avu o scurtă ezitare.

„Ce este? N-ai curaj? Vrei să mă duc eu să vorbesc cu maică-ta!?“ reveni Gheorghe Columban.

„Nu-i vorba de curaj... Dar la ce e bun un cuţit de lemn?“ întrebă Ştefănel, cam fără prea mult chef.

Învăţătorul îl lămuri imediat:

„Cuţitele de lemn se folosesc la curăţirea noroiului de pe talpa bocancilor, la deschiderea plicurilor, la tăierea hârtiei...“ Şi adoptase tonul unei toleranţe binevoitoare faţă de ignoranţa copilului.

„Mă duc...“, zise atunci băiatul după ce află câte întrebuinţări au cuţitele de lemn, despre existenţa cărora nu ştia fiindcă aici, la ţară, nu se foloseau. Şi fugi imediat, dornic să-şi dea toată silinţa.

„Mamă, nenea Gigi vrea să-i dai voie să strice tocătorul cel vechi...“

„Dar ce i-a căşunat pe el?“ întrebă femeia, curioasă.

„Vrea să-mi facă un cuţit...“

„Cuţit de lemn, zici!?“

„Da!“

„N-are decât!“, se hotărî ea, în sfârşit.

Şi astfel, nenea Gigi despică cu o toporişcă aflată la îndemână acel tocător, desprinzând din el o surcea potrivită. Din această bucată de lemn de formă prismatică, după ce

ciopli cu multă răbdare dar şi cu îndemânare, se ivi din ce în ce mai conturat acel cuţit despre care vorbise la început. Mai ales mânerului, meşterul de lucru manual se strădui să-i dea o formă cât mai artistică. Spre dezamăgirea acestuia, pe Ştefănel l-a interesat mai mult lama cuţitului. O privi atent preţ de câteva clipe, apoi îşi plimbă un deget pe tăişul lamei ca să vadă cât de tăioasă este.

Mai trecură nişte zile de şcolarizare pe aceleaşi trasee pedagogice. Se înregistrară iarăşi succese în logica aşteptării. Astfel, Ştefănel mai memoră încă două strofe din „Mama" lui Coşbuc, cu acea concentrare înverşunată impusă de învăţatul pe de rost. Spre ruşinea lui, învăţătorul descoperi că a uitat restul poeziei şi se văzu silit să caute un alt autor. Îi veni în minte Eminescu, cu a lui poezie intitulată „O, mamă..." Altfel stăteau lucrurile la matematică. Începuse să-l înveţe adunarea, dar progresau destul de încet din pricină că mintea şcolarului nu părea că-l ajută sau el nu ştia să se folosească de ea. Şi atunci, pedagogul Gheorghe Columban recurse la un procedeu clasic: confecţionă nişte beţişoare pentru a ilustra mecanismul adunării. Ca orice copil, Ştefănel fu captivat de jocul cu aceste beţişoare. Le mânuia cu vădit interes şi plăcere formând din ele, la indicaţiile învăţătorului, nişte grămăjoare mai mici sau mai mari, după mărimea cifrelor pe care le reprezentau. Mişcarea următoare consta în comasarea celor două grămăjoare într-una singură. După care se numărau beţele. Cifra ultimului băţ numărat dădea rezultatul adunării. Concreteţea jocului învinse până la urmă abstracţiunea operaţiei numită adunare. Pe cât de simplu, pe atât de eficient s-a dovedit a fi acest material didactic confecţionat din crenguţe de pom din curtea familiei Pădureţu.

Acesta era stadiul la învăţătură atins până în acea zi, când în bătătură se ivi unchiul Ilie Lavric, şi Ştefănel îşi abandonă cu uşurinţă şi grabă învăţătorul din magazie.

Discuţia cu unchiul Ilie nu a durat însă mai mult decât a durat drumul de la poartă până în bucătărie, unde trebăluia, ca de obicei, mama Maria. Aici, după câteva schimburi de cuvinte

preliminare – cum o mai duceţi cu sănătatea, cu traiul –, maică-sa l-a îndepărtat pe un ton care nu admitea contrazicere:

„Ştefănel, du-te şi te joacă în curte! Eu şi frate-miu avem ceva de discutat şi nu-i pentru copii!“

Băiatul s-a întunecat la faţă şi a ieşit încet din bucătărie, dar făcând mult zgomot – adică târşindu-şi opincile până la uşă – în semn că hotărârea maică-sii îl nemulţumise. Nu-şi dorea să stea singur, aşa că s-a dus la magazie, la acel nenea care îl învăţa tot felul de lucruri de care o să aibă nevoie când se va face mai mare. Deşi i-ar fi plăcut să asiste la discuţia din bucătărie, fiindcă ar fi avut prilejul în acest fel, să petreacă mai mult timp cu unchiul Ilie, pe care nu-l mai văzuse de ceva vreme.

Dacă Ştefănel ar fi rămas în bucătărie, ar fi auzit plângerea unchiului său vizavi de statutul lui de primar instalat de germani. Ilie Lavric devenise o mică proprietate anexă a ocupaţiei străine.

„N-am mai trecut de mult pe aici fiindcă nemţălăii ăştia au stat cu ochii pe mine... Alaltăieri l-au arestat pe văru’ Nae! L-au găsit cu grâu îngropat în curte... *Herr Ilie,* m-au avertizat, te faci că nu vezi şi nu auzi nimic!“

În realitate nu-şi mai vizitase sora şi nepotul de teamă că ar fi putut fi antrenat în ajutorarea caporalului român grav rănit. Şi, în caz că se afla, ar fi putut fi acuzat de complicitate.

Ilie se uită la Maria, şi aceasta spuse compătimitor:

„Am bănuit că te împiedică ceva... Altfel, nu puteai să stai tu fără să-ţi vezi nepotul!“

Ilie nu avea copii şi tânjea după ai altora, dar acum era preocupat de altceva.

„Sper că în perioada asta nu ţi-a călcat bătătura nicio patrulă duşmană?“ vru el să ştie.

„A dat Domnul să nu mai treacă!“, zise soră-sa, mulţumită.

„E bine atunci! Dar cu ostaşul nostru ce se mai aude? Încă n-a dat ortul popii?“ Şi Ilie zâmbi forţat, ca să dreagă întrebarea prostească pe care tocmai o pusese.

„N-a dat! Ba mai mult, l-am pus pe picioare!“, preciză Maria cu oarece mândrie îndreptăţită.

„Ai reuşit să-l vindeci!?“

„Nu eu, ci Bunuţu’ l-a ajutat! Eu n-am făcut decât ce mi-a spus El că trebuie...“, ţinu ea să explice.

Ilie Lavric nu vorbi imediat şi tăcerea crescu. Revăzu scena macabră din cimitir. Adică momentul în care venise rândul ostaşului român să fie îngropat. Atunci, curiozitatea lui sporise în comparaţie cu perioada dinainte, când fuseseră înmormântaţi cei patru militari inamici. În această stare de concentrare, nu i-a scăpat raza de soare ce poposise pe mâna pifanului român. Şi atunci, avusese revelaţia: mortul mişca slab degetele. Îl atenţionase speriat pe caporalul austriac. Insul, Toma Necredinciosu’, se apropiase de ostaşul român şi verificase îndelung dacă mai respiră. Abia apoi declarase în româneşte, cu accent unguresc: „Nu-i mort, dar nici mult nu mai are s-o mierlească!“ În pofida acestui pronostic, militarul român nu o mierlise, supravieţuise prin grija Mariei, iar recuperarea se apropia acum de sfârşit.

Deodată, Ilie Lavric se îndreptă de spate şi fără nicio urmă de regret – semn al determinării cu care venise în casa Pădureţu – spuse rece:

„Acum trebuie să-i zici să plece!“, accentuând cuvântul *trebuie*. „Dacă mai rămâne, o să fie văzut de vecini sau de vreo patrulă inamică. Şi atunci, o să dăm de bucluc amândoi. Şi o să fie vai de noi... Putem ajunge în lagăr!“, adăugă pe un ton morocănos şi îngrijorat.

Şi evantaiul de tendoane din jurul gâtului i s-a încordat asemenea nervurilor unei umbrele care se deschide, constatând că vorbele sale nu produseseră efectul dorit de el. Maria părea să nu-l fi auzit. Trecură câteva clipe până ce ea să dea semne că revine în prezent. Atunci Ilie o văzu pe soră-sa cum îşi împinge barba ascuţită înainte.

„Nu mai fi aşa de opărit, omule! Nu-l putem alunga cu atâta uşurinţă... Nu e un câine. E un ostaş care luptă pentru ţară, pentru noi, aşa precum bărbată-miu...“

Ilie Lavric oftă adânc.

„Mario, ai uitat vorba: milă îmi este de el, dar mai milă îmi este de mine!“

„N-am uitat-o, Ilie!“, recunoscu femeia. Şi părea că va da înapoi. La urma urmei, Ilie avea suflet bun; de câte ori venea în casa asta, aducea merinde pentru nepot.

„Atunci gândeşte-te bine la ce te-am rugat şi o să îmi dai dreptate...“, zise el, clătinând din cap.

„Nu-ţi mai face griji! Chiar azi o să-i spun ostaşului nostru să plece!“, îi făgădui Maria, fără însă ca expresia ei blajină să se schimbe.

Nu prea mai erau multe de spus. Dar amândoi păreau epuizaţi, fie de subiect, fie de grija lui Ştefănel, care probabil asculta pe la uşă, ca orice copil curios.

În realitate, Maria Pădureţu îl pusese pe Ştefănel, cu două zile în urmă, să-i pună în vedere ostaşului din magazie să plece. Caporalul Gheorghe Columban era obişnuit cu ordinele superiorilor care îl trimiteau spre limita vieţii. Mai mult de atât, avea suficientă luciditate să-şi înţeleagă situaţia. Deja începuse să-l preocupe reîntoarcerea pe front. Datoria de ostaş îl obliga să revină. Acolo era locul lui. Nu se mai simţea obturat de trecutul recent de rănit, nu mai avea suflet de bolnav, putea acum să-şi facă datoria faţă de ţară, putea să aibă orice opţiune. Şi, ca unul căruia armata îi intrase în sânge, prima lui preocupare fu încălţările. Se învârti prin magazie până îşi găsi bocancii. Îi examină. Pingelele nu aveau găuri. Cusăturile de pe margine nu cedaseră. Era a treia pereche de bocanci militari. Prima, o abandonase pe malul bulgăresc al Dunării, înainte de a trece fluviul înot. A doua, o pierduse la Coţofeneşti. La externarea din spital, nu o mai găsise. Avea de ce să o regrete: fusese cea mai potrivită pe picioarele lui. Cea pe care o ţinea acum în mâini era cam mică şi îl cam strângea. De nepurtare, pielea bocancilor se uscase ca iasca. Se impunea deci să-i ungă. Învăţase ce important era ca bocancii să nu-l supere – să nu-l roadă – în timpul evadării din lagărul de la Hascovo. Marşul prin pădurile bulgăreşti îi produsese nişte rosături groaznice la picioare. Fără să mai stea pe gânduri, Gheorghe Columban îl strigă pe Stefănel.

După o vreme, puştiul apăru în uşa magaziei.

„Da, nene! Sunt aici!“

„Ştefănel, am nevoie de nişte untură de porc. Poţi să mă ajuţi?“

„Multă, nene?“

„Nu, cam atât!“, răspunse ostaşul, arătând cu degetele ceva care echivala cu o lingură.

„Mă duc s-o întreb pe mama, zise băiatul. Şi se repezi spre casă.

Nu trecu mult şi ostaşul îl auzi tropăind. Se întorsese cu un răspuns.

„Mama zice că în hambarul ăsta există o oală cu untură mucegăită. N-a aruncat-o fiindcă vrea să facă săpun din ea...“

Căutară amândoi oala cu pricina. Bineînţeles, Ştefănel o descoperi primul, cu un aer de triumf.

Mulţumit că avea ce-i trebuie, Gheorghe Columban se apucă să ungă cu multă atenţie pielea scorţoasă a ghetelor, aplicând un strat de untură gros ca o frunză şi îndurând mirosul greţos de grăsime râncedă. La urmă, aşeză ghetele în faţa uşii, la soare. Era nevoie de ceva timp ca grăsimea să pătrundă în pielea lor şi să o înmoaie suficient.

Însă Gheorghe Columban nu se opri aici. Un soldat în vreme de război trebuie să aibă o armă. Cum în noaptea când fusese rănit grav, puşca lui din dotare rămăsese acolo, în acel loc blestemat, avea nevoie acum de o altă armă. Însă în condiţiile actuale – se afla într-o gospodărie ţărănească din spatele frontului – nu putea să se ducă cu gândul decât la o armă albă. Adică la un cuţit bine ascuţit. Fără să ezite, îl rugă pe Ştefănel să-i ceară mamei lui un asemenea cuţit mai tăios.

Băiatul reveni curând aducând un fel de pumnal cu lama lungă şi îngustă. Îl înmână ca pe un obiect de mare preţ – şişul aparţinea tatălui său, avea deci o mare încărcătură sentimentală. Atunci observă Gheorghe Columban că şişul avea prăsele de os nituite pe mâner. Motiv să-l considere manufactură ţărănească. Deoarece băiatul îl privea cu aerul că aşteaptă un răspuns, caporalul, îi spuse într-un târziu:

„E grozav. A ta a fost ideea?“

„Nu. A mamei..."

„Spune-i că îi mulţumesc mult!"

În acel moment, Ştefănel avu o tresărire ca atunci când îţi aminteşti de ceva important. Spuse repede:

„Era să uit, nene! Mama vrea să ştie când pleci..."

„La miezul nopţii. Atunci e cel mai potrivit!", precizã Gheorghe Columban pe loc, sub un impuls neaşteptat.

Băiatul o zbughi afară din magazie. Se grăbea, pe de o parte, să nu uite cuvintele lui nenea Gigi, iar pe de altă parte, să revină rapid ca să stea împreună cât mai mult timp cu învăţătorul, fiindcă de mâine nu avea să-l mai vadă.

Opţiunea ostaşului o surprinse pe Maria. De ce atâta grabă!? Doar nu-i pusese cineva cuţitul la gât, să-l silească să plece imediat. Însă nimeni nu poate fi învinovăţit pentru aşa ceva: e o chestie de destin.

Deveni îngrijorată. Dacă nu era suficient de puternic pentru o asemenea călătorie periculoasă? O jumătate din inima ei îşi dorea ca tânărul militar să nu plece imediat, să mai rămână spre a se fortifica atât fizic cât şi mental. Cealaltă jumătate, din contră, prefera ca el să părăsească curtea, să n-o mai atragă în magazie precum un magnet. Din acea clipă, bătăile inimii i se intensificară, indicându-i că cele două jumătăţi prinseseră să se lupte între ele.

Aţipi greu în acea seară, iar după câteva ceasuri – nu ştie dacă puţine ori multe – se trezi. Din nevoia de a urina. Îşi vârî picioarele în papuci şi ieşi din casă doar aşa în cămaşă de noapte. La sfârşit de septembrie, te puteai aştepta la orice: să plouă din nou sau să cadă prima brumă devastatoare. Traversă curtea până la privată cu toate simţurile încordate. Puţine zgomote. Mai distinct, lătratul îndepărtat al unui câine, care dialoga filozofic cu luna. Iată, secera ei coclită împrăştie o vrajă subtilă – mai ales, parşivă, nu fiindcă apărea şi dispărea în nori când voia ea, ci pentru că asemenea unei vrăjitoare cosmice punea în stare de vibraţie sufletele oamenilor şi scoarţa pământului.

După ce părăsi privata, în drum spre casă, răsuci capul de câteva ori spre magazia unde pacientul ei îşi petrecea

convalescenţa într-o ambianţă spartană. Ce-o fi făcând? se întrebă ea, îngrijorată. Doarme? Stă de veghe? Se strecoară deja spre marginea satului? Aerul prin care se mişca era întunecat şi umed, iar ea însăşi, grea, făcută parcă din piatră. În timp ce înainta cu greutate, era totodată şi imobilă, parcă răsucindu-se în jurul unui punct fix. Şi gândul acesta îi stârni o neliniște vinovată.

Exact în acele clipe, coincidenţa făcea ca nici Gheorghe Columban să nu doarmă. Stătea întins pe paie îmbrăcat, cu ochii deschişi în întunericul din magazie. Se obişnuise cu bezna, o considera un efect de mister al luminii dar şi un obstacol într-un joc alături de realitate până la un punct solidar cu aceasta. Trebuia să facă o preselecţie. Şi, din multele variante care îi trecuseră prin cap până în acel moment, se opri la două. Prima – să se apropie de regiunea muntoasă din apropiere şi pe acolo să încerce să treacă linia frontului pentru a ajunge la trupele româneşti. Tot în categoria planurilor de continuare a luptei se încadra şi a doua variantă. Aceasta presupunea să traverseze munţii spre Transilvania şi să intre în contact cu vreuna dintre organizaţiile secrete ale ardelenilor având drept scop final unirea cu patria-mamă.

Înconjurat de dezordinea familiară din magazie, Gheorghe Columban stătea întins aşa, la orizontală, şi continua să cântărească cele două variante. În principiu, prima necesita şi un timp mai scurt de înfăptuire, şi un efort fizic mai redus. Nu era cazul să ia în considerare şi riscul. Ca militar, jurase să-şi dea viaţa pentru ţară. În orice altă privinţă, accepta, cu resemnare, faptul că felul în care oamenii îşi fac planuri ţine în mare măsură de modul în care s-au format şi de ceea ce îşi doresc. Fusese aproape mort, acum se simţea din nou viu. Dar la fel de vulnerabil ca întotdeauna.

Câteva minute mai târziu, auzi lipăitul făcut de nişte papuci care se apropiau. Cine să fie? Femeia? Altcineva? Se ridică încet, preocupat să nu facă zgomot, şi se refugie în spatele uşii. Acolo rămase la pândă, gata să sară în spatele eventualului răufăcător. Peste câteva clipe, persoana fără

identitate se opri în faţa uşii. Gheorghe Columban îi receptă respiraţia şovăitoare.

„Caporale! Caporale!“, auzi el o voce de femeie.

Era stăpâna casei – doamna Maria Pădureţu. Răsuflă uşurat. Apoi ieşi din ascunzătoare.

„Eu sunt!“, zise el, dornic să pună capăt suspansului.

Obişnuit cu întunericul, nu-i fu greu să o recunoască. Tremura ca frunza pe ram când adie vântul. Acum vântul nu bătea. Nu se mai văzuseră din noaptea aceea de pomină când făcuseră dragoste. De aceea respirau aşa amândoi, cu o emoţie greu de ţinut în frâu. Faptul că erau atât de aproape le sporea sentimentul culpabilităţii. În cazul ei, unul legat de iniţiativa păcătoasă din acea noapte, dar şi de graba cu care îl alunga din ogradă. În cazul lui, unul izvorât din neputinţa de a nu se fi opus atunci, care dusese la încălcarea onoarei de militar, căci bărbatul muierii era tot ostaş ca şi el.

Câteva momente mai târziu, femeia începu să vorbească:

„M-am gândit că ţi-ar fi de folos să ştii că am o soră, Dina o cheamă, măritată cu un cioban pe nume Marin Pelinel. Aproape toţi din împrejurimi îl cunosc fiindcă se îngrijeşte de oile lor. Au o casă la Volbura, un cătun mai spre munte. Casa-i tot aşa ca a mea, mai spre marginea aşezării. În caz de ceva, poţi să baţi la poarta lor în numele meu...“, se grăbi ea să-i explice cu aerul că acesta ar fi motivul care o adusese la el, în mijlocul nopţii.

„Mulţumesc pentru sfat! Dar... şi pentru tot ce-ai făcut pentru mine. Că până azi n-am apucat să-ţi spun!“, zise Gheorghe Columban, în sfârşit bucuros că nu pleca precum un ins prost crescut. Din lunga şedere în această gospodărie ţărănească, el era singurul care câştigase. Primise totul gratuit: îngrijire medicală, hrană zilnică, schimburi curate etc. Până şi giugiuleală înfocată la ceasurile nopţii. Şi analizând la rece, retrospectiv, descoperea că femeia nu fusese o simplă gazdă, ci se sacrificase pentru el punându-şi libertatea şi onoarea în joc. Dar acum perioada egoismului său inconştient, copilăros se apropiase de sfârşit.

Femeii i se păru discuţia încheiată. Dar nu era împăcată cu asta şi reveni, tot mai nesigură pe ea:

„Deci, te-ai hotărât... pleci..“

„E timpul să mă întorc la trupă...“

„Chiar acum? În noaptea asta?“

„Acum!“, repetă el, căci se simţea pregătit să pornească la drum.

Femeia mai făcu un efort şi deschise din nou gura:

„Ai primit pacheţelul cu merinde?“

„Da. Mi l-a dat Ştefănel“, confirmă el.

„Ţi-am uns cu untură două felii de mămăligă rece! Sper să-ţi placă!“ Apoi reluă, justificativ: „Altceva n-am avut în cămară... E multă sărăcie din cauza războiului“.

„Când ţi-e foame, mănânci şi pământ!“, replică el, vădit satisfăcut de explicaţia găsită pe moment.

„Atunci, să ne despărţim!“, propuse Maria Pădureţu. Şi se apropie de el spre a-l îmbrăţişa prieteneşte.

Tremura toată – şi când a simţit braţele caporalului cum îi cuprind spatele cu multă dorinţă, s-a înmuiat ca o cârpă. El a continuat să o strângă până când sânii ei mari se proptiră de pieptul lui, împungându-l prin pânza cămăşii de noapte. Femeia mirosea aţâţător şi părea nu numai pregătită ci şi dornică să i se ofere. Aproape mecanic a dus-o câţiva paşi spre paie. Acolo a aşezat-o grijuliu de parcă ar fi fost vorba de o muiere care leşinase în braţele lui. Şi Maria nu a făcut niciun gest de împotrivire. Nu a scos nicio vorbă. Părea că aşteptase cu multă înfrigurare şi nesăbuinţă această reîntâlnire nocturnă. Că fugise după el, în mintea ei, mânată de o dorinţă deşănţată. Că această abandonare oarbă se copsese în inima ei de femeie.

După ce au ajuns pe paie, bărbatul avu nişte momente de nesiguranţă. Dar imediat ea îi sări în ajutor spre a grăbi lucrurile. Îşi dădu chiloţii jos înfrigurată – mai exact, după ce îi împinse spre glezne, reuşi să-şi scoată un picior din ei. Şi nu mai putu să continue dezbrăcatul fiindcă, mai febril şi mai grăbit, bărbatul izbutise să se descheie la prohab şi să scoată membrul afară din pantaloni. Ba mai mult, deja o împungea cu el nerăbdător în

regiunea Muntelui Venus. Iuţeala mişcărilor era una imprevizibilă, dictată de curenţii speciali ai instinctului sexual. Şi iarăşi se arătă cooperantă. Prinse cu două degete acel organ masculin şi apoi îl introduse în gaura ei dintre picioare, deja umedă, lunecoasă şi caldă ca o mănuşă de blană. Îi plăcea să simtă membrul intrat în ea cât mai intim cu organul ei genital. Se descoperea atunci împlinită ca femeie, ca fiinţă normală, fiindcă acesta era rolul ei pe lume, să caute în această plăcere totală perpetuarea speciei umane.

Când s-a trezit din acea beţie a simţurilor, bărbatul stătea în picioare în dreptul uşii, mângâiat de lumina lunii, şi-şi netezea cu palmele îmbrăcămintea. Reflex de orăşean civilizat. Desigur, hainele i se şifonaseră în timpul vânzolelii şi de ţesătura lor se prinseseră şi niscaiva paie. Chiar de la început, uniforma lui militară pătată de sânge o aruncase în privată spre a nu fi descoperită de patrulele inamice care cotrobăiau prin curţi. Acum, ostaşul purta haine civile din garderoba şi aşa sărăcăcioasă a soţului ei. Se pregăteşte de plecare, îi trecu Mariei prin minte. Şi se ridică de jos, învingându-şi plăcuta moleşeală cu un oarece efort fizic. Când ajunse la uşă, caporalul Gheorghe Columban făcuse deja câţiva paşi. Nu-i rămase decât să-l urmărească cu privirea cum mergea cu pas gânditor spre o ţintă imaginată de el pe baza informaţiilor adunate în timp despre geografia ţinutului. Cu fiecare pas, silueta lunganului devenea mai mică şi mai ştearsă. Curând, ajunse doar o pată, de parcă ar fi fost însuşi duhul acelui întuneric familiar din magazie în preumblare prin bezna nopţii universale.

Şi brusc, Maria se simţi vinovată de o trădare. Era un sentiment acut pe care încerca să şi-l clarifice. Pe cine trădase ea mai întâi? Pe Vasile, bărbatul ei cu cununie, ori pe ea însăşi? În aceste momente, chiar credea că viaţa ei era o aventură continuă: îşi dăruise trupul unui străin, dăruise şi din lucrurile familiei, se lăsase în voia coincidenţelor prielnice, se mirase când ceea ce nu se aştepta se împlinea.

Aveau să treacă mulţi ani fără ca ea să poată înclina definitiv balanţa în favoarea uneia dintre cele două ipoteze.

*

Cât de uşor se pierde o luptă dacă este nepregătită şi cât de greu poate fi definită această nereuşită. Apăsat de acest gând, Ion Antonescu s-a mişcat mai bine de o săptămână cu prudenţă, uneori cu nehotărâre, alteori cu nelinişte firească, responsabilă, şi o dată chiar a vrut să bată la uşa generalului Constantin Prezan spre a-i expune starea de lucruri generată de propaganda periculoasă a bolşevicilor aflaţi pe teritoriile Moldovei şi Basarabiei, în deosebi a celor din armata rusă şi mai puţin a civililor proveniţi din rândul evreilor basarabeni. Informaţiile primite din aceste zone unde erau încartiruite trupele ruseşti conduceau spre concluzia alarmantă că militarii ruşi bolşevici se organizau pe furiş în aşa-zise comitete revoluţionare, cu scopul de a acţiona, apoi, la lumina zilei. Lui Antonescu nu i-a fost greu să recunoască în acest gen de activităţi clandestine modelul general, strategia deja cunoscută, aplicată de revoluţionarii tovarăşului Lenin la Sanckt Petersburg şi la Moscova. Etapa următoare, una cu caracter puternic, nu putea fi decât unificarea acestor nuclee revoluţionare sub o singură comandă şi declanşarea revoluţiei armate, în zona respectivă, împotriva organismelor statale capitaliste – Armată, Administraţie locală, Biserică etc. O tactică deja verificată bine în lunile anterioare, cu rezultate notorii în Rusia-mamă.

Antonescu excela în anticiparea evenimentelor cu caracter militar pe termen scurt şi mediu. Fire impulsivă, făcu pe dracul în patru spre a-i demonstra şefului său că acţiunile militarilor bolşevici neluate în seamă vor stăpâni evenimentele viitoare într-o manieră extrem de febrilă şi periculoasă.

„Domnule general, avem veşti proaste. Militarii bolşevici ruşi se adună din toate părţile la Socola...“

„Este treaba lor... În mod sigur, generalul Scerbaşev e la curent şi va lua măsurile ce se cuvin într-o asemenea situaţie...“

„Mă tem, domnule general, că bolşevicii nu vin la Socola să facă turism cultural, ci să pună mâna pe

comănduirea lor...“, încercă Antonescu să glumească, deşi nu-i prea stătea în fire.

„Ne convine ori nu, este chestiunea lor internă. Nu ne putem implica, bolşevicii cei mari din Rusia ar putea avea o reacţie vehementă!“, concluzionă Prezan, dornic să scurteze discuţia. Şi îşi mângâie lobul urechii drepte.

„Aveţi dreptate: e chestia lor internă! Dar, după modelul din Rusia, ţara noastră va deveni teatrul lor de lupte şi de jafuri! Ar trebui să punem în alertă toate trupele noastre de pe front şi din rezervă...“

„Antonescule, tu realizezi ce spui!? Vrei să intrăm în război şi cu Rusia!?“

„Domnule general, oficial sau neoficial va trebui să-i alungăm din ţară pe bolşevici! Altfel, este posibil să avem necazuri mari...“

„Deşi nu sunt de acord cu tot ce spui, am rugămintea să mă ţii la curent! Fii cu ochii pe bolşevici...“ Şi, generalul Prezan îşi mângâie din nou lobul urechii, semn că subiectul avea darul să-l agaseze.

Nu era prima oară când subalternul observa că şeful lui începuse să-şi piardă, la bătrâneţe, interesul pentru anumite probleme, lăsând evenimentele de capul lor. Aşa încât, luă chestiunea „Socola“ pe cont propriu. Reciti ultimele rapoarte ale serviciilor secrete. Constată că bolşevicii ruşi de pe fronturile din Moldova deja depăşiseră etapa tatonărilor şi creaseră comitete revoluţionare la nivelul batalioanelor şi regimentelor. În sprijinul lor, dar mai ales pentru coordonare şi conducere, dinspre Odesa plecase spre Iaşi un grup de activişti comunişti experimentaţi în frunte cu un ins pe nume Rochal, mâna lui dreaptă fiind o femeie comisar. Ideal ar fi fost ca el să trimită un comando care să aresteze acest grup. Dar cum nu avea sprijinul şefului său, o asemenea acţiune nu putea fi luată în calcul. Şi planul pe care îl puse la punct în numai câteva zile – ca de obicei, fără a se consulta cu consilierii militari francezi prezenţi în toate odăile Marelui Cartier General, mai puţin în propriu-i birou

–, cuprindea un şir de măsuri urgente, având rostul de a împiedica coagularea forţelor militare bolşevice sub o singură comandă. Cea mai importantă şi mai dificilă dintre acţiuni, după mintea lui, era arestarea comandamentelor bolşevice de pe fronturile din Moldova. Apoi, împiedicarea detaşamentelor bolşevice să se adune prin gări sau localităţi din spatele frontului. Şi cum la Socola se strânseseră deja în jur de o mie de ostaşi ruşi, veniţi acolo singuri sau în grupe mici, Antonescu, cu de la sine putere, întocmai un ordin pe care îl transmise colonelului Cantacuzino – comandantul trupelor române de grăniceri – de a înconjura tabăra bolşevică de la Socola, în aşteptarea ordinului de luptă. Spre a se evita vreo surpriză neplăcută, dădu un ordin asemănător şi batalionului de infanterie încartiruit într-o suburbia a Iaşiului.

În clipa când serviciile secrete îl anunţară că Rochal şi femeia comisar au ajuns la Socola, Antonescu sări din scaun. Simţea în nări praful de puşcă bolşevic. Iată confirmarea previziunilor sale! Nu se putea un pretext mai bun să-i ceară generalului Prezan să ordone trupelor româneşti să împiedice deplasarea aliaţilor ruşi de pe poziţiile existente.

Prezan îl ascultă liniştit fără să intre în panică. A fost greşeala lui Antonescu să creadă că şeful lui va adulmeca pericolul ce venea dinspre bolşevicii ruşi. Bătrâneţea îi cam tocise instinctele. Nu mai percuta prompt fiindcă nu-şi mai asuma prea multe. Şi Antonescu se îmbufnă. Puţin a lipsit să nu o facă pe masochistul. Mai de voie, de nevoie, Prezan intră în joc şi îl consultă pe generalul Scerbaşev în privinţa acestei măsuri. Fără să ceară lămuriri, generalul rus îşi însuşi repede ordinul. De altfel, amândoi – şi Prezan, şi Antonescu – se cam aşteptau la o asemenea reacţie. Nobilimea rusă, din care făcea parte şi Scerbaşev, nu era de partea bolşevicilor, ci împotriva lor.

Uşor de bănuit, Prezan mai avea de făcut un ultim lucru înainte de a declanşa acţiunea: să-l informeze pe primul-ministru, fiindcă ea viza direct pe aliatul rus. Era responsabilitatea lui, era rândul lui. Dar surprinzător, Ionel Brătianu îi ceru ferm să oprească totul. Când Antonescu află,

se înroşi de atâta furie şi maxilarul de jos începu să-i tremure. N-a scos nicio vorbă. S-a retras din biroul şefului de-a-ndăratelea. Dar asta nu însemna că va mai monitoriza uneltirile bolşevicilor ruşi. Din contră, avea să o facă cu şi mai multă atenţie şi insistenţă, fiindcă el avea dreptate şi nu şefii lui. Îşi va susţine în continuare poziţia cu o costisitoare îndârjire, având grijă să fie cu un pas înaintea tuturor.

Câtă dreptate a avut s-a văzut în noaptea de 8 spre 9 decembrie, când evenimentele se precipitară periculos. Semnalul de alarmă a pornit de la generalul Iancovescu, prin aghiotantul său, care sosi în jurul orei 22.00 la Marele Cartier General. Cum aghiotantul nu dădu de generalul Prezan, se adresă lui Antonescu, şeful biroului Operaţii. Pe scurt, o bandă de 20 de bolşevici pătrunsese în reşedinţa Iamandi, unde locuia generalul Scerbaşev, spre a-l aresta.

Pentru Antonescu, asta însemna că fiara începuse să muşte. Era deja în criză de timp. Capul marelui şarpe bolşevic se afla la Socola. Acesta trebuia strivit mai întâi, apoi restul trupului şi puii din zona frontului. Cum generalul Prezan nu era în sediu, Antonescu – ca să câştige timp – trimise imediat furieri la toţi comandanţii unităţilor aflate în preajma Socolei cu ordinul de a nu lăsa niciun militar sau civil rus să intre în tabăra bolşevică de acolo sau să iasă din ea. În caz că vor fi asemenea încercări, bolşevicii nu vor fi împuşcaţi, ci arestaţi. Ceea ce echivala, în fapt, cu aşezarea laţului în jurul gâtului condamnatului.

Gândurile îi deveniseră mai cuprinzătoare şi conţineau şi o hotărâre: să forţeze decizia şefului său. Îşi îmbrăcă mantaua de ofiţer şi porni spre casa generalului Prezan să-l informeze asupra atacului bolşevicilor împotriva generalului Scerbaşev, propriul lor comandant, care anunţa deschiderea cutiei Pandorei. Pe drum, îşi aminti, nu fără emoţie, de episodul Mărăşti. Mai bine zis, de uvertura la bătălia respectivă, o etapă importantă a carierei sale. În ajunul acelei operaţiuni – muncise pe brânci două luni la planurile ei –, generalul Averescu se opusese din răsputeri. Chiar întocmise un raport lung, plin

de justificări de tot soiul, pentru a anula planurile Marelui Cartier General. (Orice stat-majorist ar fi depistat că analiza din raport se încheia cu un lamentabil deficit). Motivele? Două erau mai uşor de detectat. Faptul că planurile nu fuseseră elaborate de Statul Major al grupării sale. Şi, în al doilea rând – dar nu în ultimă instanţă –, orgoliul lui uriaş, care nu-l lăsa să împartă meritele bătăliei cu nimeni. Deja nu-şi mai ascundea aspiraţiile de măreţie militară. În acele zile, deja ambiţiile sale politice începuseră să-i obtureze aptitudinile militare. Finalul raportului său ilustra în chip exemplar o poziţie ireconciliabilă cu generalul Prezan: „Nu-mi iau răspunderea reuşitei acţiunii care începe mâine, deoarece nu am nici trupe, nici muniţiuni suficiente".

Evident, generalul Averescu mergea la intimidare. Informat în privinţa acestui refuz categoric, regele Ferdinanda convocat în noaptea care preceda atacul de la Mărăşti pe generalii Berthelot, Scerbaşev şi Prezan spre a se consulta în privinţa oportunităţii şi a şanselor. Şi hotărârea de a-i ataca pe nemţi în zona Mărăşti a rămas în picioare.

Şi generalul Prezan nu a avut de ales – a trebuit să meargă singur. Anticipând comportarea şefului său, Antonescu întocmise deja ordinul către Armata a 2-a, condusă de generalul Averescu: „Executaţi operaţiunea pe răspunderea Marelui Cartier General". Prezan l-a semnat fără ezitare, apoi – ca un bun creştin – s-a închinat plin de pioşenie şi râvnă: „Ajută-ne, Doamne, să biruim!" Ceea ce s-a şi petrecut în zilele următoare ale acelui înăbuşitor august, providenţial pentru baionetele româneşti.

Acum, instinctul îi spunea lui Antonescu că e momentul să forţeze din nou lucrurile cu aceeaşi intransigenţă incisivă, care uneori provoca stări conflictuale. Trecuse puţin de 22.30. Nu era o oră pentru vizite. La o primă vedere, casa părea scufundată în linişte şi în întuneric. Generalul Prezan dormea dus la acea oră. Doamna Olga Prezan, nu. Suferea de insomnie. În momentul în care s-au auzit ciocănituri puternice în oblonul uşii de la intrare, citea concentrată dintr-un roman franţuzesc

de Georges Sand. Servitoarea trecu pe lângă ea spre uşă, mormăind nemulţumită.

Când îl văzu imediat pe Ion Antonescu, Olga făcu ochii mari, nedumerită. După ce se mai dezmetici, fu cuprinsă de o emoţie nestăpânită, punctată de un soi de mâncărime în stomac, de femeie îndrăgostită. Nu se aşteptase la o asemenea vizită. Ora avansată era cu totul nepotrivită pentru a bate la uşa unor oameni. Iar musafirul nu-şi anunţase intenţia. Surpriză cu atât mai mare cu cât bărbatul care intrase în salon era însuşi iubitul ei. Familiaritatea locului părea să-i intimideze. Se salutară precauţi. Olga se înroşi ca o fetişcană vizitată în propriu-i cuib de un prieten intim. Preţ de o clipă ochii li se întâlniră, apoi amândoi îşi feriră privirile. Dacă n-ar fi fost de faţă servitoarea – somnoroasă, dar din ce în ce mai iscoditoare –, Olga s-ar fi repezit să-l îmbrăţişeze pe bărbatul iubit.

Spre a pune capăt acestei situaţii stânjenitoare, Antonescu spuse apăsat, privind-o în ochi:

„Doamnă Olga, trebuie să vorbesc neapărat cu domnu' Prezan!"

„Este aşa de important!? Abia a aţipit..."

„Bolşevicii au început o revoluţie şi aici! Trebuie!"

„O să-l trezesc imediat!", zise ea febril, obişnuită, ca orice soţie de ofiţer, cu situaţiile speciale de război. Dar înainte de a păşi spre dormitor, adăugă pe alt ton, unul reparatoriu, fiindcă fusese până atunci o gazdă neatentă: „Până mă întorc, tu dezbracă-ţi mantaua şi ia loc! Cu ce să te servim? Un ceai, o cafea?"

„Aş prefera un ceai! S-a lăsat ger afară..."

„Safto!", se răsuci Olga spre servitoare. „Nu mai dormi în picioare! Du-te la bucătărie şi pregăteşte repede ceaiul şi câteva felii de pâine cu magiun!"

Apoi Olga ieşi din salon, mulţumită că aranjase lucrurile ca o adevărată amfitrioană, dar şi dornică să-şi mai tempereze bătăile inimii.

Destul de repede, Constantin Prezan se ivi în uşa salonului. Nu se pieptănase şi părul lui alb cu firul subţiat

stătea ca o claie în jurul capului. Îmbrăcase peste pijamaua de noapte un halat gros, strâns în jurul taliei de un cordon înnodat în pripă.

„Ce s-a întâmplat, Antonescule?“ întrebă Prezan uşor iritat.

„Bolşevicii au trecut la atac!“ Un detaşament de circa 20 de ostaşi l-au înconjurat pe generalul Scerbaşev. Şi asta mă face să cred că au pornit revoluţia şi pe teritoriul nostru!“

„Care crezi că va fi mişcarea lor următoare?“

„Armata lor de la Socola va intra în oraş pentru a pune mâna pe alimentele şi muniţiile noastre. Evident, mai întâi vor pune mâna pe Guvern, pe Casa Regală, pe Marele Stat Major...“

„Ce propui?“

„Să-i atacăm cât nu-i prea târziu şi să-i prindem! Să preluăm noi iniţiativa şi controlul situaţiei!“

„Pentru asta e nevoie să obţin aprobarea prim-ministrului!“

„Cât mai repede, domnule general!“, insistă Antonescu.

Cuprins de agitaţie, domnul Prezan se retrase în odăile vecine salonului spre a-şi îmbrăca uniforma de general. O atitudine utilă, deprinsă din anii îndelungaţi de viaţă cazonă.

Îndată reapăru doamna Olga, urmată de servitoare. Ceea ce îl determină pe Antonescu să creadă că pregătiseră împreună mica trataţie. Ea în persoană aşeză pe masă, în faţa lui, cana cu ceai încă aburind şi farfuria cu cele câteva felii de pâine unse cu gen. Apoi făcu semn servitoarei să se retragă.

„Serveşte, te rog!“, îl îndemnă ea grijulie.

O clipă mai târziu, se gândi să profite că erau singuri. Se asigură că servitoarea închisese bine uşa şi nu trăgea cu urechea, apoi domolindu-şi starea de surescitare pe care i-o indusese iubitul ei, se aplecă spre el şi rosti în şoaptă:

„Ne mai vedem mâine?“

„Din acest moment, cel puţin două zile şi două nopţi, nu vom putea lipsi din Statul Major!“

„Asta-i viaţa... dacă mi-au plăcut ofiţerii!“ Şi Olga zâmbi ambiguu, încercând să atenueze regretul că nu se vor mai putea întâlni precum programaseră iniţial. Apoi se

îndepărtă spre a nu-şi mai reţine dragul musafir de la mâncat. Ridică romanul franţuzesc – ceva mai puţin aventuros decât autoarea lui, Georges Sand – de pe braţul fotoliului şi îl depuse pe o consolă. Şi, previzibil, se opri în faţa oglinzii ovale, unde îşi aranjă două şuviţe de păr care lunecaseră spre frunte. Se aştepta din partea iubitului să o urmărească cu coada ochiului, motiv pentru care ea se mişca cu multă graţie.

Îndată au trebuit să se cenzureze căci a reapărut domnul Prezan. De data aceasta, în uniformă militară şi cu faţa strânsă de o hotărâre impusă. Pur şi simplu trebuise să se oblige să acţioneze. Antonescu nu apucase să bea decât jumătate de ceaşcă de ceai şi să înfulece doar o felie de pâine unsă cu gem. Nu a mai continuat. S-a ridicat în picioare – datoria înainte de toate – luând poziţie de drepţi lângă masă.

Înainte ca cei doi bărbaţi să iasă pe uşă, doamna Olga le ceru să aibă grijă de ei. Însă, ultima privire o aruncă spre amant. Deprinderile despărţirii de cel iubit nu se uită uşor. Pe parcursul vizitei se expuseseră cu oarece uşurinţă, îşi jucaseră vulnerabilitatea cu stângăcie, ferindu-se de servitoare şi de soţul credul.

După ce se urcară amândoi în automobil, generalul Prezan îi ordonă şoferului:

„Trecem, mai întâi, pe la Marele Stat Major. Acolo coboară locotenent-colonel Antonescu. Apoi mă duci pe Romană, la reşedinţa primului-ministru!“

*

În acea noapte de decembrie, Mihai Pherekyde dormea adânc după o zi obositoare, tulburată de presiunile lui Take Ionescu de a-şi impune soluţia personală vizavi de solicitarea disperată a generalului Scerbaşev ca românii să-l ajute să ucrainizeze frontul din Moldova, pe care ostaşii ruşi îl părăseau la îndemnul agitatorilor bolşevici. Poziţia lui Take era opusă celei oficiale, adică a lui Ionel Brătianu, şi împănată cu ameninţări dure de părăsire a guvernului dacă nu i se acceptă punctul de vedere.

Însă, puţin după miezul nopţii, valetul casei îl sculă din somn, explicându-i febril şi cam incoerent:

„A venit un automobil... vi se cere să vă îmbrăcaţi... să mergeţi la domnu' Brătianu..."

De la primele cuvinte, aproape instantaneu, Mihai Pherekyde s-a gândit că s-a întâmplat ceva grav. În ultimul timp se înmulţiseră şedinţele de consiliu; erau zile când se ţineau câte două. Până la improvizatul cabinet al primului-ministru, aflat în casele Lovin de pe strada Romană, distanţa nu era mare. Mare era urgenţa, devreme ce Ionel Brătianu trimisese automobilul după el. Şi Mihai Pherekyde îşi făcu tot felul de gânduri. Toate cu tentă neagră.

Abia când a ajuns la destinaţie, adică în sala de şedinţe, a putut să afle ce se întâmplase cu adevărat. Sosiseră majoritatea miniştrilor. În aer pluteau veşti greu de împărtăşit. Cei mai gălăgioşi, ca întotdeauna, takiştii, deşi nu reprezentau decât o treime din guvern. Acum, prezenţi erau doar patru: Greceanu, Delavrancea, Cantacuzino şi Titulescu. Al cincilea, cel mai important, Take Ionescu, nu sosise încă. Mihai Pherekyde se apropiase de ei, de această minoritate enervantă, care te obliga să suporţi tot felul de vociferări necontrolate. Excepţia o constituia domnul Titulescu, mai lejer în explicaţii şi fără accente dramatice. Uneori, liberalul Pherekyde se întreba retoric ce căuta acest oltean înalt printre takişti, căci locul lui ar fi fost mai degrabă lângă Al. Marghiloman. De la ei a aflat întâmplarea care dusese la acest consiliu de la miezul nopţii, relatată succint, fără cuvinte introductive, fără pauze mari în relatare.

Pe când domnul Mârzescu se întorcea acasă noaptea târziu, pe strada Carol îi ieşise în cale generalul Iancovescu, vădit agitat. I se păru firesc să-i pună întrebări. Generalul îi mărturisi că îngrijorarea lui avea un motiv întemeiat, de natură să te intrige. Tocmai trecuse prin dreptul reşedinţei Grigore Iamandi, unde locuia generalul rus Scerbaşev, şi asistase la debutul unui atac banditesc. O echipă de bolşevici, având în frunte agitatori de profesie, dăduse buzna în curtea

imobilului respectiv. Cum erau toţi înarmaţi – până şi femeia care îi însoţea –, acţiunea lor nu putea viza decât persoana generalului Scerbaşev, comandantul trupelor ruseşti din Moldova. Între timp, alertat de soldaţii ucraineni ce îi asigurau paza, Scerbaşev ceruse ajutor de la autorităţile româneşti. Printr-un consens tacit, Mârzescu şi Iancovescu s-au grăbit să-l informeze pe primul-ministru. Tocmai bătea de miezul nopţii. Ionel Brătianu remarcase imediat cât de crispată şi imploratoare le era expunerea – întâmplător unul dintre cei doi era însuşi ministrul de Război – şi, în cunoştinţă de cauză, convocase acest consiliu. Nu avea nicio îndoială în privinţa urgenţei, de aceea nu catadixi să-şi pună automobilul personal la dispoziţie pentru a fi aduşi miniştrii la şedinţă cât mai repede.

Timpul trecea, şi Mihai Pherekyde constată că sosiseră şi ultimii guvernanţi. Lor li se mai adăugă şi generalul Prezan, şeful Marelui Stat Major, venit din proprie iniţiativă. Care mai de care cu figuri somnoroase ori îngrijorate. Salonul se umpluse treptat de un şuşotit ca un bâzâit de stup de albine. Abia de se mai putea respira de atâta fum de ţigară. Poate şi unde salonul nu se ridica la nivelul destinaţiei stabilite fortuit. În fapt, era doar o cameră de colţ, dreptunghiulară, cu ferestre largi pe cei doi pereţi exteriori şi uşi duble în pereţii interiori. Din mobilierul iniţial fuseseră reţinute doar scaunele şi o canapea de două persoane. Restul pieselor fuseseră evacuate şi în locul lor se aduseseră: un birou nu prea mare – ce abia încăpuse într-un colţ bine luminat de o fereastră dublă – şi câteva fotolii pentru a asigura şi alte locuri de repaos pentru miniştri.

În jurul orei 1.00 după miezul nopţii, vacarmul se mai potoli. Intrase în sală Ionel Brătianu. Statura lui impunătoare şi privirea de leu bătrân, încercat, impunea respect. Miniştrii se retraseră din calea lui, respectuoşi şi atenţi. Cum ajunse la propriu-i birou, premierul liberal anunţă deschiderea şedinţei şi îşi invită colegii să ia loc. Se încetăţeniseră nişte reguli: Take Ionescu, şeful conservatorilor din guvern, să stea în

stânga premierului, invitatul – în cazul de faţă, generalul Prezan – să ocupe scaunul din dreptul uşii blocate; miniştrii să se grupeze după culoarea politică – într-o parte liberalii, în cealaltă, conservatorii takişti.

Ionel Brătianu se decisese înainte de a intra în sala de şedinţă. Nu va prezenta informarea punctuală a generalului Iancovescu, ci pe cea globală – cuprindea întreg ansamblul de acţiuni revoluţionare întreprinse de bolşevicii ruşi pe teritoriul Moldovei şi Basarabiei – oferită de generalul Prezan. Mai întâi, îşi roti privirea, trecând în revistă atât grupul de miniştri liberali cât şi cel takist. Avea multă siguranţă de sine. De aici, aerul său dezinvolt, de spectru plutind peste accidentele vieţii. Prezentă calm varianta Prezan, apoi făcu o pauză lungă de mare efect teatral, favorizată de demnitatea lui de statură.

„Domnilor", încheie el abrupt, „trebuie să alegem între următoarele două alternative: sau intrăm în luptă cu bolşevicii, sau ne expunem ca peste câteva ceasuri tovarăşii lui Rochal să ajungă stăpâni pe oraş, pe rege, pe guvern. De bună seamă, intrarea în luptă cu bolşevicii implică pericole mari: represalii împotriva românilor refugiaţi la Odesa şi la Cherson, pierderea tezaurului naţional depus la Moscova, devastări şi vărsări de sânge în Moldova... Între toate aceste pagube mari şi pericolul ca tot ce reprezintă cârmuirea statului să ajungă pe mâna bolşevicilor ruşi, eu nu pot sta un moment la îndoială!"

Perspectiva era atât de sumbră, încât însuşi argumentul că Aliaţii insistau ca România să deschidă o acţiune împotriva bolşevicilor devenea o treabă secundară.

Unora dintre miniştri nu le venea să creadă că Rusia devenise acum pericolul numărul unu. Dezamăgire şi teamă. Pentru Mihai Pherekyde, prilej să creadă că deliberarea se va sfârşi repede. Chiar dacă unii miniştrii takişti schimbau priviri nedumerite între ei. Take, şeful lor, era însă un vulcan în continuă fierbere, nu puteai prevedea când o să erupă. El reprezenta pericolul potenţial. El conturba guvernul după cum avea chef. Şi Mihai Pherekyde se întrebă dacă liderul conservator este în toane

bune ori nu. Îl auzi cerând să ia cuvântul. Şi îşi dădu seama brusc, după tonul pe care politicianul ploieştean îl adoptase – unul iritat –, că se apropie furtuna.

După ce Take privi, mai întâi, spre oamenii lui, îşi răsuci capul spre primul-ministru şi declară, din ce în ce mai montat, vizibil congestionat:

„Eu nu pot consimţi la o luptă cu bolşevicii. Şi iată de ce, domnilor. Eu am plecat împotriva Puterilor Centrale. Lupta aceasta sunt gata s-o duc până la capăt oricare ar fi consecinţele. Dar să lupt pe două fronturi, asta nu admit pentru nimic în lume!“

În perioada ieşeană a guvernării liberale, în absenţa opoziţiei incomode a lui P.P. Carp şi a lui Al. Marghiloman, Ionel Brătianu se înstăpânise şi mai mult, devenise şi mai important în ochii lumii, căci învârtea totul în ţară, inclusiv pe rege şi pe regină. De aceea Take îl invidia pe cel care prezida acum cu o abilitate versatilă şi ingenioasă. Şi cum nu mai voia să se simtă eclipsat, sări la gâtul lui Brătianu, îngroşând tonul cu mult reproş şi maliţiozitate:

„De altminteri, dacă vreţi război cu bolşevicii, vă previn de pe acum ce ni se va întâmpla: vom fi atacaţi de germani din faţă, de ruşi din spate, vom fi striviţi între două focuri, distruşi cu desăvârşire! Nu ne mai rămâne nici măcar posibilitatea de a salva fiinţa statului, plecând în Rusia şi strecurându-ne pe acolo sub protecţia Aliaţilor, a ucrainenilor şi a cazacilor de la Don, până în Apus. După concepţia mea (aici făcu o pauză de orator experimentat), după concepţia mea, asta nu este politică, este o aberaţie, şi nimeni nu-mi poate cere să mă solidarizez cu ea!“

Mihai Pherekyde nu avea nicio îndoială: declaraţia lui Take nu era doar o paradă de răspunderi ivite din iubirea generalizată faţă de ţară. Strict juridic, el avea dreptate. Desigur, România îşi asumase, la începutul războiului, în 1916, nişte obligaţii faţă de Rusia, pe care trebuia în mod normal să le respecte. Numai că Rusia bolşevică de acum nu era totuna cu Rusia ţaristă de atunci. Rusia ţarului Nicolae al II-lea înfruntase Puterile Centrale, Rusia lui Lenin dorea, în schimb, pace.

Toată asistenţa amuţise. Precum îi era obiceiul, Ionel Brătianu nu se grăbi să îi dea replica. Disputele îi împingeau pe amândoi la limita extremă a personalităţii lor. Vechea lor încredinţare că se aflau de aceeaşi parte a baricadei pierise îndată ce sosiseră veştile proaste din Rusia, legate de venirea la putere a lui Lenin şi a tovarăşilor săi.

„Poate că este cazul să mai repet odată...", reveni Brătianu în discuţie mai decis. Deţinea mai multe informaţii decât miniştrii săi, aşa că putea fi mai imparţial decât ei.

Nu a mai apucat să-şi ducă discursul la capăt cu acea banalitate demnă şi ingenioasă adoptată din instinct, fiindcă Take reacţionă aproape violent. Până în noiembrie, în conversaţii particulare, fusese contra politicii lui Ionel Brătianu, pretinzând că ţara va pierde definitiv încrederea Aliaţilor şi beneficiile marilor jertfe umane. În timp ce în Consiliile de Miniştri, de câte ori trebuia să se ia o hotărâre importantă, împărtăşea părerile primului-ministru.

Însă ce l-a salvat de data aceasta pe Ionel Brătianu de la un eşec, a fost însăşi reacţia celorlalţi conservatori. Intuind corect derularea dialogului dintre takişti şi şeful lor, Brătianu a păstrat o tăcere prudentă, lăsând discuţia să continue în voia ei. Miniştrii liberali se abţinuseră la rândul lor, urmând exemplul şefului. Presupuneau – lucru ce avea să li se confirme mai târziu – că eforturile conservatorilor de a-şi îmblânzi liderul nu vor rămâne doar o simplă încercare de a-şi ascunde neputinţa în spatele unor demonstraţii de amiciţie, competenţă şi elan pedagogic.

Aproape timp de un ceas, liberalii asistară la un spectacol aprins, fără menajamente, destul de straniu: Greceanu, Delavrancea, Cantacuzino şi Titulescu certându-se cu şeful lor, străduindu-se să-l convingă pe bază de argumente că propunerea premierului este singura fezabilă. Dar tonul şi agresivitatea domnilor Greceanu şi Cantacuzino nu au fost prea indicate. Take Ionescu s-a înroşit din ce în ce mai tare, devenind tot mai hotărât în opunerea lui. Nu se aşteptase la o asemenea reacţie din partea lor – de la simple

vorbe repezite trecuseră la declaraţii categorice că vor lua poziţie împotriva sa. Până la începutul războiului, toţi făcuseră parte din partidul domnului Marghiloman. Puteau fi suspectaţi într-un fel de ipocrizie. Degeaba încercaseră să pozeze în amici, adresându-i-se cu formule uzuale de genul „Coane Take", „Take", fiindcă apoi se cantonaseră într-un perimetru catastrofal ca să-l intimideze:

„...Nu te pricepem. Nu vezi că dacă stăm cu braţele încrucişate, mâine dimineaţă ne vom pomeni arestaţi de cele câteva mii de bolşevici adunaţi la Socola! Iar dacă scăpăm cumva de acest pericol, în puţine zile, trupele ruseşti ce au plecat de pe front vor ocupa Iaşii, devastând totul în calea lor!"

La fiecare dintre aceste argumente ale colegilor, Take Ionescu replicase ca un pesimist sincer:

„Nu, nu, aceasta e o nebunie! Eu nu pot aproba atari aberaţii!"

Corul miniştrilor conservatori nu se lăsase:

„Înşişi Aliaţii ne-o cer! Dacă n-ar fi decât această consideraţiune şi tot ar trebui să cedezi!"

„Nu vreau să ştiu! Nu vreau...", ţipă Take Ionescu. Şi parcă o vedea în faţa ochilor pe noua aleasă a inimii lui, doamna Adina Codrescu, aflată în Rusia în aceste zile de grea cumpănă pentru ţară. Şi continuase pe acelaşi ton irascibil: „Aliaţii îmi pot cere să lupt împotriva nemţilor, de la aceasta nu mă dau în lături; dar nu-mi pot cere să mă expun fiindcă bolşevicii ne vor reteza capetele!"

Vizibil mai diplomat decât colegii lui de partid Greceanu, Delavrancea şi Mişu Cantacuzino, domnul Titulescu încercase să se facă mai credibil, recurgând la instrumentele amiciţiei:

„Dragă Take, nu te mai cunosc! Parcă ai fi altul! Cum, dumneata, care ai întotdeauna o judecată atât de limpede, nu vezi că tocmai lăsând bolşevicii ruşi să devină stăpânii situaţiei ne jucăm căpăţânile, că vom pieri şi vom fi ridicoli pe lângă toate celelalte!"

Niciun efect. Take Ionescu o ţinea pe-a lui, dovedind o rezistenţă încăpăţânată ca de stâncă din granit. În disperare de cauză, cei patru preopinenţi mutară deliberarea din aşa-zisa instanţă mută a liberalilor – numeroasă şi notabilă, de altfel – în instanţa militară, făcând apel la generalul Prezan, a cărui vârstă înaintată şi păr alb îi dădeau o aură de judecător suprem.

Presat să ia poziţie, să spună cum vede el situaţia, generalul Prezan s-a grăbit să precizeze – spre dezamăgirea celor patru conservatori – că el nu are căderea să se pronunţe asupra chestiunii. Revoluţia bolşevicilor este o problemă internă a Rusiei şi, teoretic, nimeni nu ar trebui să se amestece. Numai că, în contextul dat, situaţia alarmantă din unităţile ruseşti a trezit îngrijorarea marelui Cartier, una firească şi responsabilă. Acţiunile bolşevicilor periclitau stabilitatea frontului. Asta a impus ca să studiem, în regim de urgenţă, consecinţele unei revoluţii bolşevice pe teritoriul nostru. Aşa s-a născut un plan de operare pentru dezarmarea şi îndepărtarea bolşevicilor din ţară.

Explicaţia lui Prezan avu darul să-i liniştească pe toţi miniştri în frunte cu Ionel Brătianu. Nu şi pe Take Ionescu, în continuare surd la orice argumentare şi orbit de marea lui pasiune (doamna Adina Codrescu). În acel moment, unul dintre miniştri liberali, în speţă Alecu Constantinescu – poreclit de unii „Porcu“ –, făcu apel la vechile lui legături cu Take, dar mai ales la amiciţia care-i unea, încălcând astfel acea conspiraţie a tăcerii la care consimţiseră toţi colegii săi de partid. Însă se dovedi a fi o eroare tactică. Şeful conservatorilor începu imediat să strige, dezlănţuit ca o vijelie:

„Faceţi ce ştiţi şi ce vreţi! Să ştiu că rămân singur şi tot îmi voi păstra părerea neschimbată! În chestiuni atât de grave, mă iau numai după mintea mea şi nu cer nimănui, nici măcar prietenilor mei politici, să mă urmeze!“

În spatele patetismului bine dozat al marelui avocat, Pherekyde intui natura oribilă a suspiciunilor.

Părea că se epuizaseră toate posibilităţile – toate căile de atac sau de mediere. Nu mai rămânea acum decât să se

acţioneze la nivelul simbolicului şi preopinenţii să se ralieze cu acele forţe necunoscute din sfera probabilităţii.

Motiv pentru care, Nicolae Titulescu a considerat că nu avea nimic de pierdut dacă îşi mai încerca o dată norocul. Şi cu voce tremurată şi-a implorat şeful să accepte punctul de vedere general, după ce mai întâi îi sublinie claritățile. Şi lui Pherekyde nu-i scăpă frisonul metafizic.

Cunoscut pentru anglofilia lui consolidată – avea relaţii politice de mare nivel la Londra; răposata lui soţie, Bessie, fusese vlăstar al nobilimii anglicane –, Take Ionescu era şi un vădit spirit histrionic, altfel nu ar fi abordat un aer hamletian:

„Nu vă cer nimic în ceasuri ca acestea! Mergeţi după conştiinţa voastră! Consideraţiunile de partid trec pe planul al doilea. Eu vă absolv de ele fără supărare. Dar aprobarea mea la ceea ce vreţi să hotărâţi n-o veţi dobândi, căci încă o dată, mi se pare o adevărată nebunie!“

Imediat lui Titulescu îi săriră în ajutor câţiva, dacă nu cumva mai nimerit ar fi să punem în seama fenomenului de rezonanţă intervenţiile consecutive ale liberalilor M. Pherekyde, I.G. Duca şi I. Brătianu. Toate însă zadarnice, fiindcă Take Ionescu devenise o statuie de bronz incapabilă să fie impresionată de cineva sau de ceva.

Cum timpul se scurgea alarmant de dezavantajos, în discuţii sterile de cabinet, generalul Prezan scoase ceasornicul de buzunar, îi deschise capacul de argint şi, privind cadranul, anunţă cu rigoare cazonă:

„Domnilor miniştri, vă atrag atenţia că e trecut de 3.00 dimineaţa. Încă odată, nu-mi revine mie misia de a lua o hotărâre. Sunt aici pentru a executa hotărârile dumneavoastră, oricare ar fi ele. Am însă datoria să vă atrag atenţia că dacă vreţi să dezarmez bolşevicii de la Socola şi să scap Iaşii de un eventual bombardament de artilerie şi de un atac, am nevoie de o pregătire de două ceasuri (Aprecierea duratei aparţinea ofiţerului Antonescu). Vă rog, deci, să binevoiţi a decide cât mai curând, fiindcă reuşita operaţiunii

militare cere ca să pornim înainte de-a se lumina de ziuă. Deci, cel târziu la ora 4.30, dacă vreţi ca armata noastră să dezarmeze cu succes pe revoluţionarii ruşi de la Socola. Trebuie să aflu cât mai repede ce hotărâre luaţi!"

Fără ca generalul să fi intenţionat, intervenţia ieşise cam lungă şi cam stufoasă pe alocuri. Până şi tonul suferise alterări. De unde şi impresia unora dintre miniştri că se decolorase până a semăna uneori cu o lamentaţie. Pherekyde văzu însă în argumentele de ordin militar un punct de plecare favorabil pentru o reluare a dialogului. Ceru din priviri încuviinţarea lui Ionel Brătianu, apoi interveni. Miniştrii remarcară la el o voinţă acerbă ca, spunând adevărul, să nu deformeze realitatea cu ficţiuni liniştitoare. De asemenea, felul în care, la urmă, a reînnoit rugămintea antevorbitorilor takişti.

Şi mai pornit după atâtea insistenţe, Take Ionescu declară că mai degrabă îşi dă demisia din guvern decât să accepte ideea intrării în război cu ruşii. Era lucid, hotărât să se ţină de cuvânt. Auditoriul încremeni. Demisia lui de şef al conservatorilor echivala cu căderea guvernului!

Ionel Brătianu se înnegri la chip. Lucrurile luaseră o turnură dramatică. În faţa anunţului ultimativ al lui Take, nu-i rămase decât să recunoască faptul că ei doi erau capabili de intoleranţă reciprocă pe care criza de timp şi şocul o făceau insurmontabilă. Nu mai avea niciun spaţiu de manevră. Aşa că se văzu silit să declare – dând dovadă de un autocontrol admirabil – că dacă domnul Take Ionescu îşi menţine intransigenţa, atunci nu este altă soluţie decât demisia întregului guvern.

O atitudine normală, chiar dacă ţara se confrunta cu un război. Şi chiar dacă regele va trebui să numească un nou guvern.

În sală se iscă un adevărat tărăboi. Miniştrii liberali protestau, miniştrii conservatori – cu excepţia lui Take Ionescu – declarau că se solidarizează cu aceştia şi rămân la posturi fiindcă asta trebuie să le fie menirea în aceste ceasuri tragice. Semne de nervozitate şi de revoltă înecate în fum de ţigară gros. Şi drept consecinţă logică, puternica hărmălaie a

glasurilor izbuti să treacă prin pereţii de cărămidă ai salonului către celelalte odăi ale reşedinţei.

Doamna Eliza Brătianu fu trezită din somn de glasurile inflamate din salon. Se dădu jos din pat, aprinse lampa, apoi privi pendula. Era ora 3.30! „Dumnezeule!“ exclamă femeia. Ştia că şedinţa de Consiliu începuse în jur de 11.00 noaptea. Teoretic, ar fi trebuit să se termine. Dar tămbălăul ce domnea în salon venea să-i contrazică socoteala. În orice caz, nu putea să se fi transformat în vreun chef. Şedinţele de Consiliu nu ies din tipicul lor. Bărbaţii aceia importanţi conduşi de soţul ei munceau, hotărau lucruri importante pentru ţară. Plină de solicitudine, Eliza se inspiră din experienţe anterioare şi decise că nişte căni cu ceai ar putea avea un efect calmant asupra miniştrilor şi zgomotul dezbaterilor nu ar mai depăşi plafonul suportabilităţii. Se duse şi trezi slujnica. Somnoroasă, moleşită de căldura aşternuturilor, servitoarea pricepu mai greu ce îi cerea stăpâna. Şi Eliza rămase pe loc până o văzu coborând la bucătărie. Abia apoi porni spre budoar. Este greu pentru o doamnă să iasă din rutină. Ca să apară în faţa domnilor, trebuie să se pieptene şi să se fardeze. Or fi miniştrii extenuaţi şi iritaţi de atâtea dispute, dar o vor privi cu atenţie: doar este soţia primului-ministru! La fel de atentă fu şi când îşi stabili toaleta. Alese o rochie elegantă de seară. Îşi căută însemnul de doliu, după răposatul Georges Ştirbei, fratele ei cel mic, răpus de febră tifoidă. Fără nicio doză de superficialitate, Eliza considera că moartea lui lăsase o pată mai mică decât trădarea lui de dinainte de deces. Găsea că a fost o idee nefericită acea piruetă politică prin care ajunsese în tabăra lui P.P. Carp, alăturându-se astfel adversarilor Casei Regale; fapt ce o determinase pe regină să-şi arate prompt nemulţumirea. Cum erau prietene bune, Eliza a simţit că intră în pământ de atâta ruşine. Şi îi venea foarte greu să uite şi să se întoarcă la modul ei de gândire de până atunci, relaxat şi disociat.

La intrarea Elizei Brătianu în sala de şedinţe, miniştrii se opriră treptat din vorbit, din respect faţă de calitatea ei de gazdă. Mai mult de atât, era însoţită de o servitoare, atentă din cale afară la tava încărcată cu un serviciu de ceai. Toţi o cunoşteau pe soţia premierului, aşa că prezenţa ei aici o considerară o surpriză specială şi mai puţin apanajul unei deprinderi domestice. Normal ar fi fost ca doamna Eliza să doarmă la acele ore mici din noapte. Nu era nici în ordinea aşteptării să le ofere ceai, mulţi ar fi preferat cafea, mai eficientă în lupta cu moţăiala ce le dădea târcoale.

Din instinct, Eliza Brătianu se opri în dreptul lui Take Ionescu – ditamai şeful de partid –, care stătea, ca de obicei, lângă soţul ei. Făcu semn către servitoare că trebuie să înceapă servirea ceaiului cu acel domn. Şi aceasta aşeză tava pe un colţ liber al biroului de la care stăpânul ei prezida adunarea, apoi ridică o ceaşcă şi o aşeză tot pe birou, dar în dreptul acelui domn indicat de stăpână. În care timp, Elizei îi sări în ochi micul semn negru de pe reverul hainei purtate de domnul Take. Şi se simţi într-un fel solidară cu el. Politicianul îmbătrânise subit după cumplitul accident hipic în urma căruia Bessie îşi pierduse viaţa. O iubise mult pe acea englezoaică de viţă nobilă care îi umpluse viaţa şi casa cu câini de rasă şi acorduri de pian, transferând pe malul Dâmboviţei un colţ de civilizaţie occidentală. Gestul ei de atenţie respectuoasă şi-ar fi pierdut valoarea dacă Eliza ar fi ştiut dinainte că tămbălăul acesta nocturn se datora în totalitate văduvului.

După ieşirea celor două femei din salon, duelurile verbale se reluară progresiv. La început, pe tonuri mai calme şi mai moi, treptat însă se înteţiră. Dezamăgit că tactica adoptată până atunci nu dăduse roadele dorite – ba mai mult se făcuse deja 4.30, ora limită stabilită de generalul Prezan –, Ionel Brătianu schimbă brusc macazul. Se ridică în picioare şi ceru să se facă linişte. De la înălţimea sa olimpiană, se uită atent la chipurile miniştrilor. Ceea ce observă nu erau atât semnele oboselii, cât mai cu seamă ale spaimei pricinuite de

iminenţa demisiei. Fără să se simtă stingher, Take Ionescu îşi ţinea braţele încrucişate la piept şi capul ridicat. Tremura abia perceptibil. Însă nici gând să cedeze. Nu dăduse înapoi nici în alte chestiuni; cea evreiască fiind de notorietate.

Şi atunci, Ionel Brătianu puse la vot propunerea sa de începere a acţiunii împotriva bolşevicilor ruşi.

Îl aştepta însă o surpriză: afară de Take, împotrivă mai votară încă trei miniştri, deşi până atunci nu dăduseră semne că nu ar fi fost de acord. Arareori se întâmpla ca Take să nu aibă obiecţiuni, dar ca să voteze împotrivă Mişu Pherekyde îi era greu lui Brătianu să înţeleagă. Faptul că în ultima clipă domnul Greceanu se alăturase lui Take, era într-un fel de înţeles, dacă se aveau în vedere acomodările lui palide şi servile la politica sinuoasă a şefului său. Putea deci fi vorba de un simţământ de compasiune, căci l-a văzut neînţeles, singur, izolat, părăsit de prietenii politici. Dacă nu cumva Greceanu era un sentimental de modă veche, care se înduioşa repede la gesturile patetice ale celor din jurul lui. În ceea ce-l privea pe Iancovescu, ca orice ofiţer de elită, acesta avea norma lui de raţionalitate. Şi, lesne de înţeles, îi era specifică propensiunea spre ordine. Ferm convins că pacea cu germanii devenise necesară şi inevitabilă, nu putea decât să se opună unor măsuri ce ar fi prelungit durata armistiţiului. Or lupta cu bolşevicii ruşi se prefigura una suficient de imprevizibilă încât să dureze şi să deruteze pe ceilalţi aliaţi ai României.

Cum votarea se încheiase, Brătianu – presat de Prezan, care îi tot arăta ceasornicul, ceea ce echivala cu ai spune că se aflau în întârziere – plecă la Palat să ceară aprobarea regelui. La îndemnul său, guvernul rămase pe loc. Probabil miniştrii aveau să reia tema demisiei fiindcă îi interesa mai mult decât soarta bolşevicilor ruşi din Moldova. Se citea pe feţele lor că de abia aşteptau să-l vadă ieşit odată din cabinet.

Deşi Brătianu îşi dorise ca întrevederea cu regele Ferdinandsă fie cât mai scurtă, întâlnirea se înscrise pe alte coordonate. Curiozitatea Majestăţii Sale se dovedi debordantă, greu de contracarat. Oarecum de neînţeles la un om

trezit din somn la ora 5.00 dimineaţa. Ferdinand cerea într-una detalii, îmbrâncit de sufletul lui neliniştit, spăimos. Legate de tot ceea ce întâmpinase generalul Scerbaşev din partea detaşamentului bolşevic condus de Rochal, de felul cum decurseseră dezbaterile din şedinţa de Consiliu, de modul cum vedea Marele Cartier General din punct de vedere tehnic chestiunea, de temeinicia planurilor pentru atacarea Socolei etc. Nimic nu se potrivea cu felul în care îşi imaginase Brătianu audienţa respectivă. Ceea ce era cu totul nedrept, deoarece la început nu i se păruse că starea de spirit a regelui este chiar una a unui general în criză de timp. Ferdinand nu se schimbase nici după autoexilul la Iaşi. Dacă nu cumva era mai nehotărât decât înainte. Aştepta să fie împins de la spate de guvernanţii săi şi de evenimente.

De aceea lui Brătianu îi luă aproape un ceas până să se întoarcă acasă, unde era aşteptat de miniştrii cabinetului său, dar în primul rând de generalul Prezan. Şeful Marelui Stat Major al Armatei fierbea. Se plimba ca un leu în cuşcă. Şi îşi tot cerceta ceasornicul de buzunar disperat că zorii se înstăpâneau la geamuri. Mai lipseau câteva minute să nu fie 6.00. Se depăşise cu o oră şi jumătate limita fixată de adjunctul său pentru atacarea taberei de la Socola. Ceva însă îl consola: maniera aceluia de a fi cu un pas înaintea evenimentelor. Antonescu făcea parte din categoria cinicilor pozitivi, genul de ofiţer care nu se pronunţă asupra unui lucru decât după ce l-a verificat până la epuizare.

Brătianu nu păru deloc surprins când îl descoperi în această stare de tensiune. Prezan era îmbufnat, făcea pe masochistul, se autocompătimea. Dar asta nu-l opri pe Brătianu din mers până nu se instală la birou. Ţinea mult la protocol. De acolo trebuia să anunţe mesajele regale.

Mai întâi, preciză tare că Majestatea Sa Regele îşi dăduse avizul pentru atacarea bolşevicilor. Apoi, pe un ton mai moale mărturisi satisfăcut că demisia domnului Take Ionescu nu fusese acceptată şi implicit nici cea a guvernului.

La sfârşitul primului anunţ, plin de nerăbdare, Prezan se ridică în picioare, făcu un semn către premier că pleacă şi ieşi grăbit din încăpere. Spera să ajungă până la 6.30 la Marele Stat Major ca să dea ordinele cuvenite. Mare îi fu mirarea când i se aduse la cunoştinţă că adjunctul său se deplasase la punctul de comandă al grănicerilor, unde aştepta ordinul de atac. Cum îşi cunoştea îndeaproape subordonatul, Prezan nu a comentat în niciun fel informaţia. Dar s-a încruntat fiindcă Antonescu încălcase regulamentul într-un moment nepotrivit. A cerut să i se facă legătura cu el. De data aceasta, nu a mai fost surprins când l-a auzit că dăduse deja ordin colonelului Cantacuzino să înconjoare tabăra de la Socola şi să intre în ea. Nu era acum momentul să-i facă reproşuri că nu aşteptase ordinul. Era conştient că dacă Antonescu nu ar fi procedat astfel, acţiunea ar fi putut fi compromisă, căci se lumina de ziuă şi pierderile umane ar fi fost mai mari.

Liniştit deacum că Socola va fi cucerită căci la comandă se găsea Antonescu, cel mai bun stat-majorist, generalul Prezan se concentră să transmită ordine similare către celelalte armate de pe front.

Nicăieri, bolşevicii nu au opus o rezistenţă semnificativă din cauza rapidităţii şi hotărârii cu care au acţionat trupele româneşti. Moralul militarilor ruşi era la pământ – luptau de câţiva ani departe de patria lor şi pentru o cauză care le era străină. Nici măcar la Socola, unde bolşevicii se aflau sub comanda directă a comisarului Rochal, revoluţionar temut între Odesa şi Chişinău. Atacul împotriva acelei tabere a început din ordinul locotenent-colonelului Antonescu – şef al biroului Operaţii de la Marele Cartier – în jurul orei 5.45. Văzându-se înconjuraţi, bolşevicii ruşi nu au schiţat decât o replică palidă şi apoi au depus armele. Spre regretul lui Antonescu, comisarul Rochal nu a fost de găsit printre cei aproape 3 000 de prizonieri ruşi de la Socola.

Încăierări slabe şi sporadice s-au mai înregistrat doar în zonele Paşcani, Mihăileni şi Galaţi.

Astfel lupta cu propriul aliat – Rusia – s-a încheiat în doar trei săptămâni chiar sub ochii indiferenţi ai germanilor, inamicul comun. Şi România a ieşit cu bine din una dintre cele mai groaznice situaţii militare în care s-a aflat vreodată. Părea una dintre acele ţări lăsate de Dumnezeu să se confrunte cu asaltul, din mai multe direcţii, al istoriei.

*

Orice i s-ar fi putut imputa prinţesei Martha Bibescu – că n-are instinct matern fiindcă nu se îngrijea pe cât trebuie de Valentina (singurul ei copil), că cocheta prea mult cu inamicul la modul interesat, că iubea prea pătimaş fără să-i pese de reputaţia ei de femeie, că albastrul de Ispahan îi tulburase prea mult minţile şi ajunsese să creadă că are talent literar etc. – dar nu şi faptul că nu se dedica unor proiecte furtunoase şi temerare. Astfel, în plină perioadă de ocupaţie, la nici treizeci de ani, doamna Martha luase iniţiativa reparării palatului de la Mogoşoaia căzut în oarece paragină; treabă potrivită mai degrabă pentru un bărbat decât pentru o femeie. Deşi îi lipseau cunoştinţele inginereşti şi arhitecturale pentru un astfel de gen de lucrări de construcţii, avea elanul şi dorinţa obsesivă a unui aventurier de marcă.

În chip similar, gândirea ei efervescentă se manifestase şi în legătură cu Spitalul de răniţi nr. 118 din Bucureşti. Nu din snobism acceptase să se ocupe de funcţionarea acestui aşezământ medical. Considera o datorie de onoare să faci opere de binefacere şi caritate în vremuri de război. Dar mai ales ţinea să arate că poate face mai mult decât alte doamne din înalta societate românească. La început, doar eforie pentru răniţii nemţi, în scurt timp – graţie debordantei sale dorinţe de a-şi ajuta conaţionalii – înfiinţase şi un salon pentru bolnavi români. Nu ar fi reuşit singură. De aceea apelase la sprijinul unor oficiali – români şi germani – potenţi şi influenţi, cu tupeul celor care ştiu că au o carismă irezistibilă.

Când doamna Marie a preluat spitalul nr. 118, una dintre primele idei care i-au înflorit în inimă a fost să sporească

numărul de saloane pentru civilii români, profitând de faptul că răniţii nemţi se împuţinaseră şi existau paturi libere, neocupate. Reuşi să afle că şi prinţesa Bibescu avusese o asemenea iniţiativă. Nu avea decât să aplice aceeaşi tactică. Şi atunci, firesc, apelase la domnul Marghiloman; doar era patronul Crucii Roşii.

„Dragă Alexandru, ce mă sfătuieşti?“ îl întrebase Marie, după ce îi expusese tot ce trebuia să ştie în legătură cu proiectul ei umanitar.

„N-am nicio îndoială că vrei să faci un lucru folositor pentru bucureştenii săraci...“, replică el, liniştitor.

„Cu cine dintre oficialii germani ar trebui abordată atunci chestiunea?“

„Nu pot să-ţi spun acum, Marie! O să-l consult mai întâi pe colonelul Hentsch...“, zise Marghiloman, aplecat spre luciditate. De la Marie te puteai aştepta la atitudini ideale, întreţinute de un entuziasm al cauzelor nobile.

Marie nu era sceptică. Alexandru avea toate darurile pentru genul de relaţii bilaterale. Cu prilejul acestei conversaţii mai descoperi ceva: spitalul nr. 118 o ajuta să se elibereze de limite, destule născocite.

Tot ce trebuia respectat, inclusiv în disconfortul unei întâlniri cu un ofiţer german, privea ospitalitatea. Aşa că domnul Marghiloman îi dădu întâlnire lui Hentsch la restaurantul hotelului *Athenée Palace*, un local de lux, preferat de ofiţerimea germană. Reţinu acolo o masă şi comandă un meniu copios fiindcă Hentsch era un gurmand declarat.

În acel loc serviră, a doua zi, dejunul. La sfârşit, Marghiloman atacă direct subiectul, convins că potrivise bine lucrurile. Se accepta pe sine, nu uşor, nici în totalitate. Resimţea o doză de vânzoleală interioară, de trecere spre divagaţii.

Colonelul Hentsch nu-i promise nimic pe loc, dar a doua zi o căută la spital pe frumoasa doamnă Marie. Şi femeia asistă la demonstraţia lui de influenţă şi autoritate. În doar câteva minute, totul se aranjă. Se nominaliză chiar şi

salonul ce urma să se atribuie bolnavilor români. Şi Marie avu senzaţia confortabilă că se rezolvase convenabil promovarea propunerii ei.

Dar la numai două luni după extinderea obţinută, se născu o nouă problemă. Una derivată din prima. Medicul-şef german al spitalului nu mai voia să acorde medicamente pentru bolnavii din cele două saloane româneşti. Dacă nu ar fi fost război, lucrurile s-ar fi rezolvat simplu. Acum, însă, normalitatea era în mare suferinţă. După ce se consultase cu câţiva doctori români, doamna Marie intrase în contact cu diverşi furnizori de medicamente. Printre ei, fraţii Karmitz, evrei cunoscuţi în branşa comercianţilor din Bucureşti. În maniera specifică etniei lor, aceştia îi explicară că războiul le îngreunase activitatea şi nu se puteau angaja să aducă medicamente prea curând. Asta în ciuda faptului că aveau relaţii bune cu fabricanţii germani. De altfel, germanofilia evreimii bucureştene era de notorietate.

Şi Marie se văzu silită să apeleze din nou la Alexandru. Surprins şi nu prea de comportamentul medicului-şef german, domnul Marghiloman îi zâmbi liniştitor. Femeia tocmai îi studia chipul. Şi avu o uşoară surpriză când descoperi părul din urechile lui. Cu prima ocazie, o să-l admonesteze pe frizer pentru neglijenţă. Îşi promise să fie mai atentă pe viitor, căci senectutea stimula pilozitatea. În care timp, Marghiloman admise satisfăcut că Marie era o doamnă de mare caracter. Nu aveai de ales, trebuia să fii de acord cu ea.

Şi Marghiloman s-a simţit motivat să se reîntâlnească cu colonelul Hentsch. De data aceasta, neamţul dori ca întrevederea să aibă loc la reşedinţa Marghiloman. Doleanţă care îl prevenea că noua discuţie nu va semăna cu prima, va fi mai confidenţială, cu o propensiune spre compromis. Şi atunci românul fixă o oră spre sfârşitul după-amiezii, la capătul căreia să servească împreună cina. Între timp, pentru a-i complica şi mai mult sentimentele, de la Iaşi sosi o depeşă din partea lui Pic. Altfel zis, o nouă invazie de informaţii despre intrigile politice din capitala Moldovei.

Numai la început curiozitatea lui Marghiloman fu teoretică. A deschis plicul cu jumătate de ceas înainte ca Hentsch să bată la uşă şi a parcurs repede cele două file ale scrisorii spre a avea timp să se relaxeze până la sosirea musafirului.

O schimbare se produsese. Regele Ferdinandîl chemase la guvernare pe generalul Averescu. Din îndemnul lui Ionel Brătianu, preciza Pic. Marele sforar nu se dezminte!, se gândi instantaneu Marghiloman, afectat de faptul că trăia într-o ţară unde dreptatea e un lucru mai degrabă întâmplător. Acea opţiune nu însemna că, în acele, zile, Brătianu îl considera pe Averescu personalitatea cea mai indicată să poarte negocieri de pace cu Puterile Centrale, ci doar una potrivită să tărăgăneze discuţiile cât mai mult posibil, opunându-se pretenţiilor exagerate ale acestora şi lăsând impresia că românii se supun fiindcă nu au altă ieşire. Brătianu urmărea ca niciunul dintre politicienii ce au susţinut guvernarea liberalo-takistă de până deunăzi să nu se implice în tratativele cu germanii. Altfel spus, dorea să scoată castanele din foc cu mâna altora. Nefiind omul care să se ia după aparenţe, Brătianu îşi sacrificase vanitatea şi îl scosese în faţă pe Averescu, în această fază de sfârşit a războiului, mizând în primul rând pe potenţa aceluia de „a suna din sabie" – era doar general, comandase Armata a 2-a în bătălia de la Mărăşeşti, câştigată în faţa nemţilor – şi de a-i avertiza pe reprezentanţii Puterilor Centrale că, dacă pretenţiile lor sunt prea exagerate, va recurge la o ultimă şi disperată acţiune militară.

De unde şi până unde atâta încredere în generalul Averescu? se întrebă Marghiloman. Nenorocirile şi nemulţumirile iscate de războiul purtat până acum fără izbânzi determinante – başca, că România pierduse două treimi din teritoriu –, favorizaseră apariţia unor partide noi, fiindcă celelalte, tradiţionale, păreau compromise. Conservatorii, fiindcă acceptaseră ocupaţia inamică, iar liberalii pentru că pregătiseră şi purtaseră războiul la modul dezastruos. Spre deosebire de Partidul Muncii – o altă formaţiune nouă, cu o

platformă politică clară, axată pe revendicări cu un larg caracter democratic –, partidul lui Averescu părea o încropeală, membrii lui de bază provenind din rândul oportuniştilor ce nu-şi mai găseau locul în partidele tradiţionale (Argetoianu, Grigore Filipescu etc.). Coagulat în jurul generalului Averescu – un general vocal, care prinsese gustul politicii în anii războiului, când şi dobândise aura de erou –, partidul nu-şi găsise încă un profil distinct pe eşichierul politic autohton.

Regele Ferdinand acceptase sugestia lui Ionel Brătianu şi îl adusese la putere pe Averescu. Insul avea calităţi certe de militar – uneori umbrite de un orgoliu nemăsurat ce îl făcea să intre în dispute cu colegii, cea de acum cu generalul Prezan părea interminabilă – dar nu acelaşi lucru ar fi putut spune despre potenţialul lui de politician. Pur şi simplu, mersese pe mâna lui Ionel Brătianu fiindcă liberalul de la Florica avea un fler politic fără egal printre concetăţeni, dar şi pentru că ataşamentul lui faţă de Casa Regală nu se dezminţise în momentele grele ale istoriei, cum era cel de acum. Însă Marghiloman punea credulitatea regelui mai mult pe seama slăbiciunii pe care regele şi regina o aveau pentru bărbatul frumos şi abil în ale politichiei.

Abil căutător de cusur, Pic îl atenţiona pe cumnatul său de la Bucureşti că unul dintre cei doi negociatori, trimişi de generalul Averescu la Buftea, avea şi misiunea de a lua pulsul politicienilor din teritoriul ocupat. Prin urmare, Jean Mitilineu îi va cere o audienţă.

Astfel prevenit, Marghiloman zâmbi liniştit. Era omul care avea toleranţă la aşteptări excesive. Coincidenţa făcea ca peste câteva minute să se vadă cu colonelul Hentsch. Nu putea rata un aşa de bun prilej de a-l descoase în privinţa pretenţiilor părţii germane la tratativele de la Buftea. O minimă pregătire pentru discuţia cu Mitilineu se cuvenea.

Colonelul Hentsch sosi punctual ca întotdeauna, întrerupându-l pe Marghiloman din meditaţie.

„De câte ori intru în casa dumneavoastră, am ocazia să o întâlnesc pe soţia dumneavoastră, o activistă de frunte a Crucii Roşii, care întotdeauna mă împovărează cu rugăminţi umanitare...“, începu neamţul să vorbească cu acea amabilitate studiată care îi era proprie.

„O voi chema imediat fiindcă şi acum este vorba de acelaşi lucru...“, confirmă domnul Marghiloman, zâmbind silit.

Apoi se apropie de uşă şi trase de cordea. Imediat apăru majordomul.

„Anunţ-o, te rog, pe doamna că a sosit colonelul Hentsch!“

Majordomul ieşi din odaie cu paşi mărunţi, egali, imperturbabili.

Îndată domnul Marghiloman se însufleţi:

„Domnule colonel, au început deja negocieri la Buftea... Ca şef al unui mare partid germanofil, ar trebui să mă informaţi şi pe mine despre evoluţia lor...“

Fără să tresară, Hentsch luă un aer mai neprietenos decât până atunci.

„Ca orice tratative de pace, şi acestea se poartă între un învingător şi un învins. Ca învinsă, România va avea de suportat unele despăgubiri de război, economice şi teritoriale...“, replică el ca un veritabil diplomat, dar mai ales îngâmfat fiindcă îi reprezenta pe învingători.

„Germania are pretenţii teritoriale!?“, se miră Marghiloman.

„Nu Germania, ci aliaţii ei: Austria, Bulgaria şi Turcia!“

„Deci, trebuie să ne aşteptăm la ce e mai rău...“

„Dacă vreţi să obţineţi condiţii mai bune, grăbiţi-vă! Astăzi puteţi să scăpaţi cu mai puţine ciuntiri teritoriale. Mâine poate să fie târziu, fiindcă pretenţiile bulgarilor şi austriecilor cresc de la o zi la alta. Şi, după cum bănuiţi, domnule Marghiloman, Germania nu va putea să ţină piept prea mult timp aliaţilor ei...“

Şi Marghiloman cam bănuia câte ceva despre pretenţiile vecinilor fiindcă în jur se derulau evenimente grăitoare. De

exemplu, la Babadag se întrunea un congres al populaţiei locale cu scopul de a cere anexarea Dobrogei la Bulgaria. Ceva mai departe, la Budapesta, maghiarii manifestau zgomotos reclamând defileurile din munţii Carpaţi.

Tocmai atunci doamna Marie intră în salon şi discuţia reveni de îndată la problemele Crucii Roşii. Preţ de mai bine de un minut, ea prezentă aşa-zisa criză a medicamentelor din pavilioanele româneşti de la spitalul de răniţi. Era vorba de un segment de realitate, rânduit, caritabil, ierarhic. Ştia care este locul ei în el şi se supunea restricţiilor vieţii militare de acolo.

Colonelul Hentsch se strădui să desfacă ghemul de relaţii pândite de echivoc:

„Situaţia de la spital nu mai poate continua. Nu de altceva, dar medicul-şef poate fi învinuit în orice moment de înstrăinarea medicamentelor în vreme de război şi de posibile foloase personale... Ambele echivalează cu încălcări ale regulamentului militar şi intră în competenţa Curţii Marţiale. Nu vreau să mă gândesc cum s-ar putea termina totul!“ Şi analiza rece, la obiect, pe care o făcuse, ilustra acea cultură a rigorii de care sunt mândri germanii, iar românilor le lipseşte.

„Cum vedeţi rezolvarea?“ întrebă doamna Marie, cercetându-l pe colonel cu o atenţie dureroasă, scurtă şi precisă.

„Vom reglementa chestiunea pentru a intra în legalitate. În speţă, Crucea Roşie Română va achita contravaloarea medicamentelor din lista întocmită de medicul-şef al spitalului...“, hotărî Hentsch pe loc.

„Atunci cu mine se va trata problema financiară. Eu sunt şeful Crucii Roşii!“, interveni domnul Marghiloman.

„O să vă comunic personal suma imediat ce voi primi evaluarea de la şeful diviziei «Spate». Cel mult în două zile!“

„Este o rezolvare rezonabilă. Şi apreciez bunăvoinţa dumneavoastră, colonele! Aş mai vrea însă să fac o menţiune: la suma cuvenită pentru medicamentele consumate deja până acum, să adăugăm şi o evaluare a celor ce le vom utiliza în următoarele trei luni. Am evita astfel să ne irosim timpul lunar cu asemenea operaţii contabile.“

„Propunerea e binevenită... Însă aş vrea şi eu să fac o adăugire: în vremuri ca astea, banii nu mai sunt cel mai recomandat mijloc de plată. Vă cer, deci, să plătiţi în aur!“

„În aur!?“ repetă Marghiloman, luat oarecum prin surprindere.

„Da, în aur! Vreau să spun în bijuterii...“

Ultima precizare a colonelului Hentsch îl tulbură pe Marghiloman, nu din pricină că preschimbarea banilor în aur presupunea dificultăţi, ci a bănuielii că Hentsch schimbase destinaţia plăţilor, aurul urmând să ajungă în propriu-i seif. Supoziţia era teribil de incriminantă şi Marghiloman se strădui să-şi ascundă tulburarea, să rămână calm şi impasibil la suprafaţă. Fără să deschidă gura, aprobă propunerea lui Hentsch dând din cap.

Apoi, discuţia din salon intră într-o banalitate stânjenitoare pentru tustrei.

Cum la mijloc era vorba de viaţa unor bolnavi, a doua zi, cu ajutorul bancherului şi a secretarului Wyzanti, domnul Marghiloman izbuti să asigure plata colonelului Hentsch în regim de urgenţă. Deja domnul Mitilineu, unul dintre negociatorii României la Buftea, îşi anunţase vizita, şi Marghiloman făcea totul ca cele două preocupări să nu se stinghereacă una pe alta. Detesta să aştepte şi detesta ideea să facă pe cineva să aştepte. Nu se mai întrecuse de mult cu el însuşi în rezolvarea unei probleme pecuniare – şi, din întâmplare, una care nu excela în onestitate, fiindcă partenerul de afaceri confunda banul public cu cel personal, neezitând să şi-l însuşească ilegal.

Marghiloman îşi ordona în minte amintirile – ce a fost şi ce ar fi putut fi. Şi nu accepta deloc că ele îl dirijau pe el. Nu excludea posibilitatea de a-l fi întâlnit vreodată pe domnul Jean Mitilineu. Şi dacă aşa se întâmplase, fusese doar o întâlnire fugară. În mod sigur, acum aveau să stea faţă în faţă şi să discute mai mult.

Jean Mitilineu nu părea să fie un simplu funcţionar. Era harnic şi nu lipsit de abilităţi, devreme ce i se încredinţau

sarcini de negociere. Şi ceva îi spunea lui Marghiloman că vizita nu se împlinea din iniţiativa oaspetelui său, ci dintr-o delegare de mai sus. În orice caz, nu din îndemnul domnului Averescu, care, precum mulţi politicieni de la Iaşi, îi considera trădători pe toţi cei care rămăseseră la Bucureşti. Bineînţeles, îşi propuse, printre altele, să afle al cui ambasador era domnul Mitilineu. Ca să-i câştige încrederea, Marghiloman îi mărturisi încă de la început că este la curent cu misiunea care îl adusese de la Iaşi la Buftea. Nicio mirare pe faţa musafirului său. Cum era adept al pragmatismului, Marghiloman intră direct în subiect:

„Cu ce propuneri v-aţi prezentat la Buftea, domnule Mitilineu? Sau e un secret de stat?“

„Acum nu mai este un secret, fiindcă întâlnirea s-a terminat. Vreau să spun această rundă... În mod sigur vor mai fi şi alte runde, deoarece ne-am propus să prelungim armistiţiul cât mai mult timp...“

„Nu mi se pare o tactică bună! Rămânând sub ocupaţie, România va continua să fie înrobită şi exfoliată, iar vecinii noştri potrivnici, Bulgaria şi Austria, îşi vor spori pretenţiile teritoriale!“, protestă Marghiloman cu gândul la recenta recomandare binevoitoare a colonelului Hentsch.

„Aşa s-a hotărât...“

„Cine a hotărât!? Pot să ştiu?“ insistă Marghiloman.

Pe Mitilineu nu-l opri nicio ezitare să se concentreze asupra răspunsului:

„Cred că această misiune s-a plănuit la Casa Regală. Dacă iniţiativa ar fi aparţinut premierului Averescu, în mod logic eu n-aş fi făcut parte din delegaţia de negocieri. În componenţa ei ar fi intrat funcţionari guvernamentali de la Externe. Eu, ca liberal, n-aveam ce să caut...“

„Desemnarea dumitale e neobişnuită... Sper că şi instrucţiunile le-aţi primit tot din afara guvernului!“, presupuse Marghiloman, atins de un soi de îndoială rezonabilă.

„Întocmai! De la domnul Brătianu...“

Deşi nu mai e premier, Ionel continuă să tragă sforile!, se gândi Marghiloman neputând să-şi ascundă o expresie de dezgust arogant.

„Domnul Brătianu", continuă Mitilineu, „este un fel de intermediar între Majestatea Sa şi mine, dacă pot să spun aşa..."

„Adică, guvernul Averescu este şi nu este guvern în toată accepţia cuvântului", gândi cu voce tare Marghiloman. „Dar orice ar fi, cal sau măgar, trebuie să-ţi amintesc domnule Mitilineu, că războiul nu e un dezastru natural ci un produs subuman al politicienilor. Îmi permit să spun asta fiindcă l-am trăit aici, sub germani... Ocupaţia seamănă cu o paralizie... A o prelungi echivalează cu a-l obliga pe bolnav la o suferinţă mai lungă. Nu este uman..."

„Pentru şefii mei de la Iaşi, războiul e un fel de afacere..."

„Afacere!?" tresări Marghiloman.

„De ce nu!?", replică Mitilineu. Apoi reveni la termenul lui de comparaţie: „Şi, ca în orice afacere, un rol important îl are negocierea, târguiala, precum la orientali. Cu cât te târguieşti mai mult, cu atât obţii un preţ mai mic. Şi deci, câştigi..."

„Domnule Mitilineu, îţi atrag atenţia că germanii nu sunt orientali!"

„Aici sunt de acord cu dumneavoastră! Dar obiectivul principal al misiunii noastre a fost să tergiversăm tratativele..."

„Şi aţi reuşit?"

„Le-am propus nemţilor o prelungire de 30 de zile a armistiţiului şi am obţinut doar 10 zile!"

„Un minim onorabil", aprecie domnul Marghiloman, tot mai convins că nu mai este o necuviinţă să susţii că România, în contextul actualului raport de forţe din Europa, nu mai poate trece drept o putere militară care să conteze.

„În plus, am mai obţinut ca generalul Averescu să se întâlnească cu feldmareşalul von Mackensen", adăugă Mitilineu.

Marghiloman sesiză sentimentul de demnitate din replica conlocutorului său dar şi disciplina mentală. În mod sigur, este avocat, socoti el. Se cuvenea însă să-l mai descoasă fiindcă omul avea acces la o înţelegere profundă şi imediată.

„Lumea o să creadă că sunteţi averescan..."

„Nu are importanţă culoarea politică în cazul unei misiuni de interes naţional!"

„Vă deranjează dacă vă întreb cum de s-a apelat la serviciile dumneavoastră?"

„Am o anume experienţă în negocierile cu germanii dobândită în cadrul Serviciului de prizonieri militari şi civili, condus de domnul Mihail Pherekyde", mărturisi Mitilineu.

Această dezvăluire avu darul să-l lumineze pe Marghiloman. Mihail Pherekyde îi era cumnat, dar şi numărul 2 în Partidul Liberal. Doamne, ce mică e lumea!, îşi spuse în sinea lui cu sentimentul că se închide un cerc.

Deşi programată de mahării de la Iaşi să fie o discuţie oficială, graţie amabilităţii domnului Mitilineu, ea devenise pe alocuri şi una intimă. Evident, în Moldova dialogul lor va stârni un anume ecou, căci propunerea lui Marghiloman în privinţa tratativelor cu Puterile Centrale va ajunge la urechea domnului Brătianu şi, prin grija interesată a acestuia, şi la urechea regelui.

Marghiloman intuise corect la început: Jean Mitilineu nu era un funcţionar oarecare, ci o figură de referinţă în domeniul în care lucra.

*

Dacă era să-şi găsească merite în faptul că rămăsese sub ocupaţie, Marghiloman le punea în seama stoicismului prin care dădea o întrebuinţare acceptabilă condiţiilor neprielnice. Acum, însă, Dumnezeu îşi întorsese faţa spre el.

Guvernarea averescană se eroda de la o zi la alta din cauza lipsei de profesionalism a miniştrilor săi. Un aspect ce nu scăpa nici unuia dintre politicienii abili, de la Bucureşti ori de la Iaşi, care aveau intuiţia momentelor istorice. Faptul că

primul-ministru Averescu intrase deja în dizgraţia regelui Ferdinand, avea să-i fie confirmat lui Marghiloman de către contele Czernin, apărut în România pe neaşteptate, ca o cometă. Ajuns ministru de Externe al Austro-Ungariei, după o ascensiune rapidă şi surprinzătoare pentru multă lume, Ottomar Czernin fusese desemnat reprezentantul ţării sale în Comisia de negociere a Puterilor Centrale. Desigur, la delegare se avusese în vedere experienţa lui de fost ambasador în România, deci de bun cunoscător al structurilor politice şi militare ale acestei ţări beligerante.

Despre primii paşi greşiţi ai guvernului Averescu, Marghiloman aflase mai întâi de la Pic. Cumnatul, în câteva scrisori, îi relatase cu lux de amănunte, într-o manieră vădit persiflatoare, unele stângăcii jenante ale gălăgiosului şi încrezutului general Averescu. Insistase îndeosebi asupra celor ieşite la iveală după recenta lui întâlnire cu von Mackensen. Până atunci, Averescu trăise sub obsesiunea că relaţiile lui personale cu carismaticul feldmareşal pot influenţa hotărârile Germaniei. Această naivă prezumţie avea, pe drept cuvânt, darul să-l exaspereze pe Ionel Brătianu, care susţinea cu tărie că pe von Mackensen întrevederea cu omologul său român nu-l va clătina deloc. Mai mult de atât, Averescu îşi va dezvălui cărţile din mână înainte de vreme. Aşa s-a şi întâmplat. Precum prevăzuse Brătianu. Von Mackensen s-a arătat amabil dar rezervat, a abordat diverse chestiuni însă fără a face precizări, presărându-şi spusele cu formule prudente de felul „cred că", „sper că", „îmi închipui că" etc. Iar la întoarcere de la întâlnire, a transmis superiorilor că prim-ministrul român nu va fi intransigent şi se va putea ajunge uşor la înţelegeri cu el. Ceea ce venea să confirme că generalul Averescu „îşi uitase sabia" în anticameră. Mai grav, odată cu sabia şi-a uitat şi caracterul. Atât cât avea, precizase Pic. Că ducea lipsă de caracter s-a văzut când, în timpul întrevederii, s-a apucat să-i critice pe iniţiatorii autohtoni ai războiului, dându-i de înţeles lui von Mackensen că trebuie reluată vechea politică de prietenie cu Puterile Centrale.

După această întâlnire, feldmareşalul von Mackensen s-a simţit de parcă ar fi repurtat o nouă victorie în faţa generalului Averescu, fiindcă niciun moment nu l-a tratat ca pe un prim-ministru. În schimb, Averescu a nutrit speranţa că l-a sensibilizat pe german în problematica românească şi a continuat să creadă în steaua lui de premier, stupefiindu-l pe Ionel Brătianu cu inconştienţa de a nu-şi vedea ameninţate funcţia politică şi confortul mintal. Suficient ca liderul liberalilor să-i suspende susţinerea în faţa regelui Ferdinand.

Domnul Marghiloman s-a bucurat când a aflat de la colonelul Hentsch că printre delegaţii Puterilor Centrale se numără şi contele Czernin. Evident, reprezenta Austro-Ungaria alături de Richard von Kühlmann, delegatul Germaniei, de Radoslavov pentru Bulgaria şi de Talaat Paşa pentru Turcia. În clipa aceea, în ochii lui s-a aprins un foc: un fel de exaltare, încă bine ţinută în frâu, alimentată de posibilitatea de a se reîntoarce la jocurile politice de înalt nivel. Cu tot entuziasmul provocat de reapariţia lui Czernin, Marghiloman a simţit şi un fel de reticenţă, atât pentru Czernin cel de acum cât şi pentru visul de relansare, care deja începuse să-i dea târcoale orbeşte.

După ce mai medită câteva clipe asupra acestei veşti importante, Marghiloman se decise. Îi ceru secretarului Wyzanti să-i dea de urmă oficialului austriac. Nu putea locui decât la unul dintre marile hoteluri bucureştene. Wyzanti îl descoperi pe Czernin la „Bulevard", unde i se rezervase un apartament imperial.

„Mă bucur să vă aud, domnul Marghiloman! Vedeţi cât de mică e lumea!?", răspunse Czernin, descoperind în vocea politicianului român ecourile sentimentale ale unui trecut comun.

„Sper, domnule ministru, să-mi acordaţi o audienţă după ce vă veţi mai uşura de treburi!", îndrăzni Marghiloman, obiectivându-şi intenţia cu o claritate deplină.

„Vai, domnule Marghiloman, se înţelege de la sine că ne vom vedea. Trebuie să mărturisesc că, în drum spre Bucureşti, mi-am propus să revăd câţiva dintre românii care

mi-au făcut onoarea să mă invite în casele lor în vremea ambasadoriatului meu aici. Vă număraţi printre ei..."

„Mă bucur că nu m-aţi uitat..."

„De altfel, dumneavoastră sunteţi primul pe care îl voi revedea. După aceea, ceilalţi: domnul Carp, regele..."

„Pe rege!?", se miră Marghiloman, căci ştia că Czernin nu avea o relaţie aşa de bună cu suveranul român.

„Exceptând zilele din preajma izgonirii mele din România ca ambasador al unei ţări inamice, de perioada neutralităţii nu mă pot plânge. De câte ori solicitam audienţă, regele Ferdinandmă primea..."

„Atunci, aştept un telefon de la Înălţimea Voastră", redeveni Marghiloman protocolar din cale afară, „îndată ce veţi considera..."

„Contaţi pe asta, domnule Marghiloman! Nu credeţi că ar fi spre folosul dumneavoastră dacă îl voi vedea întâi pe rege?"

„Înclin să vă dau dreptate!"

Şi chiar era mulţumit Marghiloman de felul cum se aranjaseră lucrurile, graţie iniţiativei de ultim moment a contelui Czernin. Întâlnirea acestuia cu regele putea constitui o sursă de iradiere dinspre care să-i sosească posibile semnale de încurajare.

Abia peste patru zile, cei doi se auziră din nou la telefon. Secretos de felul lui, Czernin agreă ideea ca întrevederea să aibă loc la reşedinţa Marghiloman. Încă îi erau vii în minte trecutele vizite, pe când era reprezentantul Austro-Ungariei la Bucureşti. Acele primiri atente şi pline de rafinament aristocratic, acele conversaţii cordiale cu gazdele, mai ales cu doamna Marie, castelana cea fără de egal, dacă ar fi să folosească o formulă romantică.

Vizita începu la ora 11.00 într-o dimineaţă rece şi gri. Contele Czernin îşi abandonă aghiotantul la uşă, nu înainte de a-i cere să revină în jurul orei 13.00, cu vaga idee că datora gazdelor o şedere mai lungă. Majordomul casei se trezi în faţă cu un bărbat înalt, acru, arogant, îmbrăcat într-o uniformă impecabilă şi cu o decoraţie sclipitoare la gât – nu ştia că se

cheamă „La Toison d'Or". Recunoscu greu în lungan pe fostul musafir din urmă cu doi-trei ani, dar fu bucuros că ştia de unde să-l ia acum. Insul se număra printre cei mai nesuferiţi oameni care călcaseră pragul acestei reşedinţe.

„Pe aici, domnule ambasador!", i se adresă el respectuos, înclinând capul cu un aer servil.

Când oficialul austriac dădu cu ochii de doamna Marie, avu un mic şoc. Urmaşa Brâncovenilor nu se schimbase în ultimii ani, arăta ca întotdeauna fermecătoare şi de o prospeţime primitivă, naturală, dar ceva mai împăcată cu sine acum. Îi înmână personal buchetul de flori. Şi femeia dispăru spre a căuta o vază potrivită. Prindea bine şi frumos acest mănunchi de trandafiri roşii acum în plină iarnă.

Cum preliminariile vizitei se cam încheiaseră, doamna Marie se retrase spre a se dedica pregătirii dejunului. Contele Czernin devenise ministru de Externe, şi Alexandru o rugase să fie foarte atentă şi la meniu, şi la modul de servire. Un oaspete străin de asemenea calibru nu mai onorase de multă vreme casa. Poate e un semn de revenire la vremuri mai bune!, se gândi Marie, optimistă.

Alexandru Marghiloman ardea de nerăbdare să afle cum decurseseră tratativele de la Buftea dintre Puterile Centrale şi România, adică dintre învingători şi învinsa lor. Pentru a-i veni în întâmpinare, Czernin găsi de cuviinţă să relateze repede şi succint. Românul îl ascultă concentrat, atent atât la cuvinte cât şi la tonul tenebros, cu accente justiţiare. Nu era numai aroganţă. Chipul contelui – prelung, cabalin – exprima şi o satisfacţie inchizitorială, la originea căreia se găsea nesăbuinţa regelui Ferdinand şi a lui Brătianu, care împinseseră România împotriva ţării sale.

Din această cronică austriacă a tratativelor – contaminată pe alocuri de un subiectivism explicabil –, Marghiloman reţinu următoarele:

La negocieri, partea română avusese în frunte pe generalul Averescu, actualul prim-ministru. Condiţiile impuse de cei patru reprezentanţi ai Puterilor Centrale nu au fost nici

puţine şi nici uşoare. Mai întâi, o favoare (dacă se poate spune astfel): chestiunea dinastică a României a fost scoasă din cauză. (Şi nu a fost greu pentru Marghiloman să intuiască motivaţia: o schimbare de dinastie în România ar fi constituit un exemplu periculos în Europa!) Armata română trebuie demobilizată, mai puţin câteva divizii pentru apărare împotriva bolşevicilor. Se vor rectifica frontierele cu Austro-Ungaria, în sensul cedării trecătorilor din munţii Carpaţi. Dobrogea va trece sub administrarea Puterilor Centrale, dar se va asigura României accesul la Marea Neagră. Protestele generalului Averescu referitoare la noul statut al Dobrogei nu fuseseră luate în considerare.

La sfârşitul tratativelor, dezamăgit de prestaţia generalului Averescu – anvergura reală a insului nu era pe măsura sarcinilor lui –, Czernin se hotărâse brusc să-l întâlnească pe regele Ferdinand. Ca ministru de Externe al unui mare imperiu avusese de-a face cu lideri europeni care îi oferiseră ocazia să remarce siderat că lumea funcţiona doar graţie Providenţei.

De mirare pentru Marghiloman o asemenea dorinţă. În răstimpul cât fusese ambasador la Bucureşti, contele îl insultase fără cruţare pe rege. Pe de altă parte, se întreba intrigat Marghiloman, ce semnificaţie putea avea întâlnirea dintre un delegat al învingătorului şi regele învinşilor? La prima vedere, una destul de tulbure. Totuşi regele nu putea refuza o asemenea propunere fiindcă Austria susţinea continuitatea dinastică în România.

Şi astfel, fără să insiste, Czernin izbutise să se vadă cu regele Ferdinand. Întâlnirea avusese loc în vagonul regal, staţionat în gara Răcăciuni, din apropierea Iaşiului. În timp ce distinsul său oaspete relata în franceză, graseind prost ca orice etnic german, Marghiloman îşi încropi un film propriu al acestei întrevederi particulare ciudate.

În mod sigur, ministrul Czernin, în acele momente, îl privise de sus pe Ferdinand, ajutat şi de faptul că era mai înalt cu un cap decât el. În mod sigur se impusese destul de repede

căci era mai inteligent şi mai diplomat decât regele. În mod sigur, îl ajutase şi cinismul imprevizibil al ideilor lui. Şi, ca ministru de Externe al unui mare imperiu european, Czernin putuse să-şi permită să umilească Regele unei ţări mici de la periferia continentului. Deci, nu a luat în seamă obiecţia Majestăţii Sale cum că Puterile Centrale impuseseră condiţii prea severe, nemeritate, atât de grele, încât credea că nu va putea găsi un premier care să le accepte şi să le semneze. Şi atunci, în acele momente de neputinţă regală, Czernin avusese o iniţiativă neaşteptată, sugerând: „Aţi putea apela la serviciile domnului Marghiloman! Acest moment i se potriveşte..." Ferdinand tresărise, propunerea nu era lipsită de interes şi îi mai fusese făcută şi de altcineva. Spirit ludic, Czernin nu exagerase, deşi propunerea, lansată, aşa din vârful buzelor, ar fi putut fi taxată drept un surâs ironic la o înmormântare. Contele Czernin nu putea fi atât de fățarnic încât să inventeze pe loc acest episod cu propunerea lui de prim-ministru. Vechea lor amiciţie dar şi atmosfera caldă, familiară, care domnea în salon, erau argumente în favoarea sincerităţii. Nu-l vedea permiţându-şi aşa ceva, căci provenea din arealul civilizaţiei germane.

Cum regele tăcea din motive numai de el ştiute, contele se ridicase de la masa întâlnirii şi, făţiş ameninţător, îi ceruse răspuns în 48 de ore la pretenţiile pe care le prezentase în numele Puterilor Centrale. Nu trecuseră decât 20 de minute şi dorea să lase impresia că îi acordase prea mult timp regelui, iar aerele lui de condescendenţă făceau întrevederea şi mai penibilă.

Cum filmul se sfârşise, prima tentaţie a lui Marghiloman a fost să relativizeze evaluarea morală iniţială a comportamentului celor două personaje de rang înalt. Abia după aceea, perspicacitatea de politician experimentat îl ajută să deducă din spusele lui Czernin că alianţa inamică nu era una monolitică, între componentele ei fiind unele fricţiuni de mare interes pentru români. Astfel, între Austro-Ungaria şi Germania nu exista un consens totul, se manifestau unele diferenţe de opinie sesizabile doar dacă posedai un auz

calificat, pregătit pentru asemenea subtilităţi diplomatice (În mod cert, nici Averescu şi nici Ferdinand nu se încadrau în această categorie privilegiată de politicieni de rasă). Forţa economică şi militară a Germaniei era de natură să impună respect partenerilor, dar asta nu împiedica Bulgaria să-şi sporească continuu cererile teritoriale. În sânul Austro-Ungariei, politicienii proveniţi din etnii de la periferia imperiului aveau păreri diferite de cei de la centru despre condiţiile ce trebuia impuse României.

Când doamna Marie reveni în salon, liniştită în privinţa felului în care organizase treaba la bucătărie, Alexandru nu părea prea încântat de propriul său discurs despre românii ardeleni, pe care tocmai îl lăsase în suspensie.

„Din ce în ce mă conving mai mult că acest război a trezit interesul naţionalităţilor pentru autonomie...“, adăugă el drept concluzie.

„Dumneata, domnule Marghiloman, afirmi că acesta este un efect secundar al războiului. Sunt de acord doar parţial. În unele cazuri, afirmaţia se verifică. Dar sunt şi situaţii în care resortul nemulţumirilor naţionaliştilor etnici este ceva mai vechi. Atentatul de la Sarajevo e un exemplu grăitor. Aşa că nu mă îndoiesc: războiul actual a devenit un pretext pentru naţionalişti de a se agita şi mai tare în căutarea unor noi formule de autodeterminare pentru regiunile lor etnice..“, mărturisi Czernin, fără a se simţi însă prea în largul lui privind tema insidioasă pusă în discuţie de gazdă.

Marghiloman îi sesiză reţinerea, efortul de a se struni. O reacţie tipică pentru un diplomat de carieră, dar nu numai atât. Dintre toţi ambasadorii acreditaţi la Bucureşti, care îi trecuseră pragul casei din interes propriu, contele Czernin avea caracterul cel mai dificil. În ciuda educaţiei alese pe care o primise în familie şi a studiilor făcute la Viena, omul nu-şi putea reprima firea urâtă cu care se născuse şi uneori răzbăteau la suprafaţă accente de meschinărie, de aroganţă şi de intrigăraie. Un ins dominat de ambiţii mercantile, căruia nu-i erau străine nici exerciţiile de spionaj din care putea

stoarce bani. De altfel, soţia îl părăsise în vremea ambasadoriatului său din epoca de neutralitate a României. Însă, Marghiloman ignora voit umbrele din biografia musafirului, în speranţa că va beneficia de sprijinul lui în tentativa de a reveni în graţiile Casei Regale. Şi, politicos ca întotdeauna, Marghiloman se grăbi să preia ultima idee a conlocutorului său şi să o dezvolte:

„Procesul istoric de care vorbiţi este mai pregnant în Rusia... revoluţia bolşevică pare de neoprit. E o molimă a acestui secol, desigur molipsitoare, şi trebuie să ne dea de gândit..." Se opri un moment. Apoi reluă mai animat: „N-a lipsit mult ca şi în Moldova să apară câteva focare. Evident, mai mici. Noroc că armata noastră a intervenit la timp şi i-a arestat pe militarii bolşevici, apoi i-a trimis pe toţi în Rusia..."

„La noi, lucrurile sunt ceva mai complexe... Am cunoştinţă că se pot aprinde asemenea focare bolşevice. La Budapesta, dar şi în alte provincii... Însă pericolul mare la noi îl constituie naţionaliştii locali, care au început să vorbească despre autonomie. Ungurii par cei mai înfierbântaţi, pe urmă vin românii ardeleni organizaţi în tot felul de societăţi oficiale sau secrete...", recunoscu contele Czernin cu vizibilă neplăcere.

Încurajat de sinceritatea lui, Marghiloman abordă o temă adiancentă cu caracter mistico-religios.

„Ştiţi ce este curios, domnule ministru, că această frământare a popoarelor a fost anunţată de unii politicieni europeni încă de la începutul deceniului... Sper că vă mai amintiţi de domnul Take Ionescu..."

„Desigur. Mi-a lăsat impresia unui politician abil..."

„Ei bine, domnule ministru, înainte de începerea războiului, domnul Take Ionescu a făcut nişte profeţii care sunt pe cale de a se împlini!", zise Marghiloman cu aceeaşi gravitate senină de până atunci.

„M-aţi făcut curios! Vreţi să exemplificaţi?"

„Fără pretenţia de a le reproduce în ordinea şi cu cuvintele domniei sale, profeţiile sunt următoarele. Acest

război va dura cinci ani, America şi Japonia vor intra şi ele în luptă, victoria va aparţine Aliaţilor...“

Contele Czernin se grăbi să-l întrerupă.

„Mă îndoiesc în privinţa celei din urmă! Deja, după patru ani de război, victoria noastră, a Puterilor Centrale, se prefigurează destul de clar. Rusia şi România au cerut pace, frontul din Est a căzut... ne vom concentra pe cel din Vest!“

„Este un punct de vedere pe care îl împărtăşesc şi eu. Redirijarea trupelor germane din Est către Vest nu poate decât grăbi victoria Puterilor Centrale. Însă domnul Take ne-ar putea replica simplu că războiul încă nu s-a terminat! Şi că orice este posibil!“

„Orice părinte îşi apără copilul!“, opină contele Czernin.

„Dar să continui... Domnul Take Ionescu mai spune că multe tronuri se vor prăbuşi. Începutul s-a făcut deja în Rusia. De asemenea, că America va deveni atotputernică. De asemenea, că omenirea va face un mare pas spre stânga...“ Şi Marghiloman se opri pentru o scurtă pauză. Lăsase la urmă, în mod intenţionat, profeţia despre România. Nu din subtilitate, ci dintr-o anume prudenţă calculată. Trase aer în piept şi o anunţă pe un ton ceva mai expresiv: „România se va întregi cu oamenii aflaţi în afara Vechiului Regat!“

Nicio tresărire pe chipul contelui. Pentru un catolic orgolios, împotmolit în trecut, nu era uşor să accepte profeţia nici în calitate de simplu cetăţean austriac, nici în cea de ministru – şi mai ales, de Externe. Fusese educat să nu-şi etaleze zgomotos sentimentele şi să-şi iubească ţara ca pe un dar al lui Dumnezeu.

„Foarte îndrăzneţe şi riscante previziunile domnului Take Ionescu! Dacă îmi amintesc bine, dânsul este conservator. Aţi fost chiar colegi de partid. Aşa că nu-mi explic de unde atâta liberalism necontrolat...“, încercă ministrul Czernin o diversiune.

Contele era prin definiţie un conservator de tip vechi. Ura liberalismul – îl considera o doctrină periculoasă. Destul de des afirma că democraţia liberală va duce la socialism. Avea

predilecţie pentru *bon mots,* graţie inspiraţiei de-o clipă. Un aristocrat care nu se supraveghea fiindcă era prea sigur de sine.

„Totdeauna domnul Take a avut idei trăsnite!“, se trezi Marghiloman invocând un truism.

„Mai am de făcut o menţiune. Domnul Take spune că războiul va dura cinci ani. E bine de ştiut că niciun război nu se termină. Se întrerupe doar... pentru a se relua, peste câţiva ani, mai aprig şi mai violent!“, declară contele Czernin.

Şi salonul se cufundă în tăcere, doar ticăitul orologiului se mai auzea măsurând egal scurgerea timpului. Discuţia părea încheiată. Doamna Marie îl preveni din priviri pe domnul Marghiloman că se apropie ora dejunului şi era cazul să nu mai reia dialogul. Deşi mai erau câteva minute până la ora 13.00, femeia îi invită pe cei doi bărbaţi în sala de mese.

Prânzul începu la timp şi se încheie la zece minute după servirea cafelei.

*

Câteva zile mai târziu, o altă vizită crucială îi creă domnului Marghiloman impresia că începuse să bată un vânt de schimbare. Şi mai era ceva, tot o ciudăţenie, un lucru pe care i-l spusese Marie: „Eşti căutat din nou de cei mari...“ Da. Cuvintele astea se refereau la ministrul de Externe al Austro-Ungariei. Era aceeaşi formulare pe care o folosise voalat şi Jean Mitilineu, în timp ce serviseră cafeaua. Că el, în fapt, nu-l reprezenta în acea vizită pe generalul Averescu, ci pe Majestatea Sa Regele. Marie nu fusese de faţă când Mitilineu se exprimase aşa. Totuşi, cum de se folosise de aceleaşi cuvinte? Şi Marghiloman trebui să accepte copleşit că femeile au capacitatea de a presimţi deseori evenimentele speciale.

Spre deosebire de vizita contelui Czernin, cea de acum era de nivel politic mai redus, însă mai emoţională. Pur şi simplu, după prânz, la vremea siestei, majordomul casei s-a trezit asaltat de un domn în vârstă, mărunţel, agitat, şi de o doamnă de-o vârstă cu el, care păreau a fi împreună. Studiindu-l mai atent pe intrus, majordomul descoperi în el

pe unul dintre cumnaţii stăpânului. Şi fără să mai ezite, i-a poftit în casă pe amândoi. Aşa au ajuns în mijlocul salonului domnul Mihai Pherekyde şi doamna Mustaţă, prietena lui de bătrâneţe. Era prima dată când Pic revenea în teritoriul ocupat, la Bucureşti, după ce se refugiase la Iaşi în noiembrie 1916. Mai exact, cei doi cumnaţi nu se mai văzuseră de un an şi trei luni. E adevărat, corespondaseră cu asiduitate în tot acest interval. Nu era însă acelaşi lucru. Amândurora li s-a părut că acel schimb de scrisori a semănat izbitor cu dialogul purtat de doi orbi peste un gard.

Mai târziu, când distanţa faţă de întâmplările acestor zile îl ajută să devină mai lucid, mai obiectiv, domnul Marghiloman avea să boteze această săptămână în care se produseseră cele două vizite – a contelui Czernin şi respectiv a lui Pic – „săptămâna luminată". Vom vedea mai departe din ce motive.

După îmbrăţişările cordiale dintre domni şi dintre doamne – acestea din urmă mai euforice, deşi cele două femei acum se vedeau prima dată –, şi după ce surpriza acestei vizite îşi epuiză toate exclamaţiile şi micile comentarii explicative, cele două doamne anunţară domnii că se retrag în salonul cel mic. În realitate, o simplă stratagemă menită să asigure o desfăşurare în voie a conversaţiei lor. Altfel spus, femeile cu ale lor, bărbaţii aşijderea. Numai la început li s-a părut şi domnilor şi doamnelor că va fi greu să abordeze subiectele pe care nu era bine să le evite.

Prima încercare hotărâtă a fost a doamnei Marie, când a întrebat abrupt:

„Ce lucruri frământă doamnele refugiate la Iaşi? Tot războiul? Tot dorul de casele lor de aici?"

Doamna Mustaţă părea că aşteptase întrebarea. Era o femeie de 60 de ani, care arăta destul de bine pentru vârsta ei. Purta doliu, dar asta nu o împiedica să fie elegantă şi vioaie. Nu i se oferea numai un prilej, ci şi o întrebare anume, despre lumea mondenă din capitala Moldovei. Şi se

repezii asupra întrebării cu plăcerea înotătorului de a se arunca în apă:

„Fetiţo dragă, sper să nu te superi că-ţi spun aşa, fiindcă ai putea să-mi fii fată, toate doamnele importante stau ciucure în jurul Reginei. Acolo bârfesc şi pun la cale ce li se năzare lor... Dar mai cu seamă, cum să le răsucească bărbaţilor capul..."

Bătrâna doamnă folosea un vocabular pitoresc, bine pus în valoare de limba română pe care o preferase francezei în situaţia de faţă. Şi Marie înclină să o considere o bârfitoare de un soi aparte, una care exploata echivocul unor expresii uzuale. Însă dincolo de evidentul ei talent umoristic, doamna Mustaţă dispreţuia făţiş domnişoarele şi doamnele mai tinere decât ea, taxându-le din vârful limbii şi din poziţia superioară în care credea că o instalase de drept vârsta avansată şi bogata experienţă de viaţă.

„Fetiţo dragă, frumoasă şi stilată cum eşti, să nu-mi spui că nu ai ajuns niciodată în preajma reginei!"

„O singură dată, la înmormântarea regelui Carol, însă pe atunci n-aveam statutul de azi!", spuse Marie dintr-o suflare.

Doamna Mustaţă o examină din nou din cap până-n picioare.

„Fetiţo dragă, asta înseamnă că n-o cunoşti deloc! Mie nu-mi place vorba lungă şi şuie, aşa că o să scurtez povestea. Regina noastră e cam iubăreaţă! Dar nu-i plac doar bărbaţii, ci şi caii şi, mai ales, politica. Deşi englezoaică prin naştere, se comportă ca o franţuzoaică uşurică. Şi ăsta e un mare defect la o regină..."

Doamna Marie se înroşi la faţă şi abia de putu să murmure:

„Bărbaţii noştri au, totuşi, o părere bună despre ea!"

Doamna Mustaţă o privi contrariată. Nu se aşteptase să fie tratată cu suspiciune.

„Fetiţo dragă, n-am îmbătrânit degeaba. Până la vârsta asta a mea, matusalemică, am văzut multe, am trecut prin multe. Oi fie eu surdă şi oarbă (aluzie la faptul că

purta ochelari), dar nu-mi scapă nimic din farafastâcurile prinţeselor!“

Şi Marie pricepu că tocmai comisese o gafă cu afirmaţia ei un pic retorică. Nu-i rămânea acum decât să tacă şi să înghită papara.

„Dacă vrei să te convingi, fetiţo dragă, priveşte cu atenţie copiii reginei şi apoi uită-te la domnii din jurul ei! Ai să vezi unele asemănări deloc întâmplătoare. Ştii vorba aia din popor? Dacă însămânţezi pepeni, nu pot să iasă castraveţi!“

„O să ţin minte, doamnă, sfatul dumneavoastră! Şi când o să am ocazia, o să fac o asemenea comparaţie!“, făgădui Marie smerită.

„În mod sigur, pe acei domni îi ştii...“, insinuă doamna Mustaţă.

„Poate mă ajutaţi un pic...“, îndrăzni Marie.

„Fetiţo dragă, unul dintre ei e chiar şeful liberalilor, altul e un fel de consilier regal... Obişnuiţi ai Casei Regale...“, mărturisi bătrâna, preocupată în continuare să caute ambiguitatea.

Cum trecuse ceva timp de la gafa pe care o comisese, Marie prinse puţin curaj:

„Domnului Ionel Brătianu îi intră în obicei să abuzeze de soţiile altora. Doamna Eliza, actuala lui soţie, a fost mai demult stăpâna acestei case. Aşa că nu mă mai miră nimic...“

„Apropo, fetiţă dragă, am comparat-o pe regină cu franţuzoaicele frivole, dar ar fi fost mai potrivit s-o compar cu boieroaicele moldovene de care s-a înconjurat...“

Şi urmare logoreei doamnei Mustaţă, Marie află despre seratele cam deocheate ale Marucăi Cantacuzino, despre avatarurile Marthei Bibescu printre străini – o poreclise Martha Hari, după numele unei spioane renumite –, despre amorurile misterioase ale Olgăi Prezan, despre scenele picante având în centru pe doamnele de la Curte etc. Păreau informaţii de alcov, dintre cele pe care le schimbă cameristele între ele. Atrasă deopotrivă de talentul de comediant al povestitoarei şi de amestecul de adevăruri şi născociri, Marie clipea des şi ochii îi

luceau ca în copilărie, când asista uimită cum un fachir scotea porumbei dintr-o cutie goală.

„Boieroaicele din Moldova sunt la fel de frivole ca şi franţuzoaicele. Cred că ţi-a ajuns la urechi, fetiţo dragă, scandalul de la Coţofeneşti? îşi reluă monologul neobosita doamnă Mustaţă.

„Nu, doamnă..."

„Doamnele care lucrează voluntar acolo ca surori s-au încurcat cu medicii militari francezi. În aşa hal au făcut-o, încât tărăşenia a ajuns la urechile ziariştilor din Iaşi. Mai ales că spitalul Coţofeneşti nu era unul oarecare, ci chiar Spitalul reginei! Lumea-i mică, ne învârtim cu toţii în aceeaşi oală..."

Alături, în salonul cel mare al reşedinţei Marghiloman, discuţia domnilor se învârtea în jurul ultimei gafe monumentale a premierului în funcţie, generalul Averescu. În fapt, cum avea să se dovedească în săptămânile următoare, bomboana de pe coliva guvernării averescane. La Odesa, încă se mai aflau compatrioţi de-ai noştri refugiaţi acolo de frica nemţilor. Din îndemnul lui Argentoianu, ministru la Justiţie – ai cărui părinţi se găseau şi ei în acel port rusesc de la Marea Neagră –, Averescu se grăbise să încheie o convenţie cu Rumcerodul, reprezentat în acele zile de comisarul bolşevic Racovski. În temeiul acestei înţelegeri, ruşii urmau să-i repatrieze pe românii din Odesa, iar generalul Averescu se obliga să evacueze, în timp de două luni, trupele româneşti poziţionate în Basarabia. Din pripeală şi prostie, primul-ministru român dăduse bolşevicilor un argument împotriva României în chestiunea dureroasă a Basarabiei, ţinut moldovenesc răpit cu forţa de Rusia ţaristă. Generalul Averescu tratase chestiunea superficial, crezând că viaţa a câtorva sute de cetăţeni români este mai preţioasă decât evacuarea Basarabiei. O uşurinţă nepermisă care făcuse ţiţele relaţiilor româno-ruse să se încurce inextricabil şi să se creeze un precedent periculos. Detaliile acelei convenţii au devenit publice abia după revenirea generalului la Iaşi. Toată lumea a sărit atunci în sus. Mai întâi, Ionel Brătianu. Apoi, regele Ferdinand. Apoi politicienii ceilalţi. Apoi, ziariştii locali etc.

Domnul Brătianu nu a mai putut răbda ruşinea şi a cerut audienţă la rege să se scuze, fiindcă el îl recomandase pe Averescu pentru funcţia de premier. Şi nu a avut nicio reţinere, nicio greutate să recunoască în faţa suveranului că, atunci când îl propusese pe general, tot ceea ce urmărise fusese binele României. Asta intenţionase, căci în vreme de război un general este îndeobşte persoana cea mai indicată să trateze, în numele poporului, cu inamicul. După numai trei luni, constata deziluzionat că se înşelase. Bilanţul guvernării averescane se dovedea în totul negativ. Un adevăr neplăcut pe care el, Brătianu, se vedea silit să şi-l asume. Guvernul Averescu nu a fost organul de restabilire a liniştii – de revitalizare a firescului – în accepţia dorită de toţi românii. În locul unei păci onorabile, generalul acceptase o pace dezonorantă şi păguboasă. Dacă la armistiţiul militar de la Focşani şi la tratatul de pace de la Buftea se adăuga convenţia de la Odesa cu Rumcerodul, imaginea eşecului căpăta o amploare neverosimilă. Nici în visele cele mai rele, nu eşti vizitat de greşeli atât de greu de înghiţit. În consecuţia celor de mai înainte, după ce şi-a făcut *mea culpa,* Ionel Brătianu s-a grăbit să-şi îndrepte lipsa de inspiraţie din decembrie ’917, făcând o propunere pentru un nou premier. În mod sigur şi-a călcat pe inimă când a pronunţat numele unui politician rămas la Bucureşti. Unul pe care nu-l plăcea, nu-l pomenea prea des, dar îl stima. Regele Ferdinandnu s-a arătat prea mirat. Nu a respins propunerea. A promis că se va gândi la ea. Un principiu de la care nu se putea abdica.

„Aşa a devenit Ionel Brătianu cel mai mare susţinător al dumitale!“, a conchis Pic. Apoi, curios: „Te surprinde?“

„Orecum... Totdeauna e o problemă când te iubeşte prea mult adversarul politic... Înseamnă că ceva e în neregulă!“, zise Marghiloman. Dar, imediat îl cuprinse îndoiala, asaltat fiind de spectrul înţelegerii cu Brătianu din noiembrie 1916. Atunci conveniseră amândoi să-şi împartă responsabilitatea relaţiilor cu Europa: acela cu Aliaţii (în special cu francezii), el cu Puterile Centrale, în primul rând cu germanii.

„În regulă!?“, repetă Pic.

„Aşa consider eu... Altfel de ce n-ar reveni adversarul la putere!? În cazul de faţă, de ce n-aţi prelua voi guvernarea de la Averescu?“

Era o întrebare serioasă şi când Pic deschise gura, cuvintele lui trădară o nehotărâre suportabilă.

„Avem nevoie de timp să ne pregătim un nou rol...“

„Să nu ne ascundem după deget. Lui Ionel Brătianu îi e frică să semneze pacea fiindcă se simte vinovat! Ştiu asta... Dar n-o să dau înapoi. Primesc să mă înham... Cineva trebuie să semneze pacea! O fac pentru ţară... Dar nu mă voi opri aici!“

„Adică?“

„Ţara trebuie să se refacă după acest război. Şi eu am puterea să pregătesc un plan!“, sublinie Marghiloman.

Pic căzu pe gânduri. Erau rude, se simţea dator să-l ajute să nu pară ineficient.

„Ca să se petreacă asta trebuie mai întâi să ajungi la Iaşi şi să deschizi uşile Majestăţii Lor, pe care nu i-ai mai întâlnit de mult!“, îl îndemnă el fără să şovăie.

„Până acum, n-am putut. Ţara ocupată a fost ca o casă fără uşă. Acum nemţii ne dau voie...“, încercă Marghiloman să se justifice.

„Ştii de ce am venit aici, în persoană? M-am gândit că o să fiu mai convingător decât o scrisoare ca toate celelalte! Trebuie să pleci la Iaşi cât mai repede! Până nu intră în discuţie şi un alt nume...“

„O curiozitate, cumnate! De ce n-a fost preferat Take? El e acolo doar... foarte aproape de *Poartă!*“, replică Marghiloman, făcând o aluzie la felul cum denumeau locuitorii puterea Otomană din Ţările Româneşti, cu mulţi ani în urmă.

Din păcate, acest lucru era adevărat.

„Din cauza lui Take s-a stricat guvernul naţional! Aşa că nici Ionel şi nici regele nu vor să-l mai vadă în faţa ochilor“, replică indispus Pic.

Deja avizat, Marghiloman încercă să judece la rece vizita cumnatului său. Trebuia să ia lucrurile pe rând. Pic îşi

învinsese zgârcenia – îi stătea în fire să considere cei 37 lei, cât costa o călătorie Iaşi-Bucureşti, o cheltuială nechibzuită – şi venise aici, în zona ocupată, dornic să-i deschidă ochii cât mai repede asupra şansei ce se ivise de a ajunge premier. Varianta cealaltă de comunicare prin depeşă presupunea – ca de obicei – cel puţin o săptămână, dacă nu cumva cenzura germană nu o stopa pentru un timp greu de estimat. De aceea alesese trenul, un mijloc mai rapid şi sigur. Îi aprecia promptitudinea şi sinceritatea fiindcă veneau de la un adversar politic. La asta se cerea adăugat faptul că Pic se ataşa mai degrabă de oameni decât de idei. Ajunsese la liberali fiindcă se simţea atras de personalitatea lui Ionel Brătianu, nu de politicile liberale. Ca orice bărbat mărunt, era ambiţios şi încăpăţânat, calităţi care îl ajutau să se ridice la nivelul provocărilor. Marghiloman îi zâmbi recunoscător.

„Chiar din această seară, voi începe pregătirile de plecare!“, îl anunţă el din adâncul convingerii sale.

Asta era tot ceea ce aşteptase Pic de la cumnatul lui.

Marghiloman îl simţi că se bucură.

Dincolo, în salonaş, şueta dintre cele două doamne părea departe de a se sfârşi. Conversaţia lor semăna bine cu o călătorie pe un cerc închis, căci tema ei se relua la anumite intervale prin înfloriturі tot mai şocante şi adăugiri tot mai neruşinate. Întâmplarea făcuse să se întâlnească curiozitatea în extindere nesăţioasă a doamnei Marie cu volubilitatea debordantă a doamnei Mustaţă. Străduania bătrânei doamne de a-şi goli sacul cu bârfe avea la bază convingerea că nimerise un auditoriu ideal. Concepţia ei: dacă realitatea mondenă este mitomană, comentariile nu pot fi rafinate.

Dincolo de aparenţe, surprinzătoarea vizită a celor doi soli neoficiali ai Iaşiului politic şi monden avea să dobândească, odată cu scurgerea timpului, o aură de memorabilitate, fiindcă graţie ei, lumea căpătă pentru Marie şi Alexandru Marghiloman o deschidere ameţitor de tentantă.

IV
CUM SE CÂŞTIGĂ UN RĂZBOI PIERDUT

Prezanii au fost obligaţi să se retragă la ţară. După pensionarea bărbatului, rapidă şi forţată, veniturile familiei s-au prăbuşit. Pensia lui de general abia se ridica la nivelul unei solde de căpitan. Pe moment li s-a părut singura soluţie fezabilă. Au strâns din dinţi acceptându-şi noua condiţie. Fiecare însă cu dezamăgirile lui personale. Generalul, scârbit de manevrele josnice ale colegilor de la Ministerul de Război, dar şi de lipsa de recunoştinţă din partea ţării şi a regelui. Cucoana Olga, atinsă în amorul ei propriu de doamnă respectată la Curtea Regală şi curtată de bărbaţi importanţi.

După ce s-au retras astfel la moşioara Schineta din judeţul Roman, perioadele lungi de tăcere au devenit un lucru obişnuit în noua lor casă. Doar la început, în primele zile de după instalare, au primit vizita unei familii de moşieri cu care se învecinau, atrasă vădit de renumele generalului Prezan. Dar când aceştia au văzut condiţiile de o modestie stânjenitoare în care trăiau gazdele, li s-a părut neconvenabil să mai întreţină relaţii cu ei.

Resemnată, pe când nu se mai aştepta la vreo scăpare din anonimat, Olga a fost martoră la o întâmplare ieşită din comun pentru această fundătură de ţară.

Un soldat în uniformă de infanterist, prăfuit şi obosit, un fel de arătare de pe altă lume, care ajunsese în dreptul micului conac Schineta, deschis la manta şi cu boneta în mână, complet neregulamentar, s-a oprit întrebător şi, când a dat cu ochii de ea, deci de o cucoană, a întrebat-o răguşit:

„Sunteţi doamna general Prezan!?“

„Chiar în persoană!“

„Săru’ mâna! Domnu’ ofiţer Antonescu m-a trimis să vă dau asta!“ Şi îi înmână cu un gest lipsit de eleganţă un pachetel nu prea arătos.

Parcă i-ar fi pus în mână un obiect incomod, de care voia să se descotorosească. O cărămidă sau un bolovan. Olga se uită la pacheţel nehotărâtă. Nu putea trage nicio concluzie, în afara singurului fapt că era voluminos şi şifonat. Avea colţurile îndoite, semn că buzunarul care îl găzduise nu fusese prea încăpător.

Oricum ar fi fost, era însă un mesaj. Un semn că nu o uitase. Şi, după cum avea să afle curând, unul inestimabil. Nici măcar Regele Ferdinand nu o obişnuise cu gesturi atât de surprinzătoare şi copleşitoare, menite să pună capăt unei lungi aşteptări ori unei apăsătoare singurătăţi. De aceea, începu să pipăie hârtia pacheţelului gros chiar sub privirile ostaşului. Îşi reveni însă repede şi se opri. Nu se cuvenea să se poarte ca o fetişcană îndrăgostită. Ca să-şi ascundă mai bine emoţia, nerăbdarea şi dorul, se îmbăţoşă rapid, strigând la servitoare. Şi, când femeia apăru, îi comandă răstit un pahar de lapte rece pentru soldat.

Apoi se retrase în casă. Constantin se dusese să-şi vadă ogoarele. Nu mai avea cine să o deranjeze. Cu gesturi repezite sfâşie una din marginile micului colet folosindu-se de unghia degetului arătător de la mâna dreaptă. Dintr-o dată viaţa ei dobândise un fel de intensitate urgentă. Dar ce ieşea la iveală dintre marginile zdrenţuite ca nişte dinţi de ferestrău nu era ceva la care se aştepta. În loc de nişte foi de hârtie, se întrezărea o ţesătură albă, fină. Din ce în ce mai curioasă şi nerăbdătoare, grăbi desfăcutul. Şi se trezi în mână cu o batistă de dantelă, îndoită, adăpostind între jumătăţile ei nişte foi de hârtie. Evident, batista o atrase mai întâi. A cui era? A lui Ionel? O despături şi începu să o cerceteze, ameţită de bucurie şi emoţie. În absenţa unei monograme, era greu să-i atribuie o identitate. Atunci, o apropie de nas şi o mirosi. Totul era important fiindcă totul fusese scos la bătaie. Deodată simţi un miros cunoscut. Era parfumul ei! Însă nu-şi amintea să-i fi dăruit lui Ionel vreuna dintre batistele ei. Atunci, care era misterul? Nu cumva... Nu cumva o uitase în odaia lui cu ocazia uneia dintre întâlniri? Nu ar fi fost exclus.

După ce Ionel o suia pe culmile extazului cu sărutările lui deocheate ce începeau la glezne şi se sfârşeau în zona ruşinoasă, pregătind-o, încălzind-o, ca apoi să o posede precum un armăsar încordat ca un arc înainte de a-şi slobozi săgeata, cu toate venele umflate de atâta concentrare, mai bine zis de atâta excitare, tot mai grăbit să ajungă la sfârşit, să nu rateze culminaţia, era firesc ca ea să uite cine este, cum o cheamă, în ce loc se află. Deodată, prin nu ştiu ce mecanism, creştina din ea se revoltă. Se afla în postul Paştelui şi tocmai încălcase canonul: păcătuise cu gândul! Nici că se putea păcat mai mare. Vinovată, se grăbi să-l implore pe Cel-de-Sus: „Doamne, iart-o pe păcătoasa Ta! Dar chiar merita să-l fericească cineva pe acel om!“ Evident, pe Ionel Antonescu. Oarecum uşurată, reveni la preocuparea ei detectivistă legată de aventura acestei batiste de dantelă. După acele împreunări paroxistice, întotdeauna devenea prizoniera unei stări de plutire; la început, de urcare pe înălţimi, apoi de revenire lentă pe pat. Probabil de aceea uita, la plecare să-şi mai adune toate lucrurile personale risipite în jur. Sau poate că batista buclucaşă, pe care o ţinea acum în mână, să fi căzut atunci de pe noptieră după una din dăţile când se tamponase de transpiraţie. Contează să ştii ce se întâmplă împrejur. Dar oricum ar fi fost, batista purta amprentele digitale ale iubitului, aşa că o duse la buze cu emoţie.

Cum exerciţiul de identificare se terminase, Olga trecu la lectură. Cele câteva foi de hârtie o îndreptăţeau să creadă că nu este vorba de un simplu bileţel de amor, ci de o epistolă în toată regula. Deocamdată, greu de spus cât de elaborată, dacă nu cumva era doar stufoasă. Căută, nerăbdătoare, prima filă. O netezi uşor cu palma. Şi imediat îi sări în ochi rândurile ordonate, cuvintele din litere bine rotunjite şi depărtate. Scrisul lui Ionel. Uşor de descifrat. Şi începu să citească atentă, sorbind cuvintele, până epuiză toate cele cinci foi. Epistolierul se arăta foarte sever cu el însuşi, însă neresemnat cu porţia de invidie şi răutăţi pe care i-o serveau colegii şi şefii. Din motive imposibil de pătruns,

părea să fie singurul obligat să le suporte fiindcă nu-i era uşor să se adapteze. Dar printre rânduri, învăluit, se derula firul unei lucidităţi mai presus de cuvinte, care îl ajuta să cunoască lumea în adevărata ei nuditate. După ultimul cuvânt al scrisorii, Olga rămase gânditoare. Privi câteva clipe pe fereastră de parcă ar fi dorit să urmărească un punct îndepărtat. La o primă încercare de sinteză, depeşa lui Ionel putea fi redusă la două strigăte de ajutor: prin unul cerşea dragoste, prin cel de-al doilea, avansarea în grad. Amândouă în planul interesului imediat. Fiindcă în plan metaforic, mai rafinat, Ionel îşi oferise inima înfăşurată în batista ei de dantelă albă. Un gest autentic de îndrăgostit. De ins care oferă totul într-o iubire.

Nu avea rost să se mai ascundă în spatele emoţiilor. Ca să se spele de păcate în faţa lui Dumnezeu, Olga nu vedea decât o singură cale de urmat. Să-i sară în ajutor iubitului. În postul Paştelui, asta trebuie să facă toţi credincioşii adevăraţi: să-şi sprijine semenii! Mai ales că Ionel nu apelase la nimeni ca să-şi revendice dreptul la avansare. Nici la şeful lui direct – nimeni altul decât soţul ei. Nici la ministrul de Război. Nici la Rege. Ci doar la ea, la sufleţelul ei. Merita să se arunce şi-n flăcările iadului ca să-l ajute. Nimic nu i se părea prea mult.

A doua zi, reconfirmând că există un univers de bune intenţii, postaşul comunal apăru în faţa conacului. Pentru prima oară de când ea se mutase aici, la Schineta. Tot ca un fel de arătare, fiindcă purta o uniformă ostăşească decolorată, ieşită din uz. Era prăfuit mai ales pe părul capului şi avea un aer straniu de ins rătăcit, precum infanteristul trimis de Ionel. Îi înmână o scrisoare cu un gest mult exersat, care îl făcu uitat pe cel necioplit, rudimentar, al ostaşului. O răsuci pe toate părţile. Era de la regină. Tot de la o fiinţă dragă. Nu se grăbi să o desfacă. Simţi nevoia s-o plimbe prin casă ca pe sfintele moaşte, cu oarece ostentaţie – iată, dragilor, ce importantă sunt! –, spre deosebire de plicul lui Ion Antonescu, gestiont în regim secret. Abia apoi desfăcu depeşa, însoţindu-şi mişcările de exclamaţii de încântare,

generate de mici constatări (calitatea superioară a hârtiei, mirosul ei de parfum etc.).

Era rugată să vină la Iaşi ca, împreună cu doamnele Eliza Brătianu şi Simona Lahovary, să facă o ultimă inspecţie la spitalul Coţofeneşti. Urmau detalii. Medicii francezi fuseseră chemaţi la Iaşi din ordinul generalului Berthelot. Misiunea franceză urma să părăsească România, conformându-se unei prevederi din Tratatul de pace de la Buftea. În altă ordine de idei, răniţii se împuţinaseră. De la începutul lui septembrie trecut, luptele slăbiseră în intensitate, iar odată cu armistiţiul militar de la Focşani încetaseră complet. În aceste condiţii, nu se mai justifica păstrarea acestei unităţi medicale. Deşi neexprimată în scris, Olga văzu în dorinţa reginei legitimitatea de a pune urgent capăt acelui scandal întreţinut de presă şi având drept subiect „moralitatea" doamnelor asistente române.

Îndată ce termină de citit, Olga aşeză scrisoarea reginei pe masa din sufragerie, ca să-i sară lui Constantin în ochi. Noi gânduri prinseră să-i treacă prin cap şi să se învârtejească precum uneori praful pe câmp. Îi era ciudă că bărbatul ei nu-şi propusese subalternul – adică pe Ionel Antonescu – pentru avansare, obligând-o să se îndatoreze la Curtea Regală. În acelaşi timp, cererea reginei îi dădea oarece satisfacţie fiindcă îi oferea prilejul să o slujească şi să-şi permită apoi să-i solicite, în contrapartidă, să-i obţină audienţă la rege.

De la pacea cu germanii, nimic nu mai era ca înainte. Traversau o perioadă dificilă pe toate planurile – şi moral, dar şi fizic. Pensionarea forţată a generalului diminuase simţitor veniturile familiei. Traiul de zi cu zi aici, în acest conac bătrân şi dărăpănat, era unul modest, lipsit de confort şi fără ecou, căci Schineta putea fi asemuită cu o fundătură ori o văgăună. Poate Olga exagera, dar îi plăcea formula. De la o vreme, la grijile inconfortului generat de habitatul local se adăugară şi cele pentru Constantin, care se consuma în tăcere după eşecul suferit în cariera lui de militar. Încerca el să uite, ieşind tot mai

des din casă pentru a inspecta câmpurile şi acareturile din jurul Schinetei, dar nu-i prea reuşea. Tot dărâmat arăta, negru de supărare la chip şi prost dispus. Nici ea nu era într-o formă fizică bună. Ciclul menstrual îşi anunţase sosirea în felul ştiut mai înainte de ziua cuvenită. Durerile de cap o încercau tot mai des şi creşteau în intensitate de la o zi la alta. Nici cu postul Paştelui nu se acomodase pe cât ar fi trebuit. Era o femeie pofticioasă şi se abţinea greu. Se întâmpla destul de des să nu sesizeze interdicţiile postului, din cauză că îşi trăia viaţa mai intens decât alte persoane de vârsta ei.

Trecând însă peste toate astea, scrisoarea reginei o ajuta să se gândească la luxul unui viitor la Palat. Faptul că urma să revină la Iaşi, o punea în situaţia să ajungă chiar în faţa uşii pe care avea nevoie să o deschidă. Asta da favoare, pe care i-o făcea Providenţa.

Automobilul Casei Regale sosi peste două zile. Exact în ziua fixată şi la ora anunţată. Doamna Olga, ca totdeauna, pregătită pentru lucruri care doar ei i se cuveneau. Lângă rochia ei roşie, lungă şi încreţită pe talie, valiza de voiaj din piele maro, burduşită cu toate schimburile necesare unei şederi de câteva zile la Curtea Regală. Ea şi valiza, alături ca doi buni tovarăşi de călătorie într-o poză de grup. De fiecare dată, înainte de plecare, Olga ţinea să rămână în ochii soţului drept o femeie calmă, stăpână pe sine. Să arate că ţine lucrurile sub control şi când e pe cont propriu. Cum proceda şi acum, amânând din nou să-i mărturisească bărbatului că deplasarea la Iaşi are şi un al doilea scop. Nu putea să nu se hazardeze. El i-ar fi interzis categoric să întreprindă acel demers pe lângă rege în favoarea lui Antonescu.

Ulterior, reflectând detaşat asupra acestei stratageme, Olga trebui să admită că se comportase speculativ, nu curajos. Şi încă ceva: deşi atunci se găsea încă pe peronul de pietriş al conacului, vedea lucrurile din jur, pe Constantin, totul, de parcă s-ar fi aflat deja în maşină.

Înainte de a păşi spre vehicul, cu gândul la hârtoapele drumului, ea şi-a fixat mai bine pălărioara pe cap. Un prilej să

remarce mirată că mâinile îi tremurau ca în vremea când era doar o fetişcană aflată la prima ei ieşire în societate. După ce şoferul o ajută să urce în automobil, Olga îşi aranjă îndelung rochia, netezind-o înainte de a se aşeza, spre a evita să se şifoneze în timpul viitoarelor hurducături. Abia apoi se închină la Dumnezeu: şi ca să-i meargă bine la acest drum, şi pentru că îi ascunsese soţului adevărul despre intenţia de a intra la rege. Şi, în timp ce făcea cu dreapta binecunoscutele cruci, femeia se rugă în gând: „Doamne, iart-o pe păcătoasa Ta! Dar chiar merită să-l fericească cineva pe acel om!" Se subînţelege, nimeni altul decât Ion Antonescu.

La Iaşi, regina o aştepta cu sufletul la gură. Totul era pregătit ca a doua zi să plece împreună cu doamnele Eliza Brătianu şi Simona Lahovary la Coţofeneşti, cu sarcina de a închide spitalul de răniţi. Doamna Eliza a considerat misiunea ca pe una de pedepsire – a vorbit cu asistentele din vârful buzelor, uneori cu accente de închizitor. Doamna Simona a fost preocupată mai mult de etalarea propriei toalete – fără îndoială, de o rară eleganţă – decât de inspecţia propriu-zisă. Olga a preferat să se pună în situaţia doamnelor din corpul medical. Provocarea aruncată de ea existenţei a fost, ca de obicei, să nu facă rău. În fapt, puţine paturi mai aveau bolnavi. Pe aceştia îi transferară la o unitate medicală din Bacău. Pe doamnele asistente le împrăştiară pe la alte spitale, respectându-le pe cât posibil opţiunile. Şi lichidarea fizică a spitalului reginei deveni astfel obiectiv îndeplinit. Amintirea aventurilor galante dintre asistentele romînce şi doctorii francezi care mânjiseră prestigiul lăcaşului de sănătate însă avea să mai dăinuiască o vreme; se ştergea greu din mentalul colectiv.

Mulţumită de prestaţia operativă şi discretă a Olgăi, regina nu s-a lăsat rugată de două ori. A obţinut acordul regelui pentru audienţă mai repede decât se aştepta nerăbdătoarea ei prietenă.

După schimbul de politeţuri cerute de protocolul regal, Ferdinand nu-şi mai ascunse curiozitatea:

„Doamna Olga, ce face domnul general Prezan?“

„Încearcă să devină fermier. Dar nu cred că o să-i reuşească... Soţul meu e născut să fie militar, ca şi fostul lui adjunct Antonescu...“

„De fapt, ce v-a adus la mine, Olga!?“, o întrebă Ferdinand cu oarece jenă. Se temea ca tumultoasa doamnă să nu-i reproşeze faptul că pensionarea generalului Prezan fusese un aranjament meschin al superiorilor. Situaţia în care el, cât era de rege, ar fi trebuit să-şi facă *mea culpa*.

„Nu v-am mai văzut de mult, Majestate!“ declară Olga, punându-l în încurcătură cu calmul ei neobişnuit.

„Nu chiar aşa de mult! Dacă mă gândesc bine, ultima dată ne-am văzut de sărbătorile Crăciunului, la Catedrală...“

Dintre prietenele reginei, Olga Prezan era femeia care îi plăcea mai mult. Într-un spaţiu ca cel de la Curte, dedat falsităţii calculate şi, deopotrivă, fastului decorativ, această frumoasă moldoveancă răspândea în jur un aer straniu, ca şi cum urma să se întâmple ceva special odată cu sosirea ei.

„Majestate, mi-a fost dor de dumneavoastră!“, recunoscu ea brusc. „Am vrut să vă mai văd şi să vă mai aud...“

„Şi cum îţi par? Schimbat?“

„Nu păreţi schimbat. Mai degrabă obosit şi nemulţumit...“

„Cred că ai ajuns să mă cunoşti bine...“

„Majestate, acesta e apanajul femeilor...“, şi Olga zâmbi învăluitor.

„Ceva îmi spune, doamnă, că şi pe dumneavoastră vă nemulţumeşte ceva...“

„Da, Majestate!“

„Aş putea să aflu şi eu, ce anume?“

„N-am venit să mă plâng pentru soţul meu, dacă asta vă preocupă, Sire! Deşi sunt o mulţime de motive care mă determină să consider că pentru serviciile făcute ţării, generalul Prezan ar fi meritat mai mult decât să fie trimis la pensie ca un oarecine...“

„Vă împărtăşesc părerea întru-totul! Voi chema pe ministrul de Război şi-l voi pune să cerceteze cine a hotărât să fie pensionat...“, promise regele.

Şi, văzând că nu o convinsese pe doamna Olga, fu nevoit să improvizeze:

„Nu fiţi îngrijorată... Dar o să dureze...“

„Majestate, n-am venit pentru generalul meu!“

„Nu!?“, se miră Ferdinand, tot mai încurcat.

„Nu, Majestate!“

„Atunci!?... Să nu-mi spui că vizita e doar de curtoazie!“

„E de curtoazie! Dar pentru că m-aţi provocat, o să profit. Şi dacă tot vreţi să mă ajutaţi, atunci să-l ajutăm pe ofiţerul Antonescu!“

Regele Ferdinand, complet dezorientat:

„Pe ofiţerul Antonescu!?“

„Sunt convinsă că aţi auzit de fostul şef al Biroului Operaţii de la Marele Stat Major!“

„Îl cunosc destul de bine ca să am o părere despre el. Şi încă demult, din vremea când eram Inspectorul general al cavaleriei...“, recunoscu Ferdinand, convins că frumuseţea unor amintiri nu ţine doar de împrejurările evocate, ci şi de regula acestui mecanism, care poate fi excepţia şi hazardul.

„V-o puteţi exprima?“

„E un ofiţer de mare viitor. Îl apreciez pentru că posedă, în mod natural, însuşiri de ofiţer prusac. Dacă îmi amintesc bine, cândva l-am decorat şi l-am ridicat în grad...“

„Cred că va trebui s-o mai faceţi o dată!“ zise Olga, privindu-l seducător.

„Nu vă înţeleg. Tocmai am semnat acum vreo două săptămâni o listă lungă conţinând peste două sute de ofiţeri propuşi spre avansare... Nu se putea să nu fi fost şi Antonescu printre aceştia...“

„Iată că se poate! Domnul Antonescu nu s-a numărat printre ei!“

„Dar tu de unde ştii, Olga?“, se miră Ferdinand.

„De la soţul meu!“, minţi ea cu seninătate. Rolul de petentă se dovedea mai greu decât îşi imaginase şi-i dădea palpitaţii.

„Îl cunoşti bine pe Antonescu?“

„Foarte bine, Sire. Fiind adjunctul soţului meu, venea des în casa noastră şi discutam... Aşa că îl ştiu şi ca om şi ca ofiţer. Fără Antonescu, soţul meu nu s-ar fi achitat atât de bine de sarcinile lui...“

„Atunci de ce Antonescu nu s-a găsit pe listele pe care le-am semnat?“ întrebă Ferdinand. Dar întrebarea era retorică. Era mai mult pentru sine.

„Îmi cereţi prea mult, Sire! Pot doar să fac nişte presupuneri. Atâta tot...“

„Mă mulţumesc şi cu ele...“

„Sire, în ultima perioadă a războiului, unii dintre generali, în frunte cu domnul Averescu, l-au criticat pe soţul meu din invidie profesională. Fiind adjunctul generalului Prezan, domnul Antonescu a fost târât şi el în toată această daravelă...“, spuse Olga. O explicaţie evident mai convenabilă decât cea reală determinată de gelozia soţului ei, destul de incomodă şi jenantă ca să i-o fi putut dezvălui Majestăţii Sale.

„E o variantă pe care n-o exclud. În ţara asta lucrurile sunt mai complicate decât par...“

„Sper, Sire, că veţi îndrepta nedreptatea ce i s-a făcut domnului Antonescu!“, mai reveni ea o încă dată asupra solicitării.

„În mod sigur! Voi cere asta ministrului de Război. Şi ofiţerul Antonescu va fi avansat colonel!“, promise Ferdinand.

Nu era prima oară când tocmai lui Antonescu i se făcea o nedreptate. Tocmai celui mai bun stat-majorist al Armatei române. Stăteau chezăşie planurile întocmite de el pentru luptele date la Mărăşti, Mărăşeşti şi Oituz. Întâmplător sau nu, de data aceasta, îngerul lui păzitor se chema Olga Prezan.

„Vă mulţumesc, Sire, în numele tuturor celor care îl preţuiesc pe acest tânăr ofiţer!“, o auzi Ferdinand spunând

cu o cuceritoare seninătate. Orice ţi-ar fi cerut, nu te puteai supăra pe o femeie atât de bună din fire şi atât de caldă. Anticiparea şi neliniştea cu care o aşteptase – după ce regina îl anunţase în privinţa audienţei – alcătuiseră un fel de plăcere senzuală. Niciuna dintre doamnele de la Curte – nici chiar cele mai frumoase decât ea – nu avea atât magnetism.

„Îi puteţi comunica, deci, domnului Antonescu această veste despre avansare! O să-l bucure!"

Coborâtă din rolul de înger în cel de muritor de pe pământ, Olga mărturisi roşindu-se ca o domnişoară bine educată:

„Sire, nu se cuvine să fac aşa ceva. Sunt femeie măritată! Apoi, domnul Antonescu este atât de orgolios încât, dacă ar afla că am intervenit pe lângă dumneavoastră, ar fi în stare să refuze avansarea!"

Răspunsul ei previzibil îl ajută pe Ferdinand să rămână împăcat cu sine şi dispus să continue a colabora cu realitatea în felul lui propriu.

„Atunci va afla singur, când va primi ordinul de avansare!", declară Regele, încântat de propria-i mărinimie.

Când se văzu afară din cabinet, Olga Prezan se opri locului câteva clipe spre a răsufla uşurată, asemenea unui actor după ultima replică a unui rol lung şi dificil. Bucuria misterioasă care îi umplea inima se mai domoli şi putu să perceapă cât de apăsată pe cuget era de mulţimea minciunilor de care se folosise pe durata şederii la Iaşi, mai ales în întâlnirile cu regele şi regina. Şi cum se afla în Postul Paştelui, se grăbi să se roage la Cel-de-Sus: „Doamne, iart-o pe păcătoasa Ta! Chiar merita să-l fericească cineva pe acel om!" Omul fiind Ion Antonescu.

Şi, înainte de a-şi continua drumul, Olga înălţă fruntea, mândră de victoria pe care tocmai o repurtase în lupta cu duşmanii ştiuţi şi neştiuţi ai iubitului ei.

Şi ceea ce fusese la început un război pierdut, ajunsese acum unul câştigat.

* * *